

Rudolf Steiner

DIN CRONICA AKASHA

PREFATĂ*

**scrisă de Marie Steiner
la prima ediție sub formă de carte a acestei lucrări (1939)**

Ca urmare a dorinței exprimate de mai multe persoane, am reunit sub formă de carte, după treizeci și cinci de ani, seria de articole ale dr. Rudolf Steiner apărute începând din anul 1904. Ele au fost scrise inițial pentru „Lucifer Gnosis“, o revistă lunară, dar care ulterior va apărea la intervale mai mari. Aceasta explică în bună măsură multe repetări sau referințe la texte precedente. Dar repetările nu fac decât să ne înlesnească studiul aprofundat al științei spirituale. Mulți vor fi întrucâtva dezorientați constatând că, alături de noua terminologie occidentală, găsesc și terminologia specifică esoterismului oriental. Terminologia orientală a fost introdusă de literatura Societății Teosofice, către sfârșitul secolului trecut și a devenit populară în Europa. Nume cu rezonanță exotică au rămas fixate în memoria oamenilor, dar nuanțele subtile, pe care orientalul le simțea legate de aceste nume, au rămas inaccesibile europenilor. Dr. Steiner a depus eforturi considerabile pentru a structura în așa fel limbajul nostru, adaptat percepțiilor senzoriale, încât să se adapteze la subtilele concepte spirituale și la realitatea imaginativă a suprasensibilului. Astfel, pentru a descrie acțiunea ierarhiilor, el a împrumutat terminologia creștină tradițională.

Ceea ce ni se prezintă acum în această Cronică Akasha, cu o succintă claritate, își găsește continuarea în celelalte lucrări, [Teosofia](#) și [Știința ocultă](#).

Revista „Lucifer Gnosis“ nu a putut să-și continue apariția, deoarece conducerea ei s-a dedicat mai târziu organizării de conferințe, precum și altor îndeletniciri. În afară de publicarea rezultatelor cercetării spirituale, revista conținea numeroase articole în care dr. Steiner se străduia să clarifice gândirea promovată de știința modernă. Trebuie să înțelegem că pentru foarte mulți cititori care nu au o pregătire prealabilă, relatări ca cele expuse în Cronică Akasha pot să pară povestiri izvorâte dintr-o imaginație fantezistă; pentru aceasta, am găsit de cuviință să întregim lucrarea cu două expuneri publicate, de asemenea, în această revistă și care tratează despre problemele actuale ale cunoașterii, una la începutul și alta la finele lucrării. Ele trebuie să fie apreciate pentru ținuta lor sobră și logică și pot face dovada că un om care se ocupă cu cercetarea lumilor suprasensibile este în măsură să și cuprindă, cu calm și obiectivitate, problemele prezentului.

Revista consacra, de asemenea, o rubrică de răspunsuri la întrebările puse de cititori. Preluăm aici câteva din acestea, referitoare la umanitatea atlanteană și la știința spirituală. Cine vrea să afle modalitatea prin care se ajunge la o „citire“ în Cronică Akasha, va trebui, firește, să procedeze la un studiu mai aprofundat al antroposofiei.

În afara lucrărilor pe care le-am amintit mai sus, recomand celor care au progresat în studiul științei spirituale considerațiile esoterice cuprinse în conferințele intitulate ***Lectura ocultă și audiția ocultă*****, precum și volumul al treilea din seria „Ființele spirituale și acțiunea lor“ intitulat ***Necesitate istorică și libertate – Influența asupra destinului venită din lumea celor morți****** care prezintă astăzi un interes deosebit.

* Această prefață se află, în editia germană, la sfârșitul volumului. Am considerat că, pentru cititorul român, este mai utilă plasarea ei la început (NT).

** Ciclu de 11 conferințe. ținut la Dornach (Elveția), în 1914 (GA 156).

*** Ciclu de 8 conferințe, ținut la Dornach, în 1917 (GA 179).

CULTURA PREZENTULUI ÎN LUMINA ȘTIINȚEI SPIRITUALE

Pentru cine urmărește, în prezent, desfășurarea evoluției științifice din ultimele decenii, nu poate exista nici un fel de îndoială că, în acest domeniu, se pregătește o puternică mutație. Astăzi, un cercetător al naturii se exprimă cu totul altfel referitor la așa-numitele enigme ale existenței, decât o făcea nu cu mult timp în urmă. – Către mijlocul secolului trecut, spirite dintre cele mai temerare vedeau în materialismul științific singura profesiune de credință admisă pentru oricine era la curent cu rezultatele cele mai avansate ale cercetării. A devenit, de altfel, celebră acea grosolană afirmație care s-a făcut, la vremea aceea: relația între gândire și creier este, întrucâtva, la fel ca relația dintre bilă și ficat. Ea se datorează lui Karl Vogt [1]*. În lucrarea sa *Credința cărbunarului și știința*, ca și în alte scrieri ale sale, acesta afirma că este cu totul perimat să susții că activitatea spirituală și viața sufletească nu ar proveni din mecanismul sistemului nervos și al creierului și că nu ar fi asemănătoare cu explicația unui fizician care ne demonstrează că limbile unui ceasornic se mișcă datorită mecanismului acestuia. Era epoca în care lucrarea lui Ludwig Büchner *Forță și materie* [2] devenise un fel de evanghelie pentru unele cercuri largi de oameni cultivați. Se poate susține cu tărie că, dacă unele minți luminate, adevărați gânditori au putut, în mod liber, să adere la asemenea convingeri, aceasta se datorează puternicei impresii pe care oricine o resimțea față de succesele, de atunci, ale științelor naturale. Nu cu mult timp înainte, microscopul adusese la lumină alcătuirea ființelor vii din cele mai mici unități ale lor: celulele. Geologia, știința formării Pământului, explica geneza planetei după aceleași legi care mai sunt valabile și astăzi. Darwinismul promitea să demonstreze originea omului pe o cale pur naturală, iar succesul crescând al acestei teorii în rândul oamenilor culti era atât de promițător, încât mulți dintre ei considerau că „vechea credință“ fusese abolită prin noua teorie. Dar, în ultima vreme, lucrurile s-au schimbat cu totul. Este adevărat că întotdeauna se mai găsesc întârziați legați încă de aceste păreri cum este, de exemplu, acel Ladenburg [3] care, la Congresul naturaliştilor din anul 1903, predica evanghelia materialistă; alții, însă, după ce au reflectat în mod serios la problemele științei, au ajuns la un limbaj cu totul diferit. A apărut chiar și o lucrare care purta acest titlu

Științele naturale și concepția despre lume, al cărei autor era Max Verworn [4], fiziolog provenit din școala lui Haeckel. În această lucrare, se putea citi: „De fapt, chiar dacă noi am deține o cunoaștere completă a fenomenelor fiziologice care au loc în interiorul celulei și în fibrele scoarței cerebrale, de care este legată activitatea psihică, și chiar dacă am putea contempla mecanismul creierului așa cum observăm mecanismul unui ceasornic, nu am găsi, totuși, niciodată, nimic altceva decât atomi în mișcare. Nici un om nu ar fi capabil să observe sau să perceapă cu ajutorul organelor sale senzoriale modul cum iau naștere sentimentele și reprezentările. Rezultatele pe care concepția materialistă a încercat să le obțină prin reducerea proceselor spirituale la simple mișcări ale atomilor nu fac decât să ilustreze într-o manieră evidentă limitele ei. De când a luat ființă, concepția materialistă nu a putut niciodată să explice nici cea mai simplă simțire prin mișcarea atomilor. Nu a făcut-o nici în trecut, nu o va putea face nici în viitor. Cum ne-am putea imagina că s-ar putea explica ceea ce este imperceptibil simțurilor, cum ar fi, de exemplu, procesele psihologice, printr-o simplă dezmembrare a unui corp în particulele sale cele mai mici! Atomul însuși este un corp și nici o mișcare a sa nu va fi niciodată în măsură să acopere prăpastia care există între lumea corporală și cea sufletească. Concepția materialistă, oricât de fructuoasă a fost ca ipoteză de lucru în domeniul științelor naturale, și în acest sens va rămâne fără îndoială și în viitor – mă refer doar la rezultatele obținute în domeniul chimiei structurale – ea rămâne totuși inutilizabilă ca fundament pentru *o concepție asupra lumii*. Pentru aceasta, punctul său de vedere este prea îngust. Materialismul *filosofic* și-a jucat deja rolul său istoric. Această tentativă a unei concepții despre lume, stabilită pe baza științelor naturale, a eșuat definitiv“. Iată cum vorbește un savant acum, la începutul veacului al XX-lea, despre concepțiile apărute și dezvoltate către mijlocul secolului al XIX-lea și care a fost propovăduită ca o nouă evanghelie bazată strict pe progresele științifice.

* Notele marcate cu cifre aparțin editorului german. (NT).

Punctul culminant al materialismului se situează îndeosebi în anii '50,'60,'70 ai veacului trecut. Explicarea fenomenelor spirituale și psihice ca derivând din procese pur mecanice a provocat atunci un puternic val de entuziasm și o deosebită fascinație. La vremea aceea, materialistii puteau pretinde că obținuseră o victorie importantă asupra partizanilor concepțiilor spirituale despre lume. Ceva mai mult, ei găseau adepți și printre persoane care nu aveau o formație științifică. Dacă un Büchner, Vogt, Moleschott [5] și alții au elaborat ideile pe care le profesau pornind de la date furnizate de științele naturale, David Friedrich Strauss [6] încercase, în 1872, în lucrarea *Credința veche și cea nouă*, să elaboreze o nouă profesiune de credință pe baza studiilor sale teologice și filosofice. El își făcuse deja, cu câteva decenii în urmă, într-un mod senzațional, intrarea în viața spirituală a societății de atunci cu lucrarea *Viața lui Iisus*. Autorul părea înzestrat cu o solidă pătrundere în filosofia și în teologia epocii. El afirma cu îndrăzneală că formularea unei concepții despre lume și om pe temeiurile gândirii materialiste trebuie să formeze baza unei noi evanghelii, a unei noi atitudini morale, care să ducă la o nouă structurare a existenței. Descendența strict animală a omului părea că vrea să devină o nouă

dogmă și orice susținere a unei origini spiritual-sufletești a ființei umane trecea, în vederile filosofilor care cercetau natura drept o superstiție retrogradă, un reziduu al perioadei de copilărie a omenirii, de care nu mai merită să ne ocupăm.

Istoria culturii a dat apoi un real sprijin celor care aveau ca temei științele naturale. Au început să se studieze obiceiurile și concepțiile unor triburi primitive, sălbatice. S-au întreprins săpături și s-au studiat obiectele găsite care proveneau de la culturi primitive, schelete de animale preistorice și amprente ale unei vegetații dispărute; toate acestea erau considerate drept probe că omul, de la prima sa apariție pe Pământ, nu se diferenția de animalele superioare decât prin gradul său de dezvoltare, întrucât s-a depărtat efectiv pe plan spiritual-sufletesc de animalitate, pentru a se ridica până la nivelul actual al evoluției sale. Se ajunsese până acolo, încât tot ce ținea de acest eșafodaj materialist părea să fie coerent. Oamenii care se găseau sub influența ideilor dominante în acea epocă împărtășeau afirmațiile aceluia materialist convins care scria: „Studiul serios al științelor m-a convins să accept cu calm, să suport cu răbdare ceea ce este inevitabil și, prin urmare, să contribui după puterile mele la îmbunătățirea condiției umane. Și îmi este cu atât mai ușor să renunț la consolările fantastice pe care o înclinație religioasă o caută în formulări minunate, cu cât imaginația îmi este stimulată în modul cel mai fericit de literatură și artă. Când urmăresc desfășurarea pe scenă a unor piese dramatice de înaltă clasă, sau când cu ajutorul unor învățați întreprind o călătorie spre alte astre, sau parcurg priveliști antediluviene, când din înălțimea piscurilor admir măreția maiestuoasă a naturii, când mă plec cu venerație în fața unei picturi sau a unei simfonii, în fața acestei lumi de culori și tonuri care îmi stimulează activitatea creatoare ca om, în toate aceste situații nu am suficiente imbolduri de înălțare sufletească? Mai am nevoie de altceva care este în plus și în dezacord cu rațiunea mea? – Frica de moarte, care produce atâta spaimă oamenilor pioși, pe mine nu mă afectează, îmi este complet străină. Eu știu că după ce corpul meu se va prefăce în pulbere nu voi mai continua să trăiesc. După cum nu am trăit nici înainte de a mă naște. Chinurile purgatorului și ale iadului sunt pentru mine inexistente. Mă întorc, pur și simplu, în împărăția fără margini a naturii care îmbrățișează cu dragoste pe toți fiii săi. Viața nu mi-a fost zadarnică. Forța pe care am avut-o am utilizat-o cu folos. Părăsind acest Pământ, am ferma convingere că totul se va modela mai bine și mai frumos“. (De la credință la știință; o evoluție instructivă, descrisă cu fidelitate din experiența vieții de Kuno Freidank.) Astăzi încă mai sunt numeroși cei care gândesc la fel, dominați de ideile fixe care, în epoca aceea, animau pe reprezentanții concepției materialiste despre lume.

Dimpotrivă, cei care s-au străduit să se mențină pe înălțimile gândirii științifice au ajuns la cu totul alte idei. În acest sens, este de remarcat prima replică dată materialismului venită din partea unui eminent naturalist la o întrunire a cercetătorilor din domeniul științelor naturale, ținută la Leipzig (1872). Du Bois-Reymond [7] a ținut atunci acel celebru discurs „Ignorabimus“ în care a încercat să arate că materialismul științific nu era, de fapt, capabil de nimic altceva decât să stabilească mișcarea unor particule materiale minuscule și cerea cu insistență ca el să se limiteze la aceasta. Totodată sublinia că toate acestea nu contribuiau cu nimic la

clarificarea fenomenelor spirituale și sufletești. Indiferent de poziția care s-ar lua față de afirmațiile lui Du Bois-Reymond, un lucru este limpede: că acestea constituiau un refuz al oricărei explicări materialiste a lumii. Spusele lui demonstau cum poate fi indus în eroare un cercetător al naturii.

Prin aceasta, explicația materialistă a universului intrase în faza în care afirmațiile relative la viața sufletească deveneau mai puțin categorice. Ea își recunoștea „ignoranța” (agnosticismul). Firește, afirma mai departe că vrea să rămână „științifică” și că nu avea nici o intenție să recurgă la alte surse de cunoaștere; dar, totodată, nu voia să se ridice prin mijloacele ei la o concepție superioară asupra lumii. (De curând, Raoul Françé [8], de asemenea un naturalist, a demonstrat într-un mod mai cuprinzător că rezultatele obținute în cadrul științelor naturale sunt insuficiente spre a constitui o bază pentru o concepție de nivel superior asupra lumii. Aceasta este o interpretare asupra căreia va trebui să mai revenim.)

În același timp, s-au înmulțit fără încetare evidențele care demonstrează imposibilitatea de a construi o psihologie bazată pe investigația fenomenelor materiale. Știința a fost obligată să studieze anumite manifestări „anormale” ale vieții sufletești, cum ar fi hipnotismul, sugestia, somnambulismul. Rezultatul a fost că, pe baza concepției materialiste, nu au putut fi explicate aceste fenomene; această concepție este cu totul insuficientă pentru cel care gândește cu adevărat. Nu s-au aflat fapte noi; mai curând au fost fenomene care fuseseră deja studiate în trecut, până către începutul secolului al XIX-lea, dar care, în această epocă de apogeu a materialismului, deveniseră jenante și au fost înlăturate.

La toate acestea s-a mai adăugat și altceva. Devenea din ce în ce mai clară fragilitatea argumentelor de care se serveau savanții pentru a explica originea formelor animale și, deci, și a omului. Câtă atracție au exercitat totuși, o vreme, ideile de „adaptare” sau cele de „luptă pentru existență” utilizate pentru explicarea apariției speciilor. Dar curând, lumea și-a dat seama că totul era o iluzie. Sub direcția lui Weismann, s-a creat o școală care nu mai voia să știe nimic din toate acestea și refuza ideea că o ființă vie ar fi putut să dobândească anumite calități transmise ereditar, printr-o simplă „adaptare” la mediu, care să antreneze o *modificare* a acestora. S-a scris și s-a spus totul despre „lupta pentru existență” și despre o „atotputernicie a selecției naturale”. Alții însă, invocând fapte incontestabile, se postau pe o poziție diametral opusă și declarau că se făcuse prea de multe ori referire la „lupta pentru existență” chiar și în cazuri în care aceasta nu exista. Ei voiau să demonstreze că în acest mod nu se putea explica nimic. Ei vorbeau chiar despre o „impotență a selecției naturale”. Mai mult, în ultimii ani, de Vries [9] a putut, de altfel, să aducă dovadă că modificările anumitor forme de viață se pot face prin salturi (mutații). În felul acesta, s-a dărâmat acel articol de credință al darwinismului care susținea că formele animale și vegetale nu se modifică decât în mod treptat, progresiv. Iată cum, tot mai mult, terenul pe care se clădiseră teoriile elaborate în ultimele decenii devenea din ce în ce mai șubred. Unii cercetători au găsit de cuviință, încă mai de mult, să părăsească acest teren, ca de exemplu acel tânăr, mort

atât de timpuriu, W.H. Rolphl [10] care, în lucrarea sa *Probleme biologice și totodată încercare pentru o dezvoltare a unei etici raționale*, spunea încă în 1884: „Principiul darwinist al luptei pentru existență nu devine acceptabil decât după o prealabilă introducere a conceptului de lăcomie, de insațiabilitate. Căci numai acest concept ar putea explica faptul că, de fiecare dată când are posibilitatea, o creatură acaparează mai mult decât îi este necesar pentru a-și menține *statu quo*-ul pe care, însă, îl crede fără măsură atunci când condițiile îl îngăduie... În timp ce pentru darwiniști lupta pentru existență nu se manifestă când existența ființelor nu este în pericol, pentru mine această luptă apare peste tot și întotdeauna. Este mai întâi vorba de o luptă pentru viață, pentru perpetuare, mai degrabă decât o luptă pentru existență!”

Este natural ca această situație de fapt să conducă pe cei avizați la o mărturisire: Filosofia materialistă nu este capabilă să ducă la edificarea unei concepții despre lume și viață. Ea nu oferă o explicație a fenomenelor psihice și spirituale. În prezent, numeroși oameni de știință se referă deja la idei foarte diferite în încercarea de a elabora un sistem cosmic. Este suficient să menționăm lucrarea botanistului Reinekel [11] Lumea ca faptă. Evident că asemenea oameni de știință nu au fost formați în marasmul concepțiilor materialiste fără a fi lăsat urme. Ceea ce ei încearcă acum să apere, pornind de la noul lor punct de vedere idealist, nu are forță; la nevoie ar putea să-i satisfacă, dar nu va mulțumi pe cei a căror privire pătrunde mai adânc în enigmele universului. Ei nu se pot hotărî încă să aplice în cercetările lor metodele care izvorăsc dintr-o adevărată contemplare spirituală. Acești oameni sunt cuprinși de o teribilă teamă numai când aud cuvinte ca „mistică“, „gnoză“, sau „teosofie“. Faptul apare cert într-o lucrare deja menționată a lui Verworn, în care el spune: „Există, în sânul științelor naturale, lucruri care apăruseră și până acum clare și transparente pentru toată lumea, dar care, în prezent, au devenit tulburi. Simboluri și concepte care durau de multă vreme și de care, până de curând, mulți se mai foloseau în toate ocaziile fără nici o ezitare, sunt acum nesigure și privite cu neîncredere. Concepte elementare, de bază, precum acela de „materie“, par destrămate și temeiurile cele mai sigure se sfărâmă acum sub pașii savanților. Numai anumite probleme rămân încă ferme ca o stâncă; sunt cele în fața cărora toate încercările și eforturile științei s-au dovedit neputincioase. Și acum cine se simte descurajat se mai aruncă plin de resemnare în brațele misticii, ultimul refugiu, în toate timpurile, al celor a căror ratiune nu mai vede nici o altă ieseire. Dar omul rezonabil, dimpotrivă, încearcă să găsească noi simboluri, să creeze noi baze pe care să poată construi mai departe“. Din acest citat putem vedea că un naturalist modern păstrează încă idei tradiționale care nu-i îngăduie să conceapă mistica în alt mod decât sub acea formă confuză care nu se adresează decât unei inteligențe obscure. – Și la ce reprezentări și idei poate ajunge psihologia unui om care gândește în acest fel? Este suficient să citim mai departe concluziile acestei lucrări pe care am citat-o: „Omul preistoric ajunsese la ideea unei separări a corpului și a sufletului în momentul morții. Sufletul s-ar desprinde de corp și ar trece la o existență independentă. Dar nu-și găsește pace și odihnă și revine ca spirit, dacă nu este alungat prin diferite ceremonii sepulcrale. Oamenii erau dominați de frică și superstiții. Amintirea acestor concepții dăinuie până în zilele noastre. Frica de moarte, adică de ceea ce urmează după moarte, este

încă și ustăzi larg răspândită. – Cât de diferită este imaginea pe care ne-o oferă punctul de vedere al psihomanismului! Pentru ca experiențele psihice să se concretizeze la un individ, trebuie să existe relații conforme cu anumite reguli; aceste experiențe dispar îndată ce asemenea relații sunt perturbate, așa cum se întâmplă în mod continuu în cursul unei zile. Cu modificările pe care le suferă corpul în momentul morții, aceste relații încetează complet. În momentul acela, nu mai există nici o senzație sau reprezentare, nici gândire și nici sentiment la individ. Sufletul individual a murit. Dar senzațiile, gândurile și sentimentele continuă să trăiască; ele se perpetuează, dincolo de individul muritor și perisabil, în alți indivizi, de fiecare dată când apare un ansamblu de condiții proprii. Ele se transmit de la individ la individ, din generație în generație, de la popor la popor, acționează și formează eterna urzeală a sufletului, sunt active și contribuie la istoria spiritului uman. Noi continuăm, deci, cu toții să trăim după moarte și formăm unul din inelele acestui lanț perpetuu care nu este altceva decât evoluția spirituală“. - Dar este oare aceasta altceva decât continuitatea valurilor mării care se continuă unul într-altul pe care el însuși l-a provocat, în timp ce, la rândul său, dispare? Continuăm cu adevărat să trăim menținându-ne doar în efectele acțiunilor noastre? Acest gen de supraviețuire nu îl legăm oare și cu toate celelalte manifestări de natură fizică? Apare că filosofia materialistă își surpă propriul fundament. Ea nu are capacitatea să elaboreze un alt fundament nou. Numai o înțelegere corectă a misticii, a teosofiei și a gnozei i-ar permite acest lucru. Deja, cu mai mulți ani în urmă, chimistul Ostwaldl [\[12\]](#) vorbise la un congres științific ținut la Lübeck despre „victoria repurtată asupra materialismului“ și lansase o nouă revistă filosofică ce trebuia să susțină scopul propus. Științele naturale au acum o suficientă maturitate pentru a putea prelua fructele unei viziuni superioare asupra lumii. Orice împotrivire nu îi este de nici un folos; știința va trebui să țină seama de aspirațiile sufletului omenesc.

DIN CRONICA AKASHA

Un cuvânt înainte

Din datele pe care istoria le pune la dispoziție, omul poate afla numai o mică parte din evenimentele pe care omenirea le-a trăit în timpurile trecute. Documentele istorice își revarsă lumina doar asupra câtorva milenii în trecut. Cercetările arheologice, paleontologice, ca și cele geologice, aduc în plus prea puține elemente. Acestei limitări i se adaugă inexactitatea datelor care se bazează pe mărturii exterioare. Să ne gândim numai cât de mult s-a modificat imaginea pe care ne-am făcut-o asupra unui eveniment, chiar recent, sau despre un popor, îndată ce s-au

descoperit noi documente istorice. Este de ajuns să comparăm între ele descrierile făcute de diferiți autori asupra unui același subiect, ca să ne dăm seama pe ce teren nesigur ne aflăm. Tot ceea ce ține de lumea sensibilă exterioară este supus, în timp, degradării. Timpul distruge în egală măsură tot ce a creat. Iar istoria trăiește numai din ceea ce timpul a conservat. Nimeni nu poate spune dacă ceea ce a dăinuit până la noi reprezintă esențialul, câtă vreme suntem dependenți de mărturii și documente exterioare. – Totodată, ce apare în timp își are originea în eternitate. Numai că percepția sensibilă a eternității nu este accesibilă în mod curent, dar există căi și metode care pot conduce pe om la aceasta. Omul poartă în sine forțe latente pe care le poate trezi și prin care ajunge la cunoașterea eternității. În articolele pe care le-am publicat, în această direcție, asupra întrebării *Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?** se face referire la aceste metode.

* Articolele au apărut sub formă de carte în anul 1909 la Berlin sub același titlu și poartă numărul de ordine 10 în catalogul general al operelor lui Rudolf Steiner (GA 10). O primă traducere în limba română a apărut în anul 1992 sub titlul *Treptele inițierii* (NT).

Parcurend cele cuprinse aici, se arată că omul, ajuns la un grad avansat al facultății sale de cunoaștere, poate pătrunde până la sursele originare și eterne ale lucrurilor perisabile în timp. Dacă omul își lărgeste în acest fel facultatea de cunoaștere, poate ajunge și la o cunoaștere a trecutului, fără a mai fi dependent de mărturiile și documentele exterioare. El devine capabil să *contemple* acea parte nevăzută a evenimentelor, care este neperceptibilă prin simțuri, pe care timpul nu o poate șterge sau distruge. În felul acesta, omul trece de la o istorie efemeră la o istorie eternă. Această istorie eternă este consemnată, în orice caz, cu alte litere decât cele de care se servește istoria noastră obișnuită. În gnoză și în teosofie ea se numește „Cronica Akasha”*. Limbajul nostru curent nu poate reda decât o slabă idee despre conținutul acestei cronici, deoarece este propriu pentru redarea realităților lumii sensibile. Tot ceea ce exprimăm în acest limbaj ia imediat caracterul lumii sensibile. Cine nu este familiarizat cu aceasta și nu a dobândit prin propria sa experiență convingerea că există o lume spirituală, te va privi cu ușurință ca pe un om cu fantezie bogată, dacă nu și ceva mai mult. – Dar cine a dobândit facultatea de a percepe lumea spirituală va recunoaște acolo evenimentele sub aspectul lor etern. Ele îi apar nu ca simple mărturii lipsite de viață, ci ca adevăruri *vii*. Evenimentele trecutului se desfășoară, într-un fel, din nou în fața lui. – Cei care sunt inițiați în citirea acestei scrieri *vii* pot avea acces la un trecut mult mai îndepărtat decât acela evocat de istoria curentă; datorită acestei percepții spirituale directe, ei pot, de asemenea, să reconstituie chiar și faptele consemnate de istorie, dar de o manieră mult mai autentică decât ar putea să o facă aceasta. Pentru a preîntâmpina o posibilă eroare, trebuie făcută mențiunea că o percepție de natură spirituală nu este nici ea ferită de greșeli, nu este infailibilă. Ea însăși se poate înșela, poate fi imprecisă, chiar trunchiată sau inversată. În acest domeniu, nici o ființă umană, chiar cu un nivel ridicat de pregătire, nu este la adăpost de erori. De aceea, nu trebuie să ne formalizăm dacă unele relatări extrase din aceste surse spirituale nu concordă întotdeauna în mod perfect. Totuși, valoarea autentică a

observației este aici mai mare decât cea din lumea sensibilă. Va exista mereu o convergență între relatările asupra istoriei și asupra preistoriei făcute de diverși inițiați în ceea ce privește esențialul. De fapt, o asemenea cercetare a istoriei și a preistoriei a existat în toate școlile oculte. De mii de ani, există în acest domeniu o concordanță de vederi atât de perfectă, încât nu se poate compara cu cea care se găsește în activitatea istoricilor, chiar atunci când se referă la un singur secol. Dintotdeauna și în toate locurile, inițiații au adus, *în esență*, aceleași relatări.

* Se păstrează ortografia utilizată și în textul german, „AKASHA“ (și nu Acașa, cum s-a folosit în alte traduceri (NT)).

După aceste considerații preliminare, vom prezenta, în cele ce urmează, mai multe capitole din această *Cronică Akasha*. Începutul îl vom face cu descrierea evenimentelor care s-au desfășurat în perioada când între America și Europa exista acel continent așa-numit Atlantida. Pe această porțiune a Pământului era, în acea vreme, teren solid; solul său formează în prezent fundul oceanului atlantic. Platon mai evocă încă ultimele rămăsite ale acestui continent, vorbind de insula Poseidonis, situată în partea de vest a Europei și a Africii [13]. Faptul că fundul Oceanului Atlantic a fost cândva teren solid, că aici a fost scena unei culturi care a durat aproximativ un milion de ani, cultură care era cu totul diferită de a noastră, toate acestea precum și faptul că ultimul rest al acestui continent s-a scufundat cam cu zece mii de ani î. Hr. se pot găsi în lucrarea scrisă de W. Scott-Elliot după surse oculte, intitulată Atlantida. Relatările pe care le vom face acum aici asupra acestei foarte vechi civilizații vor completa cele expuse în cartea menționată. În timp ce autorul ei descrie mai ales latura exterioară, evenimentele exterioare pe care le-au trăit strămoșii noștri atlanteeni, noi ne propunem să arătăm latura sufletească și natura interioară a condițiilor în care au trăit acești înaintași. Cititorul va trebui să se transpună mental într-o perioadă de evoluție trecută, situată cu aproximativ zece mii de ani în urmă și care durase mii și mii de ani. Evenimentele descrise aici nu s-au desfășurat exclusiv pe continentul acum scufundat în valurile Oceanului Atlantic, ci și în regiunile învecinate, care țin acum de Asia, de Africa, de Europa și de America. Și tot ce s-a petrecut mai târziu pe aceste teritorii a izvorât din această străveche cultură și civilizație. – Asupra originii și a sursei acestor comunicări pe care le fac sunt în prezent obligat să păstrez tăcere. Cel care cunoaște aceste surse înțelege motivul acestei rețineri. Dar cred că, în curând, vor avea loc anumite evenimente care vor face posibilă o asemenea dezvăluire. Revelația progresivă a adevărilor conservate în cadrul curentului teosofic depinde în întregime de atitudinea pe care contemporanii o vor avea față de aceste dezvăluiri. – Acum urmează prima relatare a unor documente care pot fi publicate.

STRĂMOȘII NOȘTRI ATLANTEENI

Strămoșii noștri atlanteeni erau foarte diferiți de omul actual, mai mult decât își poate imagina cineva ale cărui cunoștințe se mărginesc doar la lumea sensibilă. Această deosebire se referă nu numai la aspectul exterior, ci și la facultățile spirituale. Cunoștințele lor tehnice și întreaga lor cultură erau altele decât cele pe care le putem observa în prezent. Dacă ne referim la primele începuturi ale umanității atlanteene, vom descoperi facultăți spirituale cu totul diferite de ale noastre. Gândirea logică, facultatea de a face calcule și combinații, pe care se bazează astăzi toate realizările moderne, nu existau la primii oameni atlanteeni. În schimb, ei aveau o *memorie* extraordinar de dezvoltată, și aceasta constituia una din facultățile lor spirituale cele mai remarcabile. De exemplu, ei nu făceau calcule, așa cum facem noi, aplicând reguli învățate în prealabil. Nu aveau ceva cum ar fi o tablă a înmulțiri. Nimeni nu își întipărise în minte că trei ori patru fac doisprezece: Faptul că atunci când se ivea necesitatea unei asemenea operațiuni omul atlantean rezolva problema, se datora capacității de a-și aminti alte situații identice sau asemănătoare. Își reamintea situații trăite anterior. Este important de reținut că de fiecare dată când se dezvoltă o aptitudine nouă o alta, mai veche, pierde din forță. Prin gândirea logică și prin capacitatea de a face calcule, omul actual este superior străvechiului om atlantean; în schimb, memoria noastră a regresat, omul gândește cu ajutorul ideilor; gândirea omului atlantean se forma cu ajutorul imaginilor. Când o imagine îi apărea în suflet, el își amintea perfect numeroase alte imagini asemănătoare pe care le trăise în trecut și, pe această bază, își forma judecata. Din această cauză, orice formă de învățământ era complet diferit de cel care se va practica în perioade următoare. Nu se urmărea să se imprime copilului reguli, să i se ascută inteligența. Dimpotrivă, se urmărea cu insistență să i se prezinte viața prin intermediul unor imagini evocatoare, pentru ca, mai târziu, în toate situațiile în care va fi pus să acționeze să se poată sluji de un vast patrimoniu de amintiri. Când copilul devenea adult și intra activ în viață, în oricare din faptele pe care trebuia să le îndeplinească el își amintea că în timpul când era în școală i se prezentase ceva asemănător. Se orienta cu atât mai ușor, cu cât noua situație care se prezenta semăna mai mult cu o experiență deja trăită. Când, totuși, se întâmpla să fie confruntat cu o stare de lucruri cu totul nouă, era nevoit să acționeze prin tatonări, în timp ce, în prezent, în asemenea situații, noi ne folosim de reguli deja învățate, pe care le punem cu ușurință în aplicare în situații noi, necunoscute. Un asemenea sistem de educație conferea vieții, în ansamblu, un caracter de monotonie. Perioade lungi de timp, în evoluția Atlantidei lucrurile s-au petrecut mereu la fel. Prin această puternică dependență și fidelitate față de memorie, era imposibilă realizarea unor progrese rapide, comparabile în vreun fel cu cele actuale. Se acționa la fel cum se „văzuse“ întotdeauna mai înainte. Omul nu reflecta, nu gândea, ci își amintea. Autoritate avea nu cel care studiasse mai mult, ci cel care avea o mai bogată experiență, respectiv mai multe amintiri. În acele timpuri, în Atlantida, ar fi fost imposibil ca cineva să poată lua o decizie într-o situație oarecare importantă, înainte de a fi atins o anumită vârstă. Pentru a câștiga încrederea celor din jur, era indispensabilă o experiență îndelungată.

Această caracterizare generală nu se aplică inițiaților și școlilor lor. Aceștia devansau gradul de evoluție normal pentru epoca lor. Pentru a fi admis în aceste școli, nu

vârsta era criteriul de alegere, ci faptul că cel propus trebuia să fi dobândit, în cursul unor încercări trecute, facultățile necesare pentru a putea primi o învățătură mai înaltă. În timpul perioadei atlanteene, respectul care se acorda inițiaților și discipolilor lor nu se baza pe numărul mare de experiențe personale trăite, ci pe *vechimea* înțelepciunii lor. Personalitatea nu are nici o importanță la un inițiat. El se dedică în întregime *înțelepciunii eterne* și, ca urmare, nu este sub influența caracteristicilor unei epoci.

În timp ce gândirea logică lipsea atlanteenilor (aceasta mai ules la începutul perioadei), ei aveau, în schimb, prin memoria lor atât de perfecționată, o capacitate care dădea acțiunilor o caracteristică aparte. Prin natura sa, o facultate umană se află întotdeauna în raport cu alta. Memoria se situează mai aproape de natura mai profundă a omului decât este facultatea intelectuală; totodată, legate de memorie, s-au dezvoltat și alte forțe, care erau, de asemenea, mai asemănătoare cu ființele naturii subordonate decât este energia de care dispune omul în prezent. În felul acesta, atlanteenii au putut să stăpânească ceea ce numim *forța vitală*. Așa cum astăzi noi putem extrage din cărbune energia calorică pentru a o transforma în forță motrice, pe care o utilizăm în mijloacele de transport, tot astfel, atlanteenii au știut să utilizeze forța de germinație a ființelor vii, în slujba tehnicii. Ca să înțelegem mai bine toate acestea, să recurgem la următoarea imagine. Să ne gândim la un bob de grâu. El conține o energie latentă. Această forță acționează și face ca din bob să răsară o tulpină. Natura poate să trezească aceste forțe latente din bob. Omul actual nu poate realiza aceasta prin propria sa voință. El seamănă bobul de grâu în pământ și îl lasă acolo în seama forțelor naturii, pentru a da rod. Omul atlanteean, însă, putea să facă și altceva. El cunoștea arta de a transforma în forță tehnică energia cuprinsă într-o cantitate de grâu, așa cum în prezent se poate face cu forța calorică pe care o conține cărbunele. În perioada atlanteeană, plantele nu erau cultivate numai pentru a produce alimente, ci și într-un scop energetic: forțele latente din plante erau utilizate pentru a servi în industrie și transporturi. Astăzi noi dispunem de instalații care transformă energia cărbunelui în forță motrice din locomotive; atlanteenii aveau, la rândul lor, instalații pe care le puneau în mișcare cu ajutorul, putem spune, al semințelor de plante, transformând energia lor vitală în forță energetică, în scopuri tehnice. Atlanteenii au putut pune în mișcare, în felul acesta, unele vehicule care zburau la joasă altitudine. Înălțimea la care zburau era mai mică decât a munților existenți în acea perioadă, dar vehiculele erau prevăzute cu dispozitive de conducere care permiteau să se înalțe deasupra munților.

Trebuie să avem în vedere că, în decursul timpului, condițiile terestre s-au modificat în mod considerabil. În prezent, vehiculele atlanteene amintite ar fi cu totul inutilizabile. Dacă pe atunci oamenii se puteau servi de ele, aceasta se datora faptului că stratul de aer care înconjură globul terestru era mult mai dens. Nu trebuie să ne preocupe acum problema de a ști dacă am putea să ne facem o idee despre acea densitate a aerului cu ajutorul conceptelor științei actuale. Știința și gândirea logică, prin esența lor, nu sunt în măsură să precizeze ce este și ce nu este posibil. Singurul lor scop este să explice fapte constatate prin experiență și observație directă. Dar

penftru cercetarea ocultă acea densitate deosebită a atmosferei este o realitate tot atât de sigură ca orice alt fapt stabilit cu ajutorul simțurilor fizice. – Este, de asemenea, sigur, deși probabil inexplicabil pentru fizica și chimia moderne, că pe atunci, pe întregul glob pământesc, apa era mult *mai puțin densă* decât astăzi. Prin fluiditatea sa apa putea servi la unele aplicații tehnice, datorită forței germinative pe care o puteau mânui atlanteenii, lucru cu totul imposibil în prezent. Cu timpul, apa s-a densificat și dirijarea acelor vehicule nu s-a mai putut face ca mai înainte. Toate acestea ne arată în mod foarte clar că civilizația și cultura atlanteeană erau profund diferite de ale noastre. Aceasta ne permite să înțelegem că și natura fizică a unui atlanteean era cu totul diferită de aceea a omului contemporan. Apa pe care o bea era asimilată de forțele vitale din corpul său în mod cu totul diferit decât este posibil în corpul nostru fizic actual. Datorită acestui fapt, atunci când era necesar, atlanteanul își putea canaliza forțele sale fizice, prin voință, în cu totul alt mod decât o poate face omul de azi. El avea, ca să spunem așa, mijloacele de a-și dezvolta propriile sale forțe fizice. Pentru a ne face o imagine corectă despre natura omului atlantean, trebuie să știm că pentru el noțiunile de oboseală și de efort fizic erau mult diferite de ale noastre.

O așezare socială din perioada atlanteeană avea un caracter – aceasta reiese din toate cele arătate până acum – care nu era cu nimic asemănător unui oraș modern. Totul, în aceste așezări, era legat de natură. Nu am face decât să prezentăm o slabă imagine arătând că, în primele timpuri ale acelei perioade și până către mijlocul celei de a treia subrase*, o asemenea așezare umană avea aspectul unei grădini în care locuințele erau construite din arbori cu ramurile împletite într-un mod nu numai ingenios, dar și artistic. Munca pe care omul o îndeplinea cu mâinile sale se îmbina armonios cu natura. Omul însuși se simțea intim legat cu aceasta. De aceea, însuși simțul său social era altul decât cel pe care îl avem noi astăzi. Natura era comună tuturor. Ceea ce se construia pe temeiuri naturale era considerat ca un *bun comun*, în aceeași măsură în care noi considerăm astăzi că ceea ce rezultă din activitatea îndeplinită cu inteligența și rațiunea noastră este bunul nostru personal.

* Perioada atlanteeană se împarte în șapte epoci, numite și subrase sau „rase“ (NT).

Cine și-a însușit ideea că atlanteenii erau înzestrați cu forțele spirituale și fizice pe care le-am descris, acela va înțelege că, în acele îndepărtate timpuri, omenirea în ansamblul ei prezenta o imagine care ne amintește prea puțin de ceea ce suntem obișnuiți să vedem azi în jurul nostru și că nu numai oamenii, ci întreaga natură s-a transformat în mod considerabil de-a lungul vremii. Formele plantelor și animalelor s-au transformat cu totul. Întreaga natură terestră a suferit modificări. Regiuni care erau înainte populate au fost distruse, iar altele noi au luat ființă. - Strămoșii atlanteenilor, la rândul lor, locuiau un continent care este astăzi de mult dispărut; partea sa principală ocupa sudul Asiei de astăzi. Literatura teosofică îi numește *lemurieni*. După ce au străbătut, la rândul lor, diferite etape de evoluție, cei mai mulți dintre ei au decăzut. Dar, în anumite zone ale globului, descendenții acestei populații degenerate au supraviețuit sub formă de populații sălbatice. Numai o mică parte

dintre lemurieni a fost capabilă să continue evoluția. Din aceștia s-a născut apoi omenirea atlanteeană. - Mai târziu, s-a întâmplat ceva asemănător. Cea mai mare parte a populației atlanteene a decăzut și iarăși, dintr-un grup retrâns, s-a format o populație din care se trag cei pe care îi numim acum arieni, de care este legată întreaga omenire culturală de astăzi. *Lemurienii*, *atlanteenii*, *arienii* sunt, în terminologia științei oculte, rase-rădăcină ale omenirii. Lemurienii au fost precedați de alte două rase-rădăcină, după cum arienii vor fi urmați de încă alte două, în viitor; cu alte cuvinte, există în total *șapte* rase-rădăcină*. Așa cum am arătat sumar în cazul lemurienilor, al atlanteenilor și al arienilor, fiecare rasă-rădăcină provine din cea precedentă. Fiecare rasă-rădăcină posedă calități fizice și spirituale complet diferite de cele precedente. În timp ce atlanteenii, de exemplu, au avut dezvoltată în mod deosebit facultatea memoriei și tot ce se leagă de aceasta, misiunea arienilor constă în dezvoltarea forței de gândire și tot ceea ce este în legătură cu aceasta.

* Terminologia utilizată ulterior în scrierile antroposofice nu mai vorbește de „rase-rădăcină” și de „subrase” în cadrul lor, ci de „perioade”, pentru rase-rădăcină și de epoci de cultură, pentru subrase (NT).

Dar și fiecare rasă-rădăcină parcurge diferite stadii de evoluție, care sunt întotdeauna în număr de șapte. La începutul perioadei în care apare o rasă-rădăcină, trăsăturile sale principale se manifestă, ca să spunem așa, într-o stare juvenilă, dar, încetul cu încetul, aceste trăsături și calități ating maturitatea pentru ca apoi, în final, să ajungă la decadență. Populația care compune o rasă-rădăcină se divizează astfel, în timp, în șapte subrase*. Nu trebuie însă să ne imaginăm că o subrasă dispare îndată ce se dezvoltă o alta nouă. Sunt situații când apare o rasă nouă, dar coexistă încă mult timp cu cea anterioară. Întotdeauna au locuit pe Pământ, una lângă alta, populații care prezentau stadii diferite de evoluție.

* Sau, simplu, „rase” (NT).

Prima subrasă atlanteeană s-a format pornind de la un grup de lemurieni care atinseseră o treaptă avansată de evoluție și care era capabilă să se dezvolte mai departe și să se transforme. Acest grup avea darul memoriei numai în ultima fază a evoluției sale lemuriene, deci îl manifesta de la începutul evoluției sale atlanteene. Trebuie să reținem că un lemurian era apt să-și formeze reprezentări ale stărilor pe care le viețuia, dar era incapabil să le păstreze în memorie. El uita imediat tot ceea ce își reprezentase. Să notăm că, dacă acești oameni trăiau totuși într-o anumită formă de cultură, putând, de exemplu, să confecționeze unelte de lucru, să construiască locuințe etc., toate acestea le făceau nu prin capacitatea lor proprie de reprezentare, ci cu ajutorul unei forțe spirituale care acționa în ei, forța pentru care cuvântul potrivit ar fi acela de forță *instinctuală*. Nu este, totuși, vorba de o forță ca cea pe care o au astăzi animalele, ci de un instinct de o cu totul altă natură.

Literatura teosofică numește această primă subrasă a atlanteenilor *rmoahals**. Memoria acestor oameni se baza mai ales pe senzații vii. Culoarele pe care le percepea

ochiul sau sunetele pe care le înregistra urechea trezeau în sufletul omului o vibrație prelungă și avea drept urmare faptul că rmoahalii dezvoltau *sentimente* pe care înaintașii lor lemurienii nu le cunoșteau. Atașamentul față de experiențele trecute, de exemplu, făcea parte din aceste sentimente.

* Se păstrează aceeași ortografie din textul german. În limba română, acest plural ar trebui scris rmoahali (NT).

De dezvoltarea memoriei este legată și dezvoltarea *limbajului*. Atât timp cât ființa umană nu-și amintea trecutul, nu putea avea loc nici transmiterea, cu ajutorul vorbirii, a experiențelor viețuite. Primele semne ale memoriei au apărut, ca să spunem așa, în ultima etapă a Lemuriei, și abia atunci începe să se dezvolte și facultatea de a da nume la tot ceea ce omul vedea și auzea în jurul său. Numai oamenii dotați cu memorie pot sesiza utilitatea de a da unui lucru un nume. Limbajul se dezvoltă, așadar, în perioada atlanteană. Prin aceasta, se stabilește o legătură între sufletul omului și obiectele exterioare din jurul lui. Omul formulează în interioritatea sa cuvântul pe care îl rostește, și acesta aparține obiectelor lumii exterioare. Grație limbajului, se stabilește o nouă relație și între un om și altul. Firește, limbajul la rmoahali era încă într-un stadiu primitiv, dar el era fundamental diferit de cel al strămoșilor săi lemurieni.

Forțele care acționau în sufletul primilor atlanteeni mai aveau încă ceva ce ținea de forțele naturii. Oamenii aceștia erau mai apropiați, într-un anumit sens, de ființele naturii din jurul lor decât urmașii lor. Cu mult mai mult decât este cazul în prezent, forțele lor sufletești erau asemănătoare cu forțele naturii. Tot astfel, și cuvântul pe care îl rosteau era înzestrat cu forță naturală. Să luăm un exemplu: când rosteau un cuvânt, acesta aducea ceva din energia elementară a naturii. Ei nu *denumeau* pur și simplu un lucru, ci cuvântul conținea în el și o *putere* asupra lucrului și chiar și asupra semenilor. Cuvântul rmoahalilor nu exprima doar un sens, ci avea și o putere. Când se vorbește astăzi de o forță magică a cuvintelor, se subînțelege ceva ce pentru acei oameni era mult mai real decât este pentru noi. Cuvântul pronunțat de rmoahal dezvoltă o forță asemănătoare cu forța însăși a obiectului numit. Datorită acestui fapt, cuvintele aveau atunci și o virtute curativă, ceva mai mult, ele puteau stimula creșterea plantelor, puteau să îmblânzească furia animalelor, puteau să producă și multe alte efecte. Această forță a început să-și piardă din intensitate încetul cu încetul la următoarele subrase care s-au perindat în perioada atlanteană. Ea s-a pierdut în mod progresiv. Rmoahalii o resimțeau ca pe un dar înăscut, un dar al naturii, iar raportul lor cu această forță avea un caracter *religios*. Cuvântul avea pentru ei, în primul rând, ceva sacru. Utilizarea în sens rău a unor cuvinte sau sunete ce conțineau în sine puteri deosebite era, la început, ceva de neconceput. Fiecare om simțea că o abatere de genul acesta ar fi putut să-i aducă o mare nenorocire. Efectul magic al cuvintelor s-ar fi întors împotriva lui, căci dacă o folosire corectă a cuvântului aduce o binecuvântare, un sacrilegiu aduce pierderea făptașului. Dând dovadă de o puritate de sentimente, rmoahalii atribuiau această putere a lor mai puțin lor înșile, cât mai ales unei naturi divine care acționa în ei.

Situația devine cu totul alta o dată cu apariția celei de a doua subrase (așa-numitele popoare *tlavatl*). Indivizii care compuneau această a doua subrasă încep să aibă sentimentul propriei lor valori. Ambiția, care la rmoahali era necunoscută, își face acum apariția. *Memoria* începe să influențeze, într-un anumit sens, concepția lor despre viața socială. Cel care putea face față unor situații grele începea să pretindă celorlalți să îi acorde respect. El cerea ca faptele sale să fie întipărite în memoria lor. Pe această amintire a unor fapte săvârșite de cineva se baza alegerea conducătorului în cadrul unui grup. Și, o dată cu aceasta, începe să se dezvolte un fel de demnitate regală, și această legitimitate se continuă și după moarte. Se dezvoltă, așadar, amintirea, pomenirea strămoșilor, sau a acelor care dobândiseră merite în timpul vieții. Anumite grupuri încep să facă din aceasta un cult religios al morților, al strămoșilor. Acesta s-a continuat multă vreme și apoi, cu timpul, s-a diversificat. La rmoahali, omul nu avea valoare decât în măsura în care știa, în fața unei acțiuni, să se impună prin puterea sa. Dacă cineva ar fi pretins să fie respectat pentru ceea ce făcuse altădată, trebuia să probeze – prin fapte noi – că vechea sa forță rămăsese aceeași. El trebuia să reînvie prin noi fapte, ca să spunem așa, amintirea faptelor trecute. Realizările din trecut erau fără importanță în prezent. Abia mai târziu, în a doua subrasă, începe să se țină seama de caracterul personal al individului; se ajunge la situația nouă ca, în aprecierea unui om, să se țină seama de realizările sale din trecut.

O altă urmare a faptului că în viața socială începe să predominie forța amintirii a fost formarea de grupuri de indivizi legați prin amintirea unor fapte săvârșite în comun. Până atunci, orice grup social depindea întru totul de forțele naturale, de originea sa comună. Omul, ca individ, nu aducea nici un aport, prin propriul său spirit, la ceea ce natura făcuse din el. De acum înainte însă, o personalitate puternică putea să antreneze spre o acțiune comună un anumit număr de oameni, iar amintirea acestor acțiuni săvârșite în comun ducea la formarea unui grup social distinct de altele.

Acest mod de conviețuire socială nu s-a concretizat însă decât în decursul celei de a treia subrase (a *toltecilor*). Indivizii care aparțineau acestei rase au fost primii care au pus bazele unei forme de organizare socială pe care am putea-o considera un fel de ființă comună și care poate fi considerată ca prima etapă a încheșării unui stat. Conducerea și guvernarea acestei comunități erau creditare, treceau de la strămoși la descendenți. Ceea ce, până atunci, se perpetua numai în memoria contemporanilor, acum se transmitea din tată în fiu. Întregul neam trebuia să nu uite faptele săvârșite de strămoși. Descendenții continuau să aprecieze ceea ce realizaseră strămoșii lor. Trebuie să ne fie foarte limpede că, în acea vreme, oamenii aveau în mod real forța de a transmite însușirile lor urmașilor. Educația consta în a prezenta viața în imagini vii. Efectul produs de acest gen de educație depindea de puterea personală care emana de la educator. Acesta nu urmărea să perfecționeze inteligența elevilor săi, ci să dezvolte în ei, mai ales, aptitudini care să fie de natură instinctivă. Sistemul permitea ca aptitudinile părintelui să se transmită, în cele mai multe cazuri, fiilor.

În aceste condiții, *experiența personală* câștiga o importanță din ce în ce mai mare, în cadrul celei de a treia subrase. Când un grup de oameni se despărțea de un altul și forma o nouă comunitate, el aducea în noua sa colectivitate amintirea vie a ceea ce viețuiseră în vechea reședință; dar, în același timp, exista în această amintire ceva ce nu mai convenea grupului și provoca un sentiment de neplăcere, și atunci, oamenii încercau ceva nou. Astfel, cu fiecare comunitate nou întemeiată se îmbunătățeau și condițiile de viață. Era, deci, cu totul natural ca acele îmbunătățiri să fie imitate. Acestea au fost condițiile obiective care au permis, în timpul celei de a treia subrase, să ia naștere comunități înfloritoare descrise în unele lucrări teosofice*.

* În acest sens, se pot cita descrieri de orașe grandioase, de orașul cu portile de aur, de palate imperiale etc. (cf. W. Scott-Elliot, *L'Histoire de l'Atlantide* sau Annie Sesaut și C.W. Leadbeater, *L'Homme d'où il vient où il va*, ambele traduse din engleză) (NT).

Experiențele personale găseau sprijin din partea celor care erau *inițiați* în legile eterne ale evoluției spirituale. Unii suverani puternici au fost ei înșiși inițiați, pentru ca valoarea lor personală să-și afle o susținere totală. Datorită valorii sale personale, omul devine puțin câte puțin apt pentru a fi inițiat. El trebuia mai întâi să-și cultive progresiv forțele proprii și să le dezvolte până într-atât, încât să-i poată veni, de sus, iluminarea. Iată explicația originii regilor și a conducătorilor inițiați atlanteeni. Aceștia dețineau o putere enormă și totodată se bucurau de o venerație nețărmurită.

Dar, pe de altă parte, această situație purta în ea germenele decadenței și ruinei. Structurarea unei memorii foarte dezvoltate a dus către o exacerbare a *personalității*. Omul începe să dorească să obțină ceva pentru el în schimbul puterii pe care o avea. Și cu cât această putere era mai mare, cu atât dorea mai mult să o folosească pentru propriul său interes. Ambiția care se dezvoltă pe acest fundal duce la un egoism sălbatic și, de aici, se ajunge la o utilizare abuzivă a puterii. Dacă ne gândim la ceea ce putea face omul atlantean prin stăpânirea forțelor vitale, vom înțelege ușor ce urmări teribile au putut avea abuzurile săvârșite. Puternice forțe ale naturii puteau fi puse în slujba unui nemăsurat egoism.

Această tendință cunoaște o amploare deosebită în a patra subrasă (*pratoturanienii*). Cei care aparțineau acestei rase și care fuseseră instruiți în stăpânirea unor asemenea forțe s-au slujit de ele, în diferite forme, pentru satisfacerea cu perseverență a dorințelor și avidității lor. Dar utilizate în felul acesta, într-o asemenea măsură, aceste forțe s-au distrus singure unele pe altele. Lucrurile stau ca și cum picioarele unui om ar vrea neapărat să meargă înainte, în timp ce partea superioară a corpului tinde să se deplaseze înapoi.

O asemenea situație catastrofală nu se putea opri decât dacă se dezvoltă în om o forță superioară, și aceasta a fost forța gândirii. Gândirea logică exercită o acțiune inhibitoare asupra dorințelor egoiste ale individului. Originea gândirii logice trebuie căutată în a cincea subrasă (a *protosemiților*). Oamenii încep să depășească stadiul

simplei amintiri a evenimentelor din trecut și să *compare* între ele diversele experiențe trăite. Se dezvoltă astfel puterea de judecată. De acum devine posibil ca dorințele și pasiunile să fie oarecum ținute în frâu prin judecată. Omul începe să *calculeze*, să combine. El învață să se slujească în acțiunile sale de gândire. Dacă înainte se lăsa pradă oricărei dorințe, acum el se întreabă mai întâi dacă dorințele sale sunt în concordanță cu gândirea. În perioada celei de a patra subrase, oamenii căutau cu sălbăticie să-și satisfacă pasiunile, acum, în decursul celei de a cincea subrase, ei încep să asculte de o voce interioară. Această voce are ca efect stăvilirea pasiunilor, dar încă nu poate anihila impulsurile egoiste ale personalității.

În a cincea subrasă, se pun astfel mobilurile unei acțiuni, se regăsesc transpuse înăuntrul omului. Acesta dorește acum să dezbată în sinea lui ce trebuie să facă sau să nu facă. Dar ceea ce s-a câștigat, prin această forță interioară a gândirii, s-a făcut în dauna puterii de stăpânire a forțelor exterioare ale naturii. Cu ajutorul gândirii capabile să calculeze, se poate domina energia lumii minerale, dar nu și forța vitală. A cincea subrasă a dezvoltat astfel gândirea în detrimentul puterii asupra forței vitale. Dar tocmai prin aceasta s-a creat germenul necesar evoluției viitoare a umanității. În prezent, personalitatea, amorul propriu, egoismul mai există și se dezvoltă tot mai mult, dar gândirea, care le proliferază și acționează din interior, nu are nici o influență asupra naturii și nu poate să mai provoace asemenea acțiuni distructive ca cele pe care le declanșa utilizarea abuzivă a forțelor naturii. Din rândul populației care constituia a cincea subrasă s-a selectat un grup restrâns, alcătuit din partea cea mai înzestrată, și a fost ales să supraviețuiască nimicirii celei de a patra rasă-rădăcină (atlanteană); Acest grup a format nucleul din care, mai târziu, s-a născut a cincea rasă-mamă, cea ariană; aceasta are ca menire să perfecționeze dezvoltarea facultății de gândire, cu toate consecințele care decurg de aici.

Populația din a șasea subrasă atlanteană (*akkadienii*) au perfecționat în continuare facultatea de gândire, depășind stadiul pe care îl atinsese a cincea subrasă. Akkadienii se deosebeau de protosemiți prin aceea că utilizau, într-o măsură mai largă, gândirea. – S-a spus că dezvoltarea gândirii temperează impulsurile personalității egoiste și le împiedică să se transforme în acțiuni devastatoare, așa cum se întâmpla la rasele precedente, dar nu le-a anihilat. Într-o primă etapă, protosemiții reușeau să-și ordoneze relațiile personale așa cum îi inspira gândirea. Inteligența începe să înlocuiască dorințele și pasiunile neînfrânate. Se stabilesc relații noi între indivizi, apar alte condiții de viață. În timp ce subrasele anterioare recunoșteau drept conducător pe cel ale cărui fapte se întipăriseră cel mai profund în memoria lor, sau pe cel care putea face dovada unei vieți bogate în amintiri, de acum înainte un asemenea rol de conducător revenea celui *inteligent*. Înainte, totul se măsura în funcție de ceea ce se păstra în memorie, acum preferințele mergeau către o relație bazată pe gândire. Sub influența memoriei, un lucru era prețuit atâta timp cât era considerat util și, când înceta să mai existe, se considera ceva foarte natural ca acela care era apt să rezolve o situație problematică să impună o înnoire. Sub influența gândirii se dezvoltă însă dorința de schimbare și înnoire. Fiecare dorea să impună ceea ce îi sugera inteligența sa. În felul acesta, în subrasa a cincea încep să apară,

deja, stări de agitație, de neliniște, care, în a șasea subrasă, duc la necesitatea de a se îngădi o gândire prea inflexibilă a unui individ, prin instituirea unor legi generale de conduită. Strălucirea unor state din perioada celei de a treia subrase se baza pe faptul că amintirile comune asigurau ordinea și armonia. În perioada celei de a șasea subrase, s-a simțit necesitatea ca ordinea să fie impusă prin *legi* elaborate prin gândire. Aici se află deci, în a șasea subrasă, originea dreptului și a principiilor legislative. – În timpul subrasei a treia, se putea întâmpla ca un grup de oameni să se desprindă de comunitatea în care trăise, dar numai atunci când se simțea eliminat, deoarece condițiile create pe baza amintirilor nu mai erau convenabile. În schimb, în timpul celei de a șasea subrase, lucrurile se petreceau cu totul altfel. Gândirea logică era utilizată în căutare de inovații și incita la noi acțiuni și creații. Akkadienii pot fi considerați ca un popor întreprinzător și colonizator; ei simțeau o reală satisfacție în aceste acțiuni. Comerțul, în special, constituia o activitate deosebit de stimulatorie pentru aptitudinile care se formau prin gândire și judecată.

A șaptea subrasă (*mongolii*) favorizează în continuare dezvoltarea forței de gândire, dar păstrează totodată unele vechi calități ale subraselor anterioare, îndeosebi cele ale subrasei a patra, calități pe care ei le conservă acum mult mai riguros decât se făcea în cursul subraselor a cincea și a șasea. Mongolii au rămas fidel atașați simțului amintirii și au ajuns, astfel, la convingerea că cine este cel mai bătrân este și cel mai înțelept și poate, prin aceasta, să folosească cel mai bine puterea gândirii. Este adevărat că pierduseră dominația asupra forțelor vitale, dar forța de gândire pe care au dezvoltat-o asimilase ea însăși ceva din acea putere naturală a forței vitale. Puterea asupra vieții era definitiv pierdută, dar niciodată nu au pierdut *credița* naivă și nemijlocită în această putere. Această forță devenise pentru ei Dumnezeu și, în numele lui, făceau tot ceea ce considerau că este bine și drept. Ei apar în conștiința popoarelor vecine ca niște *posedați* ai acestei puteri secrete și chiar ei înșiși aveau o încredere oarbă în ea. Descendenții lor din Asia, dar și din unele zone din Europa, au păstrat și mai păstrează mult din aceste particularități.

Forța de gândire implantată în oameni nu își va putea atinge, însă, întreaga ei valoare în decursul evoluției decât după ce va primi un puternic și nou impuls în cursul viitoarei rase-rădăcină, a cincea, adică cea actuală. Cea de a patra rasă-rădăcină nu a făcut decât să o pună în slujba a ceea ce dobândise prin memorie. Abia a cincea a ajuns la asemenea forme de viață care fac posibil ca facultatea de gândire să-și găsească cel mai potrivit instrument.

TRECEREA DE LA A PATRA LA A CINCEA RASĂ-RADACINĂ

Următoarele comunicări se referă la trecerea de la a patra rasă-rădăcină (atlanteană) la cea de a cincea (ariană), căreia îi aparține omenirea civilizată de astăzi. Numai acela care se poate pătrunde de gândul *evoluției* în sensul său cel mai larg și în întreaga sa însemnătate va putea înțelege această epocă în mod corect. Tot ceea ce

omul conștientizează în jurul său este în plin proces de evoluție. Însăși facultatea de *gândire* care caracterizează pe omul actual, omul celei de a cincea rase-rădăcină, este rezultatul unei evoluții. Se poate spune chiar că a cincea rasă-rădăcină este cea care, în mod progresiv, conduce la perfecționare forța de gândire. În prezent, omul ia o hotărâre (în gând) și abia apoi o pune în practică, ca un efect al propriei sale gândiri. La atlanteeni, această facultate era încă într-o stare de pregătire. Voința încă nu pornea din gândurile proprii, ci era influențată de influxul de gânduri venite de la entități superioare. În acest fel, voința lor era dirijată din afară. – Dacă reușim să ne formăm o idee clară despre evoluție aplicată la ființa umană și să admitem că, în trecut, omul, ca ființă terestră, era o ființă alcătuită cu totul altfel decât în prezent, atunci vom fi în măsură să înțelegem că ființele, despre care va fi vorba în relatarea ce urmează au fost total diferite de ceea ce suntem noi astăzi. Evoluția la care ne referim a necesitat perioade extrem de lungi.

Ceea ce am spus în paginile precedente despre a patra rasă-rădăcină, a atlanteenilor, se referă la marea majoritate a umanității. Aceasta se afla încă sub comanda unor conducători mult mai evoluți decât omul obișnuit, prin capacitățile lor. Înțelepciunea și puterea de care dispuneau acești conducători nu ar fi putut fi atinse prin nici un sistem terestru de educație. Ele erau conferite de entități superioare care nu făceau parte din lumea pământească. Era ceva cu totul natural ca marea majoritate a oamenilor să vadă în acești conducători ființe superioare, *mesageri* ai zeilor. Și pe bună dreptate, căci nici prin organele de simț și nici prin inteligența omului nu ar fi putut fi atinse știința și dibăcia acestor conducători. Ei erau *venerați* ca trimiși ai lui Dumnezeu și oamenii primeau de la ei porunci, îndrumări și învățături. Ființe de asemenea natură au instruit omenirea să deprindă știința, artele și fabricarea uneltelor. Acești „mesageri ai zeilor” conduceau uneori ei înșiși comunitățile, iar alteori prin oameni mai evoluți, pe care îi instruiău în arta de a guverna. Se spune despre acești conducători că „erau în relație directă cu zeii”, care le revelau legile după care trebuia să se dezvolte omenirea. Aceasta era realitatea. Această legătură cu zeii era, de fapt, o adevărată inițiere și se realiza în locuri ascunse cu strășnicie celorlalți oameni. Erau adevărate centre de inițiere și se numeau „temple ale misterilor”. De aici emana întreaga conducere a umanității.

Ceea ce se petrecea în templele de misterii era, prin urmare, de neînțeles pentru popor, ca și intențiile marilor săi conducători. Poporul nu putea, cu ajutorul simțurilor, să înțeleagă decât ceea ce era legat nemijlocit de Pământ și nicidecum ceea ce se revela din lumile superioare pentru salvarea lui. Din aceasfă cauză învățăturile pe care le dădeau conducătorii trebuiau să fie înfățișate într-o formă care nu semăna cu nimic din cele ce se refereau la evenimente strict terestre. Limbajul de care se slujeau zeii în relația cu „mesagerii” lor, în centrele de misterii, nu era unul pământesc, iar forma sub care acești zei se revelau era, cu atât mai puțin, una terestră... „În nori de foc” apăreau aceste înalte spirite în fața mesagerilor lor, pentru a le transmite cum să conducă pe oameni. Doar omul avea puțința să îmbrace o formă umană; entitățile ale căror facultăți depășeau nivelul uman nu se puteau

manifesta decât sub o formă care nu avea nimic asemănător ce ceea ce era pe pământ.

„Mesagerii zeilor“ puteau să primească revelațiile transmise de entitățile superioare pentru că ei înșiși erau cei mai evoluți în cadrul comunităților în care trăiau. În cursul perioadelor anterioare de evoluție, ei dobândiseră facultățile pe care majoritatea celorlalți oameni abia de acum înainte urmau să le obțină. Ei erau oameni propriu-zis numai dintr-un anumit punct de vedere; puteau lua o formă umană, dar facultățile lor spirituale și sufletești aveau dimensiuni supraumane. Cu alte cuvinte, erau înzestrați cu o dublă natură, atât divină, cât și umană. Trebuie să vedem acești mesageri ca pe niște spirite superioare, care însă puteau să îmbrace o formă umană, spre a fi în mijlocul oamenilor, să-i ajute să progreseze în evoluția lor terestră. Adevărata lor patrie nu se afla pe Pământ. – Aceste ființe îndrumau pe oameni, dar nu le puteau dezvălui principiile după care îi conduceau; până în epoca celei de a cincea subrase atlanteene, a protosemiților, oamenii erau cu totul incapabili să înțeleagă aceste principii. Era necesar ca, mai întâi, în timpul acestei subrase, să se dezvolte facultatea de judecată, forța gândirii. Iar această forță nu s-a dezvoltat decât foarte lent și în mod progresiv. Chiar și ultimele subrase atlanteene nu puteau înțelege decât foarte puțin principiile după care acționau conducătorii lor dumnezeiești. Ei începuseră să *presimtă* aceste principii. De aceea, ideile pe care le aveau, ca și legile care guvernau instituțiile lor de stat, erau mai curând presimțite, decât gândite clar.

Principiul conducător al celei de a cincea subrase atlanteene a pregătit această rasă încetul cu încetul pentru ca, mai târziu, după distrugerea a ceea ce am putea numi modul de viață atlantean, să poată începe o viață nouă, reglată, de astă dată în totul, de forța gândirii.

Către sfârșitul perioadei atlanteene, existau trei grupuri de entități de tip uman. 1. Primul grup era alcătuit din acele ființe pe care le-am numit „mesageri ai zeilor“; aceștia se aflau pe o treaptă de evoluție ce depășea cu mult pe aceea a celorlalți oameni; ei propovăduiau înțelepciunea divină și făceau fapte dumnezeiești. 2. Al doilea grup, mai restrâns, era format din marea masă a populației, la care forța de gândire era încă într-un stadiu latent, dar care dispunea totuși de unele facultăți elementare pe care omenirea de azi le-a pierdut. 3. Un al treilea grup dispunea de o putere de gândire mai evoluată, dar pierduse complet vechile facultăți elementare atlanteene. În schimb, deveneau capabili să asimileze, cu ajutorul gândirii, principiile directoare transmise de „mesageri“. – Al doilea grup de ființe umane urma să dispară treptat. Dimpotrivă, al treilea grup a fost pregătit și educat de ființele superioare din primul grup pentru a putea prelua în mâinile lor propriul destin.

Din rândul celor care alcătuiau acest al treilea grup, marele Conducător, pe care literatura ocultă îl numește *Manu**, a ales pe cei mai apti și i-a pregătit să pună bazele unei noi umanități. Cei aleși, ființele cele mai dotate, se aflau din a cincea subrasă. Gândirea oamenilor care făceau parte din subrasele a șasea și a șaptea

căpătase o anumită tentă negativă și nu mai erau apte să evolueze. – Venise acum timpul să se dezvolte la maximum cele mai bune calități ale celor mai buni. Alegerea s-a făcut de către acel mare Conducător, care a izolat pe cei aleși într-o zonă specială a Pământului – undeva în interiorul Asiei –, punându-i la adăpost de toate influențele negative care ar fi putut veni de la cei rămași în urma evoluției sau care decăzuseră. – Sarcina pe care Conducătorul și-o luase era ca acest grup de aleși să progreseze până într-atât, încât aceștia să reușească să sesizeze în sufletul lor, cu ajutorul gândirii, principiile după care fuseseră conduși până atunci, principii pe care mai înainte abia le presimțeau, fără a le putea înțelege. De acum înainte trebuia ca oamenii să cunoască forțele divine pe care mai înainte le-au urmat în mod inconștient. Până atunci, zeii conduseseră omenirea prin „mesagerii” lor; acum trebuia ca oamenii să știe entitățile divine. Trebuia să se deprindă să se considere ei înșiși ca fiind organele de execuție ale Providenței.

* *Manu*, în sanscrită, „cel care gândește”; inteligență care conduce un ciclu de evoluție. Tradiția teosofică vorbește de un număr total de paisprezece *Manu*; până în prezent, omenirea a cunoscut șapte. Primul este Svayambhuva *Manu* („cel fără naștere”) (NT).

Acest grup izolat se afla în fața unei hotărâri de mare importanță. Conducătorul divin se afla în mijlocul lor sub o formă umană. De la acești „mesageri divini”, omenirea primea îndrumări și porunci în legătură cu ceea ce trebuia sau nu trebuia să facă. Oamenii erau instruiți în științele care se bazau numai pe ce era perceptibil cu simțurile fizice. Ei presimțiseră această conducere divină a lumii, o simțiseră în propriile lor fapte; dar o conștiință clară despre ea nu avuseseră. – Acum, Conducătorul le vorbea într-un mod cu totul nou. Îi învăța că tot ceea ce percep în jurul lor este dirijat de puteri invizibile și că, de acum înainte, ei înșiși, sunt slujitorii acestor puteri invizibile și, prin puterea propriei judecăți, vor avea de tradus în practică legile acestora. Oamenii aud acum despre o lume divină, suprapământescă. Aud că spiritul invizibil este creatorul și susținătorul a tot ceea ce este vizibil pentru om. Până atunci ei își ridicau privirile spre „mesagerii” lui Dumnezeu, pe care îi vedeau, spre acei inițiaii de natură supraomenească, dintre care unul le vorbea și le spunea ce trebuie să facă sau să nu facă. Dar, de acum înainte, ei înșiși erau demni ca mesagerul divin să le vorbească chiar despre zei. Cuvântul pe care acesta îl rostea fără încetare acestui grup de oameni aleși de el avea o puternică rezonanță: „Voi ați văzut până acum pe cei care vă conduceau, dar există conducători mai mari pe care voi nu îi vedeți. Acestor conducători să vă supuneți. Trebuie să împliniți poruncile Domnului, pe care nu îl vedeți, și să *ascultați* de acela despre care nici măcar nu vă puteți face o imagine”. Așa suna, din gura marelui Conducător, noua și supremă poruncă prin care se instituia, de fapt, cultul unei Divinități căreia nu-i semăna nici o imagine material-vizibilă și despre care, din această cauză, nu era îngăduit să se facă nici un fel de chip cioplit. Un ecou al acestei puternice porunci primordiale pe care a primit-o a cincea subrasă se regăsește în cuvintele Decalogului: „Să nu-ți faci ție chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer sus și din câte sunt pe pământ jos și din câte sunt în apele de sub pământ”*.

Alături de marele Conducător (Manu) se aflau și alți „mesageri“, pentru a-l asista în executarea dispozițiilor sale în diferite domenii ale vieții și la dezvoltarea noii rase. Întreaga existență urma să se așeze potrivit unei noi concepții, care vorbea despre o organizare divină a lumii. Gândirea umană trebuia să se îndrepte, pretutindeni, de la vizibil spre ceea ce este nevăzut. Viața este determinată de puteri naturale. Cursul vieții umane depinde de alternanța zi–noapte, iarnă–vară, soare–ploaie. Oamenilor li se dezvăluie relația între aceste fenomene vizibile și forțele invizibile (dumnezeiești) și felul cum ei urmează să se comporte pentru a reuși să-și conducă viața în deplin acord cu puterile invizibile. Cunoștințele pe care le capătă și întreaga lui activitate trebuie să se orienteze în acest sens. El trebuie să vadă, în mersul stelelor sau în fenomenele meteorologice, expresia unei voințe divine, expresia înțelepciunii lui Dumnezeu. Ceea ce numim astăzi astronomie și meteorologie erau dezvăluite atunci oamenilor în acest spirit și li se impunea să-și organizeze munca și viața morală în așa fel, încât să le pună de acord cu înțelepciunea legilor divine. Viața se desfășura după *porunci divine* și oamenii se străduiau să pătrundă *gândirea divină* din mersul stelelor, din fenomenele și manifestările atmosferice etc. Anumite *acte de sacrificiu* aveau menirea să ajute omul să-și ducă activitatea în armonie cu voința divină. – Manu dorea ca întreaga viață umană să se orienteze după lumile superioare. Întreaga activitate omenească, toate instituțiile urmau să aibă un caracter religios. Manu voia, prin aceasta, să pună bazele unui proces care urma să devină o caracteristică a misiunii speciale ce îi era hărăzită celei de a cincea rase-rădăcină. În această nouă perioadă de evoluție, urma ca omenirea să se deprindă să se conducă singură, cu ajutorul gândirii proprii. Dar o asemenea autodeterminare nu putea da roade decât dacă omul se pune pe el însuși în slujba forțelor superioare. El trebuia să se folosească intens de forța sa de gândire, dar, totodată, aceasta avea nevoie să fie sanctificată, cu alte cuvinte, să se întoarcă spre divinitate.

Pentru a înțelege mai bine ceea ce se petrecea în acele timpuri, este necesar să luăm în considerare faptul că dezvoltarea facultății de gândire, care începuse în a cincea subrasă atlanteană, a avut și o altă consecință. Oamenii intraseră în posesia unor cunoștințe și a unor meșteșuguri care proveneau din anumite surse care nu erau în raport *direct* cu ceea ce Manu considera ca fiind sarcina sa specifică. Aceste cunoștințe și meșteșuguri erau lipsite, în primul rând, de un caracter religios. Prin modul în care oamenii le primiseră, aceștia credeau că vor putea să le pună în slujba egoismului și a poftelor personale*. Una din aceste cunoștințe, de exemplu, era referitoare la *foc* și la utilizarea lui în lucrările oamenilor. În primele etape ale perioadei atlanteene, nu era nevoie de foc, deoarece oamenii se puteau sluji de forța vitală pentru nevoile lor. Dar pe măsură ce timpul trecea ei aveau o putere din ce în ce mai mică asupra acestei forțe; de aceea, se simțea tot mai mult nevoia utilizării de unelte și instrumente făcute din materiale nevii. Dar pentru prelucrarea lor era nevoie de foc. Situația era asemănătoare și pentru alte forțe ale naturii. Drept urmare, oamenii sunt nevoiți să se deprindă cu utilizarea acestor forțe, fără a fi însă conștienți de originea lor divină. Și, de fapt, așa și trebuia să fie! Căci omul nu trebuia să fie

constrâns prin nimic să facă o legătură între lucrurile obținute prin forța sa de gândire și ordinea divină a lumii. Dimpotrivă, prin gândire, el trebuia să facă aceasta în mod liber, prin gândurile sale. Intenția marelui Conducător, Manu, era să conducă pe oameni astfel, încât în mod independent să facă asemenea legături, stabilind o relație între aceste lucruri și ordinea superioară a lumii ca urmare a unei necesități lăuntrice. Oamenii puteau, ca să spunem așa, să decidă singuri dacă voiau să folosească cunoștințele dobândite în propriul lor interes sau, dimpotrivă, să le consacre cu religiozitate în slujba lumilor superioare. – Dacă, înainte vreme, omul era obligat să se considere părtaș al conducerii divine a lumii, de unde îi venea, de exemplu, puterea pe care o avea asupra forțelor vitale, fără a avea nevoie să folosească forța gândirii, de acum înainte, el era în situația de a putea folosi forțele naturii fără a-și îndrepta gândurile spre divinitate. – Nu toți cei selecționați de Manu erau corespunzători pentru acest scop, ci numai un grup foarte restrâns. Numai din rândul acestui grup Manu putea forma nucleul noii rase-rădăcină. El i-a adunat și s-a retras cu ei, pentru a-i pregăti și perfecționa, în timp ce restul s-a amestecat cu ceilalți oameni existenți. – Din acel mic nucleu de oameni grupați în jurul lui Manu derivă tot ceea ce constituie încă, până în zilele noastre, adevărații gemeni ai progresului existenți în actuala a cincea rasă-rădăcină. Aceasta explică faptul că există două caracteristici care jalonează întreaga evoluție a acesteia. Una este proprie celor care sunt însuflețiți de idei superioare, considerându-se ca niște copii ai unei puteri divine cosmice; alta reprezintă pe cei care pun totul în slujba intereselor personale și a egoismului.

* Deocamdată nu este permis să fie revelată în mod public originea acestor meșteșuguri și cunoștințe. Din acest motiv, un anumit segment din *Cronica Akasha* nu poate fi divulgat. (Nota autorului).

Acest mic nucleu a rămas în jurul marelui Manu până când a acumulat suficientă forță pentru a acționa acum spiritul cel nou și până când membrii săi au fost apti să plece pentru a duce acest mesaj umanității constituite din restul raselor precedente. Acest nou spirit a fost primit, desigur, în mod diferit de aceste popoare, după gradul de evoluție pe care l-au putut atinge în regiunile unde trăiau. Vechile trăsături de caracter încă prezente s-au amestecat cu ceea ce trimișii lui Manu aduceau în diversele părți ale lumii. Prin aceasta s-au format noi culturi și civilizații.

Personalitățile cele mai dotate din grupul marelui Manu au fost alese să fie inițiate, încetul cu încetul, direct în înțelepciunea sa divină și să devină învățători ai celorlalți. În felul acesta, vechilor mesageri divini li se alătură acum o nouă categorie de inițiați, care și-au dezvoltat forța lor de gândire exact așa cum o dezvoltaseră contemporanii lor într-un mod terestru. Vechii mesageri divini – ca și însuși Manu – nu dispuneau aceasta. Evoluția lor aparținea lumii superioare. Ei au introdus în condițiile terestre înțelepciunea lor superioară. Ceea ce aduseseră omenirii era un „dar de sus“. Până către mijlocul perioadei atlanteene, oamenii nu erau în măsură a înțelege prin propriile lor forțe ce sunt poruncile divine. Acum – în cursul perioadei descrise – ei trebuiau să devină apti pentru acest lucru. Gândirea terestră se putea

ridica până la conceptul de divinitate. În felul acesta, inițiați umani se alătură celor supraumani. Aceasta înseamnă o mare cotitură în evoluția omenirii. Primii atlanteeni nu aveau dezvoltată facultatea de a sesiza dacă cei care îi conduceau erau mesageri divini sau nu. Ceea ce îndeplineau aceștia se impunea în fața lor ca fiind intervenția însăși a lumilor superioare și purta pecetea originii divine. Grație puterii lor, mesagerii din perioada atlanteană erau considerați ca entități sacre înconjurate de strălucirea pe care le-o conferea puterea lor. Oamenii inițiați, care au apărut mai târziu, sunt din punct de vedere exterior oameni ca și ceilalți. Dar ei au rămas, în orice caz, în legătură cu lumile superioare, iar revelațiile și aparițiile mesagerilor divini pătrund până la ei. În cazuri cu totul aparte, când apare o necesitate superioară, recurg la anumite forțe care le vin de sus. Ei săvârșesc atunci acte pe care oamenii nu pot să le explice prin legile cunoscute de ei, considerându-le din această cauză, pe bună dreptate, drept minuni. – În toate aceste cazuri, scopul urmărit de forțele superioare este acela de a așeza omenirea pe picioare proprii și de a dezvolta complet forța ei de gândire. – Inițiații-oameni sunt astăzi mediatori între popor și puterile superioare și, numai prin actul inițierii, ei devin apti să intre în relație cu mesagerii divini.

La începutul celei de a cincea rase-rădăcină, acești oameni inițiați, sfinții învățători, devin conducători ai restului umanității. Marii preoți-regi din trecut, pe care istoria nu-i consemnează, dar despre care avem mărturia legendelor, aparțin acestei categorii de inițiați. Mesagerii divini se retrag acum tot mai mult din sfera terestră, cedând conducerea inițiaților, a oamenilor inițiați, căroră, însă, le dau în continuare asistență cu sfatul și cu fapta. Dacă lucrurile nu ar fi evoluat în felul acesta, omul nu ar fi reușit niciodată să-și folosească în mod liber forța de gândire. Lumea este condusă de o putere divină, dar omul nu trebuie să fie contrâns să o recunoască; el trebuie să se convingă și să o înțeleagă singur, prin reflectare liberă. Dacă omul ajunge la același nivel, inițiații îi dezvăluie treptat secretele lor. Totul se face, însă, cu încetul, în mod progresiv. Întreaga evoluție a actualei rase-rădăcină, a cincea, constituie un lung și lent proces spre acest scop final. La început, Manus conducea el însuși grupul de oameni selecționat, așa cum se conduce un grup de copii. Dar, în mod treptat, conducerea se transmite oamenilor inițiați. Încă și astăzi, progresul constă într-un amestec de conștiință și inconștiință din acțiunile și gândirea oamenilor. Numai către sfârșitul perioadei celei de a cincea rase-rădăcină, adică în cursul subrasei a șasea și a șaptea postatlanteene, se va forma un număr suficient de mare de oameni apti să primească aceste cunoștințe și, abia atunci, li se va putea dezvălui în mod public inițiatul cel mai mare. Acest inițiat din rândul oamenilor va putea prelua conducerea supremă așa cum o avea marele Manus la sfârșitul celei de a patra rase-rădăcină. Astfel, opera de educație a celei de a cincea rase-rădăcină constă în a aduce o mare parte a umanității contemporane în stare să urmeze în mod liber un Manus de esență umană, după cum o făcuse Manus de esență divină, rasa-germene a acestei a cincea rase-rădăcină.

RASA LEMURIANĂ

În acest capitol, este relatată o parte din *Cronica Akasha* care se referă la o perioadă extrem de îndepărtată din evoluția umană. Această perioadă este anterioară aceleia descrise în capitolul precedent. Este vorba de a treia rasă-rădăcmă a omenirii, despre care lucrările teosofice se spune că ocupa continentul lemurian. Acest continent – așa cum rezultă din aceste scrieri – se afla situat în sudul Asiei, și se întindea aproximativ de la actuala insulă Ceylon până la Madagascar; din acest continent mai făcea parte și zona meridională a Asiei, precum și câteva zone din Africa. – Chiar dacă descifrarea Cronicii Akashe s-a făcut cu cea mai mare atenție, în același timp ținem să subliniem că acestor comunicări nu trebuie să li se atribuie nici cel mai mic caracter dogmatic. În afara faptului că lectura, sau mai curând descifrarea unor evenimente petrecute într-o epocă atât de îndepărtată în raport cu a noastră nu este deloc ușoară, transpunerea însăși în limbajul actual a acestor revelații primite printr-o viziune directă a lor prezintă dificultăți aproape insurmontabile. – Situată în timp o vom face ulterior, căci ea va fi mult mai bine înțeleasă după ce vom prezenta întreaga perioadă lemuriană, precum și actuala perioadă, adică a cincea rasă-rădăcină, până în zilele noastre. – Faptele comunicate aici sunt surprinzătoare chiar și pentru un ocultist care le citește prima dată, deși cuvântul „surprinzător“ nu este chiar cel mai potrivit. Din această cauză nu îi este îngăduit să le comunice decât după verificarea cea mai îngrijită.

A patra rasă-rădăcină (atlanteană) a fost precedată de rasa-rădăcină *lemuriană*. În cursul evoluției sale, au avut loc evenimente de cea mai mare importanță pentru Pământ și om. Ne vom ocupa, însă, mai întâi de caracteristicile acestei rase timpurii, așa cum se prezenta ea prin acele evenimente pe care le vom studia mai târziu. În linii mari, putem spune că *această* rasă nu avea încă dezvoltată *memoria*. Firește, omul putea să-și facă o *reprezentare* a lucrurilor și a întâmplărilor, dar această reprezentare nu rămânea imprimată în memorie. Din această cauză, nu exista un limbaj propriu-zis. Tot ceea ce oamenii puteau să reproducă erau mai curând niște sunete naturale, care exprimau sentimente și senzații de plăcere, bucurie, durere etc., dar nu dădeau nume obiectelor înconjurătoare. – În schimb, reprezentările lor aveau o forță cu totul aparte, pe care oamenii care s-au succedat nu au mai avut-o. Această forță permitea lemurienilor să acționeze direct asupra mediului înconjurător. Influența pe care aceste reprezentări o exercita era resimțită atât de ceilalți oameni, cât și de animale, plante și chiar de obiectele neînsufletește, și acestea puteau să fie influențate prin simplă reprezentare. În felul acesta, lemurianul putea să comunice cu cei din jurul său fără a avea nevoie de un limbaj articulat. Acest gen de comunicare pare mai curând un fel de „citire a gândurilor“. Forța reprezentărilor sale, lemurianul o primea direct de la ființele și lucrurile înconjurătoare. Ea emana din forța de creștere a vegetalelor și din forța vitală a animalelor. Omul *înțelegea* pur și simplu ceea ce se petrecea și viețuia în intimitatea structurală a plantelor și a animalelor. El *înțelegea* chiar și forțele fizice și chimice ale obiectelor nevii. Pentru a construi ceva, nu avea nevoie să calculeze mai întâi dimensiunea grinzilor, greutatea blocurilor de piatră, ci el vedea, privind trunchiul unui copac, ce rezistență avea la apăsare, unde este

potrivită piatra de construcție sau nu datorită greutateii ei. Lemurianul construia astfel, fără să fie inginer, grație forței sale de reprezentare, care acționa cu siguranța unui fel de instinct. El mai avea și o mare putere de stăpânire asupra propriului său corp. Când era nevoie, prin efortul propriei voințe, el putea să-și amplifice forța brațelor. Prin intensificarea voinței, era, printre altele, capabil să ridice greutăți enorme. Dacă mai târziu omul atlantean se sluzea de puterea pe care o avea asupra forțelor vitale, lemurianul se servea de stăpânirea pe care o avea asupra voinței sale. În toate domeniile de activități inferioare, el poate fi considerat ca un fel de magician înăscut (în sensul bun, nepeiorativ, al cuvântului).

Scopul lemurienilor îl constituia dezvoltarea voinței, a forței de reprezentare. Educația care se făcea copiilor era consacrată exclusiv acestui scop. Băieții erau supuși unui antrenament dur, pentru a-i fortifica. Trebuia să învețe să înfrunte primejdiile, să suporte dureri fizice, să săvârșească fapte de mare îndrăzneală. Cei care nu erau capabili să suporte supliciile sau să înfrunte primejdiile erau desconsiderați, ca niște membrii nefolositori pentru comunitate. Erau sacrificați în cele mai teribile chinuri. Ceea ce ne revelează imaginile pe care le preluăm din Cronica Akasha cu privire la creșterea copiilor depășește tot ce își poate imagina un om modern. A suporta temperaturi care mergeau până la incandescență sau a străpunge corpul cu abiecte ascuțite erau procedee curente. – Creșterea fetelor era diferită. Și ele, încă de mici, erau supuse la probe de călire, dar se urmărea în special să le dezvolte fantezia. De exemplu, erau expuse la intemperii, la furtuni, pentru a învăța să resimtă în liniște frumusețea sălbatică a acestor manifestări; trebuia, apoi, să asiste la luptele între bărbați, fără a manifesta milă sau frică, ci doar pentru a prețui forța și puterea care se desfășura în fața lor. Era o cale pentru a dezvolta la fete o tendință spre vis și fantezie, calitate foarte apreciată. Dar cum nu aveau memorie, aceste dispoziții nici nu riscau să degenereze. Imaginile de vis și fantezie nu durau decât atâta timp cât exista motivația exterioară respectivă. Aceste imagini își aveau temeiul numai în lucrurile exterioare, ele nu se pierdeau în stări lipsite de suport. De fapt, se proiecta în sufletul femeii, ca să spunem așa, însăși fantezia și visătoria inerente naturii.

Lemurienii nu au avut propriu-zis locuințe, așa cum le înțelegem noi, decât mai târziu, către sfârșitul perioadei. Se așezau acolo unde natura le oferea condiții. De exemplu, se adăposteau în peșteri, dar nu le îngrijeau și nu le utilau decât temporar, pentru nevoile stricte de moment. Mai târziu, au început să construiască adăposturi din argilă și atunci au dat dovadă de o deosebită îndemânare. Să nu ne închipuim că nu construiau și clădiri, dar acestea nu serveau ca locuințe, ci răspundeau, în acele timpuri, unei nevoi lăuntrice de a da lucrurilor din natură o formă voită de om. Unele coline erau transformate de așa manieră ca omul să se bucure de noua formă obținută. Pentru aceleași motive, dar și pentru un scop utilitar, se adunau laolaltă pietre. Locurile unde copiii erau antrenați să suporte probele de călire se înconjurau de ziduri construite în acest fel. – Către sfârșitul perioadei lemuriene, edificiile destinate să cultive „înțelepciunea divină și arta divină“ au devenit mai mărețe, dar și mai artistice. Aceste instituții erau, sub toate aspectele, cu totul diferite de ceea ce au

fost mult mai târziu templele, căci ele serveau atât ca instituții de instruire, cât și ca lăcașuri de cunoaștere științifică. Cine era considerat capabil, putea fi inițiat acolo în cunoașterea legilor universale, dar și în aplicarea acestor legi. Dacă lemurianul era un magician înăscut, aici avea posibilitatea să transforme acest dar în artă și cercetare. Puteau fi admisi numai cei care, datorită probelor dure prin care trecuseră, dobândiseră capacitatea de depășire. Pentru restul oamenilor, ceea ce se petrecea în aceste instituții era o taină absolută. Aici se deprindea metoda de a cunoaște forțele naturii, printr-o cercetare directă, și de a le stăpâni. Dar învățământul era în așa fel condus, încât forțele naturale se transformau în om în forțe de voință. Se ajungea astfel la situația că omul putea să facă el însuși ceea ce făcea natura. Ceea ce umanitatea va obține mai târziu cu ajutorul gândirii și al calculelor, avea pe atunci caracterul unei activități instinctive. Dar nu trebuie să dăm aici, cuvântului „instinct” aceeași semnificație pe care o dăm azi în mod curent, când ne referim la regnul animal. Căci activitățile pe care umanitatea lemuriană le desfășura erau mult superioare față de tot ceea ce sunt animalele în stare să facă prin instinct. Ele întreceau cu mult chiar și tot ceea ce omenirea a realizat de atunci cu ajutorul memoriei, inteligenței și imaginației în domeniul artelor și al științelor. Dacă am vrea să folosim o expresie care să ușureze înțelegerea, am putea numi acele instituții ale lor: „universități ale forțelor de voință și ale puterii de reprezentare clarvăzătoare”. – Din aceste „universități”, ieșeau oameni pregătiți să guverneze pe ceilalți sub toate aspectele. O imagine corectă a tuturor acestor relații este dificil de formulat astăzi în limbajul nostru, căci, între timp, totul s-a schimbat pe Pământ. Însăși natura, precum și modul de viață al oamenilor, erau altele; în consecință, munca sau relațiile între oameni nu se pot compara cu ceea ce există în prezent.

Aerul era mult mai dens, iar apa cu mult mai fluidă decât mai târziu, în perioada atlanteană. Și ceea ce astăzi formează scoarța terestră nu era, în acea vreme, tot atât de durificat cum a devenit mai târziu. Regnul animal și cel vegetal nu atinseseră decât stadiul de dezvoltare, în primul caz, al amfibiilor, al păsărilor și al mamiferelor inferioare, iar în al doilea caz, stadiul unor plante asemănătoare cu palmierii și arbori asemănători cu aceștia. Cu alte cuvinte, totul era diferit față de prezent. Ceea ce astăzi apare ca fiind de dimensiuni mici, avea atunci proporții gigantice. Micile noastre ferigi erau arbori care formau păduri mărețe. Mamiferele superioare actuale nu existau încă. Ceva mai mult, o mare parte a omenirii se afla la un nivel atât de elementar de evoluție, încât poate fi considerată ca fiind într-un stadiu de animalitate. În orice caz, descrierile făcute mai înainte nu se referă decât la o minoritate a omenirii lemuriene. Restul ducea o viață pur animală. Chiar și în aspectul exterior, ca să nu mai vorbim de comportamentul lor, acești oameni-animale erau foarte diferiți de ceilalți, mai puțini. Ei nu se deosebeau cu nimic de mamiferele inferioare, aveau până și forma acestora.

Mai trebuie să spunem ceva și despre importanța lăcașurilor templelor, menționate mai sus. Ce se practica în ele nu era propriu-zis un cult religios; era „înțelepciune și artă divină”, Omul resimțea în mod direct ceea ce i se dădea aici ca pe un dar al puterilor spirituale din univers. Și când omul primea acest dar, el se vedea ca un

„slujitor“ al acestor puteri cosmice; se simiea „sfințit“ și rupt de tot ce era profan. Dacă la acest stadiu de evoluție al omenirii am dori să vorbim de religie, se poate spune că era o „religie a voinței“. Dispoziția sufletească și înclinația religioasă constau mai ales în faptul că omul păzea cu sfințenie forțele care îi fuseseră insuflate, ca pe un siranșnic și dumnezeiesc „secret“, și că își călăuzea viața în așa fel, încât să își sanctifice puterea. Persoanele care dețineau asemenea puteri făceau obiectul unui deosebit respect și veneratie. Și nu datorită unor legi sau prescripții, ci depinzând de puterea directă care emana din aceste persoane. Cei neinițiați se aflau în mod natural sub influența magică a inițiaților. Era, de asemenea, ceva natural și deloc surprinzător ca aceștia din urmă să se considere persoane sacre. Faptul era real deoarece, în templele unde slujeau, ei atinseseră stadiul de a contempla direct forțele active ale naturii, putând observa sursele creatoare ale acesteia. Experiențele și trăirile lor îi puneau în legătură cu entitățile care construiesc propriu-zis lumea. Această legătură se poate considera ca un fel de acces la zei. Ceea ce mai târziu a evoluat și a devenit „inițiere“ sau „mister“ provine din aceste raporturi primordiale care se stabiliseră atunci între oameni și zei. Cu timpul, acest gen de relație a trebuit să se modifice, deoarece atât capacitatea de reprezentare, cât și spiritul uman au îmbrăcat alte forme.

Faptul că femeile aveau un alt mod de viață, așa cum s-a arătat, a fost de o importanță covârșitoare pentru progresul evoluției lemuriene. Femeile au dezvoltat forțe umane deosebite. Puterea lor de imaginație, legată de natură, a constituit baza unei dezvoltări superioare a vieții de reprezentare. Femeile preluau în sinea lor, cu înțelepciune, forțele naturii și le lăsau să acționeze asupra sufletului. S-au format, în felul acesta, germenii memoriei. Și, o dată cu memoria, își face apariția în lume, pentru prima dată, facultatea de a formula cele mai simple noțiuni morale. – Înainte, elementul masculin, prin educarea voinței, era străin de toate acestea. Bărbatul urma instinctiv fie impulsurile naturale, fie influențele care emanau de la inițiați. – Natura feminină a dat naștere primelor reprezentări despre „bine și rău“. Lucruri care făcuseră o impresie deosebită asupra vieții de reprezentare au început atunci să fie iubite, iar altele să fie respinse. În timp ce dominația exercitată de elementul masculin era îndreptată mai mult spre acțiunea exterioară a forțelor voinței, spre manipularea forțelor naturii, în elementul feminin încep să ia naștere acțiuni pornite din sentimente, din forțele personale interioare ale omului. Numai acela poate aprecia în mod corect mersul evolutiv al omenirii, care ia în considerare faptul că femeia a fost aceea care a făcut primele progrese în viața de reprezentare. Dezvoltarea de obiceiuri legate de o viață de reprezentări judicioasă, de formarea memoriei, obiceiuri care constituie germenul unei vieți juridice, a unei tradiții, au fost consecința celor menționate. Dacă bărbatul privise doar forțele naturii și se folosisese de ele, femeia, în schimb, este prima care *interpretează* aceste forțe. Apare, în felul acesta, un mod nou de viațuire, bazat pe gândire, și care avea un caracter personal mult mai accentuat decât la bărbați. Trebuie precizat, însă, că această predispoziție a femeii era și un fel de clarvedere deosebită de magia voinței cultivată la bărbați. Sufletul femeii era accesibil unui contact cu puteri spirituale de o altă natură, acele puteri care vorbeau mai ales laturii sentimentale a sufletului și mai puțin celei spirituale, căreia i se supunea bărbatul. S-a creat, astfel, o diferențiere: bărbații

se consacrau unor acțiuni mai mult natural-divine iar femeile se dedicau unor acțiuni de tip mai mult sufleteșc-divin.

Evoluția parcursă de femeie în timpul perioadei lemuriene a avut drept consecință faptul că, mai târziu, la apariția, pe Pământ, a următoarei rase-rădăcină – a celei atlanteene – ei i-a revenit un rol important. Apariția noii rase a avut loc sub influența unor entități foarte evolute, cunoscând legile formării unei rase și care erau capabile să dirijeze forțele latente ale naturii umane în așa fel, încât să ducă la formarea unei noi rase. Despre aceste entități superioare va trebui să vorbim în mod special. Deocamdată este suficient să spunem că aveau o înțelepciune și o putere supraomenească. Aceste entități au selectat, din umanitatea lemuriană, un mic grup cu scopul de a servi ca punct de plecare pentru următoarea rasă, cea atlanteană. Locul ales pentru aceasta era situat într-o zonă caldă. Sub îndrumarea acestor entități, oamenii din această mică ceată selectată erau antrenați să domine forțele naturii. Erau puternici și aveau abilitatea să extragă din pământ variatele sale comori. Știau să lucreze pământul și să-i culeagă roadele pentru traiul lor. Datorită antrenamentului sever la care erau supuși, oamenii dobândiseră o natură voluntară foarte puternică. Sentimentele și manifestările sufletești erau dezvoltate într-o măsură mult mai mică; în schimb, latura sufletească se dezvoltase la femei – ele aveau memorie, forță imaginativă și tot ce decurge din aceasta.

Conducătorii lor, pe care i-am menționat, au determinat ca această ceată selecționată să se împartă în grupuri mai mici și au dat femeilor autoritatea de a veghea la organizarea și stabilirea ordinii în aceste grupuri. Grație memoriei sale, femeia dobândește și abilitatea ca evenimentele și experiențele pe care le trăise să le facă utile și pentru viitor. Ceea ce se dovedise util și oportun ieri, femeia avea capacitatea să aplice azi și sesiza că s-ar putea folosi și mâine. Să reținem că femeia este cea care a organizat viața acelor comunități și sub influența ei s-a născut ideea „de bine și de rău”. Firea sa contemplativă a îndrumat-o să aibă înțelegere pentru natură. În observarea naturii se află și originea reprezentărilor sale, cu ajutorul cărora conducea activitățile oamenilor. Conducătorii au actionat astfel încât, prin intermediul sufletului feminin, să poată înnobila și purifica viața voluntară și forța brutală a bărbaților. Trebuie să vedem toate acestea, bineînțeles, în aspectele lor de prime încercări. Cuvintele limbajului actual ne pot duce cu ușurință la formarea de reprezentări ale acelor fapte cu imagini luate din realitatea curentă.

În mod indirect, prin cultivarea vieții sufletești feminine, conducătorii spirituali au putut provoca și un început de trezire a unei vieți sufletești la bărbați. Acest aspect explică și influența mare a femeilor în acele comunități selectate. Când se simtea nevoia interpretării unor semne ale naturii, se făcea apel la femei, pentru a le cere sfatul. Întreaga lor viață sufletească era, însă, încă dominată de forțele sufletești „tainice” ale omului. Fără a exprima perfect situația, ne apropiem însă de o caracterizare aproximativă, vorbind de o intuiție somnambulică. Într-un anumit fel de visare superioară, li se revelau secrete ale naturii și, prin aceasta, primeau impulsul către acțiune. Pentru femeie, totul în natură era însuflețit și se arăta sub formă de

forțe și manifestări psihice. Ea se lăsa prinsă cu totul într-o țesătură tainică a forțelor sale sufletești. Ceea ce o îndemna către acțiune era acea „voce interioară a sufletului” sau ceea ce îi spuneau plantele, animalele, pietrele, vântul și norii, freamătul arborilor etc.

Din asemenea trăiri sufletești a luat naștere ceea ce a devenit religie. Omul simte, încetul cu încetul, că sufletul care acționează în natură și în viața sa trebuie venerat și adorat. Apoi, anumite femei au obținut o situație privilegiată, predominantă, pentru că au știut să interpreteze, din profunzimile lor, tainele universului. S-a putut ajunge, astfel, la situația ca ceea ce aceste femei viețuiau în sufletul lor să se exprime spre exterior ca un fel de *limbaj* natural. Începutul *vorbirii* apare mai întâi ca un fel de expresie cântată. Forța gândirii începe să se transpună în sunete perceptibile. Ritmul intim al naturii răsună pe buzele acestor femei pline de „înțelepciune”. Oamenii se adunau în jurul lor și, ascultându-le, resimțeau în cuvintele lor ritmate manifestarea puterilor superioare. Așa a început cultul divinității. – Pentru acele timpuri îndepărtate, nu se poate spune că ar fi existat un „sens” în vorbire. Oamenii resimțeau sunete, tonalități și ritm, dar nu atribuiau o semnificație obiectivă celor auzite, ci doar absorbeau în sufletele lor forța pe care acele sunete o emanau. Procesul de interiorizare sufletească se derula strict sub îndrumarea conducătorilor superiori. Aceștia inspirau acelor femei-preotese „înțelepte” sunetele și ritmul, dar într-un mod despre care acum nu se poate vorbi. Aceste preotese au putut astfel să aibă o asemenea influență, încât să acționeze pentru o înnobilare a sufletului omenesc. Se poate spune, pe drept cuvânt, că în felul acesta s-a trezit viața sufletească propriu-zisă.

În această privință, *Cronica Akasha* ne revelează imaginea unor scene pline de frumusețe. Să descriem una din acestea. Ne aflăm într-o pădure, lângă un arbore maiestuos. Soarele tocmai se ridică spre răsărit. În jurul acestui arbore, asemănător unui palmier, toți ceilalți arbori fuseseră îndepărtați, iar el aruncă acum o umbră cuprinzătoare. Cu fața întoarsă spre răsărit, preoteasa, în extaz, stă pe un fel de scaun format din obiecte naturale rare și din plante. De pe buzele sale se aud încet, dar într-o înșiruire ritmată, sunete stranii, repetate fără încetare. În jurul ei, așezați în cerc, câțiva bărbați și femei, cu fețele ce par pierdute ca într-un vis, aspiră, putem spune, trăirea interioară a acestor accente. – Și alte scene pot fi percepute. Într-un alt loc, amenajat ca și celălalt, o altă preoteasă „cântă” în același fel, dar accentele sale sunt mai puternice, mai pline de forță. Oamenii din jurul ei se mișcă în mod ritmat, ca într-un fel de dans; acesta era cel de al doilea mod prin care „sufletul” pătrundea în omenire. Aceste ritmuri misterioase, preluate din ritmurile naturii, erau imitate de mișcările brațelor și ale picioarelor. Omul se simțea în felul acesta una cu natura și cu toate forțele care acționează în ea.

Locul de pe glob unde a fost format trunchiul viitoareii rase umane era deosebit de adecvat pentru acest scop. Pământul mai era, în acea vreme, încă zguduit de furtuni, dar aici era un loc relativ calm. Se poate spune că, în general, Lemuria era bântuită de uragane. Pământul nu atinsese încă pe atunci densitatea sa ulterioară. Pretutindeni,

solul, încă subțire, era străpuns de forțe vulcanice, care țâșneau în mici râulețe, dar și în torente, ca niște fluvii. Vulcani puternici erau aproape în tot locul, permanent în erupție, și dezvoltau continuu forța lor devastatoare. În toate acțiunile lor, oamenii se obișnuiseră să țină seama de aceste fenomene de foc. De altfel, ei se foloseau de acest foc vulcanic pentru lucrările și instalațiile lor. Focul servea adesea acelorași scopuri ca mai târziu, dar în loc să se recurgă la focul artificial, omul a exploatat mai întâi focul natural, pentru nevoile sale.

Această activitate de foc a vulcanilor a dus, în cele din urmă, la distrugerea continentului lemurian. Partea din Lemuria, unde urma să se dezvolte rasa-rădăcină a atlanteenilor, avea cu siguranță un climat foarte cald, dar în ansamblu era ferită de activitatea vulcanică. – Aici ființa umană s-a putut dezvolta într-un mod mai calm și mai pașnic decât în celelalte zone ale Pământului. Omul începe să renunțe la viața nomadă de mai înainte și așezările stabile au devenit tot mai numeroase.

În acea îndepărtată perioadă, corpul omului era încă maleabil și suplu. Sub efectul modificărilor care se produceau în viața sufletească, interioară, corpul suferea fără încetare transformări. Nu cu prea mult timp în urmă, oamenii aveau o formă exterioară foarte diferită, influența mediului exterior și a climatului având încă un rol determinant. Abia atunci când s-a constituit acea colonie, corpul omenesc a devenit tot mai mult expresia vieții interioare a sufletului. Colonia era populată de un tip uman mai evoluat, cu un aspect exterior mai nobil. Putem afirma că adevărata formă umană s-a structurat sub acțiunea directă a conducătorilor. Procesul s-a desfășurat foarte lent și progresiv. El s-a derulat în felul următor: mai întâi, în ființa umană se desfășoară viața sufletească și, în funcție de aceasta, se adaptează și corpul fizic, care este încă suplu și maleabil. Este o lege a dezvoltării umane ca omul, o dată cu evoluția, să aibă o influență tot mai mică în sensul transformării corpului său fizic. Corpul fizic al omului a obținut o structură mai solidă, o formă nemaleabilă numai dată cu dezvoltarea inteligenței, și cu solidificarea pietrelor, mineralelor și a metalelor, legate de această dezvoltare. Trebuie să reținem că, în perioada lemuriană, ca, de altfel, și în cea atlanteană, rocile și metalele erau mult mai moi decât în prezent. – Aceasta nu contrazice, totuși, faptul că există încă descendenți ai ultimilor lemuri și atlanteeni care au astăzi structuri la fel de dure ca și rasa umană actuală, apărută mai târziu. Acești supraviețuitori au fost nevoiți să se adapteze noilor condiții terestre și să devină mai rigizi. Dar tocmai aceasta explică starea lor de degenerescență. Într-adevăr, ei nu s-au transformat datorită influențelor venind din interioritatea sufletului, ci influențe din exterior le-au impus o durificare a vieții lor interioare mai puțin evolute și, datorită acestui fapt, au ajuns într-o stare de stagnare. Această stagnare corespunde unei adevărate înapoieri și, de aceea, viața lor interioară nu s-a mai putut exprima în corporalitatea exterioară mai densă și a degenerat.

Unui proces de metamorfozare și mai amplu era supusă viața animalelor. Vom vorbi mai departe despre speciile de animale existente în momentul formării omului pe Pământ și despre originea lor vom mai avea de vorbit, ca și despre apariția unor

forme noi de animale care au apărut ulterior omului. Acum ne vom limita să menționăm că speciile de animale s-au transformat fără încetare și mereu au apărut noi specii. Bineînțeles, această transformare a fost progresivă. În parte, ea s-a datorat schimbării condițiilor de viață sau a locului. Facultatea de adaptare rapidă la noile condiții era foarte dezvoltată la animale. Corpul lor maleabil avea capacitatea să transforme foarte repede organele, în așa fel încât, nu după mult timp, descendenții unei specii nu mai semănau decât în mică măsură cu premergătorii lor. Fenomenul era valabil și pentru plante, într-o măsură încă și mai mare. Dar cea mai mare influență asupra transformării oamenilor și a animalelor o avea omul însuși, fie că, în mod instinctiv, el ducea aceste ființe spre o zonă unde ele îmbrăcau o anumită formă, fie că provoca anumite transformări, intervenind direct în creșterea lor. Influența transformatoare a omului asupra naturii era considerabilă pe atunci, în comparație cu posibilitățile actuale. Acesta era mai ales cazul în colonia descrisă. Căci aici conducătorul dirija aceste transformări într-un mod necunoscut de oameni. Acesta era în mare măsură cazul atunci când, un grup, emigrând, pentru a forma ulterior o nouă subrasă, în perioada atlanteană, putea lua cu sine acele cunoștințe, superior dezvoltate, de creștere a animalelor și a plantelor. Activitatea culturală în Atlantida era în mare măsură consecința acestor cunoștințe obținute în trecut. Trebuie subliniat faptul că și aceste cunoștințe aveau, în vremea aceea, un caracter instinctiv care s-a păstrat și în primele subrase atlanteene.

Superioritatea sufletească a femeii, despre care am vorbit devine mult mai accentuată către sfârșitul perioadei lemuriene și s-a prelungit și în perioada următoare, atlanteană, până către epoca subrasei a patra. Am face o greșală să considerăm că această superioritate era valabilă pentru întregul ansamblu al omenirii; ea era numai pentru partea restrânsă a populației globului selectată pentru a da naștere unei alte rase, mai evolute. În mod esențial, această influență se exercita asupra a tot ce este „inconștient“ în el sau în legătură cu el. Influența sufletească emanată de femeie s-a exercitat la început asupra anumitor gesturi, asupra unei anumite fineți în percepțiile senzitive, asupra sensibilității pentru frumos și asupra unei însemnate părți a vieții lăuntrice și a sentimentelor comune tuturor oamenilor. Nu este deloc exagerat să considerăm relatările din *Cronica Akasha* în felul următor: „națiunile civilizate au o formă și o expresie corporală, precum și anumite elemente esențiale ale vieții corporal-sufletești, care le-au fost imprimate prin influențe feminine“.

În cele ce urmează, ne vom referi la alte epoci și perioade încă și mai vechi din evoluția omenirii, când populația Pământului era hermafrodită. Vom arăta apoi cum a apărut tipul uman prezentând două sexe separate.

SEPARAREA SEXELOR

Oricât ar fi fost de diferite aspectul și conformația omului față de prezent, în timpurile îndepărtate la care ne referim în descrierile pe care le extragem din *Cronica*

Akasha, dacă pătrundem și mai adânc în trecut, în istoria omenirii, ajungem la stadii încă mult mai deosebite. Aceasta se datorează faptului că formele specifice ale bărbatului și ale femeii, în decursul timpului, au luat naștere dintr-o formă unică primordială, când ființa umană nu era nici una, nici alta, ci ambele în același timp. Cine vrea să-și facă o idee despre acel trecut foarte îndepărtat, trebuie să se elibereze de reprezentările obișnuite, bazate pe ceea ce omul vede acum în jurul său. – Perioada spre care ne îndreptăm acum privirea se situează în prima jumătate a acelei epoci pe care am numit-o, în capitolul precedent, lemuriană. Corpul uman era, pe atunci, încă format din materii moi și maleabile. Aceleași caracteristici se găseau și la celelalte formațiuni terestre. Comparat cu forma sa ulterioară, solidificată, Pământul avea o stare mai fluidă, în sensul că era îmbibat cu apă. Prin încarnarea în lunea materială, sufletul se putea adapta mult mai bine la aceste materiale decât o va putea face mai târziu. Faptul că un suflet adoptă un corp masculin sau feminin decurge din aceea că dezvoltarea naturii telurice exterioare îi impune o formă sau alta. Cât timp materia nu se solidificase complet, sufletul putea să-i impună propriile sale legi. Când, mai târziu, materia a devenit mai dură, sufletul a trebuit să se supună el legilor pe care natura terestră exterioară o imprima materiei. Câtă vreme sufletul era încă în măsură să domine materia, el își modela corpul fără să-l diferențieze în masculin și feminin, dar îi putea imprima caracteristici care erau deopotrivă masculine și feminine. Aceasta era posibil pentru că, în esența sa, sufletul este atât masculin cât și feminin. El poartă în sine ambele naturi. Elementul masculin îl leagă de ceea ce numim *voință*, iar elementul feminin îl apropie de ceea ce numim *reprezentare*, imaginație. – Formarea exterioară a Pământului este cea care a dus la crearea unui corp cu structură unilaterală. Corpul masculin a luat o formă determinată de elementul de voință, în timp ce acela al femeii poartă mai curând pecetea imaginației, a puterii de reprezentare. Aceasta explică faptul că sufletul hermafrodit, fiind deopotrivă și masculin și feminin, este obligat să aleagă un corp unisexual. Pe parcursul evoluției sale, corpul luase o formă determinată de forțele terestre exterioare, astfel că sufletul nu mai avea posibilitatea să reverse, în acest corp, întreaga sa forță interioară și a fost constrâns să rețină în interiorul său ceva din propria sa forță, fără a mai putea transmite corpului decât o parte din ea.

Dacă urmărim *Cronica Akasha*, mai putem reține următorul fapt. Într-un timp foarte îndepărtat, găsim forme umane moi și maleabile foarte diferite de cele care vor apărea mai târziu. Această ființă umană purta în sine atât natura masculină, cât și pe cea feminină. Cu trecerea timpului, materia din care era alcătuit corpul fizic devine tot mai densă, iar corpul începe să prezinte două aspecte diferite: unul începe să semene cu viitoarea formă masculină, celălalt cu viitoarea formă feminină. Cât timp această diferențiere nu apăruse, fiecare om putea să producă din sine o altă ființă umană. Fecundația nu era un proces exterior, ci se desfășura chiar în interiorul corpului uman. Dar mai târziu, o dată cu separarea în sexe, masculin și feminin, corpul a pierdut capacitatea de autofecundare. Pentru a da naștere unei noi ființe umane, trebuia să se acționeze împreună cu un alt corp.

Separarea sexelor are loc în momentul când Pământul atinge un anumit grad de solidificare. Densificarea mai mare a substanței materiale stăvilește o parte din forța de reproducere, iar partea din această forță care rămâne activă are nevoie să fie completată de o forță opusă, venind din afară, de la o altă ființă umană. Sufletul, atât la bărbat, cât și la femeie, trebuie să păstreze în sine o parte din vechea forță, pe care nu o mai poate utiliza în lumea corporală exterioară. – Această parte din forță se dirijează acum către interiorul ființei umane. Ea nu se poate manifesta în afară, și de aceea este liberă să acționeze asupra organelor interne. – Atingem aici un punct capital al procesului de dezvoltare a omenirii. Înainte, ceea ce se numește spirit, facultatea de a gândi, nu își găsea locul în om. Căci această facultate nu ar fi găsit un organ adecvat care să-i permită să se manifeste. Sufletul își dirija întreaga sa forță către exterior, pentru a-și construi corpul fizic. Acum, însă, forța sufletească care nu mai este folosită în exterior poate intra în legătură cu forța spiritului; această uniune dă naștere, în interiorul corpului, organelor care vor face din om o ființă care gândește. În felul acesta, omul a putut să utilizeze o parte a forței pe care o folosea anterior pentru procreație, pentru propria sa perfecționare. Forța de care omenirea se servea pentru formarea creierului, ca instrument al activității de gândire, este aceeași care, în trecut, servea autofecundării. Gândirea a fost obținută cu prețul unisexualității - cu separarea sexelor. – Trecând de la autofecundare la fecundarea altuia, ființele umane au putut să-și canalizeze o parte din forța de procreație spre interior și, drept urmare, să devină ființe capabile să gândească. Astfel, corpul masculin și cel feminin reprezintă fiecare, la exterior, o formă imperfectă a sufletului, dar prin acest fapt omul devine o ființă mai perfectă în interiorul său.

Această modificare în structura omului s-a produs foarte lent, și în mod progresiv. Încetul cu încetul, alături de formele umane hermafrodite apar acum și noile forme unisexuate.

De fapt, ceea ce se întâmplă în momentul când omul devine o ființă spirituală este tot un fel de fecundare în interiorul său. Organele interne, care pot fi concepute prin forța excedentară a sufletului, sunt fecundate de spirit. Sufletul are el însuși o natură dublă, este masculin și feminin. Pe acest temelie el și-a edificat, cu mult înainte, și corpul fizic. Mai târziu, sufletul nu își mai poate modela corpul decât în așa fel încât acesta, pentru aspectul exterior, trebuie să colaboreze cu un alt corp; el însuși are astfel posibilitatea de a colabora cu spiritul. În ceea ce privește aspectul exterior, ființa umană va practica de acum înainte o fecundare venită din exterior; cât despre viața lăuntrică, ea este fecundată din interior, prin spirit. Se poate spune că un corp masculin are un suflet feminin, iar un corp feminin are un suflet masculin. Acest aspect unilateral al vieții interioare la ființa umană își găsește echilibrul grație fecundării cu spiritul. Caracterul unilateral este astfel neutralizat. Sufletul masculin în corp feminin și sufletul feminin în corp masculin redevin ambele bisexuate prin fecundarea cu spiritul. În aspectul lor exterior, bărbatul și femeia sunt diferiți; în structura interioară, aspectul unilateral al vieții sufletești, la unul sau la altul, formează din nou o perfectă armonie. În interior, spiritul și sufletul se contopesc într-un tot, devin o unitate. Asupra sufletului masculin al femeii, spiritul acționează ca

element feminin și îi dă un caracter ambiguu, masculin-feminin; asupra sufletului feminin al bărbatului, spiritul acționează ca element masculin și îi dă, de asemenea, caracterul ambiguu, masculin-feminin. Bisexualitatea care exista în perioadele prelemuriene s-a restrâns din exterior și s-a localizat în interiorul ființei umane.

Se vede, prin urmare, că în interioritatea superioară a omului nu are nimic de-a face cu calitățile bărbat și femeie. Această egalitate interioară este rezultatul sufletului masculin al femeii și al celui feminin al bărbatului. Unirea cu spiritul conduce, în cele din urmă, la un echilibru. Totodată, existența unei diversificări mai înainte de a se fi realizat acest echilibru constituie un mister al naturii umane. Cunoașterea acestui mister este de o deosebită importanță pentru știința ocultă, deoarece ascunde cheia unor importante enigme ale vieții. *Pentru moment nu ne este îngăduit să ridicăm voalul care acoperă acest mister...*

Așadar, ființa umană a evoluat de la stadiul de hermafroditism la cel de unisexualitate, ajungându-se la diferențierea dintre femeie și bărbat. Aceasta a făcut ca omul să devină ființa spirituală care este astăzi. Nu trebuie, însă, să credem că înainte de acest eveniment nu au existat unele ființe cu posibilități de cunoaștere legate de Pământ. În orice caz, dacă urmărim Cronica Akasha, constatăm că, în primele timpuri ale perioadei lemuriene omul fizic de mai târziu era, prin natura sa hermafrodită, o ființă foarte diferită de ceea ce înțelegem astăzi sub denumirea de ființă umană. În primul rând, el nu putea lega percepțiile sale sensibile cu unele gânduri: el nu gândea. Viața sa era o viață legată de pofte, de porniri instinctive. Sufletul său nu se manifesta decât prin instincte, prin dorințe nestăpânite, pofte animalice etc. Conștiința avea un caracter de vis; el trăia într-o stare pe care o putem numi crepusculară. – Dar în mijlocul acestei umanități existau și alte ființe. Bineînțeles, acestea erau tot bisexuate, căci, ținând seama de stadiul de evoluție pe care îl atinsese atunci Pământul, nu era posibil să se nască oameni diferiți, bărbat și femeie. Condițiile naturale exterioare nu îngăduiau încă acest lucru. Dar existau alte ființe, care, deși bisexuate, puteau să ajungă la cunoaștere și chiar la o înțelepciune. Explicația o găsim în faptul că aceste ființe urmaseră, într-un trecut încă și mai îndepărtat, o evoluție de un alt gen. Fără a aștepta să se dezvolte organele interne ale corpului fizic în omenire, sufletele lor deveniseră apte pentru a fi fecundate prin spirit. Sufletul omului de astăzi are nevoie de un creier fizic pentru a gândi asupra impresiilor primite prin simțurile fizice din exterior. Acesta este rezultatul dezvoltării normale a sufletului omenesc, care a trebuit să aștepte să se formeze mai întâi un creier, spre a-i servi de mediator între el și spirit. Fără această cale ocolită în evoluția sa, sufletul ar fi rămas lipsit de influența spiritului. Ar fi rămas la stadiul conștiinței de vis. În ceea ce privește acele ființe supraomenești de care am vorbit, situația se prezenta altfel. În condiții cu totul diferite și cu mult timp în urmă, sufletul lor dezvoltase organe sufletești care nu aveau nevoie de un suport fizic pentru a fi în contact cu elementul spiritual. Capacitatea de cunoaștere și înțelepciunea pe care o dobândiseră acele ființe era de natură *suprasensibilă*. O asemenea cunoaștere se numește intuitivă. Omul actual ajunge la o astfel de intuiție abia într-un stadiu mai târziu al evoluției sale și această intuiție îi face posibil contactul cu spiritul fără

mijlocirea simțurilor. El trebuie să parcurgă ocolul prin materia sensibilă, ocol care se numește „coborârea sufletului uman în materie“ sau, în termeni mai obișnuiți, „păcatul original“. – Cunoșcând în trecut o evoluție de un cu totul alt gen, ființele supraomenești nu au trebuit să participe la această coborâre. Și, prin faptul că sufletul lor se afla deja la un nivel superior, conștiința lor nu era crepusculară, ci avea caracterul unei conștiințe luminoase interior. Aceste entități ajung la cunoașterea și înțelepciunea prin clarvedere, care nu are nevoie nici de organe de simț, nici de organe de gândire. Înțelepciunea, care crease lumea, strălucea direct în sufletul lor, fapt ce le îngăduia să devină conducători ai acestei tinere umanități aflate încă în stadiul conștiinței crepusculare. Ei erau purtători ai unei „înțelepciuni străvechi“, la înțelegerea căreia umanitatea tinde să ajungă tocmai prin acel ocol amintit mai sus. Singura diferență între aceste ființe în raport cu cele pe care, în mod obișnuit, le numim „oameni“ consta în faptul că înțelepciunea îi iradia, așa cum pe noi ne iradiază lumina solară, ca un dar liber „de sus“. „Omul“ avea o situație diferită. El trebuia să dobândească înțelepciunea prin activitatea simțurilor și a organului său gânditor. Într-o primă perioadă, această înțelepciune nu îi parvenea ca un dar liber. Trebuia mai întâi să *o dorească*. Numai când în om prindea viață *dorința* pentru înțelepciune, atunci el o elabora prin activitatea simțurilor și a organului gândirii. A fost necesar să se dezvolte în sufletul omului un impuls nou, *dorința, năzuința pentru înțelepciune*. În cursul etapelor precedente ale evoluției sale, omul nu putea să aibă această aspirație. La început, impulsurile sale nu tindeau decât să dea naștere la forme exterioare care să exprime starea crepusculară a vieții interioare; dorința de a cunoaște lumea exterioară și de a o înțelege nu exista încă. O dată cu separarea sexelor, se manifestă în om pentru prima oară nevoia de cunoaștere.

În ființele supraomenești, înțelepciunea le venea prin clarvedere tocmai datorită faptului că ele nu aveau această dorință de cunoaștere. Aceste ființe așteptau ca înțelepciunea să radieze în ele, după cum noi așteptăm lumina soarelui, pe care nu o putem determina să apară în timpul nopții, ci vine de la sine asupra noastră, în fiecare dimineață. – Nevoia de cunoaștere vine din faptul că sufletul elaborează organe interne (creierul etc.) care îi permit să obțină cunoașterea. Aceasta este consecința faptului că o parte a forței sufletului nu mai lucrează în afară, ci în interior. Ființele supraomenești însă, care nu cunosc această despărțire a forțelor sufletești, își dirijează întreaga energie a sufletului spre afară. Ele dispun, orientate spre afară, pentru fecundarea prin spirit, și de acea forță pe care „omul“ o dirijează spre interior, spre a crea organele cunoașterii. – Forța datorită căreia omul se înclină spre în afară pentru a colabora cu un *altul* este *iubirea*. Ființele supraomenești își dirijează întreaga lor *iubire* spre exterior, pentru a lăsa ca înțelepciunea universală să se reverse în sufletul lor. Omul, însă, nu-și poate dirija spre exterior decât o parte din forțele sale. „Omul“ a devenit o ființă senzorială și totodată chiar iubirea a devenit senzorială. O parte din propria sa ființă el o sustrage lumii exterioare și o consacră creării unei lumi interioare proprii. Acest proces corespunde cu ceea ce numim, în mod curent, egoism. Când „omul“ deveni, în corpul său fizic, fie, bărbat, fie femeie, el nu poate dărui celui alt decât o parte din ființa sa; cu partea cealaltă, el s-a izolat de lumea înconjurătoare, a devenit egoist. Egoiste au devenit acțiunile sale îndreptate

spre exterior, egoistă a devenit și strădania sa pentru o dezvoltare interioară. El iubea pentru că *revendica* ceva și gândea, de asemenea, pentru că revendica ceva, și anume cunoaștere. – Natura lipșită de egoism, dezinteresată și plină de iubire a conducătorilor, ființe supraomenești, se confrunta cu ființa umană puerilă și egoistă. – Sufletul, care la ei nu lua un corp feminin sau masculin, era el însuși ambivalent, masculin și feminin. Acesta iubea fără a avea dorințe. Înainte de separarea sexelor, sufletul inocent al ființei umane iubea la fel, dar cum se afla pe o treaptă inferioară a evoluției sale – având doar o conștiință de vis – nu putea totodată să și *cunoască*. Tot astfel iubește și sufletul ființelor supraomenești, dar el poate să și cunoască, deoarece se află pe o treaptă avansată a evoluției sale. Omul trebuie să parcurgă o etapă de egoism pentru ca, abia după aceea, să-și regăsească, la un nivel superior, o atitudine dezinteresată, lipsită de egoism, și aceasta cu o deplină conștiință lucidă.

Sarcina acelor naturi supraomenești, a marilor conducători, consta în a imprima tinerei ființe umane elementul care îi caracteriza, adică *iubirea*. Ei nu o puteau face decât pentru acea parte a forței sufletești care era orientată spre în afară, ceea ce a dat naștere *iubirii fizice*; aceasta este caracteristică activității sufletului într-un corp masculin sau într-unul feminin. Iubirea fizică a devenit o forță a evoluției umane pe Pământ. Ea unește pe bărbat cu femeia în măsura în care sunt ființe fizice. Progresul umanității fizice depinde de acest gen de iubire. - Entitățile supraomenești menționate nu aveau influență decât asupra acestui fel de iubire. Cealaltă parte a activității sufletului uman, cea care era orientată spre interior și care, prin intermediul lumii senzoriale, îl duce spre cunoaștere, se sustrage puterii *acelor* ființe supraumane. Ele nu coborâseră niciodată până la dezvoltarea de organe interne corespunzătoare. Impulsul lor dirijat spre exterior îl puteau îmbrăca în iubire, întrucât iubirea care acționa spre exterior făcea parte din propria lor entitate. Această situație constituie o prăpastie între ființele supraomenești și noua umanitate. Ele puteau să insuflă omului iubire mai întâi sub aspectul ei fizic, dar erau incapabile să-i dea și cunoaștere, deoarece propria lor cunoaștere nu fusese niciodată dependentă de organe interne, pe care și le elabora acum omul. De asemenea, nu se putea servi de nici un limbaj pe care să-l fi putut înțelege o ființă dotată cu creier.

Organele interne amintite ale omului au devenit apte să comunice cu spiritul, la nivelul existenței terestre, către mijlocul perioadei lemuriene, dar ele fuseseră deja formate ca structură imperfectă într-un stadiu de evoluție mult mai vechi. Căci, în perioade foarte îndepărtate, sufletul trecuse deja prin încarnări fizice, dar nu pe Pământ, ci trăia în substanțe densificate pe alte corpuri cerești. Precizări asupra acestui subiect nu ar putea fi date decât mai târziu. Pentru moment, putem totuși să spunem că ființele terestre au trăit anterior pe o altă planetă, unde, potrivit cu condițiile de acolo, s-au dezvoltat până la nivelul pe care l-au avut când au sosit pe Pământ. Ele s-au desprins apoi de substanțele acelei planete, așa cum îți scoți o haină, și, prin aceasta, au devenit, la nivelul de evoluție atins prin aceasta, nuclee sufletești capabile de percepție, sensibilitate etc., pe scurt, au devenit capabile să ducă acum acel gen de viață crepusculară care le-a caracterizat încă din primele stadii ale existenței lor terestre. – Entitățile supraomenești pe care le-am mai

menționat, conducători în domeniul iubirii, atinseseră încă de pe planeta precedentă un astfel de stadiu de perfecțiune, încât nu mai aveau nevoie să coboare spre a-și dezvolta acele aptitudini care să le conducă la formarea de organe interne. – Mai existau însă și alte ființe, dar nu la fel de avansate ca acești conducători ai iubirii, ci ființe care, pe planeta precedentă, erau considerate a fi „oameni“, dar care în realitate au luat un avans față de oameni. La începutul formării Pământului, ele întrecuseră în mod cert ființa umană, rămânând totuși la un stadiu în care actul de cunoaștere cerea crearea de organe interne adecvate. Aceste ființe se aflau într-o situație deosebită. Erau prea avansate pentru a mai avea nevoie să treacă printr-un corp fizic uman, masculin sau feminin, dar nu suficient pentru a putea să acționeze printr-o clarvedere deplină, în mod asemănător cu conducătorii iubirii. Ele nu puteau încă să fie ființe ale iubirii, iar „oameni“ nu mai puteau să fie. Fiind oarecum un fel de semisupraoameni, nu le mai rămânea decât posibilitatea să urmeze o evoluție proprie, dar cu ajutorul oamenilor. Ele puteau să se adreseze ființelor dotate cu creier, într-un limbaj pe care acestea îl puteau înțelege. S-a stimulat, în felul acesta, acea forță sufletească umană dirijată spre interior, și aceasta s-a putut apropia de cunoaștere și înțelepciune. De fapt, numai prin aceasta pe Pământ a apărut o înțelepciune de tip uman. Acești semisupraoameni au reușit să se înfrupte din înțelepciunea umană pentru ca, la rândul lor, să aibă acces la perfecționarea care le lipsea. Ei au devenit astfel stimulatori ai inteligenței umane. De aceea ei se numesc „aducători de lumină“ (Lucifer). Omenirea avea, așadar, la începuturile sale, două categorii de îndrumători: ființe ale iubirii și ființe ale înțelepciunii. Când natura umană a îmbrăcat pe Pământ forma sa actuală, ea se afla situată între iubire și cunoaștere. Prin ființele iubirii, omenirea a fost stimulată în dezvoltarea fizică; prin ființele înțelepciunii, în perfecționarea ființei sale intime. Ca urmare a dezvoltării fizice, umanitatea progresează din generație în generație, formează noi popoare și noi rase; prin dezvoltarea sa interioară, fiecare om în parte merge către o viață interioară tot mai perfectă; oamenii devin savanți, înțelepți, artiști, ingineri etc. Omenirea fizică progresează din rasă în rasă, fiecare rasă transmițând celorlalte, grație dezvoltării fizice, capacitatea de percepție prin intermediul simțurilor. În acest dorneniu, domină legea eredității. Copiii poartă în ei caracterele fizice ale părinților. Dar există și o perfecționare de natură spirituală și sufletească; aceasta nu se poate realiza decât prin evoluția sufletului însuși. – Cu aceasta am ajuns la legea dezvoltării sufletului în sânul existenței terestre. Această dezvoltare este legată de legea și *taina nașterii și a morții*.

PERIOADELE IMEDIAT ANTERIOARE SEPARĂRII SEXELOR

Urmează să facem acum, în continuare, o descriere a structurii omului așa cum se prezenta înainte de a interveni separarea sexelor în masculin și feminin. Corpul era alcătuit, în acea vreme, dintr-o substanță moale și maleabilă. Voința avea o putere mult mai mare asupra acestei substanțe, decât va fi cazul la oamenii de mai târziu. În momentul când ființa umană se desprindea de ființa sa parentală, avea deja aspectul

unui organism structurat, deși la un nivel încă foarte imperfect. Dezvoltarea ulterioară a organelor se făcea în afara corpului parental. O mare parte din ceea ce mai târziu se va maturiza în interiorul ființei materne, se realiza pe atunci în exteriorul acesteia, datorită unei forțe înrudite cu voința noastră. Pentru a produce o asemenea maturizare exterioară, erau necesare îngrijirile ființei care-i dăduse naștere. Omul venea pe lume cu anumite organe pe care apoi le lepăda. Altele, care erau cu totul imperfecte la prima sa apariție, se formau ulterior. Întregul proces poate fi comparat cu acela al prelucrării având ca punct de plecare o formă de ou și îndepărtarea unei coji a oului; dar nu trebuie să ne gândim la o coajă de ou din material solid.

Corpul uman avea sânge cald. Acest fapt trebuie subliniat în mod expres, căci, după cum vom vedea mai departe, nu la fel stăteau lucrurile în epocile anterioare. Maturizarea pe care omul o dobânda, în afara ființei materne, avea loc datorită influenței unei călduri ridicate care îi venea, de asemenea, din exterior. Totuși, nu trebuie să ne gândim la un fel de clocitoare în care s-ar fi aflat ceea ce putem numi, pe scurt, omul-ou. În acele timpuri, condițiile de căldură și de foc pe Pământ erau foarte diferite față de cele pe care le cunoaștem acum. Omul avea puterea să focalizeze într-un anumit loc precis din spațiu, cu ajutorul propriilor sale forțe, focul și, respectiv, căldura. Putea deci să concentreze căldura, fapt ce îi dădea posibilitatea să o dirijeze spre noua ființă care avea nevoie de ea pentru a se matura.

Organele cele mai dezvoltate ale omului erau, la vremea aceea, organele locomotoare. Organele de simț pe care le avem astăzi existau numai într-un stadiu rudimentar. Cele mai evolute erau organele auzului și cele care îl făceau apt să perceapă căldura și frigul (simț tactil); în schimb, organul de percepere a luminii era încă foarte întârziat. Omul venea pe lume înzestrat cu auz și cu simțul pipăitului; perceperea luminii s-a dezvoltat ceva mai târziu.

Tot ce am expus acum se referă la o perioadă imediat anterioară separării sexelor. Această separare s-a realizat foarte încet, însă progresiv. Cu mult timp înainte ca ea să devină efectivă, oamenii se dezvoltau astfel, încât unii indivizi aveau caracteristici mai pronunțat feminine, alții mai pronunțat masculine. Dar fiecare avea, totuși, deopotrivă și calitățile sexului opus, astfel încât era posibilă autofecundarea. Aceasta nu era realizabilă oricând, căci depindea de influența condițiilor exterioare specifice fiecărui anotimp. Oricum, sub foarte multe aspecte, omul era, într-o foarte mare măsură, dependent de asemenea condiții exterioare ale mediului ambiant. Din această cauză, în tot ceea ce făcea, el trebuia să țină seama de aceste condiții exterioare și să se adapteze; așa, de exemplu, trebuia să fie atent la mersul soarelui și la fazele lunare. Această adaptare nu era însă conștientă, în sensul actual al cuvântului; și prin aceasta ne referim deja la viața sufletească a omului în acea perioadă, care era mai curând instinctivă.

Această viață sufletească nu poate fi, însă, caracterizată ca o adevărată viață interioară. Acțiunile și calitățile corporale și cele sufletești nu erau încă net separate

unele de altele. Viața exterioară a naturii mai era resimțită cu intensitate de către suflet. Înainte de toate, simțul auzului era cel asupra căruia acționa puternic orice vibrație din mediul ambiant. Orice vibrație a aerului, fiecare mișcare din jur era „auzită“. În mișcarea lor, adierile de vânt și susurul apelor erau pentru om un „limbaj elocvent“. Omul percepea agitația misterioasă a naturii care îl înconjură și care avea un puternic răsunet în sufletul său. Ceea ce el făcea, întreaga sa activitate era ecoul acestei influențe. Percepțiile sale sonore le transpunea în fapte. El trăia în mijlocul acestor mișcări sonore și le exprima apoi prin voința sa. Acesta era modul în care își îndeplinea munca sa de zi cu zi. – În schimb, era mai puțin influențat de acțiunile care se repercutau asupra sentimentelor sale. Totuși, și acestea jucau un rol important, deoarece prin reacțiile sale afective „simțea“ în propriul său corp mediul înconjurător, adaptându-se situației create. El înțelegea, din această înrâurire asupra sentimentelor sale, ce și cum să lucreze. Știa unde să poposească. Prin aceste trăiri, recunoștea pericolele care îi amenințau viața și le putea evita. Alimentația și-o regla tot în acest fel.

Restul vieții sale sufletești se desfășura cu totul altfel decât mai târziu. În sufletul său viețuiau *imagini*, nu reprezentări despre obiecte exterioare. Când, de exemplu, omul trecea dintr-un loc rece într-unul cald, în suflet îi apărea o anumită imagine colorată foarte bine conturată, care nu avea nici o legătură cu un obiect oarecare din lumea exterioară. Ea emana dintr-o forță interioară înrudită cu forța voinței. Sufletul era permanent plin de asemenea imagini. Singura comparație posibilă este cea cu imaginile de vis care trec din una în alta, cu deosebirea că, atunci, imaginile nu erau întâmplătoare, ci erau conforme cu anumite legi. Din această cauză, referindu-ne la acel stadiu de evoluție al omenirii, trebuie să vorbim de o conștiință de imagini și nu de o conștiință de vis. În principal, această conștiință era dominată de imagini colorate. Dar nu era numai atât. Omul străbătea pământul în toate direcțiile și, cu ajutorul auzului și al sentimentelor, participa la toate evenimentele care se petreceau în jurul său; această lume i se reflecta în suflet sub forma unor imagini foarte puțin asemănătoare cu ceea ce se găsea în lumea exterioară, Bucuria și durerea se legau mult mai puțin intens de aceste imagini interioare decât este cazul astăzi, când reprezentările noastre reflectă ceea ce percepem în lumea exterioară. În orice caz, o anumită imagine producea bucurie, o alta durere, o alta ură, iar alta iubire. Dar toate aceste sentimente aveau atunci un caracter mult mai estompat. Dimpotrivă, sentimentele vii, puternice au o altă origine. Omul era, la vremea aceea, mult mai mobil și mai activ decât va fi ulterior. Totul din lumea înconjurătoare și imaginile vii din sufletul său îl stimulau la acțiune și mișcare. Când o acțiune a sa se putea exprima în voie, fără constrângeri, el simțea un sentiment de bunăstare; dar când întâmpina o piedică, un obstacol în calea acțiunii sale, avea un sentiment de neplăcere, de indispoziție. Absența sau prezența unor obstacole în calea voinței aveau o puternică înrâurire asupra vieții sale de sentimente, îi provocau bucurie sau durere. La rândul lor, aceste sentimente de bucurie sau durere suscitau în suflet o lume de imagini vii. Când omul se putea exprima cu totul liber, sufletul i se umplea de imagini frumoase, clare și luminoase; când era contrariat de ceva, sufletul său era asaltat de imagini sumbre și contorsionate.

Am descris până aici o umanitate de nivel mediu, comună. Cu totul alta era viața sufletească la acele ființe care au devenit supraomenești; ea nu avea acest caracter instinctiv. Ceea ce percepeau cu ajutorul auzului și al sentimentelor corespundea unor taine mai profunde ale naturii, pe care le puteau interpreta în mod conștient. În freamătul vijelios al vânturilor, în foșnetul pădurilor, le erau dezvăluite legile și *înțelepciunea* naturii. Imaginile care le apăreau în suflet nu erau doar oglindirea lumii exterioare, ci și imaginea forțelor spirituale ale universului. Ei nu percepeau, de fapt, imagini ale lucrurilor din lumea simțurilor, ci entități spirituale. Oamenilor obișnuți, când simțeau, de exemplu, frică, le apărea în suflet o imagine hidoasă și întunecată. La ființele supraomenești, asemenea imagini aduceau o informație, o revelație asupra entităților spirituale din univers. Procesele din natură nu le apăreau ca fiind dependente de legi naturale, așa cum apar ele omului de știință contemporan, ci le apăreau ca fiind acțiunea entităților spirituale. Realitatea exterioară nu exista pentru aceste ființe, căci nu existau pe atunci simțurile exterioare. În schimb, ele aveau revelația realității spirituale. Erau pătrunse de spirit așa cum razele soarelui pătrund în ochiul fizic al omului de astăzi. La acele ființe, cunoașterea era, în adevăratul sens al cuvântului, o știință intuitivă. Nu cunoșteau speculațiile gândirii, nu aveau nici facultatea de a combina idei, ci numai contemplarea directă a operei creatoare a entităților spirituale. Din această cauză, aceste entități supraomenești puteau prelua nemijlocit în voința lor comunicările primite din lumea spirituală. Ele conduceau în mod conștient restul omenirii. Misiunea o primeau din lumea spirituală și acționau conform cu această misiune.

Când evoluția a ajuns la punctul în care a avut loc separarea sexelor, aceste ființe superioare au trebuit să considere de datoria lor să acționeze asupra noii vieți în sensul misiunii lor. Toate aspectele legate de reproducția ființei umane își au originea în activitatea lor. Acțiunea lor era condusă în deplină conștientă, în schimb, oamenii nu au resimțit această influență decât sub forma unui instinct de reproducere ce le-a fost inoculat. Iubirea sexuală a fost implantată în om printr-o transmitere directă a gândirii. La început, expresia acestui instinct era dintre cele mai nobile. Tot ceea ce, în acest domeniu, a luat mai târziu un caracter urât, provine din perioada următoare, în care omul a devenit o ființă mai independentă, și în care a corupt un instinct care la origine era pur. În acele timpuri străvechi, nu exista o satisfacere a instinctului sexual ca scop în sine. Totul era considerat un sacrificiu cultural pentru a asigura continuitatea existenței umane. Procreația era privită ca un act sacru, ca un serviciu pe care omul trebuie să-l facă universului. Preoții sacrificatori erau călăuzele care îndrumau tot ce era legat de acest domeniu.

Influențele care veneau de la ființele semisupraumane aveau un alt caracter; acestea nu atinseseră un grad de evoluție care să le fi permis să primească în deplină puritate revelațiile lumii spirituale. În imaginile sufletești suscitade de impresiile venite din lumea spirituală apăreau și influențe venind din lumea terestră. Ființele cu adevărat supraumane, în sensul deplin al cuvântului, nu resimțeau nici un fel de plăcere sau durere din tot ce venea din lumea sensibilă, exterioară. Ele erau dăruite revelațiilor primite de la entitățile spirituale. Înțelepciunea se revărsa asupra lor așa cum lumina

învăluia ființele sensibile; voința lor era străină de orice activitate care nu se orânduia în sensul acestei înțelepciuni. Iar această activitate le procura cea mai mare plăcere. Ființa lor era alcătuită din înțelepciune, din voință și din acțiune. Situația era cu totul diferită la ființele de natură semisupraumană. Ele simțeau nevoia de a primi impulsuri din afară și aveau un sentiment de plăcere când dorința le era satisfăcută și de neplăcere în cazul contrar. Acest aspect le deosebea de ființele cu natură supraumană, pentru care impresiile exterioare nu reprezentau nimic altceva decât o confirmare a revelațiilor primite din lumea spirituală. Când își îndreptau privirea spre lumea exterioară, nu primeau decât oglindirea a ceea ce primiseră deja din spirit. Prin impresiile obținute din lumea exterioară ființele semisupraumane învățau ceva nou pentru ele și din această cauză au putut deveni conducători ai oamenilor în acea perioadă când simplele imagini care apăreau în sufletul acestora se transformau în copii, în reprezentări ale obiectelor exterioare. Această situație a intervenit în momentul când o parte din forța de reproducere a omului s-a repliat spre interior, când s-au dezvoltat ființe înzestrate cu creier. Cu ajutorul creierului s-a dezvoltat la om facultatea de a transforma în reprezentări impresiile exterioare.

Trebuie să spunem, așadar, că ființele semisupraumane au determinat ființa umană să-și îndrepte viața interioară spre lumea exterioară a simțurilor. Omul nu avea îngăduința ca imaginile sale sufletești să fie supuse direct influențelor pur spirituale. El primise din partea ființelor supraumane facultatea de a se reproduce, sub o formă instinctuală. Dacă nu ar fi intervenit acțiunea ființelor semisupraumane, omul ar fi trebuit, din punct de vedere spiritual, să se mulțumească cu un fel de existență asemănătoare visului. Dar, datorită influenței acelor ființe semisupraumane, imaginile din sufletul său au fost dirijate spre lumea exterioară sensibilă. El a devenit astfel o ființă conștientă de sine în lumea sensibilă. Prin aceasta s-a obținut ca omul să se dirijeze conștient în acțiunile sale, în legătură cu percepțiile pe care le avea din lumea sensibilă. Anterior, el acționa împins de un fel de instinct, era influențat atât de lumea exterioară înconjurătoare, cât și de forțele venind de la individualități superioare. Acum, el începe să-și urmeze propriile impulsuri, incitații și seducții pe care i le provocau reprezentările sale. Este momentul hotărâtor când apare în lume liberul arbitru. Este începutul „Binelui și al Răului“.

Înainte de a păși mai departe în această direcție, este necesar să aducem unele precizări în legătură cu mediul înconjurător în care trăia ființa umană pe Pământ. Omul era înconjurat de animale care, *în felul lor*, se găseau pe aceeași treaptă de evoluție ca și el. Dacă luăm ca element de referință concepte actuale, acele animale pot fi considerate în categoria reptilelor. În afara acestora mai existau însă și forme inferioare ale regnului animal. Dar exista o diferență esențială între oameni și animale. Datorită corpului său plastic, omul nu putea trăi decât în zone ale Pământului care nu ajunseseră la forma materială cea mai grosieră. În aceste zone, omul era înconjurat de specii animale care, la rândul lor, aveau un corp la fel de maleabil. În alte zone ale Pământului trăiau însă animale cu un corp mai densificat; acestea atinseseră deja stadiul de unisexualitate și își dezvoltaseră organele de simț. Vom avea ocazia să arătăm, mai departe, de unde proveneau aceste specii de animale.

Ele nu mai puteau evolua în continuare, deoarece corpul lor căpătase în mod prematur o structură materială prea densă. Unele din aceste specii au dispărut în decursul vremii, dar altele au continuat să evolueze în felul lor, până la forme pe care le au în prezent. Prin faptul că omul rămăsese în zone convenabile structurii lui fizice de atunci, a putut să evolueze spre forme superioare. Corpul său, rămas atât de plastic și suplu, i-a permis să producă din sine organele care puteau fi fecundate de spirit. S-a ajuns astfel la stadiul în care corpul său fizic a putut trece într-o materialitate mai densificată, putând servi drept înveliș protector pentru organele spirituale mai delicate. – Dar nu toți oamenii ajunseseră la acest stadiu de evoluție a corpului fizic. Doar puține corpuri erau evolute. Ele au fost mai întâi însoțite de spirit, celelalte, nu. Dacă și acestea ar fi fost pătrunse de spirit, acesta s-ar fi dezvoltat totuși insuficient, tocmai din cauza faptului că organele lor interne erau imperfecte. Este motivul pentru care, într-o primă fază, aceste ființe umane au fost nevoite să-și continue dezvoltarea în lipsa spiritului. O a treia specie evoluase până la un nivel care îngăduia numai slabe influențe ale spiritului asupra sa. Acest grup se situa evolutiv între celelalte două. Activitatea sa spirituală era încă într-o stare confuză și, de aceea, aceste ființe au trebuit să fie călăuzite de forțe spirituale superioare. În afara acestor trei tipuri reprezentative, mai exista gama posibilă de tipuri intermediare și tranzitorii.

În această situație, a continua evoluția era posibil numai dacă o parte din ființele umane o făcea în detrimentul alteia. Mai întâi au fost sacrificate acele specimene lipsite complet de spirit. O încrucișare cu aceste specimene în vederea procreării ar fi făcut să decadă la nivelul lor ființe mai evolute. Pentru acest motiv, toți cei care primiseră influența spiritului au fost separați de ceilalți, care s-au cufundat, la rândul lor, din ce în ce mai mult, în starea de animalitate. Alături de om, apar, ca urmare a acestui fapt, animale care i se aseamănau. Pentru a urca mai sus pe scara evoluției, omul, ca să spunem așa, a lăsat în urma sa o parte din confrății săi. Procesul nu se termină, însă, aici. Chiar și în cadrul grupului de oameni înzestrați cu viață spirituală confuză, existau unii mai avansați și care nu puteau să progreseze decât dacă, în comunitatea din care făceau parte, se lăsau îndrumați de alții situați pe o treaptă mai înaltă și, datorită acestui fapt, se separau de cei rămași pe treapta unei vieți spirituale mai puțin dezvoltate. Era o condiție ce trebuia neapărat îndeplinită pentru a se putea obține corpuri capabile să primească spiritul uman în plenitudinea sa. Numai după un anumit timp dezvoltarea fizică a atins nivelul optim la care acest proces complex a putut să ajungă la o stare de echilibru, astfel încât numai ceea ce s-a aflat deasupra unei anumite limite s-a putut menține în sfera umanului. Între timp, condițiile de viață pe Pământ s-au modificat în așa fel, încât orice nouă separare ar fi dus nu la ființe apropiate de regnul animal, ci chiar la creaturi inapte pentru viață. Ceea ce fusese împins spre animalitate a dispărut sau continuă să existe în diverse forme de animale superioare. Ele corespund unor ființe care s-au oprit la un nivel inferior al evoluției umane. Numai că nu au păstrat forma pe care o avuseseră în momentul separării, ci au decăzut de la un nivel superior la unul inferior. În această categorie sunt maimuțele, ființe umane rămase în urmă, într-o epocă mult anterioară. La vremea aceea, omul era o ființă mult mai puțin evoluată decât este în prezent, în

schimb maimuțele erau atunci mai evolute decât acum. – Ființele care s-au menținut în sfera umanului au trecut printr-un proces asemănător, însă în cadrul acestei umanități. Anumite populații sălbătice de astăzi sunt formate din descendenți ai formelor umane odinioară destul de evolute, dar acum degenerate. Aceste ființe nu au decăzut până la nivelul de animalitate, ci numai până la stadiul de sălbăticie.

Ceea ce este nemuritor în om este spiritul. Am arătat în ce moment a pătruns spiritul în om. Înainte de acest moment, el aparținea unor alte regiuni și nu s-a putut uni cu corpul uman înainte ca acesta să fi atins un anumit grad din evoluția sa. Cât timp nu vom sesiza modul cum s-a realizat această unire, nu vom putea înțelege semnificația fenomenului nașterii și al morții și nici nu vom cunoaște esența spiritului etern.

PERIOADA HIPERBOREANĂ ȘI PERIOADA POLARĂ

Următoarele expuneri extrase din *Cronica Akasha* ne transpun în timpuri anterioare și mai îndepărtate de cele descrise în capitolele precedente. Riscul pe care îl preiau prin cele ce urmează este, poate, și mai mare decât acela care putea decurge din imaginile precedente, având în vedere gândirea materialistă care predomină epoca noastră. Astăzi, se atribuie foarte ușor acestui gen de descrieri caracterul de ceva fantastic și de pură speculație. Când știm cât de puțin dispuși sunt cei cultivați, în sensul gândirii științifice, să ia în serios aceste lucruri, pentru a lua hotărârea de a le comunica, trebuie să avem conștiința că rămânem absolut fideli față de ceea ce ne revelează experiența spirituală. Nimic nu se spune aici înainte de a fi fost riguros verificat prin mijloacele pe care le oferă știința spirituală, Este de dorit ca orice om de știință să fie tot atât de tolerant față de știința spirituală, cât este și aceasta față de mentalitatea care domnește în științele naturale (a se compara cu lucrarea mea *Concepția despre lume și viața în secolul al XIX-lea* în care am arătat că știu să apreciez, la justa lor valoare, concepțiile materialiste ale științelor naturale)*. În plus, doresc să fac o remarcă, pentru cei care sunt deschiși față de problematica științei spirituale, în legătură cu expunerea care va urma. Ne propunem să evocăm date extrem de importante. Ele aparțin unor epoci extrem de îndepărtate. Descifrarea acestor epoci din *Cronica Akasha* nu este deloc ușoară. Autorul prezentei expuneri nu pretinde, nicidecum, o acceptare bazată numai pe credința în autoritatea sa. El dorește doar să comunice rezultatele investigațiilor întreprinse, în modul cel mai corect, în limita posibilităților sale. Acceptă cu bunăvoință toate observațiile și completările venite de la oameni competenți în materie. Și întrucât semnele timpului o cer, el se simte chiar obligat să comunice aceste evenimente care fac parte din evoluția omenirii. Să nu uităm nici faptul că aceste dezvăluiri privesc perioade extrem de întinse, asupra cărora nu putem oferi decât o scurtă privire de ansamblu. Numeroase aspecte, pe care acum abia le schișăm, vor fi reluate mai târziu. – Inscrisurile din *Cronica Akasha* sunt însă greu de tradus în limbile noastre de astăzi; este mai ușor să le exprimăm în acel limbaj format din semne simbolice, care se utilizau în vechile școli oculte. Nu este încă permis ca aceste semne să fie divulgate.

De aceea, cititorul este rugat să accepte multe noțiuni obscure și greu de înțeles și să facă efortul de a ajunge la o anumită înțelegere, așa cum autorul a făcut efortul să găsească o formă de exprimare mai accesibilă în general. Cititorul se va lovi de multe dificultăți, dar va fi recompensat dacă va ști să-și îndrepte privirea asupra profundelor mistere, asupra enigmelor semnificative ale ființei umane, evocate în expunerea noastră. Din „înregistrările *Cronicii Akasha*“ poate rezulta pentru om o adevărată cunoaștere de sine; pentru un cercetător în domeniul spiritual, acestea reprezintă o realitate a cărei certitudine este tot atât de incontestabilă, după cum sunt, pentru ochiul fizic, munții sau râurile. O eroare de percepere este totuși posibilă, într-un caz sau altul. Este necesar să subliniem că prezentul capitol nu tratează deocamdată decât evoluția omului. Dar, bineînțeles, în mod paralel se desfășoară și o evoluție a celorlalte regnuri naturale, mineral, vegetal, animal. Despre aceasta se va vorbi în alte capitole. Vom avea atunci ocazia să examinăm și alte aspecte care ar putea clarifica ceea ce s-a spus în legătură cu ființa umană, în sensul științei spirituale. Nu este însă posibil să vorbim despre dezvoltarea celorlalte regnuri terestre, înainte de a fi descris drumul evolutiv al omului.

* Această lucrare a fost reeditată în anul 1914 și completată cu *Istoria filosofiei occidentale până în timpurile prezente* sub titlul *Enigmele filosofiei prezentate rezumativ în desfășurarea lor istorică* (Nota ediției germane). (Lucrarea poartă numărul de ordine 18 (GA 18) în catalogul operelor complete ale lui Rudolf Steiner (NT).

Mergând înapoi în timp, spre o fază din evoluția omenirii care se situează și mai departe, în trecut, decât cea pe care am evocat-o în capitolele precedente, ne confruntăm cu stări ale materiei din ce în ce mai subtile, din care era compusă planeta noastră. Substanțe, care între timp s-au solidificat, erau la acea vreme încă în stare lichidă și, dacă mergem și mai mult înapoi, erau în stare de vapori, în stare gazoasă. Într-un trecut și mai îndepărtat, găsim chiar o stare și mai subtilă (de natură eterică). Abia căldura în descreștere a determinat solidificarea materiei. În relatarea de față, ne vom întoarce la acea epocă în care materia ce alcătuia Pământul era compusă dintr-o substanță eterică foarte fină. Omul apare pe Pământ exact în acel moment al evoluției acestuia. Anterior, el exista în alte lumi, despre care vom mai vorbi. – Facem totuși acum o scurtă mențiune a stării imediat precedente, care era starea unei lumi pe care am putea-o numi „astrală“ sau sufletească. Ființele acelei lumi nu aveau o existență exterioară, (fizică) corporală. La fel, nici omul. El dezvoltase deja o conștiință imaginativă, așa cum am văzut în relatările precedente. Era animat de sentimente și dorințe, dar toate acestea se derulau în interiorul unui corp de natură sufletească. Nurnai privirii clarvăzătoare i-ar fi fost perceptibilă o asemenea ființă umană. – În acea perioadă îndepărtată, toate ființele umane evaluate posedau acest gen de clarvedere, dar într-un stadiu de obscuritate, crepuscular. Nu era vorba de o clarvedere conștientă de sine. – Aceste ființe astrale sunt, într-un fel, strămoșii noștri. Ceea ce numim astăzi „om“ este deja purtător al unui *spirit* conștient de sine. Spiritul s-a unit cu ființa care a luat naștere din acel strămoș în mijlocul perioadei lemuriene. (La această unire am făcut aluzie în capitolele anterioare. Când

vom reveni și vom face o prezentare a evoluției parcurse de strămoșii omului până la epoca respectivă, vom da amănunte asupra acestor lucruri.) – Acești strămoși ai omului, a căror structură era de natură sufletească sau astrală, au fost transplantați din sfera astrală în care se aflau în materia subtilă, eterică, a Pământului. Ei au absorbit, putem spune, această substanță fină, așa cum un burete absoarbe lichidul, ca să folosim o expresie puțin grosolană. Îmbibați de această substanță, și-au alcătuit corpul eteric care, la vremea aceea, avea o formă elipsoidă, alungită. Dar el era deja structurat prin diferențieri foarte fine ale substanțelor, indicând locul viitoarelor membre și organe ce urmau să se dezvolte ulterior. Întregul proces de formare din sânul acestei structuri era de natură pur fizico-chimică, dar condus și reglat de suflet. – Când o asemenea masă de substanță atinge o anumită dimensiune, se scinda în două, fiecare parte fiind asemănătoare cu forma primară din care rezultase, supuse fiind apoi, fiecare în parte, acelorași procese. – Orice formațiune nouă era prevăzută cu aceleași calități sufletești ca și ființa mamă. Aceasta se datora faptului că numărul de suflete umane care cobora pe Pământ nu era limitat; mai curând trebuie să ne imaginăm un fel de arbore sufletesc care, pornind de la o rădăcină comună, dă naștere unui număr nelimitat de suflete individuale. După cum o plantă lăstărește fără încetare, din nenumărate semințe, la fel și viața sufletească poate, fără încetare, să izvorască din nenumărați lăstari ieșiți dintr-un proces neîncetat de divizare. (Totuși, la început, sufletul nu exista decât într-un număr strict limitat de specii, despre care va veni vorba ceva mai târziu. Dar în cadrul fiecărei specii, procesul se desfășoară așa cum am arătat. Fiecare specie de suflete dă naștere la nenumărați lăstari.)

O dată cu intrarea în materialitatea terestră, sufletul însuși suferă o importantă transformare. Atât timp cât sufletele nu se legaseră de nimic material, asupra lor nu putea să-și exercite acțiunea nici un proces fizic exterior. Orice acțiune exercitată asupra lor era de natură pur sufletească și nu putea fi percepută decât prin clarvedere. Acesta era modul de participare a sufletelor la viața sufletească a ambianței lor. Tot ce exista atunci era resimțit în acest mod. Acțiunea mineralelor, a plantelor și a animalelor care, la rândul lor, existau tot numai ca formațiuni astrale (sufletești), era resimțită sub formă de experiență interioară a sufletului. – În momentul coborârii pe Pământ, intervine ceva cu totul nou. Încep să-și exercite o anumită acțiune asupra sufletului, el însuși înveșmântat acum într-o haină materială, procese exterioare, materiale. La început, nu erau decât mișcările lumii exterioare fizice, care provocau mișcări în interiorul corpului eteric. După cum vibrațiile aerului sunt percepute astăzi de noi sub formă de sunete, tot astfel, viețuiau ființele eterice freamătul substanțelor eterice dimprejur. De fapt, o asemenea ființă eterică era, pur și simplu, în întregime un organ auditiv. Auzul este simțul care s-a dezvoltat în primul rând. Dar organul auditiv propriu-zis s-a dezvoltat abia mai târziu.

Pe măsură ce substanța terestră se densifica în mod progresiv, ființa sufletească a început să piardă, puțin câte puțin, facultatea de a fasona această substanță. Numai corpuri fizice deja configurate mai puteau da naștere la alte ființe asemănătoare. Apare un mod nou de reproducere. Acum, ființa nou creată este cu mult mai mică decât ființa maternă și numai încetul cu încetul ajunge la dimensiunea acesteia. În

timp ce înainte nu existau organe specializate de reproducere, acum ele încep să se formeze. – De acum înainte, procesul de reproducere nu va mai fi doar fizico-chimic; un astfel de proces nu ar mai fi suficient pentru a determina reproducerea. Materia exterioară devine atât de densă, încât nu mai permite sufletului să-i transmită direct viața. De aceea, în interioritatea ființei nou formate, se izolează o anumită parte care se sustrage influenței imediate a materiei exterioare. Acestei acțiuni nu i se va supune, de acum înainte, decât restul corpului, acela care nu a fost izolat. El se află în aceeași stare în care se afla mai înainte ansamblul corpului. În partea izolată, sufletul poate să continue acum să acționeze și o face ca suport al principiului vital. (Acest principiu se numește, în literatura teosofică, *prana**) Precursorul trupesc al omului apare, așadar, înzestrat cu două elemente constitutive. Unul este corpul fizic (învelișul fizic). El este supus legilor chimice și fizice ale lumii înconjurătoare. Al doilea este ansamblul organelor supuse principiului vital. – Această situație a făcut ca o parte din activitatea sufletului să se elibereze, nemaiaivând nici o putere asupra învelișului fizic. Această parte din activitatea sufletului se dirijează acum spre interior și are puterea să transforme în organe o parte a corpului, în așa fel, încât începe să se manifeste o viață lăuntrică. Corpul nu se mai mărginește acum să reacționeze la impulsurile lumii exterioare, ci începe să le resimtă în el ulterior ca simțiri deosebite. Aici găsim originea senzațiilor. Mai întâi, senzația se manifesta ca un fel de simț tactil. Acum, ființa *resimte* mișcările lumii exterioare, cum ar fi apăsarea exercitată de substanțe etc. Încep să apară și primele senzații de cald și rece.

* *Prana*, în sanscrită „suflu“, răsuflare, respirație. în general, reprezintă „forța vitală“ specifică într-un plan dat (NT).

Prin aceasta, se atinge un punct important în evoluția omenirii. Corpul fizic nu mai stă sub influența directă a sufletului. El este acum supus în întregime regnului substanțelor fizice și chimice. Corpul se descompune îndată ce sufletul, în acțiunea sa, din cealaltă parte a sa, nu îl mai poate stăpâni. Aceasta produce ceea ce numim propriu-zis moartea. În etapele anterioare de evoluție, nu se putea vorbi de moarte căci, prin diviziune, formațiunea-mamă se perpetua în mod integral în formele cărora le dădea naștere. Întreaga forță sufletească transformată acționa, în forma nouă care lua naștere, absolut la fel ca mai înainte în forma-mamă. Prin diviziune, nimic din ce rezulta nu era lipsit de suflet. Acum totul se schimbă. Îndată ce sufletul nu mai are nici o putere asupra corpului fizic, acesta cade sub influența legilor chimice și fizice ale lumii exterioare, cu alte cuvinte, moare. Din activitatea sufletului nu rămâne decât ceea ce acționează în actul de reproducere și în viața interioară care începe acum să se dezvolte. Cu alte cuvinte, forța de procreație dă omului posibilitatea să aducă pe lume descendenți care sunt înzestrați cu un plus de forță creatoare de organe. În acest surplus se retrăiește mereu esența sufletească. Înainte, când ființa era creată prin diviziune, întregul corp era supus activității sufletului; acum, această activitate se restrânge numai la organele de reproducere și la cele de senzație. Ne aflăm în fața unui proces de *reîncarnare* a vieții sufletului în sânul organismului nou născut.

În scrierile teosofice, aceste două trepte ale evoluției omenirii sunt descrise ca fiind primele două rase-rădăcină pe Pământ. Prima se numește rasa *polară*, iar a doua, rasa *hiperboreană*.

Trebuie să ne reprezentăm că lumea de senzații apărută la acești strămoși ai omului avea un caracter încă foarte general și imprecis. Dintre senzațiile pe care le avem în prezent, numai două categorii erau atunci bine individualizate, și anume simțul auzului și cel tactil. Dar în timp, ca urmare a transformărilor pe care le-au suferit, atât corpul uman, cât și mediul fizic ambiant, întreaga formațiune umană nu mai era adaptată să acționeze ca și cum ar fi fost numai o „ureche“. De aici încolo, numai un anumit loc din corp a rămas capabil să simtă vibrațiile fine. Acesta a furnizat materialul de la care s-a format în mod progresiv organul nostru auditiv, urechea. Totuși, întregul corp a rămas în continuare un organ tactil.

Este evident că întregul proces de evoluție a omului, până în acel moment, este legat de transformarea stării de căldură a Pământului. Într-adevăr, ceea ce a permis ființei umane să ajungă până la această treaptă a evoluției sale a fost căldura mediului în care trăia. Căldura exterioară a mediului atinsese un nivel care nu ar mai fi permis organismului uman să progreseze. În structura internă intervine o reacție împotriva oricărei tendințe de răcire a Pământului. Omul devine producător al unei surse proprii de căldură. Până atunci, el dispunea de temperatura mediului ambiant. Acum, apar în el anumite organe ce îl fac capabil să producă el însuși temperatura necesară vieții. Înainte, ființa sa interioară era străbătută de substanțe care circulau prin corp și care depindeau în această privință de mediul înconjurător. Acum, omul poate să producă o căldură proprie, destinată acestor substanțe. Umorele corpului său se transformă în sânge cald. Ca ființă fizică, omul trece în felul acesta la o treaptă de independență superioară aceleia pe care o avusese înainte. Totodată, se intensifică viața interioară. Înainte, senzațiile depindeau încă, în întregime, de influențe venite din lumea exterioară. Prin realizarea unei temperaturi proprii, corpul capătă o viață *fizică* interioară independentă. Sufletul dispune acum de un câmp de acțiune în interiorul corpului; el poate să desfășoare aici o viață care nu mai este doar în rezonanță cu lumea exterioară.

Prin acest proces, viața sufletească a fost atrasă în sfera materiei terestre. Înainte, dorințele, pasiunile, lăcomia, ca și bucuriile sau durerile, nu puteau lua naștere decât prin forțe de natură, de asemenea, sufletească. Ceea ce emana dintr-o altă ființă sufletească suscita în sufletul alteia atracție sau repulsie, excitare a pasiunilor ș.a.m.d. Nici un obiect fizic nu ar fi putut produce asemenea efecte. Abia acum devenea posibil ca obiecte exterioare să prezinte o oarecare semnificație pentru suflet. Căci stimularea vieții lăuntrice, trezită de căldura proprie, era resimțită de suflet ca o stare de satisfacție, iar perturbarea acesteia ca o stare de indispoziție. Un obiect exterior care se arăta apt să conducă la o stare de mulțumire fizică putea fi acum *râvnit. dorit*. Ceea ce literatura teosofică numește „kama“ sau „corpul dorințelor“, este legat de omul fizic. Obiectele accesibile simțurilor devin obiecte pe care acest om le dorește,

după care râvnește. Prin corpul dorințelor, omul este, de acum înainte, înlănțuit de existența terestră.

Acest fapt coincide cu un mare eveniment cosmic, de care, de altfel, se leagă printr-o relație cauzală. Până la acel moment, nu se efectuase o separare fizică între Soare, Pământ și Lună. Acestea formau, în acțiunea lor asupra omului, un singur corp. Urmează acum o separare a lor; substanțialitatea cea mai fină, cea mai subtilă, care îngloba tot ceea ce dăduse sufletului posibilitatea de a exercita o acțiune vitalizatoare directă, se desprinde din sfera comună, ca Soare; partea mai densă se separă și formează Luna, iar Pământul, datorită materiei sale specifice, ține echilibrul între cele două. Bineînțeles, această separare nu s-a petrecut dintr-o dată, ci întregul proces s-a desfășurat în mod treptat, în timp ce omul a avansat de la stadiul de reproducere prin sciziune la cel pe care l-am descris ceva mai înainte. Se poate chiar spune că tocmai aceste procese cosmice au acționat determinând această evoluție a omului. Mai întâi, Soarele s-a retras din planeta comună cu substanțialitatea sa proprie. Cu aceasta, viața sufletească a fost lipsită de posibilitatea de a mai exercita o acțiune directă asupra materiei terestre rămasă. Apoi Luna începe să se formeze și să se degaje din masa comună, iar Pământul intră atunci într-un stadiu când apare în om facultatea de a avea senzații. – O dată cu acest progres, se dezvoltă un nou simț. Noile condiții termice ale Pământului dau corpului, în mod treptat, contururi mai precise, fapt care a dus la o separare între ceea ce era transparent și ceea ce era opac. Prin desprinderea de masa terestră, Soarele are acum menirea să emită lumină. În interiorul corpului omenesc, se naște, datorită acestui fapt, un nou simț, acela al vederii. Într-o primă fază, vederea nu era așa cum o știm astăzi.

Lumina și întunericul determinau în om apariția unor sentimente vagi. De exemplu, în anumite circumstanțe, el resimțea lumina ca ceva agreabil, stimulator pentru viața sa fizică și se străduia să o caute, să o găsească. Dar viața sa sufletească propriu-zisă se desfășura încă sub forma unor imagini ca de vis. Imagini colorate apăreau și dispărau și nu aveau nici o legătură directă cu lucrurile exterioare. Omul atribuia aceste imagini colorate unor influențe de natură sufletească. În cazul unor impulsuri sufletești agreabile, el percepea culori clare, iar când era supus unor impulsuri neplăcute, vedea imagini sumbre. – Ceea ce s-a creat prin apariția căldurii lăuntrice proprii, am denumit, în cursul expunerii noastre, ca fiind „viață interioară“. Dar ne putem da seama foarte bine că nu era vorba încă de o viață lăuntrică în sensul pe care i-l atribuim în decursul evoluției ulterioare a omenirii. Deci totul se petrece în mod treptat, inclusiv geneza vieții interioare. Așa cum am arătat în capitolul precedent, o veritabilă viață interioară se manifestă abia atunci când spiritul își desăvârșește acțiunea sa de fecundare, atunci când omul începe să gândească asupra a ceea ce acționează din afară asupra lui. – Dar tot ce am descris aici arată cum ființa umană ajunge, încetul cu încetul, la stadiul pe care l-am descris în capitolul precedent. – Și ne aflăm chiar în timpul acela, făcând următoarea descriere: Sufletul învață să aplice existenței corporale exterioare ceea ce înainte viețuise în sine și raportase numai la natura sufletească. Aceasta se întâmplă acum cu imaginile colorate. După cum, anterior, o impresie sufletească de mulțumire suscita în suflet culori clare, acum,

același efect parvine de la o lumină clară din exterior. Sufletul începe să vadă în culori obiectele care îl înconjoară. Fenomenul este legat de dezvoltarea unor organe noi, vizuale. Pentru o impresie neprecisă a luminii și a întunericului, corpul dispunea, în acea perioadă îndepărtată, de un ochi care astăzi nu mai există. (Mitul ciclopilor înzestrați cu un singur ochi amintește exact acele faze trecute ale evoluției.) Cei doi ochi pe care îi avem astăzi s-au dezvoltat după ce sufletul a început să lege mai strâns impresiile luminoase, care veneau din exterior, de propria sa viață interioară. Dar concomitent se pierde facultatea de a percepe elementul suflet din lumea înconjurătoare. Sufletul devine din ce în ce mai mult o oglindă a lumii exterioare. Lumea exterioară este reprodusă acum în interiorul sufletului sub formă de reprezentări. – În paralel, are loc în același timp și separarea sexelor. Pe de o parte, corpul omenesc nu a mai fost propriu pentru fecundare decât printr-o altă ființă umană, iar pe de altă parte, se dezvoltă „organele fizice ale sufletului” (sistemul nervos), care permit ca impresiile lumii exterioare să se reflecte în suflet. – Ajuns în acest stadiu, corpul uman este pregătit să primească în el spiritul care gândește.

ÎNCEPUTUL PĂMÂNTULUI ACTUAL. DESPRINDEREA SOARELUI

Să urmărim acum mai departe *Cronica Akasha* până la un trecut imemorabil în care se situează începutul Pământului actual. Prin noțiunea de Pământ trebuie să înțelegem acel stadiu al planetei noastre când a devenit purtătoare a mineralelor, vegetalelor, animalelor și a omului în forma și structura lor actuală. Acest stadiu, bineînțeles, a fost precedat de altele, când configurația regnurilor naturale menționate mai sus era total diferită de ce cunoaștem astăzi. Ceea ce numim astăzi „Pământul”, a cunoscut numeroase metamorfoze înainte de a deveni suportul regnurilor mineral, vegetal, animal și uman din prezent. Este cert că au existat, de exemplu, minerale și în stadiile anterioare, dar ele arătau cu totul altfel de cum arată astăzi. Vom avea ocazia să mai vorbim despre acele stadii anterioare. Acum, am dori numai să arătăm cum s-a transformat starea imediat premergătoare în cea actuală. – Pentru a ne face o imagine a acestei transformări, să o comparăm cu trecerea unei plante prin starea de germen, de sămânță. Să ne imaginăm o plantă cu rădăcină, cu tulpină, frunze, floarea și fructe. Planta preia substanțe din mediul în care se află și apoi le elimină din nou. Tot ce există în această plantă ca substanță, formă și putere de creștere dispare și rămâne numai sămânța. Prin ea, viața se dezvoltă în anul următor sub aceeași formă. La fel, tot ce existase în precedentele încorporări ale Pământului a dispărut, pentru a renaște pe Pământul actual. Ceea ce considerăm și putem numi minerale, vegetale și animale existente în stadiile pământești precedente, toate acestea au dispărut, cum din plantă au dispărut rădăcina, tulpina, floarile etc. Dar ca și la plante, în cazul Pământului rămâne un germen, din care vechea formă apare din nou. În acest germen există acele forțe ascunse care dau naștere din ele însele formei celei noi.

Putem considera că, în acea perioadă, exista ceva ce se poate numi un „germen terestru”, ce purta în el forțele care au dus la Pământul actual și care fuseseră

dobândite în cursul stadiilor anterioare. Ar fi însă greșit să credem că acest germen terestru ar fi fost alcătuit din substanțe solide, așa cum este sămânța plantei. El era de esență sufletească și se compunea din acea materie subtilă, maleabilă, fluidă pe care literatura ocultă o numește „astrală”. – În acest germen astral al Pământului, existau la început *numai* germenii ai ființei umane. Este vorba, de fapt, de germenii viitoarelor suflete umane. Tot ceea ce existase în stadii precedente, sub formă minerală, vegetală și animală, fusese, ca să spunem așa, aspirat, asimilat de acest germen uman, s-a contopit cu el. Așadar, mai înainte ca omul să pășească pe pământul fizic, el a fost în întregime de esență sufletească, o entitate astrală. El apare sub această formă astrală pe Pământ, pe un Pământ care exista el însuși ca substanță extrem de subtilă; literatura ocultă numește această substanță *eter foarte fin*. – Vom explica ulterior care este originea acestui Pământ eteric. Ființe umane astrale se leagă de acest eter și îi imprimă, ca să spunem așa, ființa sa, astfel că acest eter devine un fel de replică, de copie a entității umane astrale. În acest stadiu inițial avem, deci, a face cu un Pământ eteric în care se află numai ființe umane eterice, formând un fel de conglomerat de ființe umane. Corpul astral sau sufletul omului este propriu-zis în afara corpului eteric și îl organizează din exterior. Pentru cercetătorul ocult, Pământului se prezenta aproximativ în felul următor: există un glob compus el însuși din nenumărate sfere de dimensiuni mici și de natură eterică (care sunt, de fapt, oameni eterici), totul înconjurat de un înveliș astral, așa cum în prezent Pământul este protejat de un înveliș de aer. În acest înveliș astral (atmosfera) trăiesc oamenii astrali și acționează de acolo asupra dublurilor lor eterice. Sufletele oamenilor astrali creează în dublurile lor eterice organe și, prin aceasta, produc o viață eterică umană. Pe Pământ nu exista atunci decât o *singură* stare materială, și anume acest eter viu, subtil. În lucrările teosofice, această *primă* umanitate este numită prima rasă-rădăcină (polară).

Evoluția ulterioară a Pământului se caracterizează prin aceea că dintr-o singură stare a materiei rezultă *două*. Apare o substanțialitate mai densă care se degaje, lăsând în urma sa o substanțialitate mai fină. Substanțialitatea mai densă se aseamănă cu ceea ce numim astăzi *aer*, iar activitatea substanței mai fine este cea care determină formarea elementelor chimice din vechea substanțialitate încă nediferențiată. Pe lângă aceasta, mai rămâne și un rest din substanțialitatea anterioară, eterul viu, căci numai o parte din acest eter s-a diversificat pentru a produce cele două stări ale materiei menționate. Pământul fizic cuprindea acum trei tipuri de materie. În timp ce înainte ființele umane astrale acționau în învelișul terestru asupra unei singure substanțialități, acum ele trebuie să-și dirijeze acțiunea asupra celor trei stări ale materiei și fac aceasta în felul următor: partea care s-a transformat, devenind asemănătoare cu aerul, rezistă la acțiunea ființelor umane astrale, nu asimilează toate structurile pe care le au ființele astrale perfecte. Drept urmare, umanitatea astrală se scindează în două grupe. Una din acestea acționează asupra substanței care era asemănătoare aerului și își elaborează în aceasta propria sa replică, propria sa copie. Cealaltă grupă poate face mai mult. Ea poate acționa asupra celorlalte două stări substanțiale, fiind capabile totodată să-și creeze propria sa replică, alcătuită atât din eterul viu, cât și din celălalt tip de eter care dă naștere substanțelor elementare

chimice. Acest gen de eter va fi numit aici *eter chimic*. Această a doua grupă de ființe umane astrale a dobândit o facultate superioară numai datorită faptului că a eliminat din structura sa o parte din esența sa astrală – respectiv prima grupă –, pe care a împins-o spre o existență inferioară. Dacă ar fi păstrat în sine forțele care dau naștere acestor activități inferioare, atunci ea însăși nu ar mai fi putut să evolueze mai departe, să urce spre trepte superioare. Suntem aici în fața unui proces în care ceva de ordin superior se poate dezvolta cu prețul sacrificării a ceva ce elimină din sine.

Pământul fizic prezintă acum, în structura sa, următorul tablou. Au apărut două specii de entități. Prima dispunea de un corp de natură aeriformă, asupra căruia acționau din exterior ființele astrale corespunzătoare. Aceste ființe alcătuiesc un prim regn animal pe Pământ. Ele au forme deosebit de grotești pentru omul de astăzi, dacă ar fi să le descriem. Forma lor, ținând seama de faptul că aerul era substanța din care erau alcătuite, nu semăna cu nici una din formele animalelor actuale. Cel mult aveau o oarecare asemănare cu unele cochilii de melc sau de crustaceu, care există astăzi. Alături de aceste forme animale, structura fizică a ființelor umane continuă să progreseze. Ființele umane astrale mai avansate dau naștere unor replici fizice, compuse din două feluri de substanțialități, din eterul de viață și din eterul chimic. Ne aflăm acum în prezența unei ființe umane compuse dintr-un corp astral, care acționează asupra unui corp eteric, alcătuit el însuși din două categorii de eter, eterul de viață și eterul chimic. Sub înrâurirea eterului de viață, această „copie” fizică a omului capătă facultatea de a se reproduce, cu alt cuvinte, să dea naștere unor ființe asemănătoare, iar datorită eterului chimic, poate dezvolta anumite forțe asemănătoare actualelor forțe chimice, de atracție și de respingere. Printr-o asemenea calitate, această copie a omului este în măsură să atragă anumite substanțe din mediul său înconjurător, să le asimileze, pentru ca apoi să le elimine cu ajutorul puterii sale de respingere. Bineînțeles, aceste substanțe nutritive sunt preluate numai din regnul animal și uman existente. Avem de-a face cu începutul unui proces de nutriție. Aceste prime replici umane erau, deci, carnivore și antropofage. – Paralel cu aceste ființe, existau și descendenți ai ființelor anterioare, ființe care nu aveau decât un caracter eteric, și anume al eterului de viață. Acestea au dispărut însă, fiind incapabile să se adapteze la noile condiții terestre. După multiple transformări, ele au format, mai târziu, animalele unicelulare, dar și celulele, care mai târziu vor alcătui ființele vii mai complexe.

Procesul merge mai departe. Substanțialitatea aeriformă se desparte, la rândul său, în două; o parte se densifică devenind lichidă, cealaltă își menține natura gazoasă. La rândul său, eterul chimic se împarte, de asemenea, în două stări materiale; una devine mai densă și formează ceea ce numim *eterul de lumină*; ființele impregnate de acesta capătă darul de a străluci. Cealaltă parte rămâne ce a fost. – În acest stadiu, Pământul fizic este alcătuit din următoarele categorii de materie: aer, apă, eter de lumină, eter chimic și eter de viață. Pentru ca entitățile pur astrale să poată acționa în continuare asupra acestor noi categorii de substanțe, se produce din nou acel proces pe care l-am menționat mai sus, când un element superior nu se poate dezvolta decât prin sacrificiul unuia inferior, care este eliminat. Acest proces creează entități fizice de o

altă natură. Mai întâi, cele al căror corp fizic era format din aer și apă. Acestea suportă acțiunea entităților astrale mai grosiere care fuseseră eliminate. Rezultă o nouă categorie de animale, înzestrată cu un corp material mai dens decât precedentele. – O altă categorie de ființe fizice – nou apărute aveau un corp care putea fi alcătuit din eter aeriform și din eter de lumină amestecate cu apă. În acest caz, avem a face cu ființe de natură vegetală, dar cu forme foarte diferite de cele ale plantelor actuale. Un al treilea grup nou format reprezintă, în sfârșit, ființa umană propriu-zisă, din acea perioadă. Corpul său fizic era compus din trei feluri de eter, eter al luminii, eter chimic și eter al vieții. Dacă ținem seama că mai existau și descendenți ai vechilor grupe, vom fi în măsură să ne reprezentăm cât de mare era varietatea de ființe vii existente în acel stadiu al evoluției Pământului.

Intervine atunci acel eveniment cosmic atât de important, desprinderea Soarelui*. Acest eveniment face ca anumite forțe spirituale să se retragă de pe Pământ. Aceste forțe se compuneau, în parte, din ceea ce exista pe Pământ sub formă de eter al vieții, eter chimic și eter al luminii. Ele au fost, ca să spunem așa, smulse din Pământul aflat în stadiul anterior**. Urmarea a fost o schimbare radicală în sânul tuturor categoriilor și al grupurilor de ființe terestre care fuseseră, până atunci, purtătoare ale acestor forțe. Ele au suferit o transformare. Primele care au trecut printr-o metamorfoză au fost ființele vegetale. Li s-a luat o parte din forțele eterului luminii și acum, pentru a crește și a se dezvolta, aveau nevoie să primească din afară forțele de lumină care le fuseseră luate. În felul acesta, plantele devin tributare luminii solare. – Un proces asemănător are loc și în corpul ființelor umane. Pentru a rămâne viu, eterul său de lumină trebuie să coopereze cu eterul de lumină al Soarelui. – Dar nu numai ființele care au pierdut direct eterul de lumină au fost afectate, ci și celelalte, pentru că în lume totul se înlănțuie. Formele animale care nu conțineau ele însele eter al luminii primeau înainte influența radiației celorlalte ființe din ambianța lor terestră și, datorită acestei iradierii, ele se puteau dezvolta. Acum, ele urmau să primească direct efectele luminii solare venită din exterior. - Mai ales, corpul uman își dezvoltă organe specifice care devin sensibile la lumina Soarelui; sunt structurile primordiale ale ochiului uman.

* Evenimentul are loc în perioada numită „hiperboreană“ și marchează „prima zi“ a Creației, după Biblie. A se consulta și ciclul de conferințe [Misterul biblic al Genezei](#), (GA 122), apărut la editura Univers Enciclopedic, București, 1995 (NT).

** Acest stadiu anterior al Pământului, reunind într-o singură formațiune cosmică Soarele, Luna și Pământul, poartă în antroposofie denumirea de vechiul Soare (NT).

Desprinderea Soarelui declanșează un amplu proces de solidificare a scoarței terestre. Se formează substanțe dense din cele care anterior fuseseră lichide. La rândul său, eterul luminii se scindează, formându-se un eter al luminii de un gen nou, și un eter care conferea corpurilor facultatea de a degaja căldură. Pământul devine o entitate capabilă să producă, acum, căldură. Toate ființele existente pe Pământ suferă

acțiunea căldurii. Și pe plan astral are din nou loc un proces asemănător celor precedente, și anumite ființe își continuă dezvoltarea pe seama altora. Se separă o categorie de ființe capabile să acționeze asupra materiei grosolane și solidificate. Apare astfel structura scheletică, solidă a regnului mineral al Pământului. La început, regnurile superioare ale naturii nu aveau toate capacitatea să acționeze asupra substanței solide a masei osificate a regnului mineral. Vom găsi, deci, pe pământ un regn mineral solid și un regn vegetal care, în structura sa cea mai densă, era compus din aer și apă. Într-adevăr, în acest regn, procesele descrise mai sus provocaseră o condensare a corpului aeriform într-un corp cu structură lichidă. În afară de acestea, existau și animale cu forme dintre cele mai variate, având corpul fie lichid, fie aeriform. Însuși corpul uman suferă, la rândul său, și el acțiunea procesului de solidificare. El avea cea mai densă corporalitate la nivelul elementului lichid. Acest corp de natură lichidă era străbătut de eterul caloric, ceea ce conferă corpului o substanțialitate pe care o putem considera de natură gazoasă. Această stare materială a corpului omenesc este numită, în lucrările de știință ocultă, cu termenul de *negură de foc*. Ființa umană era încarnată, în acea perioadă, în acest înveliș de negură de foc.

Cu aceste date extrase din *Cronica Akasha* am ajuns la acel moment în care se produce o altă catastrofă cosmică provocată de desprinderea Lunii de Pământ.

DESPRINDEREA LUNII

Trebuie să ne devină foarte clar faptul că materialitatea densă pe care o are astăzi omul și pe care o consideră ca fiindu-i proprie a dobândit-o târziu și în mod progresiv. Dacă dorim să ne facem o idee de starea corporală pe care o avea în stadiul de evoluție la care ne referim acum, cea mai bună metodă ar fi să ne reprezentăm o masă de vaporii sau un nor plutind în aer. Dar și o atare reprezentare nu se apropie de realitate decât în mod foarte exterior. Căci norul de foc „om” este însoțit și organizat în interiorul său. Comparat însă cu ceea ce omul va deveni mai târziu, trebuie să ni-l închipuim pe această treaptă a dezvoltării sale ca dormitând, ca având o stare de conștiință cu totul crepusculară. Acest om este complet lipsit de ceea ce numim inteligență, spirit, rațiune. El se mișcă mai mult plutind decât mergând, este prevăzut cu patru feluri de organe, ca niște membre, care îi permit să se deplaseze înainte, înapoi, lateral, de fapt în toate direcțiile. Cât privește partea suflătoare a acestor ființe, am vorbit câte ceva despre aceasta mai înainte.

Dar să nu ne închipuim că mișcările sau celelalte manifestări vitale ale acestor ființe ar fi fost dezordonate, dereglate sau iraționale. Dimpotrivă, ele erau întotdeauna supuse unor legi precise. Tot ceea ce făceau avea semnificație și importanță, numai că puterea diriguitoare, înțelegerea nu se afla în ființa însăși. Totul era condus de o inteligență care acționa din afară. Anumite ființe superioare și mai evolute decât aceste ființe umane le înconjurau, ca să spunem așa, și le dirijau. Căci atributul fundamental al acestui „nor-de-foc” consta în faptul că ființele umane, ajunse în acest

stadiu al evoluției lor, puteau să se încarneze în el, dar totodată și entitățile superioare puteau să facă același lucru și, prin aceasta, se aflau în interacțiune deplină cu oamenii. Aceștia își dezvoltaseră dorințele, instinctele și pasiunile până la un stadiu când puteau să se contureze în acest nor-de-foc. Celelalte ființe, pe care le-am menționat, erau însă apte să acționeze în mod creator, prin inteligență și prin acționarea lor conștientă în interiorul acestui nor de foc; ele posedau și unele facultăți care le permiteau să pătrundă în regiuni superioare. Din aceste regiuni porneau deciziile și impulsurile lor, dar efectele acestora se manifestau în norul de foc. Tot ceea ce omul realiza pe Pământ își avea sursa în aceste relații bine reglate între corpurile umane sub forma norului de foc, și acele ființe superioare. - Se poate spune, așadar, că omul urma o evoluție ascendentă. Trebuia să dezvolte în acel nor de foc anumite facultăți specifice ființei umane, superioare celor pe care le avusese mai înainte. Celelalte ființe, dimpotrivă, se străduiau să coboare în materie. Ele urmăreau un drum care le permitea să-și manifeste puterea lor creatoare, dând naștere unor forme materiale din ce în ce mai dense. Pentru aceste ființe, aceasta nu însemna, într-un sens mai larg, nicidecum ceva degradant. Tocmai asupra acestui aspect trebuie să fim bine înțeleși. A dirija forme materiale dense corespunde, de fapt, unei forțe și unei facultăți mai elevate decât forța de a dirija forme mai subtile. În cursul unor epoci cu mult anterioare din evoluția lor, aceste ființe superioare au avut o putere limitată, asemănătoare cu cea pe care o are omul în prezent. Ca și omul actual, aceste ființe aveau o putere care se limita numai la „viața lor interioară“. Asupra materiei dense exterioare, înconjurătoare, nu aveau nici o putere. Nimic din ce era dens și exterior nu le da ascultare. De aceea, ele aspirau la o stare care să le permită să domine și să dirijeze prin metode magice obiectele fizice. În perioada aceea, la care ne referim acum, aceste ființe se aflau pe o treaptă de evoluție avansată față de om. Acesta era atunci la stadiul când se străduia să se înalțe pentru a putea încorpora inteligența abia în materii mai fine, în scopul de a putea acționa ulterior spre exterior; în schimb, acele ființe superioare omului își încorporaseră deja, cu mult înainte, inteligența și dețineau acum forța magică ce le permitea să implice această inteligență în lumea înconjurătoare. Ființa umană se îndrepta, așadar, acum *în sus*, trecând prin stadiul norului de foc, în timp ce ființele superioare se îndreptau prin același stadiu *în jos*, pentru a-și amplifica puterea lor.

În norul de foc pot acționa în mod preferențial forțe pe care omul le cunoaște ca fiind pasiunile și instinctele sale inferioare. În stadiul norului de foc, atât omul, cât și ființele superioare se servesc de aceste forțe. Ele acționează asupra formei umane pe care am descris-o mai înainte, și anume în interior, astfel încât omul poate să-și dezvolte acele organe care să-i dea posibilitatea să gândească, să-și formeze personalitatea. Dimpotrivă, în ființele superioare, aceleași forțe acționau în stadiul la care ne referim, în așa fel încât le permiteau să creeze, într-un mod cu totul impersonal, instituțiile necesare vieții sociale pe Pământ. Mulțumită acestor ființe, apar pe Pământ creații care constituie amprenta însăși a legilor inteligenței. Sub efectul forțelor pasionale, în interiorul omului se formează organele personale de gândire, iar în jurul său, aceleași forțe dau naștere unor organisme sociale pătrunse de inteligență.

Să ne gândim acum la același proces, dar împins puțin înainte, sau, mai curând, să ne închipuim cele înscrise în *Cronica Akasha* dacă luăm în considerare o perioadă mai târzie, faza când Luna s-a desprins de Pământ. Aceasta a provocat o mare perturbare. O importantă parte din căldura încorporată în obiectele aflate în jurul omului se pierde și, ca urmare a acestui fapt, aceste obiecte capătă o materialitate mai avansată, o mai mare densitate. Omul se vede obligat să trăiască într-un mediu răcit și nu o poate face decât modificându-și propria sa materialitate. Implicit, procesul de densificare a substanței atrage o modificare a formelor. Însăși starea aceea de nor de foc a cedat locul unei alte stări cu totul diferite, pe Pământ. În consecință, ființele superioare, pe care le-am menționat, nu mai pot dispune de norul de foc ca suport pentru activitatea lor. De asemenea, ele nu-și mai pot exercita influența asupra manifestărilor din viața intimă a omului, ceea ce, mai înainte constituia principalul lor câmp de acțiune. În schimb, dobândesc puteri asupra formațiunilor umane pe care, de altfel, ele însele le creaseră din norul de foc. – Această modificare intervenită în orientarea acțiunii lor merge paralel cu o metamorfoză a formei umane: una din jumătățile înzestrată cu două organe de mișcare devine partea inferioară a corpului și totodată principalul suport al procesului de nutriție și de reproducere. Cealaltă jumătate este orientată, într-un fel, în sus, iar celelalte două organe de mișcare vor fi precursori ale mâinilor, iar acele organe care participaseră anterior la nutriție și reproducere se transformă în organe de vorbire și de gândire. Omul începe să se îndrepte, se ridică în picioare. Acest fapt este consecința directă a expulzării Lunii. Împreună cu Luna, se desprind de globul terestru toate forțele care confereau omului, în stadiul norului de foc, capacitatea să fecundeze el însuși și să procreze ființe asemănătoare lui, fără a avea nevoie de influențe venite din afară. Ansamblul părții de jos a corpului, pe care adesea o numim partea sa inferioară, trece sub influența organizatoare inteligentă a ființelor superioare. Ceea ce aceste entități mai puteau dirija ele însele în om prin aceea că masa de forțe, izolată acum pe Lună, era încă unită cu Pământul, acum ele trebuie să organizeze prin colaborarea celor două sexe. Acest fapt explică pentru ce inițiații consideră întotdeauna Luna ca simbol al forței de reproducere. Aceste forțe sunt, într-adevăr, legate într-un fel de Lună, iar entitățile superioare sunt înrudite cu Luna, sunt, ca să spunem așa, divinități lunare. Înainte de separarea Lunii, ele acționau în interiorul omului, servindu-se de forțele de natură lunară, dar după această ruptură, ele își exercitau influența din afară pentru reproducerea ființei umane. Se poate, deci, spune că aceste forțe spirituale, de natură nobilă, care se serveau înainte de norul de foc pentru a acționa asupra instinctelor superioare ale omului, au coborât acum, exercitându-și puterea în planul procreației. Într-adevăr, în acest domeniu acționează și organizează forțe nobile, de natură divină. – Expunem aici o teză importantă din știința spirituală, care se exprimă în felul următor: forțele superioare, nobile, divine, sunt înrudite cu cele *aparent* inferioare ale naturii umane. Cuvântul „aparent“ trebuie luat într-un sens foarte larg, căci ar însemna să subestimăm în totul adevărurile oculte, dacă am vedea în însăși forțele de reproducere ceva inferior. Numai când omul abuzează de aceste forțe, când le subjugă instinctelor și pasiunilor sale, numai atunci devin dăunătoare, dar nu și când le *innobilează* prin aceea că recunoaște în ele impulsul unor forțe spirituale divine. În acest caz, omul pune aceste forțe în slujba evoluției terestre și îndeplinește planul

entităților superioare pe care le-am amintit. A înnobila tot ce are atingere cu acest domeniu și-l plasa sub ocârmuirea legilor divine, iată ce susține știința spirituală, și nicidecum a le suprima. Suprimarea acestor forțe nu este decât rezultatul unei interpretări superficiale a principiilor oculte, reduse din eroare la un ascetism contrar unor legi oculte de bază.

În cealaltă jumătate a corpului, în partea sa superioară, omul dezvoltă ceva ce scapă influenței entităților superioare menționate. Aici intervin alte ființe, care și-au întins puterea asupra acestei zone. Este vorba de acele ființe care, în cursul unor etape de evoluție precedente, au atins o mai mare dezvoltare, au progresat mai mult decât omul, dar fără a ajunge la nivelul divinităților lunare. Ele nu aveau forța să-și exercite puterea în interiorul norului de foc. Dar acum, când s-a ajuns la un stadiu mai avansat și când, datorită norului de foc, s-a realizat în organele de gândire ceva ce aceste ființe ele însele trebuiseră să realizeze anterior, a sosit momentul să intre și ele în acțiune. Divinitățile lunare cunoscuseră deja inteligența diriguitoare, care putea acționa în afară. Ele erau deja purtătoare ale acestei inteligențe atunci când a început epoca norului de foc. Aveau capacitatea să acționeze spre exterior asupra lumii înconjurătoare de pe Pământ. Dar entitățile de care vorbim nu reușiseră în trecut să dezvolte o inteligență care să poată acționa spre exterior. Din această cauză, epoca norului de foc le-a găsit nepregătite. Dar iată că acum există inteligență, ea există în om. Ființele acestea pun stăpânire pe inteligența umană pentru a acționa prin ea asupra lumii înconjurătoare. Înainte, divinitățile lunare își exercitau influența lor asupra ființei umane în întregul ei; acum acțiunea lor este restrânsă asupra părții de jos a corpului. Asupra părții de sus se întinde influența celorlalte ființe, inferioare, despre care tocmai am vorbit. Omul ajunge astfel sub o dublă înrâurire. Partea de jos este supusă influenței divinităților lunare, dar partea unde se forma personalitatea sa ajunge sub dirijarea acelor entități numite în mod colectiv, după denumirea conducătorului lor, Lucifer. Divinitățile luciferice își desăvârșesc, prin aceasta, propria lor evoluție, servindu-se de forțele de inteligență recent trezite în ființa umană. Ele nu putuseră să ajungă la acest stadiu de evoluție. Dar acum, ele sunt în măsură să dea oamenilor predispoziții spre libertate, permițându-le să facă deosebire între „bine“ și „rău“. De fapt, organul inteligenței s-a format la om datorită influenței divinităților lunare, dar acești zei ar fi lăsat acest organ într-o stare latentă; ei nu aveau nici un interes să se servească de el, căci aveau propriile lor forțe de inteligență. Ființele luciferice erau interesate în a dezvolta și a dirija inteligența umană spre lumea fizică înconjurătoare. În felul acesta, ele au devenit pentru oameni călăuze în tot ceea ce poate fi realizat cu ajutorul inteligenței umane. Numai că ființele luciferice nu puteau fi altceva decât un fel de instigatori. Aceste ființe erau în stare să dezvolte inteligența la om, dar nu și în natura lor proprie. Urmare a acestui fapt, activitatea pe Pământ cunoaște acum două tendințe. Una provine direct de la divinitățile lunare și era, dintru început, conformă cu legile și regulile rațiunii. Doar divinitățile lunare își făcuseră, cu mult timp înainte, ucenicia și depășiseră stadiul în care ar fi putut greși astfel. Zeitățile luciferice, dimpotrivă, lucrând cu ființele umane, erau încă în căutarea perfecțiunii. Sub conducerea lor, omul trebuia să învețe cum să

descopere legile propriei sale naturi. Conduc de Lucifer, omul trebuia să devină un „egal al zeilor“.

Se naște imediat întrebarea: dacă entitățile luciferice nu ajunseseră în cursul evoluției lor la capacitatea unei activități inteligente în cadrul norului de foc, la ce nivel s-au oprit? Până la ce stadiu al evoluției terestre au fost capabile să-și coordoneze acțiunea cu aceea a divinităților lunare? Găsim, în *Cronica Akasha*, răspunsul la aceste întrebări. Entitățile luciferice au putut să se asocieze la creația terestră până în momentul când Soarele s-a desprins de Pământ. Până la acel eveniment, acțiunea lor era mai puțin intensă decât aceea a divinităților lunare, dar făceau parte din ceata zeităților creatoare. După desprinderea Soarelui, începe să se dezvolte pe Pământ activitatea norului de foc. În vederea acestei activități, zeii lunari erau pregătiți, dar nu și spiritele luciferice. Acestea cunosc atunci a perioadă de repaus, de așteptare. Apoi, îndată ce norul de foc s-a destrămat, iar ființele umane au început să-și structureze organele inteligenței și ale rațiunii, spiritele luciferice au putut să iasă din starea lor de inactivitate, căci activitatea de creare a inteligenței este înrudită cu activitatea Soarelui. Trezirea inteligenței în natura umană echivalează cu răsăritul unui soare interior. Aceasta nu o spun în sens figurat, ci corespunde unei realități. Astfel, când perioada norului de foc s-a destrămat pe Pământ, spiritele luciferice găsesc în interiorul omului posibilitatea de a-și relua activitatea care este legată de Soare.

Aceste considerații ne permit să înțelegem originea denumirii de „Lucifer“, care înseamnă „purător de lumină“ și, totodată, motivul pentru care știința ocultă numește aceste entități „zeități solare“.

Relatările care urmează nu vor fi înțelese decât dacă ne îndreptăm privirile încă mult înapoi, spre acele egoci care au precedat evoluția propriu-zisă a Pământului. Este tocmai ce vom face în relatările următoare referitoare la *Cronica Akasha*. Vom vedea care a fost dezvoltarea ființelor legate acum de Pământ, în alte stadii planetare, mai înainte deci de a pași pe Pământ. Vom face cunoștință cu și mai mare precizie cu natura divinităților lunare și a celor solare. Va apărea, de asemenea, în toată claritatea, și dezvoltarea regnurilor mineral, vegetal și animal.

CÂTEVA OBSERVAȚII NECESARE

Începem cu unele comunicări privind evoluția omului și a entităților implicate în această evoluție, înainte de „perioada terestră“. Când omul a început să-și lege destinul de acela al planetei pe care o numim „Pământul“, el străbătuse deja mai multe alte trepte de evoluție, prin care se pregătise, într-o oarecare măsură, pentru existența terestră. Deosebim trei asemenea etape, pe care le desemnăm ca trei stadii de evoluție planetară. Denumirile care se dau în știința ocultă acestor stadii sunt: perioadele Saturn, Soare și Luna. Vom constata mai întâi că aceste denumiri nu au nici o legătură cu actualele corpuri cerești care poartă aceleași nume în astronomie;

totuși, într-un sens mai larg, există o anumită legătură între ele, legătură pe care un mistic avansat o cunoaște foarte bine. – Se spune uneori că omul, înainte de a fi coborât pe Pământ, ar fi locuit pe alte planete. Prin expresia „alte planete“ trebuie să înțelegem, însă, numai stadii anterioare de evoluție ale Pământului și ale locuitorilor săi. Înainte ca planeta noastră să devină „Pământul“, ea, împreună cu toate ființele legate de ea, a trecut prin trei stadii: stadiul existenței saturniene, al existenței solare și al existenței lunare. Saturn, Soare, Lună sunt cele trei încarnări succesive ale Pământului, într-un trecut îndepărtat. Ceea ce aici, în acest context, poartă numele de Saturn, Soare și Lună nu mai există astăzi ca planete fizice, tot așa cum nu se mai păstrează vechile încarnări fizice ale unui om alături de încarnarea sa actuală. – Cum trebuie să privim această, „evoluție planetară“ a omului și a celorlalte ființe aparținând de Pământ va constitui conținutul următoarelor relatări luate din *Cronica Akasha*. Nu vrem să spunem că cele trei stadii amintite nu ar fi fost precedate de altele. Dar ceea ce se situează dincolo se pierde în întunericul timpurilor, și chiar investigația spirituală, ocultă, nu reușește deocamdată să descifreze ceva. Această investigație nu se bazează pe speculații sau pe pure combinații de concepte, ci pe o *experiență spirituală* reală. După cum, fiind câmp, ochiul fizic nu percepe dincolo de o anumită limită și nu poate să depășească orizontul, la fel, și „ochiul spiritual“ nu poate pătrunde dincolo de o anumită epocă. *Știința spirituală se întemeiază pe experiență și se menține în limitele acestei experiențe*. Numai un intelectualism pedant și exagerat are pretenția să cerceteze ceea ce există la „începutul începuturilor“ universului, sau să discute „pentru ce a creat Dumnezeu lumea“. Pentru cercetătorul spiritual important este, înainte de orice, să înțeleagă faptul că, la un anumit nivel al cunoașterii, asemenea întrebări nu se mai pun. Căci în cadrul *experienței* spirituale se relatează omului tot ceea ce îi este necesar pentru a-și împlini destinul pe această planetă. Studiind cu răbdare experiențele cercetărilor în domeniul spiritual-ocult, vom vedea că în cuprinsul acestor experiențe se află tot ceea ce este în măsură să satisfacă în întregime întrebările pe care ființa umană și le pune. Se va vedea, de exemplu, în capitolele următoare că problema „originii răului“, precum și alte întrebări la care omul vrea răspuns, își găsesc o soluție perfectă. – Nu trebuie, pe de altă parte, nici să se afirme că omul nu va găsi niciodată explicația la întrebări cum ar fi aceea asupra „originii lumii“, sau altele asemănătoare, așa cum am arătat mai sus. El poate. Dar pentru aceasta trebuie în prealabil să parcurgă toate cunoștințele care i se revelează în cadrul însuși al experienței spirituale cele mai apropiate. Va vedea atunci că de fapt întrebările trebuie puse cu totul altfel decât a făcut-o până atunci.

Cu cât aprofundăm mai mult adevărata știință ocultă, cu atât devenim mai *modești*. Ne vom da seama că mai întâi trebuie să devenim, în mod progresiv, demni și maturi pentru a dobândi anumite cunoștințe. Orgoliul și lipsa de modestie sunt caracteristici umane care, o dată ajunși la un anumit nivel de cunoaștere, nu mai au nici un sens. Îndată ce ne-am angajat cât de puțin pe această cale, ne dăm seama că drumul de parcurs este neînchipuit de lung. Prin cunoaștere ajungem la convingerea „cât de puțin cunoaștem“. Omul simte, de asemenea, enorma responsabilitate pe care și-o asumă când vorbește de cunoașterea suprasensibilă. Pe de altă parte, însă, umanitatea

nu ar putea trăi fără dezvăluirile cunoașterii suprasensibile. Cel care transmite acest gen de cunoaștere trebuie să fie modest și totodată capabil de o autocritică adevărată, precum și de o voință fermă pentru a-și perfecționa cunoașterea de sine și a continua înaintarea pe acest drum, cu cea mai mare prudență.

Aceste câteva observații sunt necesare aici, deoarece este vorba să ne ridicăm acum spre o cunoaștere mai înaltă decât cele aflate în capitolele precedente ale *Cronicii Akasha*.

Considerațiile pe care le vom face în capitolele următoare și care vizează trecutul omului, vor fi completate cu altele despre *viitorul* său. Căci adevărata cunoaștere spirituală este în măsură să ne reveleze viitorul, chiar dacă numai în măsura necesară pentru ca omul să-și împlinească destinul. Cine nu are deschidere către știința ocultă și, de pe înaltul pedestal al prejudecăților sale, se mărginește să judece cu un aer de superioritate tot ce provine din această direcție, pentru a le categorisi drept creații fanteziste și pură visare, va înțelege și mai puțin acest raport cu viitorul. Și totuși, o simplă judecată logică poate să ducă la o înțelegere a lucrurilor. Numai că asemenea explicații logice sunt admise, doar în măsura în care sunt în acord cu prejudecățile oamenilor. Ideile preconcepute sunt dușmani puternici chiar pentru logică.

Să ne gândim acum la faptul că atunci când reunim în anumite condiții bine stabilite, sulf, oxigen și hidrogen, va rezulta, cu necesitate, acid sulfuric conform unei legi. Oricine a studiat chimia este capabil să prezică ce trebuie să se întâmple când aceste elemente sunt prezente în condițiile corespunzătoare în proporțiile stabilite. În domeniul restrâns al lumii materiale, specialistul în chimie este, așadar, un profet. Profeția lui nu s-ar dovedi falsă decât dacă legile naturii s-ar schimba subit. Cercetătorul spiritual studiază legile spirituale cu aceeași rigurozitate ca și fizicianul sau chimistul care studiază legile naturale. El o face după o metodă și cu o strictețe care se impun în domeniul spiritual. Dezvoltarea omenirii depinde de legile care domnesc în acest domeniu. Se poate prevedea că sulful, oxigenul și hidrogenul nu se vor combina niciodată în condiții contrare *legilor naturii; la fel și în domeniul vieții spirituale, nu se va întâmpla niciodată nimic care să fie contrar legilor spirituale*. Cine cunoaște aceste legi spirituale va fi apt să privească și *viitorul* în conformitate cu aceste *legități*.

Am ales intenționat această comparație vizând prezicerile profetice cu privire la destinul viitor al omenirii; adevărata știință ocultă concepe în mod absolut realist o anticipare în această direcție. Căci pentru cel care a înțeles cu claritate punctul de vedere al științei oculte cade orice obiecție de felul că, dacă un lucru este predestinat și poate fi prezis, nu s-ar mai putea vorbi de libertatea omului. Poate fi prevăzut un lucru atunci când corespunde unei legi. În schimb, voința nu este determinată de legi. Respectând o lege, este sigur că oxigenul, hidrogenul și sulful vor produce *întotdeauna* acid sulfuric, după cum nu este mai puțin sigur că realizarea condițiilor care să permită aplicarea acestei legi poate depinde de voința omului. Va fi la fel și pentru marile evenimente ale universului ca și pentru destinul viitor al oamenilor.

Cercetătorul domeniului spiritual prevede aceste evenimente, dar împlinirea lor depinde de liberul arbitru al omului. Cercetătorul ocult poate să prevadă și ceea ce trebuie să treacă prin filtrul libertății omului pentru a se realiza. Că acest lucru este posibil, ne vom da seama din relatările următoare. – Există totuși o singură diferență esențială între o previziune a faptelor cu ajutorul științei fizice și cea obținută prin cunoașterea spirituală. Știința fenomenelor fizice se bazează pe cercetări ale inteligenței umane, iar profețiile sale vor avea întotdeauna un caracter intelectual, căci ele sunt bazate pe deducții, judecăți, combinații etc. *Profețiile întemeiate pe cunoașterea spirituală* rezultă, dimpotrivă, în mod efectiv, din *contemplare* sau dintr-o percepție de *ordin superior*. Cercetătorul ocult este dator să vegheze cu strictețe să nu se folosească de reprezentări care ar decurge numai din judecăți, combinații și speculații. În acest sens, el se va forma cu cea mai mare abnegație și va ține seama că orice speculație, orice raționament filosofic intelectual ș.a.m.d. nu poate decât să dăuneze adevăratei contemplații. Aceste tendințe intelectualiste fac parte încă din natura inferioară a omului; adevărata cunoaștere spirituală nu începe decât acolo unde aceste tendințe urcă spre entitatea superioară a omului. Nu trebuie să privim aceasta ca o critică la adresa acestor activități intelectuale, care nu numai că sunt deplin justificate în domeniul care le este propriu, dar se adevărește că sunt totodată și singurele valabile. Un lucru în sine nu este nici superior, nici inferior; el nu devine astfel decât în raport cu altul. Ceea ce poate părea, într-un anumit caz, elevat, poate, într-alt caz, să pară contrar. – Ceea ce însă se revelează prin *cunoaștere contemplativă* nu este accesibil nici simplei judecăți, nici unui raționament intelectual oricât de sofisticat. În sensul obișnuit al cuvântului, un om poate fi foarte „spiritual“, dar această calitate intelectuală nu îi deschide calea spre cunoașterea adevărilor suprasensibile. El trebuie chiar să renunțe la ea și să se concentreze în întregime asupra contemplării. Și abia atunci, fără să recurgă, deci, la acea judecată „spirituală“, lucrurile îi devin perceptibile, așa cum este o floare pe o câmpie, fără a fi nevoie să emită judecăți despre ea. Nu ne este de nici un folos să reflectăm la aspectul câmpiei, intelectul nu o modifică, nu îi adaugă nimic. La fel stau lucrurile în cazul când se contemplă lumile superioare.

Ceea ce în acest mod se poate enunța ca profeție asupra viitorului omului constituie fundamentul tuturor idealurilor care au o importanță reală, *practică*. Pentru ca un ideal să aibă o oarecare valoare, trebuie să fie profund ancorat în lumea spirituală; așa cum sunt și legile naturii în universul fizic. Legile evoluției trebuie să fie adevărate idealuri. Altfel, nu vor reflecta niciodată decât pură fantezie, exaltare ușuratică, și nu se vor realiza niciodată. Toate marile idealuri apărute în cursul istoriei au izvorât, în sensul cel mai larg, din cunoașterea contemplativă. În ultimă instanță, toate acestea ne vin de la marii cercetători oculti sau inițiați; iar cei mai puțin dotați, care colaborează la edificarea umanității, se referă conștient sau, cel mai adesea, *inconștient* la indicațiile date de marii cercetători în domeniul ocult. Tot ce este inconștient își află, în final, sursa în ceea ce este conștient. Când un zidar lucrează la construcția unei case, el se referă „inconștient“ la ceea ce pentru alții este conștient, adică cei care au ales amplasamentul imobilului sau stilul arhitectural etc. Chiar alegerea locului și a stilului sunt determinate de ceva ce scapă conștienței

maistrului, ceva de care alții sunt, sau erau conștienți. Un artist, de exemplu, știe pentru ce un stil oarecare cere aici o linie dreaptă, dincolo o linie curbă, în timp ce beneficiarul care a ales stilul pentru locuința sa nu este, poate, deloc conștient de acest „pentru ce”. – La fel este și cu marile evenimente din evoluția omului și a universului. În spatele celor care acționează într-un domeniu anumit, există lucrători mai avansați, mai conștienți, și astfel scara conștiențelor se întinde în două sensuri; în sus și în jos. – În spatele omului mediu găsim inventatori, artiști, savanii etc. În spatele acestora se află inițiați în știința ocultă, iar încă și mai departe, există entități supraumane. Pentru a înțelege evoluția omenirii și a universului, trebuie să știm că ceea ce este conștiența normală a omului nu reprezintă decât una din formele posibile de conștiență și, în afara acesteia, mai există forme de conștiență atât superioare cât și inferioare față de ea. Nu este însă cazul să dăm o falsă semnificație cuvintelor „superior” și „inferior”. Importanța lor este în funcție de punctul de vedere în care ne plasăm. Este la fel ca și în cazul „la dreapta” sau „la stânga”. Când ne aflăm într-un punct dat, anumite obiecte sunt „la dreapta” sau „la stânga”. Îndată ce ne deplasăm, de exemplu, spre dreapta, vom găsi la stânga noastră ceea ce era mai înainte la dreapta. La fel este și cu treptele de conștiență „superioare” sau „inferioare” în raport cu conștiența actuală a omului. Dacă ființa umană se înalță, raporturile sale cu alte trepte de conștiență se modifică. Și aceste modificări sunt legate de dezvoltarea sa. Acesta este și motivul pentru care ni s-a părut că este important să evocăm acum și alte trepte de conștiență, spre exemplificare.

Referirea la aceste stări de conștiență o vom face luând ca exemplu un stup de albine ca și minunata organizare a unui furnicar. Colaborarea diferitelor categorii de insecte (femele, masculi, lucrători) se desfășoară după legi bine orânduite. Repartizarea funcțiilor între diferitele caste este, în mod sigur, reflexul unei foarte înalte înțelepciuni. Ceea ce se realizează într-o asemenea comunitate decurge dintr-o anumită conștiență, tot așa cum reglementările pe care omul le-a creat pe plan fizic (tehnică, artă, stat etc.) sunt și ele reflexul unei anumite conștiențe. Conștiența care pune în mișcare stupul sau furnicarul nu se află aici, în lumea fizică în care domnește acum conștiența umană curentă. Această stare de fapt o putem caracteriza în felul următor. Omul se află în lumea fizică. Organele sale fizice și corpul sunt alcătuite de așa manieră, încât și conștiența sa trebuie căutată tot în lumea fizică. Pentru stupul de albine și pentru furnicar situația este cu totul alta. Ar fi o mare eroare să căutăm, ca în cazul omului, în regnul fizic conștiența de care vorbim. Dimpourtivă, în acest caz, lucrurile trebuie gândite altfel: pentru a afla ființa care dirijează stupul și furnicarul, vom părăsi domeniul în care trăiesc corpurile fizice ale albinelor și ale furnicilor, căci „spiritul lor conștient” trebuie căutat într-o altă lume. Acel spirit conștient, care la om trăiește pe Pământ, în cazul celor două colonii de viețuitoare, trebuie să-l căutăm într-o lume *suprasensibilă*. Dacă omul ar putea să-și înalțe conștiența până la nivelul acestei lumi suprasensibile, ar recunoaște acolo cu deplină luciditate spiritul furnicilor și al albinelor ca pe un spirit frate. *Un clarvăzător reușește acest lucru*. Exemplul pe care l-am dat dezvăluie ființe a căror conștiență se află în alte lumi, dar ale căror organe fizice – albinele și furnicile – se manifestă în sânul lumii fizice. Este foarte posibil ca o conștiență ca cea care conduce stupul sau furnicarul să fi existat

deja pe plan fizic în epoci foarte îndepărtate din evoluția lor, cum este deja cazul pentru conștiința umană actuală, și apoi să se fi ridicat pe un alt plan, lăsând pe planul fizic numai organele de execuție, respectiv albinele și furnicile*. În viitor, omul va cunoaște cu siguranță o asemenea evoluție. Dar și acum ea este efectiv existentă la un clarvăzător. Conștiința omului actual lucrează în sânul lumii fizice; aceasta se explică prin faptul că particulele sale fizice – moleculele și celulele creierului și ale nervilor – se găsesc legate între ele într-o ordine bine și strict determinată. Am explicat aceasta în lucrarea mea [Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?](#)**, dar să mai vedem încă o dată despre ce este vorba. Dezvoltarea superioară a omului înseamnă de fapt o slăbire a coeziunii normale a moleculelor*** din creier. Legătura lor devine oarecum laxă și creierul unui clarvăzător se poate atunci compara cu un furnicar, chiar dacă această disociere nu este vizibilă din punct de vedere anatomic. Să nu uităm că, pe diferitele planuri ale universului, se petrec procese extrem de variate. Diferitele molecule ale furnicarului, respectiv fiecare furnică în parte, erau în timpuri imemorale foarte legate între ele, așa cum sunt astăzi moleculele creierului uman. Conștiința corespunzătoare pe care o aveau se afla atunci pe Pământ, așa cum se află astăzi conștiința omului. Și dacă, în viitor, conștiința umană se va ridica spre lumi „superioare“ coeziunea componentelor sensibile, în lumea fizică, va fi tot atât de slabă cum este și o constatăm între furnicile care compun mușuroiul. Ceea ce se va realiza, în viitor, pe plan fizic pentru fiecare ființă umană este astăzi deja realizat pentru creierul clarvăzătorului, numai că acest lucru nu poate fi detectat cu nici un instrument; nici un instrument de natură fizică nu este suficient de fin pentru a proba această disociere ca rezultat al unei evoluții viitoare. Într-adevăr, așa cum albinele cunosc trei caste: regina, trântorii și lucrătoarele, la fel, în creierul unui clarvăzător apar trei categorii de molecule, de fapt, ființe vii independente care stabilesc, în mod conștient, o coeziune în conștiința acestuia, conștiință care a urcat într-o lume superioară.

* La încheierea ciclului de conferințe despre [Ierarhiile spirituale și oglindirea lor în lumea fizică](#) (GA 110), s-au organizat două serii (21 și 22 aprilie 1909) de întrebări și răspunsuri. Cu această ocazie, la întrebarea „Este o diferență între sufletele-grup ale albinelor, ale furnicilor și ale coralilor?“ s-a dat, cu aproximație, acest răspuns. Sigur, există multe și felurite grade de diferențe. Sufletul-grup al roiului de albine este o foarte înaltă entitate, superioară celei a furnicilor, atât de înaltă încât s-ar putea spune că reprezintă o precocitate cosmică. Această entitate a atins un stadiu de evoluție pe care omul îl va avea abia pe încarnarea Pământului, cunoscută sub denumirea de Venus. Trebuie să privim această entitate ca pe un copil precoc, care iese din cadrul evoluției normale. Asemănător este și sufletul-grup al furnicilor, dar pe o treaptă mai jos. Sufletul-grup al coralilor este, de asemenea, o înaltă ființă, dar tot precoc; este superioară, de exemplu, sufletului-grup al bovinelor. Această superioritate nu se potrivește întotdeauna cu timpul respectiv, este o anticipare a unui stadiu de evoluție ulterior. Dar această anticipare le poate expune la fel de fel de

pericole, căci ar putea rămâne pe loc, să nu mai poată evolua mai departe. Zoologia ocultă este foarte complicată, iar superioritatea gradului de evoluție al sufletelor-grup, foarte diversă (NT).

** Există o traducere în limba română a acestei lucrări, apărută în anul 1992 sub titlul *Treptele inițierii* (GA 10) (NT).

*** După cum explică mai departe autorul, prin molecule se înțelege în tot acest paragraf unități vii și nu molecule în sensul chimiei. În legătură cu creierul, este vorba de neuroni, celulele din care este alcătuit acest organ (NT).

O altă treaptă de conștiință o găsim în ceea ce se numește, fără a încerca să-l definim acum cu precizie, *spiritul poporului sau al rasei*. În acțiunea comună, plină de înțelepciune, care guvernează coabitarea indivizilor într-un popor sau o rasă, cercetătorul ocult constată că la bază există o conștiință. Cercetarea spirituală, ocultă, dă posibilitatea să cunoaștem această conștiință care, ca și în cazul stupului de albine sau al furnicarului, „se află” într-o altă lume. Numai că, în ceea ce privește poporul sau rasa, această conștiință nu are organe în lumea fizică, ci ele rămân în ceea ce numim lumea astrală. Conștiința stupului de albine se servește, ca organe fizice, de albine pentru a-și îndeplini sarcina; în schimb, conștiința poporului se servește de corpul astral al fiecărui individ care formează poporul. Aceste „spirite ale poporului și cele ale rasei” sunt entități total diferite de entitatea oamenilor sau a stupului. Am putea da și alte exemple pentru a avea o imagine clară a entităților inferioare sau superioare omului. Dar ceea ce am arătat acum ar trebui să fie suficient pentru a servi ca o introducere la descrierea căilor pe care merge evoluția umană și care vor fi expuse în capitolele următoare. Pentru a înțelege etapele succesive ale devenirii omului, trebuie să ținem seama de faptul că el evoluează în același timp cu alte ființe, a căror conștiință se situează în sfere diferite de a sa. Ceea ce se desfășoară în lumea noastră este nu numai dependent de alte entități care au alte niveluri de conștiință, dar nici nu am putem înțelege aceste evenimente decât în legătură cu acestea.

DESPRE ORIGINEA PĂMÂNTULUI

După cum fiecare om, fie bărbat sau femeie, străbate în cursul vieții diferite etape – sugăr, copil ș.a.m.d. – până la maturitate, la fel și umanitatea în ansamblul ei. Aceasta a trecut prin diferite trepte înainte de a atinge starea actuală. Cu ajutorul clarvederii, se pot discerne trei faze principale al evoluției omenirii, care au fost străbătute înainte ca Pământul să se formeze și să devină scena acestei evoluții. În prezent, ne aflăm în a patra. treaptă de dezvoltare a omului în univers. Vom face acum o scurtă expunere asupra a tot ce s-a întâmplat. Motivația interioară va apărea în cursul

expunerii noastre, în măsura în care limbajul curent permite relatarea unor fapte, fără a recurge la mijloacele de exprimare proprii științei oculte.

Omul a fost prezent înainte de a fi existat un Pământ. Numai că nu trebuie să ne imaginăm, și am făcut aluzie la acest aspect și cu altă ocazie, că ar fi trăit anterior pe alte planete pentru ca, la un moment dat, să emigreze spre planeta noastră. De fapt, Pământul a evoluat el însuși o dată cu omul. Înainte de a deveni planeta pe care o numim „Pământ“, acesta a parcurs, ca și omul, trei etape principale de evoluție. Dacă dorim să vedem în adevărata lor lumină explicațiile pe care ni le oferă știința ocultă în acest domeniu, trebuie să ne eliberăm – așa cum am mai spus-o deja – de ceea ce știința modernă înțelege prin denumiri ca „Saturn“, „Soare“ și „Lună“. Într-o primă abordare, este bine să nu dăm acestor nume nici o altă semnificație decât aceea pe care o vom da în cursul prezentei expunerii.

Înainte ca planeta pe care se desfășoară viața omului să devină „Pământ“, ea a cunoscut trei stări de evoluție, pe care le vom numi Saturn, Soare și Luna. Se poate vorbi, așadar, de patru planete pe care s-au derulat patru etape principale din evoluția omului. Fapt este că Pământul înainte de a deveni „Pământ“ a fost Luna, mai înainte Soare și, cu mult mai înainte Saturn. Suntem îndreptățiți, așa cum va rezulta din relatările următoare, să admitem existența a încă altor trei stadii principale pe care Pământul, sau, mai exact spus, planeta care se dezvoltă în prezent ca Pământ le va parcurge în continuare. Știința ocultă numește aceste trei stadii ulterioare Jupiter, Venus și Vulcan. Prin urmare, planeta de care este acum legat destinul omului a trecut deja prin trei stadii, se află în prezent în al patrulea și va mai avea de parcurs încă alte trei, până se vor dezvolta toate structurile pe care omul le poartă în sine până când el va atinge perfecțiunea.

Trebuie însă să înțelegem că evoluția omului și a planetei sale nu este la fel de ordonată ca aceea a individului care trece, în mod obligatoriu, de la vârsta de sugar la cea de copilărie ș.a.m.d., fiecare stadiu succedându-se de la unul la altul mai mult sau mai puțin imperceptibil. Dimpotrivă, există anumite întreruperi. De la stadiul saturnian la stadiul solar nu s-a trecut în mod direct. Între stadiul de evoluție al lui Saturn și cel al Soarelui, ca și între forma ulterioară a planetei noastre, există stări intermediare, pe care le putem asemui cu noaptea dintre două zile sau cu starea asemănătoare somnului în care se află sămânța plantei, înainte de a se dezvolta ca plantă. – Luând ca bază terminologia orientală utilizată în acest domeniu, teosofia utilizează astăzi termenul de „Manvantara“ pentru stadiul evolutiv activ, în care viața se dezvoltă și se manifestă exterior, și termenul de „Pralaya“ pentru perioada de repaus care se interpune între două stadii planetare. În spiritul științei spirituale europene, am putea numi primul stadiu „ciclu ascuns“, iar pentru al doilea am putea folosi termenul de „ciclu ocult“ sau „ciclu închis“. Există și alte denumiri. Stadiul Saturn, Soare, Lună, Pământ etc. ar fi, deci, „cicluri deschise“, iar pauzele cosmice care se interpun între ele, „cicluri închise“.

Să nu facem însă greșeala să credem că în perioadele de repaus orice manifestare de viață ar dispărea, deși această idee este destul de răspândită în numeroase medii teosofice. Omul nu încetează să existe în timpul somnului, cu atât mai puțin nu se oprește viața sa și a planetei în timpul „ciclului închis” (Pralaya). În timpul perioadei de repaus, stările de viață nu sunt însă perceptibile simțurilor formate și dezvoltate în cursul „ciclurilor deschise”, la fel cum în timpul somnului omul nu percepe ceea ce se întâmplă în jurul său. Explicațiile care vor urma vor justifica pe larg utilizarea termenului de „ciclu” pentru a caracteriza aceste stadii de evoluție. Mai târziu, vom vorbi și despre perioadele nemărginite de timp, în care se înscriu aceste „cicluri”.

Un fir conducător în desfășurarea acestor cicluri va apărea când vom examina mai întâi felul cum se dezvoltă în cadrul acestor cicluri *conștiința* umană. Restul se leagă în mod obiectiv de analiza conștiinței. – Conștiința pe care o dezvoltă omul în timpul trecerii sale pe Pământ o putem numi – în acord cu știința ocultă europeană – „conștiința clară a stării de veghe”. Ea constă în faptul că omul, servindu-se de simțurile pe care le are în prezent dezvoltate, percepe lucrurile și ființele acestei lumi și, datorită inteligenței și a rațiunii de care dispune, își poate forma reprezentări și idei despre lucrurile și ființele observate. Apoi, pe baza percepțiilor, a reprezentărilor și a ideilor formulate, omul acționează în lumea sensibilă. Această stare de conștiință a fost dobândită de om abia în al patrulea stadiu principal al evoluției sale cosmice; ea nu exista, pentru om, pe Saturn, nici pe Soare, nici pe Lună. Omul avea atunci alte stări de conștiință. Putem spune că, în cele trei stări precedente de evoluție, existau stări de conștiință inferioare celei actuale.

Starea de conștiință cea mai de jos s-a format în timpul evoluției saturniene; pe Soare, s-a format o stare de conștiință mai înaltă, urmată de o alta pe Lună și apoi, cea actuală, pe Pământ.

Cele trei stări anterioare de conștiință se deosebesc de cea care există acum pe Pământ prin două caracteristici principale, prin gradul de claritate și prin deschiderea câmpului de percepție al omului. – Starea de conștiință dezvoltată pe Saturn reprezintă gradul de claritate cel mai scăzut. El este complet obscur. Este foarte greu să ne facem o idee exactă despre această stare de obscuritate, deoarece însăși obscuritatea conștiinței din timpul somnului de astăzi are o mai mare claritate. În prezent, omul ar putea avea o stare asemănătoare numai în situații anormale, să zicem în stări de transă profundă. De asemenea, își mai poate face o reprezentare corectă despre acea stare saturniană acela care, în sensul științei oculte, este clarvăzător. Dar chiar și acesta nu trăiește efectiv această stare de conștiință. De fapt, el se înalță la o stare superioară care, într-un anumit fel, seamănă, sub anumite aspecte, cu aceea primordială. La omul normal din actualul stadiu al Pământului, acea stare pe care el a avut-o cândva s-a șters complet prin starea de conștiință clară pe care o are în prezent. Dar un „medium”, care cade în transă profundă, poate să se transpună în aceeași stare, încât să perceapă la fel cum precepeau cândva toți oamenii în perioada Saturn. Un astfel de „medium” poate, fie în timpul stării de transă, fie după trezire, să redea experiențe asemănătoare acelor care se derulau pe Saturn.

Aceste experiențe sunt însă doar „asemănătoare“, dar nu sunt „identice“, căci faptele care s-au derulat pe Saturn sunt definitiv trecute, omul poate să cunoască numai anumite experiențe din jurul său, care au o anumită înrudire cu cele de pe Saturn. Acestea nu pot fi percepute decât de o „conștiință saturniană“. – Clarvăzătorul, în sensul arătat mai sus, are posibilitatea, ca și „mediumul“, să dobândească o conștiință saturniană, păstrându-și însă și actuala conștiință clară a stării de veghe, pe care omul nu o avea pe Saturn și pe care un medium o pierde când este în starea de transă. Să precizăm însă un lucru: clarvăzătorul nu realizează efectiv conștiința saturniană, dar își poate face o reprezentare despre ea. – În timp ce conștiința saturniană este, din punct de vedere al clarității, în urmă cu câteva trepte față de conștiința noastră actuală, ea este, în schimb, net superioară în ceea ce privește deschiderea ei. În obscuritatea sa, ea este nu numai capabilă să perceapă, până în cele mai mici detalii, tot ce se desfășoară pe întreaga planetă, ea poate, de asemenea, să observe lucruri și ființe de pe alte corpuri cerești legate, într-un fel, de Saturn. Ea poate chiar să exercite o anumită influență asupra acestor lucruri și ființe. (Nu mai este, fără îndoială, necesar să subliniem că posibilitatea de a observa alte planete era ceva cu totul diferit de activitatea pe care o putem întreprinde astăzi, cu mijloacele de care dispune astronomia științifică. Astronomia se bazează pe o „conștiință clară din starea de veghe“ și percepe din afară celelalte planete. Conștiința saturniană, dimpotrivă, provoca un sentiment nemijlocit, corespunzând unei experiențe vii, de trăire a ceea ce se desfășura pe celelalte planete. Nu este absolut exact, totuși destul de aproape de realitate, să spunem că un locuitor de pe Saturn avea experiența lucrurilor și a faptelor de pe alte planete, ca și de pe planeta sa, așa cum noi astăzi ne simțim inima, pulsațiile sau orice altă manifestare din interiorul propriului nostru corp.)

Conștiința saturniană a avut o evoluție lentă. Ca primă fază principală a evoluției omenirii, ea trece printr-o serie de etape intermediare, subordonate, pe care știința ocultă europeană le numește „cicluri mici“. În literatura teosofică, pentru aceste „cicluri mici“ se utilizează denumirea de „ronde“, iar pentru subdiviziunile lor – cicluri și mai mici – denumirea de „globuri“. În relatarea care urmează, va fi vorba mai ales de aceste cicluri subordonate. Dar pentru o mai mare claritate, vom urmări mai întâi etapele principale ale evoluției. De asemenea, într-o primă abordare, vom vorbi numai despre om, deși concomitent alte lucruri, precum și entități superioare și inferioare, își urmează propria lor evoluție. Vom completa, ulterior, relatarea asupra evoluției omului cu ceea ce cunoaștem și despre evoluția și dezvoltarea altor entități.

Când s-a încheiat dezvoltarea conștiinței saturniene s-a instalat una din acele lungi pauze cosmice, amintite mai sus (Pralaya). După ce această pauză a luat sfârșit, din corpul ceresc nou apărut a luat naștere ceea ce știința ocultă numește „Soarele“. Pe acest nou corp cosmic, reapar și ființele umane care ies, la rândul lor, din starea de somn, purtând în ele germenul a ceea ce fusese conștiința saturniană; această conștiință își face apariția din nou. Se poate spune că, înainte de a trece la o stare mai evoluată, omul repetă mai întâi, pe Soare, starea saturniană anterioară. De fapt, nu este vorba de o simplă repetare, ci, mai curând, de o reluare sub o formă diferită.

Vom vorbi mai târziu despre aceste transformări ale formelor, când vom discuta despre ciclurile mai mici. Cu acest prilej, se vor reliefa și diferențele care există între diversele „repetiții”. Deocamdată ne limităm să expunem felul cum evoluează stările de conștiință. – După repetarea stării saturniene, omul trece la o „stare de conștiință solară”, care reprezintă un grad de claritate avansată față de starea precedentă, pierzându-și totodată din deschiderea ariei de percepere. În condițiile actuale „de existentă”, omul are o stare de conștiință asemănătoare cu aceea pe care o avea pe Soare, în timpul somnului profund fără vise. Cine nu este clarvăzător sau medium nu poate percepe lucrurile și ființele care corespund stării de conștiință solară. Atât pentru un medium cufundat în starea de transă profundă, cât și pentru un adevărat clarvăzător care se înalță la o stare de conștiință superioară, situația este identică aceleia pe care am analizat-o când am vorbit despre conștiința saturniană. – Raza de pătrundere a conștiinței solare se limitează la Soare și la corpurile cosmice cele mai apropiate. Numai acestea, împreună cu manifestările lor, sunt accesibile unui locuitor al Soarelui, în modul în care – și aici reiau comparația precedentă – omul își simte în prezent propriile sale bătăi ale inimii. Un locuitor al lui Saturn participa la viața corpurilor cosmice care nu aparțineau vecinătății imediate a lui Saturn.

După ce evoluția solară a parcurs ciclurile subordonate, corespunzătoare, intervine o nouă pauză, o nouă stare de repaus. Apoi planeta se trezește trecând la „existența lunară”. Din nou, înainte de a se urca spre o treaptă superioară, omul parcurge, străbătând două cicluri mai mici, stările anterioare, a lui Saturn și a Soarelui. Abia după aceasta face trecerea la starea de conștiință lunară. Despre această nouă stare de conștiință ne putem face mai ușor o reprezentare, întrucât prezintă o anumită asemănare cu starea actuală de conștiință pe care o avem în timpul somnului cu vise. Vom sublinia însă, încă o dată, că și de data aceasta este vorba de o asemănare și nu de o perfectă identitate. Conștiința lunară se manifestă prin imagini, asemenea viselor pe care le avem acum, pe Pământ; dar raportul acestor imagini corespund obiectelor sau fenomenelor din anturajul omului într-un mod asemănător cu reprezentările pe care le avem despre acestea în timpul stării actuale de „conștiință clară în stare de veghe”. Numai că această asemănare are un caracter vag și imaginativ. Exemplul următor ne va da posibilitatea să înțelegem mai bine lucrurile. Să presupunem că o ființă lunară se apropie de un obiect, să zicem de o bucată de „sare”. (Bineînțeles, atunci nu exista „sare” sub forma actuală, dar, pentru a înțelege exemplul dat, să rămânem în domeniul imaginației și al comparațiilor.) Ființa lunară, precursor al omului actual, nu percepe deloc un obiect spațial, de o formă și culoare anumită, dimpotrivă apropierea de acel obiect trezește în interiorul ei un fel de imagine, asemănătoare imaginii de vis. Imaginea are și o anumită culoare, după natura obiectului. Dacă acest obiect îi este plăcut, dacă îi este util pentru existența sa, tonalitatea imaginii este clară, cu nuanțe de galben sau verde; dacă este cazul unui obiect mai puțin plăcut sau dăunător, culoarea imaginii ia o nuanță de roșu închis – culoarea sângelui. Acesta este, în prezent, genul de experiențe pe care le face un clarvăzător, dar viziunea sa este conștientă, în timp ce acea ființă lunară avea doar o conștiință crepusculară, ca de vis. Imaginile care apăreau în „interioritatea” ființei lunare aveau un raport bine determinat, foarte precis, cu mediul înconjurător. Ele nu

conțineau nimic arbitrar. De aceea, ființa se putea orienta după aceste imagini și acționa sub impresia lor, așa cum acționăm noi astăzi sub impresia percepțiilor sensibile pe care le avem. – Misiunea „ciclului lunar“ a fost tocmai dezvoltarea acelei conștiințe de vis – a treia treaptă principală a acestei evoluții. Când Luna a străbătut ciclurile mai mici corespunzătoare, a intervenit din nou acea perioadă de repaus (Pralaya), după care își face apariția, ieșind din tenebre, „Pământul“.

PĂMÂNTUL ȘI VIITORUL SĂU

Pământul este scena pe care omul parcurge cea de a patra etapă principală de evoluție a sa, starea de conștiință pe care o cunoaștem în prezent. Înainte de a fi atins acest stadiu, atât omul cât și Pământul au trecut mai întâi prin trei cicluri mici de dezvoltare (așa-numitele „ronde“, cum se numesc în literatura teosofică) și care au fost de fapt o repetare a stărilor anterioare, Saturn, Soare, Luna. În prezent, ființa umană trăiește în al patrulea ciclu terestru, din care a trecut deja de prima jumătate. Cu gradul de conștiință la care a ajuns omul acum, el nu mai percepe lumea ca în vis, prin imagini, ca efecte ale întâmplărilor ce au loc în jurul lui și care năpădesc în sufletul său; „afară, în spațiu“, apar pentru el obiecte. Pe Lună, ca și în timpul fazei de repetare a stadiului lunar pe Pământ, la apropierea de un obiect, îi apare în suflet un tablou colorat. Conștiința sa consta dintr-o unduire de imagini, de sunete etc. ce îi invadau sufletul, apoi dispăreau. Numai când am atins a patra stare de conștiință, culoarea nu se mai manifestă doar în sufletul nostru, ci o vedem imprimată pe fiecare obiect exterior nouă, situat în spațiu; de asemenea, sunetul nu mai este doar o rezonanță intimă, subiectivă, în suflet, ci este legat de obiectul sonor din spațiu. Din acest motiv, știința ocultă numește acest al patrulea stadiu, terestru, de conștiință „*conștiință obiectivă*“. Ea s-a dezvoltat treptat, progresiv, concomitent cu formarea organelor senzoriale fizice, în contactul cu lumea exterioară. În felul acesta, devine posibilă percepția variată a caracteristicilor lumii sensibile. În viitor, la organele senzoriale dezvoltate până în prezent, se vor adăuga altele, care deocamdată există doar ca germeni; dar care se vor dezvolta în cursul evoluției terestre ulterioare. Datorită acestor noi organe, lumea sensibilă va apărea cu mult mai diferențiată decât cea actuală. Mai înainte, am evocat creșterea progresivă a acestei conștiințe terestre; ulterior, această prezentare va fi completată cu noi elemente.

Lumea de culori, de sunete etc. pe care omul o percepea înainte ca interioritate a sa îi apare, în timpul existenței terestre, ca fiind exterioară, în spațiu. În schimb, în interiorul său apare o lume nouă, lumea reprezentărilor și a gândirii. Despre reprezentări și idei nu putem vorbi în cazul conștiinței lunare. Aceea consta exclusiv din imagini, așa cum am arătat. Către mijlocul evoluției Pământului – dar lucrurile se pregăteau deja înainte – apare la om facultatea de a elabora reprezentări și idei relative la lucruri, facultate care constituie totodată fundamentul memoriei și al conștiinței de sine*. Numai în stadiul când omul are reprezentări el poate să-și formeze amintiri legate de percepțiile pe care le-a avut; și, de asemenea, numai când

omul a dobândit, în prealabil, facultatea de a gândi se poate diferenția de lumea înconjurătoare ca ființă conștientă de sine stătătoare și se poate recunoaște ca „eu“. Primele trei etape pe care le-am menționat au fost, așadar, trepte de conștiență; a patra nu este doar simplă conștiență, ci este *constientă de sine*.

* Putem considera că mijlocul evoluției terestre se situează în perioada atlanteană, descrisă în primul capitol (NT).

În prezent, chiar în sânul conștienței de sine actuale și a vieții de gândire, apare o anumită predispoziție care tinde spre stări de conștiență și mai elevate. Aceste stări noi de conștiență vor fi trăite de om pe următoarele planete care vor fi o metamorfoză a actualului Pământ. Nu este lipsit de sens să spunem câteva cuvinte în legătură cu aceste stări viitoare de conștiență, precum și despre viața pe următoarele planete. Mai întâi să spunem că, prin evoluția sa, clarvăzătorul este un precursor al semenilor săi; temeiul acestei situații îl vom arăta la locul potrivit. La clarvăzător apar de pe acum stările de conștiență la care întreaga omenire va ajunge în cursul viitoarei evoluții planetare. În starea de conștiență a clarvăzătorului avem deja imagini ale etapelor următoare ale omenirii. De altfel, nu este mai puțin adevărat că fiecare om are în germen trei stări viitoare de conștiență, dar cercetarea clarvăzătoare are mijloacele să arate ce pot deveni acești germeni.

Dacă facem afirmația că un clarvăzător dezvoltă în el, de pe acum, categoriile de conștiență spre care întreaga omenire se îndreaptă în viitor, este nevoie, totuși, de o precizare. În prezent, clarvăzătorul cultivă, de exemplu, în cadrul lumii sufletești, o capacitate vizionară care, în viitor, se va manifesta la oameni chiar pe plan fizic. Numai că această stare fizică viitoare va fi replica fidelă a stării sufletești pe care o are, în prezent, clarvăzătorul. Pământul însuși va evolua în acest sens și, prin aceasta, viitorii locuitori vor avea o structură fizică cu totul diferită de cea pe care o avem acum; aceste forme fizice se pregătesc încă de pe acum, în formele spirituale și sufletești. Ceea ce vede, de exemplu, clarvăzătorul în prezent în jurul corpului uman sub forma unui nor luminos și colorat, așa-numita „aură“, se va transforma în viitor într-o formă fizică și alte organe senzoriale decât cele pe care le avem în prezent, vor da omului în viitor capacitatea să perceapă celelalte forme. Dar clarvăzătorul vede acum chiar prototipurile spirituale ale ființelor senzoriale de mai târziu (de exemplu, „aură“), datorită simțurilor sale spirituale. El are posibilitatea unei vederi în viitor, dar este foarte dificil să transmită în mod inteligibil, actualei facultăți de reprezentare a omului, ceea ce el contemplă, căci limbajul de care dispunem în prezent nu este deloc adaptat acestor comunicări.

Reprezentările pe care ni le îngăduie actuala stare de conștiență sunt șterse și palide, ca niște umbre, în comparație cu obiectele colorate sau sonore din lume exterioară. De aceea, omul vorbește despre aceste reprezentări ca despre ceva ce este „nereal“. Unui lucru sau unei ființe, care sunt „reale“ fiindcă sunt percepute cu simțurile, li se opune un „simplu gând“. Dar reprezentările și gândurile poartă în ele predispoziția de a redeveni reale cu un caracter de imagine. Când vorbim astăzi despre

reprezentarea „roșului“ fără a avea în față un obiect de culoare roșie, această reprezentare nu este, într-un anumit fel, decât umbra „roșului“ real. În viitor însă, omul va reuși nu numai să trezească în suflet palida reprezentare a „roșului“, ci, când se va gândi la „roșu“, această culoare va deveni reală, căci o va vedea aidoma. În felul acesfa, omul nu va crea numai reprezentări, ci și imagini. El va crea atunci pentru sine ceva asemănător cu ceea ce exista deja în conștiința lunară, dar imaginile nu vor fi vagi și fluctuante, apărând și dispărând, ca în vis, ci le va evoca el însuși și aceasta în deplină *conștiință de sine*. A gândi culoarea, va avea ca efect chiar realizarea culorii, iar reprezentarea unui sunet va fi chiar sunetul însuși, și așa mai departe. O întreagă lume de imagini fluctuante se va manifesta, în viitor, în sufletul omului, datorită propriilor sale forțe, în timp ce, în timpul existenței lunare, o asemenea lume de imagini îl invadea în intimitatea sa sufletească, fără ca el să aibă vreo contribuție proprie. Caracterul spațial al lumii obiectelor exterioare nu va dispărea însă. Culoarea care se va naște o dată cu reprezentarea culorii nu va fi numai o imagine sufletească, ci se va manifesta și în exterior, în spațiu. Urmarea acestui fapt va fi că omul va putea percepe ființe și lucruri de un nivel superior celor care se află astăzi în jurul lui. Există lucruri și ființe de o natură spirituală și sufletească mai subtilă care, din această cauză, nu se pot înfățișa în culorile materiale perceptibile astăzi cu organele senzoriale fizice, dar care se revelează în culori spirituale și sufletești subtile, culori pe care omul, în viitor, le va putea trezi în suflet.

Ne apropiem deci de un stadiu în care omul va dispune, pentru asemenea percepții, de o *conștiință imaginativă conștientă de sine**. Evoluția viitoare a Pământului va aduce, pe de o parte, actuala viață de reprezentări și idei la o treaptă din ce în ce mai înaltă, mai subtilă și mai perfecționată, iar, pe de altă parte, conștiința imaginativă conștientă de sine se va dezvolta deja și ea încetul cu încetul. O dezvoltare deplină a acesteia se va împlini în om mult mai târziu, pe următorul stadiu planetar, care în știința ocultă se numește „Jupiter“ și care va fi, de fapt, o transformare a actualului Pământ. Omul va putea atunci să comunice cu ființe care rămân complet inaccesibile percepției sensibile pe care o are în prezent. Din acest fapt trebuie să realizăm nu numai că viața de percepție va fi foarte diferită, ci și că faptele, sentimentele și toate raporturile care există cu lumea înconjurătoare vor fi, de asemenea, complet transformate. Omul va putea să acționeze în mod conștient asupra unor forțe și energii de o cu totul altă natură, la fel cum în prezent poate să acționeze numai asupra forțelor fizice; el însuși va primi în mod nemijlocit – și aceasta conștient, în deplină luciditate – influențe venind din cu totul alte regnuri decât cele care îi sunt astăzi cunoscute. La acest nivel, nu se mai poate vorbi de naștere sau de moarte în sensul actual al cuvintelor. Căci „moartea“ nu survine decât prin stadiul în care conștiința depinde de o lume exterioară cu care comunică prin organe de simț. Dacă aceste organe senzoriale fizice încetează să-și mai facă datoria, atunci se întrerupe orice legătură cu lumea înconjurătoare. Aceasta înseamnă că omul „a murit“. Când sufletul a atins un grad de evoluție care îi permite să nu mai primească influențele venite din lumea exterioară prin intermediul mecanismelor sale fizice, ci prin imagini pe care el însuși le crează, atunci a ajuns la un punct în care își poate regla relația cu lumea exterioară în mod arbitrar, ceea ce înseamnă că viața nu va mai fi întreruptă

împotriva voinței sale. Sufletul devine stăpân pe naștere și pe moarte. Toate acestea se vor împlini cu ajutorul conștiinței de imagini – conștiință de sine pe care o va avea pe Jupiter. Acest stadiu sufletesc se mai numește și „conștiință psihică“.

* Îmbinarea termenilor „conștiință imaginativă-conștiință de sine“ („*selbstbewusstes Bilder-Bewusstsein*“) poate să surprindă, dar ea exprimă, în modul cel mai adecvat, situația de fapt. S-ar putea însă, dacă dorim, să spunem doar „conștiință de sine imaginativă“ („*Bilderselbstbewusstsein*“) (Nota ediției germane).

Următoarea stare de conștiință pe care omul o va dezvolta într-un stadiu planetar ulterior, pe care îl numim „Venus“, se va deosebi de celelalte stări de conștiință precedente prin aceea că sufletul va putea el însuși să creeze nu numai imagini, ci chiar obiecte și ființe. Se va afla atunci la nivelul unei *conștiințe de obiecte conștiință de sine* sau conștiința metapsihică. Prin conștiința imaginativă, omul are posibilitatea să perceapă ființe și lucruri suprasensibile pe care le poate influența prin trezirea reprezentărilor de imagini. Dar pentru a putea obține, de exemplu, ceea ce dorește de la o astfel de ființă suprasensibilă, aceasta trebuie să răspundă la solicitările sale, punându-și în mișcare propriile sale forțe. Omul este, deci, stăpân peste imagini și are puterea ca, prin aceste imagini, să producă fapte și efecte. Dar el nu este încă stăpân pe însăși aceste forțe. Numai când își va forma acea conștiință de obiecte, conștiință de sine va putea stăpâni și forțele creatoare ale altor lumi. Atunci omul nu se va mai limita să perceapă și să influențeze ființe, ci le va crea el însuși.

Aceasta este calea pe care o parcurge dezvoltarea conștiinței: începe ca o conștiință crepusculară, omul nu percepe nimic din lumea ființelor și a lucrurilor din jurul său, are doar trăiri interioare (imagini) ale propriului său suflet; se dezvoltă apoi percepția. În sfârșit, conștiința perceptivă se transformă într-o conștiință creatoare. Înainte ca stadiul planetar terestru să treacă la stadiul pe care îl numim Jupiter, va trebui să se mai străbată încă trei cicluri mai mici, după cel de al patrulea (în care ne aflăm). – Acestea sunt necesare pentru continuarea actualei stări de conștiință terestră; felul cum se va manifesta aceasta va fi descris în următoarele capitole, atunci când vom prezenta în capitolele următoare, desfășurarea ciclurilor mai mici și a subdiviziunilor lor în toate cele șapte planete*. După ce Pământul, după terminarea perioadei de repaus (Pralaya), se va fi transformat în planeta Jupiter, iar omul va ajunge pe această planetă, va urma, în decursul a patru cicluri mai mici, o repetare a celor patru stări planetare precedente, Saturn, Soare, Luna, Pământ, și numai după aceasta, în decursul celui de al cincilea ciclu mai mic, pe Jupiter, omul va ajunge la starea de conștiință pe care am caracterizat-o mai sus ca fiind starea de conștiință proprie planetei Jupiter. Într-un mod corespunzător, va apărea și conștiința „venusiană“, în decursul celui de al șaselea ciclu care este acela al planetei Venus.

* Pentru o înțelegere mai bună a acestor felurite cicluri, mari, mici, mai mici etc., se va consulta [tabelul anexă](#) de la sfârșitul lucrării (NT).

Să menționăm acum, pe scurt, un fapt care va juca un anumit rol în următoarele capitole. Ne referim la rapiditatea cu care se va desfășura evoluția pe fiecare din aceste planete. Ea nu este aceeași pe toate planetele. Viața s-a desfășurat cu cea mai mare rapiditate, mai întâi, pe Saturn, apoi viteza a scăzut pe Soare, pe Lună a fost încă și mai redusă, pentru a atinge pe Pământ cea mai lentă mișcare. Dar chiar și pe Pământ, viteza nu a încetat să se micșoreze, până în momentul când s-a dezvoltat conștiința de sine. Din acel moment, viteza începe din nou să crească. În prezent, noi am depășit deja punctul cel mai lent din evoluția noastră. Viața începe de acum să aibă un ritm mai accelerat. Pe Jupiter, viteza va fi egală cu cea care a fost pe Lună, iar pe Venus, cu cea care a fost pe Soare. Ultima planetă care mai poate fi considerată ca făcând parte din seria transformărilor Pământului, cu alte cuvinte planeta care va urma după Venus, este denumită, în știința ocultă, „Vulcan“. Pe această planetă se va atinge scopul provizoriu al evoluției umane. Starea de conștiință la care omul va ajunge atunci este o „stare de fericire divină“ sau „stare de conștiință spirituală“. Omul o va realiza după ce va fi repetat, în acest al șaptelea ciclu, pe care l-am numit Vulcan, cele șase stări anterioare. Despre viața pe această planetă nu se poate comunica prea mult, în mod public. În cadrul științei oculte se vorbește despre ea cam în felul următor: „Despre Vulcan și viața sa nu trebuie să gândească nici un suflet care mai este legat cu gândirea sa de un corp fizic“. Aceasta înseamnă că numai cei care se află pe o treaptă superioară de pregătire inițiată pot să afle ceva despre Vulcan, și numai când ei se desprind de corpul fizic și, fiind în afara lui, pot să ajungă la o cunoaștere suprasensibilă.

Astfel se prezintă, deci, în decursul evoluției omenirii, cele șapte stări de conștiință, pe cele șapte manifestări planetare. În cadrul fiecărei stări de conștiință, se parcurg câte șapte stări subordonate care se concretizează în cele șapte, așa-numite, cicluri mai mici, pe care le-am menționat („ronde“). În știința ocultă de tip apusean, aceste șapte stări subordonate se numesc „*stări de viață*“, în contrast cu stările superioare pe care le-am numit „stări de conștiință“. Se mai poate spune că fiecare stare de conștiință parcurge șapte „regnuri“. Făcând un calcul corespunzător, putem considera că, în ansamblu, evoluția omenirii parcurge de șapte ori șapte, adică patruzeci și nouă de cicluri mici, sau „regnuri“, sau „stări de viață“ (sau „ronde“, după modul obișnuit de exprimare al teosofilor). În continuare, fiecare ciclu mic parcurge alte șapte cicluri mai mici, pe care le vom numi „stări de formă“ (sau „globuri“ în limbajul teosofilor). Există, deci, pe ansamblul marelui circuit uman de șapte ori patruzeci și nouă de „stări de formă“ diferite, respectiv trei sute patruzeci și trei*.

* În legătură cu aceste cifre, pentru o înțelegere mai bună, a se consulta ciclul de conferințe al lui Rudolf Steiner despre [*Apocalipsa lui Ioan*](#) - apărut și în traducere în limba română, la editura Univers Enciclopedic (1996).

Următoarele expuneri, care vor trata această evoluție, vor demonstra că o asemenea vedere de ansamblu nu este nicidecum atât de complicată cum poate să apară la

prima vedere evocarea numărului trei sute patruzeci și trei. Vom vedea că omul se poate cunoaște pe sine într-un mod cât mai corect numai dacă reușește să-și cunoască propria sa evoluție.

VIAȚA PE SATURN

Marele ciclu evolutiv al omenirii, străbătând cele șapte stări de conștiință, de la Saturn până la Vulcan, l-am asemuit, într-una din relatările anterioare, cu drumul pe care omul îl parcurge în viața dintre naștere și moarte, pornind de la vârsta sugarului, trecând prin perioada copilăriei și așa mai departe până la adânci bătrâneți. Această comparație poate fi dusă și mai departe. După cum diferitele vârste prin care trec oamenii nu numai că se succed, dar totodată se și suprapun, la fel se întâmplă și cu diferitele stări de conștiință. Bătrânul, bărbatul adult sau femeia adultă, adolescentul etc., toate aceste trepte pe care omul le parcurge în timpul vieții, coexistă în același timp una lângă alta. La fel și pe Saturn, nu erau prezenți numai strămoșii omului ca ființe dotate cu o conștiință obscură saturniană, ci alături de aceștia se mai aflau și alte ființe care dezvoltaseră deja stări superioare de conștiință. Încă de la începutul evoluției saturniene, erau prezente entități care aveau o conștiință solară, altele erau înzestrate cu o conștiință imaginativă (conștiință lunară) și altele chiar, a căror conștiință se asemena cu aceea pe care, în prezent, o avem noi, oamenii; mai participa la viața lui Saturn o a patra categorie situată la nivelul conștiinței de imagini conștiință de sine (psihică), o a cincea, la nivelul conștiinței de obiect conștiință de sine (metapsihică) și, în sfârșit, o a șasea, care avea conștiință creatoare (spirituală). Dar șirul ființelor nu se oprește aici. După stadiul Vulcan omul va continua să evolueze mai departe și va cunoaște stări de conștiință încă și mai înalte. Așa cum ochiul exterior poate privi până la mari depărtări, la fel ochiul interior al clarvăzătorului scrutează vastele spații ale spiritului și descifrează acolo încă alte cinci stări de conștiință, pe care, însă, acum ne este imposibil să le descriem. Putem, deci, vorbi de un total de douăsprezece stări de conștiință*.

* Cele cinci stări superioare de conștiință pot fi numite oarecum, astfel: 1) Starea de conștiință proprie „Spiritelor Formei“, 2) Starea de conștiință proprie „Spiritelor mișcării“, 3) Starea de conștiință proprie „Spiritelor înțelepciunii“, 4) Starea de conștiință proprie „Tronurilor“ și 5) Starea de conștiință proprie „Heruvimilor“. Omul va putea accede la aceste stări de conștiință într-o altă evoluție (NT).

Omul saturnian avea, prin urmare, în jurul său alte unsprezece categorii de ființe. Primele patru categorii, cele mai înalte, își îndepliniseră misiunea în etape de evoluție cosmică anterioară vieții de pe Saturn. Când viața a început să se manifeste pe Saturn, aceste ființe erau la o treaptă atât de înaltă a propriei lor evoluții, încât urmau să-și continue existența în sfere situate cu mult dincolo de regnul uman. De aceea, acum nu este nici posibil și nici util să vorbim despre ele.

Celelalte categorii de ființe, adică șapte în afară de ființa omului saturnian, iau, dimpotrivă, parte și contribuie la dezvoltarea ființei umane. Ele apar și se comportă ca puteri creatoare și își aduc contribuția într-un mod pe care îl vom prezenta în următoarele capitole.

Cele mai sublime dintre aceste ființe erau acelea care, la începutul evoluției pe Saturn, dobândiseră un grad de conștiință pe care omul îl va avea abia după ce va fi trăit pe Vulcan, adică o conștiință superioară creatoare (metaspirituală). Și aceste ființe „creatoare” trecuseră, la rândul lor, cândva, prin treptele umanității, evoluție ce avusese loc pe planete anterioare lui Saturn. Legătura lor cu evoluția umană a mai continuat însă până către mijlocul vieții saturniene. Din pricina corpului lor radiant fin și sublim sunt denumite în știința ocultă „Vieți strălucitoare” sau „Flăcări strălucitoare”. Și pentru că substanța din care erau compuse corpurile lor are o asemănare cu ceea ce, pe departe, ar fi voința umană, ele mai sunt numite și „Spirite ale voinței”. – Aceste spirite sunt, de fapt, creatorii omului saturnian. Ele emit din corpul lor substanța care a putut să devină suport al conștiinței saturniene a omului. Perioada de evoluție în timpul căreia a avut loc acest proces reprezintă primul ciclu mic al lui Saturn (în limbajul literaturii teosofice, „prima rondă”). Corpul substanțial pe care îl primește omul în felul acesta constituie primul germen al viitorului său corp fizic; putem spune, cu alte cuvinte, că germenul corpului fizic uman a fost depus în timpul primului ciclu mic saturnian de către „Spiritele voinței”. În acel moment, acest germen avea deja starea de conștiință saturniană, obscură.

După acest prim ciclu saturnian urmează încă alte șase cicluri mici. În cadrul acestora, omul nu va avea o stare de conștiință de un grad mai înalt, dar corpul substanțial pe care îl primise cunoaște o continuă și progresivă elaborare. La acest proces participă, în felurite moduri, celelalte categorii de ființe menționate mai sus.

După Spiritele voinței, intră în acțiune o categorie de ființe dotate cu o conștiință creatoare (spirituală), asemănătoare cu ceea ce va avea omul, în viitor, pe planeta Vulcan. Aceste ființe sunt numite „Spirite ale înțelepciunii”. Știința ocultă creștină le numește „Dominații”, „Domnii” (în grecește *Kyriotetes*), în timp ce Spiritele voinței sunt numite și „Tronuri” *. Aceste entități și-au continuat propria lor evoluție în timpul celui de-al doilea ciclu saturnian, acționând totodată asupra corpului uman, inoculându-i o „organizare plină de înțelepciune”, o structură rațională. Privind lucrurile mai de aproape, cu mai multă exactitate, acțiunea acestor entități asupra omului a început imediat în a doua jumătate a primului ciclu (mic) și s-a terminat aproximativ la mijlocul celui de al doilea.

* Cine cunoaște cu adevărat învățătura creștină știe că ea include și reprezentări ale acestor entități spirituale care se află situate cu mult deasupra omului. Numai că, de câțva timp, această învățătură s-a pierdut într-o doctrină religioasă exterioară. Cine aprofundează cu adevărat aceste probleme și le privește cu seriozitate își dă seama că, în ceea ce privește creștinismul, nu există nici cel mai neînsemnat temei de a combate știința

ocultă, ci, dimpotrivă, trebuie să recunoască faptul că aceasta este în deplin acord cu creștinismul real. Dacă teologii și doctrinarii religioși ar dori să-și dea osteneala, din fidelitate chiar pentru creștinismul lor, să studieze știința ocultă, ar putea recunoaște în aceasta cel mai eficient sprijin și ajutor în prezent. Dar numeroși teologi au, din păcate, o gândire extrem de materialistă și este foarte semnificativ faptul că, astăzi, până și într-o scriere de popularizare care are scopul să favorizeze cunoașterea creștinismului se pot citi afirmații ca aceasta: „Îngerii există numai pentru copii și guvernanți“. O asemenea afirmație rezultă dintr-o totală necunoaștere a ceea ce este adevăratul spirit creștin. Și numai cine s-a îndepărtat de adevăratul creștinism, însușindu-și o așa-zisă „știință“ evoluată, poate face o asemenea afirmație. Dar va veni o vreme când o știință superioară va spulbera aceste afirmații puerile, care, astăzi, sunt la ordinea zilei (Nota ediției germane).

A treia categorie de spirite, cu o conștiință de obiecte (metapsihica) conștiință de sine, se numesc „Spirite ale mișcării“ sau „Spirite ale acțiunii“. În știința ocultă creștină se numesc „Tării“ (în limba greacă, *Dynamis*) iar în literatura teosofică, „Mahat“. Începând de la mijlocul celui de al doilea ciclu saturnian, aceste entități își leagă progresul propriei lor evoluții de contribuția la acțiunea de perfecționare a corpului substanțial al omului, căruia îi conferă facultatea de a se mișca și de a acționa cu deplină forță. Această acțiune ia sfârșit către mijlocul celui de al treilea ciclu saturnian.

După trecerea acestei etape, intră în acțiune a patra categorie de ființe, pe care o cunoaștem sub denumirea de „Spirite ale formei“. Aceste entități au o conștiință de imagini conștiință de sine (conștiință psihică). Esoterismul creștin le numește „Puteri (în limba greacă, *Exusiai*). Datorită acțiunii lor, corpul substanțial al omului, care până atunci era un fel de nor mișcător, capătă o formă limitată (plastică). Activitatea „Spiritelor formei“ se termină către mijlocul celui de al patrulea ciclu saturnian.

Urmează intrarea în acțiune a „Spiritelor tenebrelor“, cunoscute și sub numele de „Spirite ale personalității“ sau ale „Individualității“ (Egoism). În acel stadiu al evoluției lor, aceste entități au o conștiință asemănătoare cu conștiința actuală, terestră, a omului și, totodată, sunt încorporate în corpul material deja conturat al omului, așa cum, în prezent, sufletul este încorporat în trup. Ele înzestrează, în felul acesta, corpul cu un fel de organe de simț care sunt germenii organelor de simț care se vor dezvolta, mai târziu, în cursul evoluției terestre, în corpul uman. – Trebuie subliniat, însă, că acești „germeni senzoriali“ se deosebeau în mod esențial de organele de simț pe care le are omul în prezent. Cu asemenea „germeni senzoriali“ omul terestru nu ar putea percepe nimic. Și aceasta pentru că imaginile transmise organelor de simț trebuie să treacă în prealabil printr-un corp eteric mai fin, care nu s-a format decât mai târziu, pe Soare, cât și printr-un corp astral care își datorează existența evoluției lunare. (Toate acestea vor fi clarificate în expunerile care vor

urma.) Dar, „Spiritele personalității“ au capacitatea să prelucreze imaginile „germenilor senzoriali“ prin propriul lor suflet și, în felul acesta, cu ajutorul lor, pot să perceapă obiecte exterioare, așa cum face omul în prezent, în evoluția sa terestră. Prin acțiunea lor asupra corpului uman, „Spiritele personalității“ își parcurg propriul lor „stadiu uman“. Putem spune că, de la mijlocul celui de al patrulea până către mijlocul celui de al cincilea ciclu saturnian, „Spiritele personalității“ sunt *oameni*. – Aceste entități plantează corpului uman individualitatea și egoismul. Și pentru că au atins abia pe Saturn stadiul umanității, vor rămâne încă multă vreme legate de evoluția omenirii și vor mai avea de îndeplinit o acțiune importantă asupra omului, în cursul următoarelor cicluri de evoluție. Acțiunea lor va avea mereu scopul de a inocula în ființa umană sentimentul propriei sale personalități: al individualității. Influența lor duce și la o degenerare a sentimentului de identitate proprie într-un egoism feroce, dar, pe de altă parte, aceste entități sunt și inițiatorii sentimentului de independență al omului. Fără această influență, omul nu ar fi devenit niciodată o entitate conturată, o „personalitate“. Știința ocultă creștină folosește pentru aceste ființe expresia „Începuturi“ (în limba greacă, *Archai*), iar în literatura teosofică li se spune „Asuras“.

Acțiunea acestor spirite este preluată spre mijlocul celui de al cincilea ciclu saturnian de către entități pe care le numim „Fiii focului“, care, în acel moment, erau la stadiul unei conștiințe de imagini obscure, așa cum era conștiința umană în ciclul lunar. Abia în decursul următoarei evoluții planetare, pe Soare, ele vor dobândi o conștiință umană. Din acest motiv, activitatea lor pe Saturn are un caracter, ca să spunem așa, inconștient, ca de vis. Totuși, intervenția lor are un efect stimulator asupra „germenilor senzoriali“ umani din ciclul precedent. Imaginile luminoase produse de „Spiritele focului“ (sau „Fiii focului“) se manifestă spre exterior, prin germenii senzoriali. Stră-strămoșul omului este promovat, în felul acesta, ca un fel de entitate luminoasă. În timp ce viața pe Saturn era, în mod obișnuit, desfășurată în obscuritate, omul apare acum, din aceste tenebre generalizate, ca o ființă luminoasă. – În același timp, înseși „Spiritele personalității“ se trezesc, în aceste tenebre generalizate, la o existență umană. – Ființa umană propriu-zisă nu poate să se slujească, pe Saturn, de luminozitatea sa. Forța de lumină din germenii săi senzoriali ar fi incapabilă, prin ea însăși, să exprime ceva, dar datorită ei alte ființe sublimе găsesc posibilitatea să se reveleze în viața saturniană. Folosindu-se de sursele de lumină ale acelor străstrămoși ai omului, aceste entități imprimă ceva din natura lor planetei. Ne referim acum la acele entități sublimе care fac parte din grupul de patru despre care am spus mai înainte că treapta lor de evoluție le situează cu mult dincolo de orice posibilă legătură cu existența umană. Fără ca pentru aceste entități să existe vreo necesitate, ele emană prin „propria lor voință liberă“ ceva din esența lor. Doctrina secretă creștină vorbește, în această situație, de revelația „Serafimilor“ (*Seraphim*) sau „Spirite al iubirii atotcuprinzătoare“. Acest stadiu durează până la mijlocul celui de al șaselea ciclu saturnian.

După aceasta începe acțiunea acelor ființe care, în acel stadiu, aveau acea conștiință confuză asemănătoare conștiinței pe care noi o avem în prezent în timpul somnului

profund, fără vise. Sunt „Fiii penumbrei“ sau „Spirite ale amurgului“ (în lucrările teosofice se numesc Lunar Pitris sau Barhishdad-Pitris). Treapta de umanitate o vor atinge abia în ciclul planetar al Lunii. Ca și „Fiii focului“ care lucraseră înaintea lor, acum, pe Pământ, ele au depășit stadiul de om. Pe Pământ, „Fiii penumbrei“ sunt ființe superioare omului și doctrina secretă creștină le numește „Îngeri“ (*Angeloi*), în timp ce pe „Fiii focului“ îi numește „Arhangheli“ (*Archangeloi*). „Fiii penumbrei“ (Îngerii) dezvoltă la ființa care este strămoșul omului, un fel de rațiune, de inteligență, dar de care, atunci, din cauza stării de conștiință încă rudimentară, confuză, nu se puteau încă folosi. Prin această inteligență se pot revela din nou alte entități sublimе, așa cum mai înainte Serafimii s-au revelat prin germenii senzoriali. Aceste entități, numite „Cheruvimi“ (*Herubim*) de știința ocultă creștină, se folosesc de corpurile umane pentru a deversa, în întreaga planetă, inteligența.

Către mijlocul celui de al șaptelea ciclu saturnian începe o nouă activitate. Omul este acum suficient de evoluat pentru a putea să lucreze în mod inconștient asupra propriului său corp material. Datorită acestei acțiuni proprii, el elaborează, în deplină stare de întunecare a existenței sale saturniene, primul germen al „Omului-spirit“ (a se compara cu cele scrise în lucrarea mea *Teosofia*)*, care abia la sfârșitul întregii evoluții umane își va atinge deplina sa dezvoltare. În literatura teosofică, „Omul-spirit“ este cunoscut sub denumirea de „Atma“. El reprezintă mădularul cel mai elevat al acestei monade care este omul. Dar, la acel moment, pe Saturn, acesta era complet obscur și inconștient. După cum Serafimii și Heruvimii s-au revelat, din propria și libera lor voință, în cele două stadii anterioare, prin om, tot așa fac acum și Tronurile, acele entități care, încă la începutul existenței saturniene, au alcătuit corpul omenesc din propria lor esență. Germenul „Omului-spirit“ (Atma) este străbătut în întregime de forța acestor „Spirite ale voinței“ (Tronuri), forță pe care o va păstra apoi în decursul tuturor etapelor evoluției ulterioare. În acel stadiu inițial, dat fiind starea de conștiință obscură pe care o avea, omul nu putea, bineînțeles, să-și dea seama de existența acestui germen, dar el continuă să se dezvolte, iar mai târziu, omul îl va vedea apărând în propria sa conștiință.

* Este vorba de lucrarea intitulată *Teosofia. O introducere în cunoașterea suprasensibilă a lumii și menirea omului*, apărută în anul 1904 (GA 9). Lucrarea este tradusă în limba română și o primă ediție datează din 1943. După 1991, au mai apărut încă trei ediții, din care una, o ediție bilingvă, în limba germană și română (NT).

Această acțiune nu se încheie la finele existenței saturniene; ea continuă și în primele cicluri pe Soare. Este bine să precizăm că acțiunea spiritelor superioare, pe care le-am menționat aici, nu coincide cu începutul și sfârșitul unui ciclu mic (al unei „ronde“), ci această activitate se desfășoară de obicei începând de la mijlocul unui ciclu (mic) până la mijlocul celui următor. Punctul culminant al acestei activități se situează tocmai în *pauza dintre două cicluri*. O acțiune pornește ascendent de la mijlocul unui ciclu („Manvantara“), atinge punctul de cea mai mare intensitate la mijlocul perioadei de repaus (Pralaya), ca apoi să-și piardă din intensitate în

următorul ciclu. (În capitolul anterior, am arătat deja că viața nu se oprește nicidecum în timpul perioadelor de repaus.)

Din cele expuse mai sus, este acum de înțeles de ce știința ocultă creștină afirmă că, „la începutul timpurilor“, primele entități care se revelează sunt Serafimii, Heruvimii și Tronurile.

Cursul evoluției lui Saturn continuă până când viața sa intră în acea perioadă de repaus, reluându-și mersul, apoi, ca o nouă planetă, Soarele. Despre aceasta, în capitolele următoare.

Și acum, pentru o mai ușoară privire de ansamblu, să recapitulăm etapele de evoluție ale primei planete.

I. Această primă planetă dezvoltă o primă treaptă a conștiinței umane, conștiința obscură (o conștiință de transă profundă). Concomitent cu aceasta, se formează primul germen al corpului fizic uman.

II. Evoluția acestei planete se desfășoară în cadrul a șapte subtrepte (cicluri mici sau runde). În fiecare din aceste trepte, intră în acțiune spirite superioare, care contribuie prin intervenția lor la formarea corpului uman, după cum urmează:

1. În primul ciclu, „Spiritele voinței“ (Tronuri)
2. În al doilea ciclu, „Spiritele înțelepciunii“ (Domniile)
3. În al treilea ciclu, „Spiritele mișcării“ (Tăriile)
4. În al patrulea ciclu, „Spiritele formei“ (Puterile)
5. În al cincilea ciclu, „Spiritele personalității“ (Începuturile)
6. În al șaselea ciclu, „Spiritele fiilor focului“ (Arhanghelii)
7. În al șaptelea ciclu, „Spiritele fiilor amurgului“ (Îngerii).

III. În al patrulea ciclu, „Spiritele personalității“ se înalță până la treapta de umanitate.

IV. Începând cu al cincilea ciclu, se revelează Serafimii.

V. Începând cu al șaselea ciclu, se revelează Heruvimii.

VI. În al șaptelea ciclu, se revelează Tronurile, creatorii propriu-ziși ai omului.

VII. Datorită acestei ultime revelații, în al șaptelea ciclu al primei planete se formează germenul care va duce la „Omul-spirit“ (Atma).

VIAȚA PE SOARE

După marele ciclu cosmic al lui Saturn, pe care l-am prezentat în capitolul anterior, urmează acela al Soarelui. Între cele două cicluri, se situează perioada de repaus cosmic (Pralaya). În timpul acestei pauze, tot ceea ce se dezvoltase ca ființă umană pe Saturn capătă un caracter care, raportat la omul solar care urma a se forma ulterior, poate fi asemuit cu relația care există între sămânță și planta ce va crește din

aceasta. S-ar putea spune că omul saturnian a lăsat în urma sa propria sămânță, care cunoaște acum un fel de somn cosmic, pentru ca, apoi, să se dezvolte ca om solar.

Acesta din urmă parcurge acum, pe Soare, a doua treaptă de conștiență; ea este asemănătoare cu aceea pe care o avem în prezent, în timpul unui somn calm, fără vise. Această stare care, în prezent, întrerupe starea de veghe, este un fel de rămășiță, într-un sens, o amintire a perioadei de evoluție solară. O mai putem compara și cu starea de conștiență obscură pe care o au, în prezent, plantele, regnul vegetal. Căci, în adevăr, putem recunoaște în plante o ființă adormită.

Pentru a înțelege evoluția omenirii, trebuie să ne imaginăm că, în cursul celui de al doilea mare ciclu de evoluție, Soarele era încă o planetă și doar mai târziu a promovat la o existență de stea fixă. În accepția care se dă în cadrul științei oculte, o stea fixă este un corp ceresc care trimite forțe de viață unei (sau mai multor) planete îndepărtate. Soarele nu avea încă această capacitate în timpul celui de al doilea mare ciclu de evoluție. El era, la acea vreme, încă unit cu ființele cărora le insufla forță. Aceste ființe – și implicit omul, pe treapta lui de evoluție de atunci – trăiau încă pe Soare. Un Pământ planetar desprins de Soare și o Lună nu existau încă. Tot ceea ce se află acum pe Pământ și în interiorul lui, ca substanțe, forțe și ființe, și tot ce aparține acum de Lună, atunci făceau încă parte din Soare. Toate aceste forțe și entități constituiau o parte din substanța sa. Abia mai târziu, în timpul următorului mare ciclu, al treilea, s-a desprins de Soare ceea ce urma să devină planeta independentă numită în știința ocultă Luna. Nu este actuala Lună, ci era un precursor al Pământului nostru; am putea spune că era încarnarea sa precedentă (reîncarnare) a sa. Această „veche” Lună a devenit Pământ după ce a desprins din substanța sa și a eliminat ceea ce numim azi Luna propriu-zisă. În al treilea mare ciclu existau deci două corpuri cosmice care urmau planetei anterioare, Soarele. Acesta devenise stea fixă, iar Luna expulzată, planetă. Ea a luat cu sine pe om și toate celelalte ființe care evoluaseră pe Soare ca însoțitori ai omului și s-a desprins de Soare. Ca urmare a acestui fapt, Soarele își trimite forțele către ființele lunare *din afară*, forțe pe care, înainte, acestea le preluau direct din Soare, care era totodată și locul lor de reședință. – După cel de al treilea mare ciclu (vechea Lună), a intervenit din nou o pauză cosmică (Pralaya), când cele două corpuri separate, Soarele și Luna, se unesc din nou și străbat împreună faza de somn germinal. După care, la începutul celui de al patrulea ciclu, Soarele și Luna planetară apar, la început, ieșind din întunericul somnului cosmic, ca un *singur corp*, după care, în cursul primei jumătăți a acestui ciclu, Pământul, împreună cu omul și celelalte ființe, se desprind din nou de Soare. După câțva timp, el expulzează Luna, astfel că existau în acel moment trei membri ca urmași ai vechiului Soare planetar.

Așadar, în cel de al doilea mare ciclu cosmic, pe planeta Soare, omul împreună cu celelalte ființe pe care le-am menționat când am vorbit despre Saturn, străbate o nouă fază din evoluție. Germenul viitorului corp fizic al omului, care se structurase în mod progresiv pe Saturn, apare la începutul ciclului solar, așa cum o plantă răsare din sămânța sa. Dar nu rămâne la stadiul dinainte, ci este acum întrepătrunsă de un al

doilea corp, mai subtil, dar mai puternic, care este corpul eteric. În timp ce pe Saturn corpul uman era un fel de automat (complet lipsit de viață), devine acum o ființă vie, datorită corpului eteric, care, încetul cu încetul, îl pătrunde complet. Ca urmare a acestui fapt, omul devine un fel de plantă. În orice caz, aspectul său exterior nu era acela al plantelor de astăzi. Dimpotrivă, el semăna puțin cu forma pe care o are omul contemporan. Numai că structura destinată să devină cap era orientată în jos, în direcția centrului planetei solare, ca și rădăcina plantelor în prezent, iar structurile membrelor inferioare erau orientate în sus, ca florile plantei. Această formațiune om-plantă nu avea capacitatea de a se mișca singură*.

* Pentru cineva condiționat numai de percepția sensibilă actuală, este foarte greu, bineînțeles, să-și imagineze că omul a existat cândva sub forma unei ființe vegetale, chiar pe Soare. Pare cu totul imposibil ca o ființă vie să poată trăi în condiții fizice așa cum le presupunem astăzi pentru această situație. Dar să nu uităm că numai planta *de astăzi* este adaptată condițiilor fizice actuale de pe Pământ. Și planta a avut propria ei evoluție pentru a deveni ce este acum, pentru mediul corespunzător. Ființa vegetală de pe Soare avea cu totul alte condiții de viață, care corespundeau realităților fizice solare de atunci (Nota ediției germane).

Dar omul s-a format așa doar în cel de al doilea ciclu mic (rondă), din cele șapte pe care le-a parcurs planeta Soare. În timpul primului ciclu mic, formația umană nu avea încă un corp eteric. Acea primă perioadă poate fi considerată mai curând ca o scurtă repetiție a tot ce se realizase anterior pe Saturn. Corpul fizic își modifică, într-o oarecare măsură, forma pe care o avusese înainte. Dacă această formă ar fi rămas neschimbată, așa cum fusese pe Saturn, ea nu ar fi putut să găzduiască corpul eteric. Transformarea a fost de așa natură, încât forma să poată fi suport al corpului eteric. În decursul celor șase cicluri următoare, corpul eteric va cunoaște o perfecționare continuă și, datorită forțelor sale care acționau asupra corpului fizic, și acesta capătă la rândul său o formă tot mai perfectă. – Acțiunea de transformare a omului este efectuată de spiritele deja menționate, când am vorbit despre evoluția lui saturniană.

Acele spirite pe care le-am numit „Vieți strălucitoare“ sau „Flăcări“ (în știința ocultă creștină, „Tronuri“) nu mai iau parte acum la această acțiune. Aceste Spirite își terminaseră misiunea pe care o aveau de îndeplinit în prima parte a ciclului saturnian. Ceea ce este de observat acum, în primul ciclu mic (rondă) al Soarei, este acțiunea întreprinsă de „Spiritele înțelepciunii“ (Dominații sau Kyriotetes, în esoterismul creștin). În evoluția omului, aceste spirite au intervenit către mijlocul primului ciclu saturnian (a se vedea cele expuse în capitolul precedent). Acum, ele își continuă lucrarea în cursul primului ciclu solar, repetând în faze succesive organizarea plină de înțelepciune a corpului fizic uman. Ceva mai târziu, la acțiunea lor se asociază și aceea a „Spiritelor mișcării“ (Dynamis, în creștinism, Mahat în literatura teosofică). Prin aceasta se repetă acea perioadă a ciclului saturnian când corpului fizic i s-a imprimat facultatea de mișcare. Acum, corpul fizic își manifestă din nou aptitudinea de mobilitate. În același mod își repetă și alte spirite munca lor: „Spiritele formei“

(Exusiai), „Spiritele tenebrelor“ (Archai în limbaj creștin, Asuras la teosofi), apoi „Fiii focului“ (Arhangheli) și în final „Spiritele penumbrei“ sau „ale amurgului“ (Îngeri, Lunar-Pitris). În felul acesta am caracterizat șase perioade mai mici ale primului parcurs solar (ale primului solstițiu). – În a șaptea din aceste mici perioade, intervin din nou „Spiritele înțelepciunii“ (Dominații). În timp ce în perioada anterioară aceste spirite dăduseră corpului uman o structură plină de înțelepciune, acum ele aduc membrilor, devenite mobile, aptitudinea de a face ca însăși mișcarea să fie plină de înțelepciune. Înainte numai structurarea era plină de înțelepciune, acum însă însăși mișcarea devine expresia acestei înțelepciuni interioare. Cu aceasta ia sfârșit primul ciclu de evoluție al Soarelui. El constă, prin urmare, din șapte cicluri mai mici care se succed unul după altul, fiecare reprezentând o scurtă repetare a unui ciclu saturnian (a unei runde saturniene). Se obișnuiește, în literatura teosofică, să se numească aceste cicluri mai mici „globuri“. (Într-o rundă se derulează șapte „globuri“.)

Primul ciclu solar este încheiat de o scurtă pauză (Pralaya), după care urmează al doilea ciclu. Vom face o descriere mai amănunțită a fiecărui „ciclu mic“ (sau glob) ceva mai târziu; mai întâi este, însă, necesar să vedem care este desfășurarea următoarelor cicluri solare. – Deja la sfârșitul primului, corpul uman este suficient de maturizat pentru a primi corpul eteric, ca urmare a acțiunii „Spiritelor înțelepciunii“ care i-a transmis capacitatea de a avea mișcări coerente, pline de înțelepciune. – Între timp, înseși „Spiritele înțelepciunii“ își desăvârșesc propria evoluție. Datorită lucrării pe care au desfășurat-o, au devenit ființe capabile să emită din propria lor substanță, așa cum „Flăcările“ (Tronurile) au dat, la începutul marelui ciclu saturnian, din substanța lor care a constituit baza materială a corpului fizic. Substanța proprie „Spiritelor înțelepciunii“ este ceea ce numim „eter“, adică înțelepciune plină de mișcare și forță, cu alte cuvinte „viață“. Corpul eteric sau vital al omului este deci o emanație a „Spiritelor înțelepciunii“. – Această revărsare de viață durează până către mijlocul celui de al doilea ciclu solar, când intră, din nou, în acțiune, pentru o nouă lucrare „Spiritele mișcării“. Acțiunea lor nu se putea extinde mai înainte decât asupra corpului fizic; acum însă ea se extinde și asupra corpului eteric, infuzându-i o putere de acțiune plină de energie. Acest proces durează până la mijlocul celui de al treilea ciclu solar, când intră în joc contribuția „Spiritelor formei“. Prin această intervenție, corpul eteric, care nu avea decât o mobilitate nebuloasă, primește acum un contur precis (formă). – La mijlocul celui de al patrulea ciclu al Soarelui, „Spiritele formei“ dobândesc o conștiință pe care omul o va obține mult mai târziu, pe „Venus“, al doilea stadiu planetar după actualul Pământ. Este o conștiință metapsihică și este fructul lucrării pe care au făcut-o în timpul celui de al treilea și al patrulea ciclu solar. „Spiritele formei“ primesc, prin aceasta, facultatea de a transforma, cu ajutorul eterului, germenii senzoriali formați în timpul perioadei saturniene și care până acum rămăseseră simple aparate fizice, în *simțuri vii*.

Printr-un proces asemănător, „Spiritele tenebrelor“ (Archai în limbaj creștin, Asuras în limbaj teosofic) s-au ridicat în acea perioadă la starea de conștiință psihică, stare pe care omul o va avea abia pe Jupiter, sub forma conștiinței de imagini conștiente

de sine. Aceste spirite sunt acum în măsură să acționeze în mod conștient din lumea astrală. De acolo se poate acționa asupra corpului eteric al unei ființe. Și exact acest lucru fac acum „Spiritele formeii” asupra corpului eteric. Ele implantează în corpul eteric spiritul individualității (sub formă de independență, dar și de egoism), lucru ce îl făcuseră înainte în corpul fizic. Se poate observa că în mod treptat, aceste Spirite au implantat egoismul în toate elementele care constituie entitatea umană. – În același timp, „Fiii focului” (Arhanghelii) ating nivelul de conștiență corespunzător conștienței stării de veghe pe care omul o are în prezent. Cu alte cuvinte, Arhanghelii au devenit atunci *oameni* și, prin aceasta, sunt capabili să se folosească de corpul fizic uman și, prin el, să comunice, într-un fel, cu lumea exterioară. În mod asemănător, „Spiritele personalității” (Arhai) știuseră să se folosească de corpul fizic uman pe la începutul celui de al patrulea ciclu a lui Saturn. Numai că atunci ele utilizaseră germenii senzoriali pentru a realiza un fel de percepție. „Fiii focului” au în natura lor dorința de a răspândi în jur căldura lor sufletească. Corpul uman este acum suficient de pregătit pentru ca prin el să se poată face aceasta. Căldura acestor spirite acționează oarecum ca aceea a unei găini care clocește, adică are o forță de a trezi viața. Tot ceea ce există în om și în companionii săi, de natura acestei forțe care trezește viața, provine de la „Fiii focului”, care, la vremea aceea, au infuzat această forță în corpul eteric. Atingem aici însăși sursa originară a acelei călduri, care este indispensabilă tuturor ființelor pentru reproducție. Vom vedea mai departe ce transformare a suferit această forță calorică după separarea Lunii de Soare.

Către mijlocul celui de al cincilea ciclu, „Fiii focului” au progresat atât de mult, încât au devenit capabili să infuzeze corpului eteric facultatea pe care mai înainte o exercitau prin mijlocirea corpului fizic. Ei înlocuiesc acum „Spiritele personalității” în lucrarea acestora asupra corpului eteric, corp care devine elementul motor al unei activități de procreare. – Totodată, ei lasă corpul fizic uman în seama „Fiilor amurgului” (Îngeri, în creștinism, Lunar-Pitris în teosofie), care atinseseră între timp o stare de conștiență de imagini obscură, pe care omul va avea-o mai târziu, pe, Lună. Pe vechiul Saturn, aceste entități atribuiseră strămoșului uman un fel de organ al inteligenței. Acum, pe Soare, ei continuă să elaboreze instrumentele fizice ale spiritului uman, de care acesta se va putea servi în mod conștient pe trepte ulterioare ale evoluției. Prin aceasta, încă înainte de începutul celui de al cincilea ciclu pe Soare, „Serafimii” se pot revela prin intermediul corpului uman, în mod mai desăvârșit decât o putuseră face pe Saturn.

De la mijlocul celui de al șaselea ciclu solar, evoluția omului mersese atât de departe, încât, acum, el poate acționa singur, dar în mod inconștient, asupra corpului său fizic, înlocuind în această privință, de acum înainte, activitatea „Fiilor amurgului”. Prin această activitate, el creează, dar într-o stare de conștiență obscură, primul germen al acelei entități spirituale vii pe care o numim „Spiritul vieții” (Buddhi). Mult mai târziu, în decursul etapelor viitoare ale evoluției, el va putea să devină conștient de acest „Spirit al vieții”. Și după cum pe Saturn, în al șaptelea ciclu, „Tronurile” infuzaseră în deplină libertate forța lor în germenul „Omului-spirit” elaborat atunci, acum pe Soare este rândul „Heruvimilor” să infuzeze înțelepciunea lor, care va

rămâne atașată de „Spiritul vieții“ de-a lungul tuturor etapelor viitoare ale evoluției. De la mijlocul celui de al șaptelea ciclu solar, reapare și germenul „Omului-spirit“ (Atma) care fusese pregătit pe Saturn. El se unește cu „Spiritul vieții“ (Buddhi), dând naștere unei monade vii (Atma-Buddhi). - În timp ce omul acționează în această perioadă în mod inconștient asupra corpului său fizic, „Fiii amurgului“ preiau activitatea necesară pentru continuarea evoluției corpului eteric. În această privință, ei sunt succesorii „Fiilor focului“. Ei iradiază acest corp eteric cu imagini din propria lor conștiință, savurând ca într-o stare de vis forța de reproducere a acestui corp, forța ce fusese stimulată de „Fiii focului“. Ei pregătesc astfel dezvoltarea plăcerii legată de această forță, care mai târziu (pe Lună) va apărea atât la om, cât și la celelalte ființe conviețuitoare de pe Pământ.

Pe Saturn, omul a fost format în corpul său fizic. La vremea aceea, el era complet lipsit de viață. Un asemenea corp lipsit de viață este numit, în știința ocultă, mineral. În acest sens, putem spune că ființa umană era, pe Saturn, mineral, sau, mai exact spus trecea prin stadiul de mineral. Acest om-mineral nu avea, bineînțeles, forma actuală. De altfel, în acea perioadă nu existau nici minerale asemănătoare cu cele pe care le cunoaștem în prezent.

Așa cum s-a arătat, acest om-mineral reapare pe Soare, ieșind din tenebrele somnului cosmic (Pralaya) ca dintr-un germen, vitalizat. El devine acum om-plantă, trece prin stadiul de regn vegetal. – Dar nu toți oamenii-mineral au fost vitalizați. Nici nu ar fi fost posibil aceasta, deoarece omul-plantă avea nevoie de existența unei baze materiale pentru a trăi. Așa cum astăzi nici o plantă nu poate exista fără aportul regnului mineral, din care își extrage substanța, la fel era situația și pe Soare pentru omul-plantă. Din această cauză, el a trebuit să lase o parte din structurile umane la treapta de mineral în beneficiul propriei sale evoluții viitoare. Și cum pe Soare existau altfel de condiții decât pe Saturn, cu totul diferite, acești oameni-mineral respinși au luat forme și structuri altele decât avuseseră pe Saturn. În felul acesta alături de regnul uman-vegetal se formează un al doilea regn separat, acela al mineralelor. Trebuie să facem o constatare, și anume că, pentru a se ridica la un regn superior, omul împinge o parte din semenii săi în jos, spre un regn inferior. Vom avea ocazia să vedem că acest procedeu se repetă adesea și în următoarele etape de evoluție. El corespunde unei legi fundamentale a evoluției.

Pentru o mai ușoară privire de ansamblu, vom face, din nou, o recapitulare a faptelor care s-au desfășurat în cursul evoluției pe Soare.

I. Soarele este planeta pe care se dezvoltă a doua stare de conștiință umană, conștiința din timpul somnului fără vise. Corpul fizic uman se ridică la un fel de existență vegetală prin încorporarea unui corp eteric.

II. Această evoluție se desfășoară în șapte subtrepte (sau cicluri mici, sau runde).

1. În *primul* din aceste cicluri mici, are loc un fel de repetare a ciclurilor de pe Saturn legate de corpul fizic, dar într-o formă oarecum modificată.
2. La sfârșitul *primului* ciclu, începe acțiunea de revărsare a corpului

- eteric către „Spiritele înțelepciunii“ (Kyriatetes).
3. La mijlocul celui de *al doilea ciclu*, începe lucrarea „Spiritelor mișcării“ (Dynamis) asupra acestui corp eteric.
 4. La mijlocul *ciclului al treilea*, „Spiritele formeii“ (Exusiai) își încep lucrarea lor asupra corpului eteric.
 5. De la mijlocul *ciclului al patrulea*, corpul eteric capătă individualitate datorită intervenției „Spiritelor personalității“ (Archaii).
 6. Datorită forțelor care acționau de mai înainte asupra lui, corpul fizic a evoluat atât de mult în acest timp, încât, prin intermediul lui, „Spiritele focului“ (Arhanghelii), începând din *ciclul al patrulea*, pot să se ridice la treapta de „om“.
 7. La mijlocul *ciclului al cincilea*, „Spiritele focului“, care tocmai trecuseră prin treapta de om, preiau acțiunea de prelucrare a corpului eteric. În același timp, în corpul fizic acționează „Fiii amurgului“ (Îngerii).
 8. Spre mijlocul *ciclului al șaselea* acțiunea de prelucrare a corpului eteric este preluată de „Fiii amurgului“, iar corpul fizic este prelucrat chiar de omul însuși.
 9. La mijlocul *ciclului al șaptelea* devine realitate monada vitalizată.

VIATA PE LUNA

În perioada cosmică a Lunii, care a urmat celei a Soarelui, omul își dezvoltă cea de a treia din cele șapte stări de conștiință. Prima s-a format în decursul a șapte cicluri, pe Saturn, a doua, în timpul evoluției solare, a patra este aceea care se elaborează abia acum, în mod progresiv, pe Pământ; alte trei, în continuare, vor căpăta expresie pe următoarele planete. Starea de conștiință a omului pe Saturn nu poate fi asemuită cu nici una din formele de conștiință ale omului actual, căci era încă și mai obscură decât aceea pe care o avem în starea de somn fără vise, sau cu conștiința actuală a lumii vegetale, adormite. De fapt, în toate aceste cazuri, avem a face numai cu comparații și asemănări. Ar fi cu totul greșit să credem că, în decursul marilor perioade cosmice, ceva s-ar putea repeta absolut la fel. – În acest sens trebuie să înțelegem lucrurile când vrem să comparăm conștiința care s-a format pe Lună cu aceea din somnul plin de vise pe care o avem în prezent. Există o oarecare asemănare, dar nu identitate. Conștiința la care a ajuns omul pe Lună o putem numi conștiință de imagini. Asemănarea constă în faptul că atât în conștiința lunară, cât și în conștiința de vis apar în interiorul ființei *imagini* care au un anumit raport cu lucruri și ființe din lumea exterioară. Totuși, aceste imagini nu sunt copii ale lucrurilor și ale ființelor, ca în cazul omului actual. Imaginile din visele noastre sunt ecouri ale unor trăiri din timpul zilei sau expresii simbolice ale evenimentelor care s-au petrecut în ambianța persoanei sau chiar a ceea ce se întâmplă în interiorul personalității care visează. Este ușor să găsim exemple pentru cele trei situații în trăirile de vis. Fiecare cunoaște genul de vise care nu sunt nimic altceva decât imaginile dezordonate ale unor experiențe diurne care s-au petrecut mai de mult sau

poate mai de curând. Pentru al doilea caz, putem lua exemplul când visăm un tren mergând și, în momentul când ne trezim, ne dăm seama că era tic-tacul ceasornicului care se afla lângă noi. El apare simbolizat, în imaginea de vis, ca tren. În cea de a treia situație, putem lua ca exemplu un personaj care se vede într-o încăpere care adăpostește pe tavan animale hidoase; când se trezește din vis, constată că avea o durere de cap, care în vis se exprima în acest mod. Dacă am dori să ne facem o imagine despre natura conștiinței lunare prin comparație cu imaginile confuze ale viselor noastre, trebuie să reținem că atât conștiința lunară, cât și visele au un caracter de imagini, diferența este însă că, în locul caracterului arbitrar și confuz al imaginilor din vis, conștiința lunară are imagini de o ordine și de o coerență desăvârșite. Fără îndoială, imaginile produse în conștiința lunară au o mai mică asemănare cu obiectele la care se raportează decât imaginile din visele noastre, în schimb există o perfectă *corespondență* între imagini și obiect, o perfectă analogie. În cadrul actualei evoluții a Pământului, avem reprezentări care sunt, de fapt, o copie a obiectului, cum ar fi, de exemplu, reprezentarea obiectului „masă”; această reproducere nu este decât o reprezentare a obiectului real. În conștiința lunară, situația se prezenta altfel. Să presupunem, de exemplu, că un om-lunar se apropie de un obiect care îi este plăcut sau util. În acel moment îi apare în interiorul sufletului o imagine colorată, cu un caracter clar, luminos; dacă dimpotrivă, întâlnește ceva ce îi este antipatic sau vătămător, va avea o imagine sumbră și respingătoare. Reprezentarea nu este deloc o reproducere, ci un simbol al obiectului, simbol care este însă în perfectă concordanță cu obiectul și corespunde unei legi precise. Ca urmare a acestui fapt, ființa, care are asemenea reprezentări simbolice, își poate coordona activitatea în funcție de acestea. – Viața sufletească a strămoșului nostru lunar se desfășura deci în imagini și avea comun cu visele noastre actuale doar caracterul efemer, plutitor și simbolic, dar care, totodată, se deosebește prin caracterul deplin ordonat, coerent din conștiința lunară.

Baza dezvoltării acestei conștiințe de imagini la strămoșul omului a stat formarea unui al treilea mădular alături de corpul fizic și de cel eteric. Acest nou mădular este numit corpul astral. – Formarea sa s-a produs abia în al treilea ciclu mic lunar, așa-numita a treia rundă lunară. Primele două cicluri lunare reprezintă doar o repetare a tot ceea ce se realizase anterior, pe Saturn și pe Soare. Din nou trebuie subliniat că această repetare nu trebuie să ne-o reprezentăm ca și cum toate evenimentele care se petrecuseră cândva pe Saturn și pe Soare s-ar fi derulat identic încă o dată. Ceea ce se repetă: dezvoltarea unui corp fizic și a unui corp eteric suferă acum o asemenea transformare, încât aceste două mădule ale naturii umane să devină proprii pentru o unire, în acest al treilea ciclu lunar, cu corpul astral, ceea ce pe Soare nu ar fi putut avea loc.

În timpul celui de al treilea ciclu lunar – de fapt procesul începe deja spre mijlocul celui de-al doilea – „Spiritele mișcării” infuzează în corpul uman astralitatea care provenea din propria lor natură. În cel de-al patrulea ciclu - dar începând de la mijlocul celui de al treilea –, „Spiritele formei” modelează în așa fel corpul astral, încât structura, precum și întreaga sa organizare, să poată pune în acțiune anumite

procesele lăuntrice, al căror caracter formează, atât la animal, cât și la om, ceea ce numim pofte, dorințe nestăpânite sau instincte. Către mijlocul ciclului al patrulea lunar intervin „Spiritele personalității” cu ceea ce, în cursul ciclului al cincilea, va constitui misiunea lor principală: să inoculeze în corpul astral sentimentul de individualitate, la fel cum procedaseră în precedentele stadii planetare cu privire la corpul fizic și la corpul eteric. Pentru ca în acel moment remarcabil, la mijlocul celui de al patrulea ciclu lunar, corpul fizic, ca și cel eteric, să fie suficient de avansate pentru a integra un corp astral devenit de sine stătător, a fost necesar, în decursul unor etape succesive de evoluție, să fi fost prelucrate de entități spirituale plăsmuitoare. Fenomenul a avut loc în felul următor. Pentru a ajunge la această maturitate necesară, corpul fizic a fost prelucrat în primul ciclu lunar (prima rundă), de „Spiritele mișcării”, în al doilea, de „Spiritele forme”, în al treilea, de „Spiritele personalității”, în al patrulea de „Spiritele (Fiii) focului” iar, în al cincilea ciclu lunar, de „Fiii amurgului”. Mai exact spus, în timp ce acțiunea „Spiritelor personalității” se exercită de la mijlocul ciclului al patrulea asupra corpului astral, „Spiritele amurgului” lucrează asupra corpului fizic. - În ceea ce privește corpul eteric, lucrurile se petrec astfel. În primul ciclu lunar, „Spiritele înțelepciunii” infuzează în corpul eteric calitățile necesare de care va avea nevoie; în al doilea ciclu, „Spiritele mișcării”, în al treilea, „Spiritele forme”, în al patrulea, „Spiritele personalității” și în al cincilea, „Spiritele focului”. Și în acest caz, pentru a ne exprima mai exact, trebuie arătat că activitatea „Spiritelor focului” se desfășoară concomitent cu acțiunea „Spiritelor personalității” asupra corpului astral, deci începând de la mijlocul ciclului al patrulea lunar până în al cincilea.

Dacă avem în vedere pe strămoșul omului, așa cum se prezenta el în ansamblu în acel timp, așa cum s-a format el pe Lună, vom putea spune că, începând de la mijlocul celui de al patrulea ciclu lunar, omul era compus din *corp fizic*, asupra căruia în acel moment se exercita acțiunea „Fiilor amurgului”, din *corp eteric*, la care lucrau „Spiritele focului” și din *corp astral*, la care lucrau „Spiritele personalității”. – Faptul că în acea perioadă de evoluție, „Spiritele amurgului” acționau asupra corpului fizic al omului constituia, pentru aceste entități spirituale, ceva deosebit de important, deoarece prin aceasta au putut atunci să urce la nivelul *umanității*, așa cum se întâmplase, în cursul aceleiași ciclu pe Saturn, cu „Spiritele personalității”, iar pe Soare, cu „Spiritele focului”. Trebuie să ne imaginăm că „germenii senzoriali” ai corpului fizic, care și-au urmat evoluția, au putut servi, începând de la mijlocul celui de al patrulea ciclu lunar, „Spiritelor amurgului”, ca instrumente pentru a putea avea percepția obiectelor și a manifestărilor exterioare de pe Lună. Cât privește ființa umană, aceasta abia mai târziu, pe Pământ, și tot începând din al patrulea ciclu terestru*, va fi capabilă să se servească de aceste simțuri. Către mijlocul celui de al cincilea ciclu lunar (a cincea rundă), omul evoluase atât de mult încât poate lucra el însuși, în mod inconștient, asupra propriului său corp fizic. Datorită acestei activități, în condițiile unei conștiințe obscure, el își creează primii gemeni a ceea ce numim „Sinea spirituală” sau „Manas”. (A se compara și cu lucrarea mea *Teosofia*) [14]. „Sinea spirituală” își va atinge deplina sa dezvoltare în cursul viitoarei evoluții a omenirii. Mai târziu, se va uni cu Atma, „Omul-spirit”, și cu Buddhi, „Spiritul

vieții“, și va forma partea superioară, spirituală a omului. După cum pe Saturn *Tronurile* sau „Spiritele voinței“ au infiltrat cu esența lor „Omul-spirit“ (Atma), iar pe Soare, *Heruvimii* cu înțelepciunea lor, au făcut același lucru cu „Spiritul vieții“ (Buddhi), acum pe Lună, *Serafimii* vor lucra asupra „Sinei spirituale“ (Manas), insuflând ceea ce, în decursul fazelor viitoare ale evoluției, pe Pământ, va deveni facultatea de reprezentare a omului, facultate care îi va permite, ca ființă care *gândește*, să stabilească raporturi între sine și lumea înconjurătoare. – Trebuie să adăugăm că, începând de la mijlocul celui de al șaselea ciclu, pe Lună reapare „Sprititul vieții“ (Buddhi) iar de la mijlocul ciclului al șaptelea, „Omul-spirit“ (Atma), care se unesc cu „Sinea spirituală“ pentru ca la finele marelui ciclu cosmic lunar să fie pregătit „omul superior“. Acesta, împreună cu celălalt**, care se dezvoltase pe Lună, trece în acea stare de somn cosmic, perioada de repaus cosmic (Pralaya), spre a-și continua evoluția pe noua planetă, Pământul.

* Corespunzător – pentru planeta Pământ – cu al patrulea regn de viață, regnul sau starea de viață „minerală“(NT).

** Prin „celălalt“ trebuie să înțelegem ceea ce am putea numi „omul inferior“, adică omul alcătuit din primele trei elemente, corpul fizic, corpul eteric și corpul astral, spre deosebire de „omul superior“, alcătuit din Manas, Buddhi și Atma (NT).

În timp ce, de la mijlocul celui de al cincilea ciclu de evoluție al Lunii și până în ciclul al șaselea, omul lucrează asupra corpului său fizic în starea sa de conștiință obscură, „Spiritele amurgului“ acționează asupra corpului său eteric. Așa cum am arătat mai înainte, în epoca (ronda) precedentă, aceștia acționaseră asupra corpului fizic și, prin această lucrare, aceste spirite s-au pregătit ca acum să preia de la „Spiritele focului“ acțiunea asupra corpului eteric; la rândul lor „Spiritele focului“ preiau acțiunea asupra corpului astral de la „Spiritele personalității“. Între timp „Spiritele personalității“ s-au ridicat în sfere mai înalte. – Lucrarea „Spiritelor amurgului“ asupra corpului eteric are drept urmare faptul că aceste entități își leagă propria lor stare de conștiință de imaginile conștiinței corpului eteric. Pentru aceasta, se imprimă acestor imagini aptitudinea de a simți *plăcere* sau *durere* față de lucruri. În timpul evoluției pe Soare, doar corpul fizic era, în această privință, scena activității lor. De aceea, atunci, plăcerea și durerea erau legate doar de funcțiile acestui corp cu stările sale. Acum, situația se schimbă, iar plăcerea și durerea sunt legate de simbolurile care se formează în corpul eteric. Prin urmare, în conștiința crepusculară a omului „Spiritele amurgului“ trăiesc (experimentează) o lume a sentimentelor. Este aceeași lume de sentimente pe care omul o va trăi el însuși când va ajunge la treapta de conștiință terestră. – În corpul astral acționează în același timp „Spiritele focului“. Ele îl fac apt să aibă sentimente și sensibilități vii față de lumea înconjurătoare. Plăcerea și durerea, așa cum fuseseră inoculate în corpul eteric, în modul descris mai sus, de „Spiritele amurgului“, iau un caracter neactiv (pasiv); ele se prezintă mai mult ca niște imagini inerte oglindite de lumea exterioară. Dar ceea ce „Spiritele focului“ infiltrează în corpul astral sunt *afecțiuni vii*, iubire și ură, mânie, teamă, groază, pasiuni arzătoare, instincte, dorințe ș.a.m.d. Întrucât mai

înainte „Spiritele personalității“ (Asuras) își infuzaseră entitatea lor în acest corp, aceste sentimente puternice apar în prezent cu un caracter de individualitate egoistă, de o particularitate evidentă. Este util să ne facem o idee despre felul cum era structurat acel strămoș al nostru pe Lună, la acea perioadă. Avea un corp fizic cu ajutorul căruia își pregătește, deși cu o conștiință deplin obscură, „Sinea spirituală“ (Manas). Mai era înzestrat cu un corp eteric, cu ajutorul căruia „Spiritele amurgului“ simt plăcere și durere; în sfârșit, avea un corp astral care, prin acțiunea „Spiritelor focului“, provoacă dorințe, afecțiuni, pasiune. Dar acestor trei elemente constitutive ale omului, pe Lună, le lipsește cu desăvârșire o conștiință a obiectelor. În corpul astral apar și dispar nenumărate imagini încălzite de afectele pe care le-am arătat mai sus. Pe Pământ, când se va forma starea de conștiință obiectivă, proprie facultății de gândire, corpul astral va deveni purtătorul subordonat sau instrumentul unei gândiri formate din reprezentări. Acum însă, pe Lună, el se dezvoltă într-o autonomie proprie deplină. El este, în ceea ce îl privește, mai activ și mai agitat decât mai târziu pe Pământ. Pentru a-l caracteriza, putem spune că omul era atunci structurat ca om-animal. Într-un fel, el se situează pe o treaptă superioară, în comparație cu animalele care sunt azi pe Pământ. El avea într-un mod mai intens toate calitățile animalității. Într-o anumită privință, acele calități sunt mai sălbatice, mai nestăpânite decât acelea ale animalelor actuale. În acel stadiu de evoluție a sa, omul poate fi considerat ca fiind o ființă care se situa între animale și oamenii de astăzi. Dacă ar fi continuat pe acest drum, în evoluția sa, ar fi devenit o ființă sălbatică, cu impulsuri nestăpânite. Evoluția terestră are ca scop tocmai îmblânzirea și înfrânarea caracterului animal din om. Aceasta se obține prin realizarea unei conștiințe legate de gândire.

Dacă pe omul care s-a dezvoltat pe Soare l-am numit „om-plantă“, putem numi acum omul de pe Lună „om-animal“. Faptul că s-a putut ajunge la o asemenea evoluție presupune o transformare corespunzătoare și a lumii înconjurătoare. S-a arătat că omul-plantă de pe Soare s-a putut dezvolta și pentru că, alături de regnul acestui om-plantă, s-a constituit independent și un regn mineral. În timpul primelor două cicluri lunare (ronde), aceste două regnuri, regnul vegetal și regnul mineral, au apărut din nou, ieșind din tenebre. Ele apar însă cu o anumită modificare, în sensul că și unul și celălalt au devenit mai dense în structura lor, mai grosolane. În ciclul lunar următor, al treilea, din regnul vegetal se detașează o parte care nu suferise procesul de densificare, de solidificare. Datorită acestui fapt, această parte a regnului vegetal furnizează substanța din care se va putea forma entitatea animalică a omului. Și tocmai această entitate animalică, prin legătura sa cu corpul eteric mai evoluat acum și cu corpul astral care abia se formase, constituie tripla alcătuire a ființei umane, pe care am descris-o mai înainte. Regnul vegetal, care se formase pe Soare, nu se putea transforma în întregime în animalitate, deoarece ființa animală are nevoie de plante pentru a-și duce existența. O lume vegetală formează baza unei lumi animale. Așa cum omul-solar nu s-a putut ridica (de la nivelul mineral de pe Saturn) la nivelul vegetal decât prin aceea că o parte din tovarășii săi au fost împinși în jos, spre regnul mineral, la fel este cazul acum pentru omul-animal, pe Lună. El părăsește o parte din ființele care, pe Soare, făceau parte împreună cu el din aceeași natură vegetală și le împinge înapoi la nivelul de regn vegetal mai dens. Am văzut că omul-animal de pe

Lună nu era identic cu animalul actual, ci se situa undeva la mijloc, între animalul și omul de astăzi; la fel, mineralul de pe Lună se situa între ceea ce sunt mineralul și vegetalul de acum. El avea în natura sa și ceva vegetal. Rocile lunare nu erau pietre, așa cum le vedem noi acum; ele aveau ceva viu, o forță de germinație și de creștere. La rândul său, vegetalul era dotat pe Lună cu o anumită caracteristică animală.

Omul-animal pe Lună nu avea încă oase solide. Scheletul său era cartilaginos. Întreaga sa structură, comparată cu structura omului actual, era moale. În consecință, însăși capacitatea sa de mișcare era diferită. El nu se deplasa mergând, ci mai curând sărind sau chiar plutind. Aceasta se datora faptului că Luna nu avea atunci, așa cum are astăzi Pământul, o atmosferă ușoară, formată din aer; învelișul său era mult mai dens, mai dens chiar decât apa. Omul se mișca, deci, înainte și înapoi, în sus și în jos, în acest mediu lichid dens. În acest mediu trăiau și minerale și animale din care își procurau hrana. Într-adevăr, acest mediu conținea forța care, mai târziu, pe Pământ, s-a transmis numai ființelor, forța de fecundare. Omul nu era atunci bisexual, ci unisexual. Structura lui materială era din apă și aer. Dar cum în lume totul trece prin etape de tranziție, la fel este cazul și acum. Către sfârșitul ciclului lunar, la unele exemplare de oameni-animale se manifesta o anumită predispoziție către bisexualitate, ca o pregătire a unei viitoare situații care va fi pe Pământ, mai târziu.

În al șaselea și al șaptelea ciclu lunar, constatăm un declin progresiv al evenimentelor prezentate, dar, în același timp, aceste ultime două cicluri corespund formării unei stări de maturitate oarecum excesive. Apoi totul intră în acea stare de repaus cosmic (Pralaya), de somn care va conduce la existență caracteristică Pământului.

Dezvoltarea corpului astral la om este legată de un proces cosmic, care trebuie să fie și el descris aici. Când, după pauza care a urmat perioadei cosmice a Soarelui, acesta „iese“ din nou din tenebre, tot ceea ce trăiește pe noua planetă îl populează ca pe un întreg. Numai că acest Soare trezit din somnul său este altceva decât fusese cel anterior. Substanța sa nu mai are acea veche și perfectă strălucire, ceva mai mult, are chiar unele părți mai întunecate. Acestea par să se separe din masa omogenă. Începând cu al doilea ciclu (rondă) aceste părți întunecate apar tot mai mult ca o componentă nouă, de sine stătătoare; corpul Soarelui devine prin aceasta ca un fel de biscuit. El constă acum din două părți, una evident mai mare, alta mai mică, dar ambele rămân unite printr-o legătură comună. În cursul celui de al treilea ciclu, aceste două părți se separă una de alta în mod definitiv și apar două entități distincte, Soarele și Luna. Acestea sunt acum două corpuri cosmice separate, iar unul, Luna, începe să se rotească în jurul celuilalt. O dată cu Luna, toate ființele a căror evoluție am descris-o în acest capitol se retrag de pe Soare. Dezvoltarea corpului astral se va face numai pe corpul lunar desprins de Soare. Evenimentul cosmic pe care îl evocăm acum reprezintă condiția necesară pentru o continuare a evoluției menționate. Cât timp ființele respective legate de om și-ar fi tras forța din propriul lor domeniu solar, evoluția lor nu ar mai fi putut atinge nivelul pe care l-am arătat. În ciclul al patrulea lunar (ronda a patra), Luna este deja o planetă de sine stătătoare și tot ce am descris că se petrecuse în acea perioadă se desfășoară exclusiv pe Lună.

Să rezumăm, ca și mai înainte, evoluția planetei lunare și a fiintelor sale.
I. Luna este planeta pe care omul își dezvoltă o conștiință de imagini cu un caracter simbolic.

II. În timpul primelor două cicluri (ronde) are loc, într-un anumit fel, o repetare a evenimentelor anterioare petrecute pe Saturn și pe Soare, repetare care, de fapt, pregătește evoluția omului pe planeta Luna.

III. În ciclul al treilea se formează corpul astral al omului, ca emanație a „Spiritelor mișcării” în domeniul existențialului.

IV. Concomitent cu acest eveniment, Luna se separă de corpul solar unitar ieșit din somnul cosmic și începe să se rotească în jurul părții solare de care se despărțise. Evoluția ființelor legate de om se continuă numai pe Lună.

V. În timpul ciclului al patrulea, „Spiritele amurgului” pătrund corpul fizic al omului și, prin acest fapt, ele se ridică la treapta de om.

VI. Corpului astral care se formează îi este inoculată independența de către „Spiritele personalității” (Asuras).

VII. În ciclul al cincilea, omul însuși începe să lucreze, cu o stare de conștiință complet obscură, asupra corpului său fizic. Prin aceasta, Monadei deja existente i se adaugă „Sinea spirituală” (Manas).

VIII. În timpul evoluției desfășurate pe Lună, în corpul eteric al omului se dezvoltă un fel de senzație de plăcere și durere, care are însă un caracter pasiv. În schimb, în corpul astral se dezvoltă afectele, mânie, ură, instincte, pasiuni etc.

IX. La cele două regnuri existente, vegetal și mineral, impinse spre un nivel inferior, se alătură regnul animal, din care face parte acum și omul însuși.

Către sfârșitul întregii perioade cosmice, Luna și Soarele încep să se apropie din ce în ce mai mult și, când sosește momentul pauzei cosmice (Pralaya), cele două corpuri se unesc și formează din nou un întreg și astfel trec prin starea de somn cosmic, pentru ca apoi să se trezească într-o nouă eră cosmică, cea a Pământului.

VIAȚA PĂMÂNTULUI

În expunerile precedente, am arătat cum s-au format în mod succesiv elementele constitutive a ceea ce putem numi „natura inferioară a omului”: corpul fizic, corpul eteric și corpul astral. Am descris, de asemenea, faptul că, de fiecare dată când un corp nou urma să se alăture celor precedente, trebuia ca acestea să se transforme în așa fel, încât să poată servi drept suport și instrument al celui nou. Concomitent cu acest progres, are loc un proces asemănător legat de conștiința umană. Atât timp cât omul inferior era alcătuit numai din corp fizic, starea sa de conștiință era profund obscură; aceasta nu se putea compara nici măcar cu starea de conștiință a somnului lipsit de vise, pe care o avem astăzi, deși pentru noi această stare o percepem propriu-zis ca „inconștientă”. Când, după un timp, apare corpul eteric, omul dispune de o conștiință care se poate asemana cu somnul fără vise. O dată cu formarea corpului astral se manifestă o conștiință de imagini crepusculară asemănătoare, dar

nu la fel cu cea care i se atribuie în prezent omului când visează. A patra stare de conștiință, aceea pe care o avem acum, se poate descrie ca fiind starea de conștiință a omului terestru. – Ea se formează în decursul celei de a patra ere cosmice, a Pământului, care urmează după celelalte trei precedente, Saturn, Soare, Luna.

Pe Saturn s-a format, în etape diferite, corpul fizic al omului. În acea perioadă, acest corp nu putea servi drept purtător al unui corp eteric. Acesta s-a alăturat corpului fizic numai în timpul ciclului cosmic solar. În decursul unor cicluri mai mici care s-au succedat unul după altul, pe Soare, corpul fizic a fost în așa măsură transformat, încât a putut să devină purtător al corpului eteric, cu alte cuvinte, acesta a putut acționa în corpul fizic. În timpul evoluției lunare, se alătură corpul astral și acum, la rândul lor, corpul fizic și cel eteric sunt astfel transformate, încât pot sluji ca purtătoare și instrumente pentru corpul astral. Ca urmare a acestor evenimente, pe Lună omul este o ființă alcătuită din corp fizic, corp eteric și corp astral. Prin corpul eteric el poate resimți plăcere și durere, prin corpul astral devine o ființă cu stări afective, mânie, ură, iubire și așa mai departe.

După cum am mai arătat, în diversele mădulare ale ființei sale acționează spirite superioare. Astfel, pe Lună corpul eteric primește de la „Spiritele amurgului” facultatea de a resimți plăcere și durere; la rândul lor, „Spiritele focului” insuflă corpului astral stări emotive.

Totodată, în timpul celor trei mari cicluri, Saturn, Soare, Lună, mai are loc și un alt eveniment. În ultimul ciclu mic pe Saturn, după cum am văzut, cu sprijinul „Spiritelor voinței” (Tronuri) s-au pus bazele „Omului-spirit” (Atma). În penultimul ciclu mic solar, s-a alăturat „Spiritul vieții” (Buddhi), cu asistența Heruvimilor, iar în timpul antepenultimului ciclu mic lunar, cu ajutorul Serafimilor, „Sinea spirituală” (Manas) se unește cu celelalte două. Prin urmare, în decursul celor trei mari cicluri s-au format două obârșii umane propriu-zise, un om inferior format din corp fizic, corp eteric și corp astral și un om superior alcătuit din „Omul-spirit” (Atma), „Spiritul vieții” (Buddhi) și „Sinea spirituală” (Manas). Cele două naturi ale omului, natura inferioară și cea superioară, au mers, la început, pe drumuri diferite.

Evoluția Pământului are ca scop ca cele două ramuri despărțite ale omului, având origini diferite, să se reunească.

Mai întâi, la sfârșitul celui de al șaptelea ciclu, întreaga existență lunară trece în starea de somn cosmic (Pralaya). Prin aceasta, totul se amestecă, prefăcându-se, ca să spunem așa, într-o masă nediferențiată. Soarele și Luna, care fuseseră separate, după cum am văzut mai sus, se contopesc din nou, în ultimul ciclu lunar. Când totul re apare, apoi, din acea stare ca de somn, are loc, la început, neapărat în cursul primului ciclu mic, o repetare a stării de pe Saturn; în al doilea ciclu, o repetare a stării de pe Soare și, în al treilea ciclu mic, o repetare a evoluției de pe Lună. În cursul acestui ultim (al treilea) ciclu, ființele care se află pe această nouă Lună, care se desparte din nou de Soare, reiau oarecum modul de existență pe care îl aveau pe

vechea Lună. Omul inferior apare mai întâi ca o ființă intermediară, între omul de azi și animal, plantele se situează între actualele naturi vegetale și animale, iar mineralele nu au decât pe jumătate caracterul inert, lipsit de viața de astăzi; în cealaltă jumătate ele mai sunt încă vegetale.

În a doua jumătate a acestui al treilea ciclu începe pregătirea unui alt eveniment. Mineralele se solidifică, iar vegetalele își pierd puțin câte puțin caracterul animal al sensibilității lor; iar din acea categorie unitară de om-animal se dezvoltă două clase. Una rămâne la nivelul de animalitate, cealaltă, în schimb, suportă o scindare în două a corpului astral. O parte rămâne cu un caracter inferior, fiind mai departe purtătoare a emoțiilor și stărilor afecte arătate, iar altă parte, superioară, dobândește o anumită independență, fapt care o face capabilă să exercite un fel de dominație asupra componentelor inferioare ale omului, asupra corpului fizic, a corpului eteric și a corpului astral inferior. Urmează intervenția „Spiritelor personalității” care preiau sub controlul lor partea superioară a corpului astral și îi infuzează sentimentul de independență, dar, o dată cu acesta, și egoismul. - Acum, numai în partea inferioară a corpului astral, se angajează acțiunea „Spiritelor focului”, în timp ce în corpul eteric sunt active „Spiritele amurgului”, iar în corpul fizic își începe acțiunea acea entitate-forță pe care noi o putem considera ca fiind propriu-zis strămoșul omului. Aceeași entitate-forță a construit, pe Saturn, „Omul-spirit” (Atma) cu ajutorul Tronurilor, pe Soare, „Spiritul vieții” (Buddhi) cu asistența Heruvimilor iar pe Lună, „Sinea spirituală” (Manas), împreună cu Serafimii. – Acum însă totul se schimbă. Tronurile, Heruvimii și Serafimii se retrag, înălțându-se spre sfere superioare, iar omul spiritual va fi asistat de „Spiritele înțelepciunii”, ale mișcării și ale formei. Aceste înalte entități sunt, de acum înainte, unite cu „Sinea spirituală” cu „Spiritul vieții” și cu „Omul-spirit” (respectiv cu Manas-Buddhi-Atma). Sub îndrumarea acestor entități, în a doua jumătate a celui de al treilea ciclu terestru, ființa-forță umană, pe care am amintit-o mai sus, elaborează corpul fizic. Aportul cel mai important îl au aici „Spiritele formei”. Ele au structurat corpul fizic uman în așa măsură, încât acesta devine un fel de precursor al corpului uman de mai târziu, în al patrulea ciclu terestru (ciclul actual sau a patra rondă).

În corpul astral al ființelor-animale rămase în urmă, rămân active exclusiv „Spiritele focului”; în corpul eteric al vegetalelor acționează „Spiritele amurgului”. „Spiritele formei” participă la transformarea regnului mineral, solidificându-l și atribuindu-i forme precise și rigide.

Nu trebuie însă să facem greșeala de a ne închipui că raza de acțiune a spiritelor menționate s-ar limita doar la acțiunile arătate mai sus. Nu am arătat de fiecare dată decât direcțiile principale ale acestor activități. Pe un plan secundar, toate aceste entități spirituale conlucrează pretutindeni. Astfel, de exemplu, „Spiritele formei” au în același timp o anumită contribuție la formarea corpului fizic al plantelor și animalelor ș.a.m.d.

Când această fază de evoluție este terminată, la sfârșitul celui de al treilea ciclu din evoluția Pământului, toate entitățile – inclusiv Soarele și Luna – se contopesc din nou și intră într-o stare de somn, dar de o durată mai mică (Pralaya mică). Totul se transformă într-o masă nediferențiată (un Haos), iar la terminarea acestei pauze, începe al patrulea ciclu terestru, în care ne aflăm și în prezent.

Într-o primă fază, din masa aceea nediferențiată (pe care am numit-o haos), încep să se separe, ca stări germinale, toate regnurile care se formaseră înainte, regnul mineral, regnul vegetal, cel animal, precum și regnul uman. Mai întâi, apar, ca germeni diferențiați de sine stătători, ceea ce putem considera ca fiind strămoșii omului actual, la al căror corp astral superior, în ciclul anterior, acționaseră „Spiritele personalității“. Toate celelalte ființe, din regnul mineral, vegetal și animal, nu au încă o existență proprie, independentă (căci în acel stadiu, totul este încă într-o stare de înaltă spiritualizare, pe care o putem numi „fără formă“ sau „starea Arupa“. La nivelul actual al evoluției numai cele mai elevate gânduri ale omului – de exemplu, conceptele matematice sau idealurile morale – sunt țesute din această substanță, care atunci era comună tuturor ființelor aflate la acel stadiu). Tot ce se afla la un nivel inferior acestui strămoș al omului apare numai ca expresie a activității unor ființe superioare. Animalele de exemplu, apar doar ca stare de conștiință proprie „Spiritelor focului“, iar plantele ca stare de conștiință a „Spiritelor amurgului“. În ceea ce privește regnul mineral, avea o dublă existență reflectată în gânduri. Mai întâi, mineralele existau ca germeni de gândire la strămoșul uman menționat mai sus, apoi ca gânduri în conștiința „Spiritelor forme“. Însuși „omul superior“ („Omul-spirit“, „Spiritul vieții“ și „Sinea spirituală“) exista în conștiința „Spiritelor forme“.

În mod treptat totul intră acum într-un proces general de densificare. Această densificare este însă, în etapa următoare, doar de o consistență care nu depășea gradul de densificare a gândurilor. Ființele animale care se formaseră în cursul ciclului precedent pot să se manifeste acum și ele. Ele se desprind din conștiința „Spiritelor focului“ și devin ființe de gânduri independente. Această nouă etapă se numește „cu formă“ sau Rupa*. În același timp, omul evoluează într-atât, încât corpul său independent format din gânduri lipsite de formă este îmbrăcat acum de „Spiritele forme“ cu un corp alcătuit dintr-o substanță de gânduri mai grosolană, având formă. Animalele sunt alcătuite în acest stadiu, ca ființe independente, numai din această substanță.

* În sanscrită, *arupa* înseamnă o stare „fără formă“, iar *rupa*, o stare „cu formă“ (NT).

Urmează o nouă fază de densificare. Stadiul la care se ajunge acum se poate asemui cu reprezentările țesute din conștiința de imagini de vis. Este stadiul pe care îl numim „astral“. – Strămoșul omului își continuă mersul înainte. Ființa sa primește un nou corp, alcătuit din substanța caracterizată mai sus, care se alătură celorlalte două componente ale sale. În felul acesta, el dispune de un nucleu interior fără formă, un corp de gânduri și un corp astral. Animalele obțin un corp astral asemănător, iar

plantele se desprind din conștiința „Spiritelor amurgului“ și devin entități astrale de sine stătătoare.

Pasul următor al evoluției constă în aceea că procesul de densificare atinge stadiul pe care îl numim fizic. Mai întâi avem a face cu o stare fizică extrem de subtilă, cu eterul cel mai fin. Strămoșul omului primește de la „Spiritele formeii“ un corp eteric foarte fin, care vine să se alăture componentelor sale anterioare. El este alcătuit acum dintr-un nucleu de gânduri fără formă, dintr-un corp de gânduri structurat, dintr-un corp astral și un corp eteric. Animalele au un corp de gânduri structurat, un corp astral și un corp eteric; plantele au un corp astral și un corp eteric; mineralele apar pentru prima dată ca structuri eterice de sine stătătoare. Pe această treaptă a evoluției terestre, avem a face cu patru regnuri: regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal și regnul uman. În cursul evoluției trecute, s-au format alte trei regnuri. În perioada când animalele în stadiul de gânduri (starea rupa) s-au desprins de „Spiritele focului“, la rândul lor „Spiritele personalității“ au eliberat din structura lor anumite entități. Acestea erau formate dintr-o substanță nedeterminată de gânduri, care se conturează ca un fel de nor, apoi se destramă, apare și dispăre. Nu se poate vorbi despre ele ca despre entități de sine stătătoare, ci mai mult ca despre o masă globală nedeterminată. Ele reprezintă ceea ce numim *primul regn elementar*. În stadiul astral, ceva asemănător se desprinde din „Spiritele focului“. Sunt un fel de imagini sau plăsmuiri fantomatice asemănătoare cu reprezentările produse de conștiința de vis. Ele formează *al doilea regn elementar*. În sfârșit, la începutul stării fizice, anumite entități cu caracter de imagini nedeterminate se desprind din „Spiritele amurgului“. Nici aceste apariții nu sunt independente, dar au posibilitatea să exteriorizeze forțe asemănătoare cu pasiunile și emoțiile ființelor umane sau animale. Aceste stări afective în continuă mișcare și fără o existență independentă formează *al treilea regn elementar*. Creaturile care fac parte din al treilea regn elementar pot fi preceptuate de persoanele înzestrate cu o conștiință de imagini de vis sau cu o conștiință de imagini conștiință sub aspectul de flux de lumină, fulgi colorați, miresme, gusturi, fel de fel de sunete și zgomote. Toate asemenea percepții au un caracter fantomatic*.

* Creaturile care constituie cele trei regnuri elementare sunt cunoscute și ca „ființe elementare“ (NT).

Pentru a ne face o imagine corectă a Pământului, în momentul când ieșind din starea sa anterioară astrală, se densifică și apare sub forma unui corp de natură fin eterică, trebuie să ni-l închipuim ca un conglomerat format dintr-o masă minerală eterică, laolaltă cu ființe umane, animale și vegetale sub formă eterică. Într-o oarecare măsură, creaturile celor trei regnuri elementare sunt prezente peste tot, în tot locul, pătrunzând nu numai în spațiile intermediare, umplându-le, ci chiar și în celelalte ființe.

Acest corp terestru este populat de entitățile spirituale superioare, care participă în cele mai felurite moduri la viața tuturor regnurilor menționate. Ele formează, putem spune, o comunitate spirituală, un fel de stat spiritual, iar reședința, ca și atelierul lor,

este corpul Pământului, pe care îl poartă așa cum melcul își poartă căsuța. Pentru acel stadiu, trebuie să luăm în considerare faptul că Soarele și Luna - care în prezent sunt despărțite de Pământ - făceau atunci corp comun cu acesta. Ambele aceste corpuri cerești s-au despărțit de Pământ abia mai târziu.

„Omul superior“ (Omul spirit-Spiritul vieții-Sinea spirituală, respectiv Atma-Buddhi-Manas) nu are încă, în acel moment, independență. El este încă un membru al statului spiritual, fiind legat, la început, de „Spiritele formei“, așa cum mâna este legată de organismul omenesc, ca membru lipsit de independență.

Așa se prezintă drumul de formare pe care îl urmează Pământul până la atingerea stadiului fizic. În continuare, urmează să arătăm cum, în interiorul acestui stadiu, evoluția merge înainte. Se va vedea că descrierea acestui drum al dezvoltării se va lega de ceea ce am expus deja în capitolele precedente din *Cronica Akasha*, privind evoluția Pământului.

Stările de evoluție parcurse, pe care le-am caracterizat ca fiind starea „fără formă“, „cu formă“, „astrală“ și „fizică“, stări care se diferențiază în cadrul unui ciclu mic (rondă), poartă în manualele teosofice denumirea de „globuri“. În acest sens, se poate vorbi de un glob „arupa“, de un glob „rupa“ de un glob „astral“ și de unul „fizic“. Sunt păreri care consideră aceste denumiri ca fiind inadecvate, necorespunzătoare. Nu este însă cazul să angajăm acum o discuție asupra acestei teme, căci singurul lucru care are importanță sunt faptele ca atare, nu denumirile lor. În loc de a ne ocupa de denumiri, este mai bine să descriem lucrurile cât mai clar cu putință. În orice caz, terminologia va fi *întotdeauna* mai mult sau mai puțin nepotrivită. Căci, fiind vorba să aplicăm faptelor petrecute în lumea spirituală denumiri luate din lumea noastră sensibilă, nu vom face niciodată decât să vorbim prin parabole*.

* În lucrările ulterioare, Rudolf Steiner va folosi termenul de „stare de viață“ sau „regn de viață“ pentru „rondă“ și „stare de formă“ pentru „glob“. A se vedea și ciclul de conferințe [Apocalipsa lui Ioan](#) (Nürnberg, 1909), (GA 104), apărut în traducere la editura Univers Enciclopedic, 1996 (NT).

Relatarea pe care am făcut-o asupra evoluției cosmice a omenirii a ajuns până la momentul care reprezintă începutul procesului de solidificare fizică a Pământului. Să încercăm să evocăm în minte stadiul de evoluție a omenirii la această etapă. Ceea ce mai târziu vor apărea ca Soare, Lună și Pământ formau, în acel moment, un singur corp cosmic. El era compus dintr-o substanță eterică și numai în sânul acesteia își aveau existența ființele care ulterior vor exista ca oameni, animale, vegetale și minerale. Pentru ca un nou progres să fie posibil, acest corp comun trebuie să se scindeze mai întâi în două părți, din care una va deveni mai târziu Soarele, iar cealaltă va conține încă, laolaltă, ceea ce mai târziu, printr-o nouă separare, va deveni Pământul și Luna. Încă și mai târziu va avea loc această a doua scindare: Luna se va

desprinde, iar Pământul va rămâne ca reședință pentru om și pentru celelalte creaturi aflate împreună cu el.

Cine este familiarizat cu literatura teosofică trebuie să fie lămurit asupra acestor lucruri și să știe că prima scindare a corpului cosmic în două are loc într-o perioadă pe care această literatură o situează în timpul așa-zisei a doua rase-rădăcină (sau rasă principală) a omenirii. Strămoșii omului din această rasă sunt descriși ca structuri având un corp format din eter fin. Dar nu trebuie să ne închipuim că asemenea ființe ar fi putut evolua pe actualul Pământ, chiar și după ce acesta s-a desprins de Soare și, mai târziu, s-a separat de Lună. După aceste separări planetare, asemenea corpuri eterice nu au mai fost posibile. – Dacă urmărim evoluția omenirii în acest ciclu la care a ajuns expunerea noastră, ciclu care continuă și în prezent, vom putea distinge în cadrul lui o serie de perioade principale, dintre care cea prezentă, în care ne aflăm, este a cincea. – Relatările precedente preluate din *Cronica Akasha* au vorbit despre aceste perioade. Deocamdată să amintim încă o dată ceea ce este necesar pentru o aprofundare a celor expuse. – Prima stare principală ne prezintă pe strămoșul omului ca pe o entitate alcătuită din eter foarte fin. Literatura curentă teosofică săvârșeste o anumită eroare considerând această entitate ca alcătuind prima rasă principală. În linii generale, această stare se menține și în a doua perioadă, în care aceeași literatură plasează a doua rasă principală*. Până la această etapă a evoluției, reamintim că Soarele, Luna și Pământul formau un singur corp ceresc. Apoi, Soarele se desprinde ca un corp de sine stătător și, prin aceasta, lipsește Pământul, care este încă unit cu Luna, de toate forțele prin care strămoșii omului ar fi putut să se mențină într-o stare eterică, deoarece îndată după desprinderea Soarelui începe un proces intens de densificare a formelor umane, ca și a acelorale celorlalte făpturi care conviețuiau cu omul. Toate aceste ființe sunt silite să se adapteze, într-o oarecare măsură, condițiilor de la noul lor loc de viață.

* Această primă „rasă” corespunde perioadei „polare”, iar a doua corespunde perioadei „hiperboreene” (NT).

Nu numai forțele materiale părăsesc acest domeniu de viață, dar și entitățile spirituale despre care am spus că formau, în corpul cosmic unic pe care l-am evocat, acea comunitate spirituală îl părăsesc. Existența lor rămâne, de acum înainte, legată de Soare, într-un mod mai intim decât era mai înainte, în corpul cosmic pe care Soarele l-a părăsit. Dacă aceste entități ar fi rămas atașate de forțele care mai târziu s-au dezvoltat pe Pământ și pe Lună, evoluția lor proprie ar fi avut de suferit, căci nu ar mai fi putut evolua până la treptele corespunzătoare lor. Pentru continuarea evoluției lor, ele aveau nevoie de o nouă reședință, și ea le-a fost oferită de Soare, după ce acesta s-a purificat – ca să spunem așa – de forțele terestre și lunare. La nivelul la care aceste forțe se află acum, ele nu mai pot să acționeze decât din exterior, adică din Soare, asupra forțelor terestre și lunare.

Vedem, deci, care este semnificația separării menționate. Anumite entități, superioare omului, și-au realizat evoluția, până în acel moment, pe corpul cosmic unic, așa cum

am văzut; acum aceste entități pretind și preiau pentru sine o parte din corpul comun și cedează omului și celorlalte creaturi restul.

Consecința separării de Soare a fost o revoluție radicală în evoluția omului și a celorlalte creaturi. Într-o anumită privință, aceasta a fost o decădere, pentru că a însemnat o trecere de la o treaptă de evoluție superioară la una inferioară. Dar a fost necesară, deoarece trebuia să se piardă contactul nemijlocit cu entitățile superioare. Evoluția omului și a celorlalte făpturi ar fi intrat într-o fundătură, dacă nu ar fi survenit alte evenimente cosmice datorită cărora au fost posibile progresul și dirijarea evoluției pe alte căi. – Forțele care, la vremea aceea, se aflau în sânul Pământului, dar care apoi s-au desprins o dată cu Luna și au rămas unite cu ea, ar fi făcut imposibil orice progres, dacă ar mai fi rămas legate de Pământ. Prezența acestor forțe ar fi împiedicat pentru totdeauna ca lumea să arate așa cum este astăzi și ar fi condus la apariția unor ființe în care sentimentele de ură, de mânie, emoțiile etc. dezvoltate - după cum am văzut - în timpul celui de al treilea mare ciclu, adică în timpul existenței lunare, ar fi atins un grad excesiv de animalitate feroce. – De altfel, un anumit timp, aceasta s-a și întâmplat. Consecința directă a separării Soarelui a fost formarea unei a treia stări principale de evoluție la strămoșul omului, stare care în literatura teosofică este caracterizată ca fiind a treia rasă principală, rasa lemuriană. Din nou trebuie să spunem că termenul de „rasă” pentru acel stadiu al evoluției nu este prea fericit ales. Într-adevăr, ceea ce înțelegem astăzi prin „rasă” nu s-ar putea compara cu acei strămoși ai noștri de atunci, decât într-un sens foarte impropriu. Trebuie să fie foarte clar că formele create în cursul evoluției în trecutul îndepărtat, ca și cele pe care le va dezvolta în viitor, se deosebesc în mod atât de profund de forma corpurilor pe care le cunoaștem și le avem astăzi, încât denumirile, pe care le utilizăm în prezent, nu pot servi decât ca niște expediente, care de altfel, pentru epoci atât de îndepărtate își pierd propriu-zis orice semnificație, orice sens. – De fapt, nu se poate vorbi de „rasă” decât în perioada când evoluția a ajuns la a doua treime a celei de a treia stări principale (a perioadei lemuriene). Atunci abia se formează pentru prima dată ceea ce numim acum „rase”. Acest caracter de rasă se menține apoi, în continuare, în timpul evoluției atlanteene, adică în cea de a patra stare principală, și chiar mai departe, până în vremurile noastre, adică în a cincea stare principală. Dar către sfârșitul acestei a cincea perioade, a noastră, noțiunea de „rasă” își va pierde, din nou, orice semnificație. În viitor, omenirea va fi divizată în grupuri care, în nici un caz, nu vor mai fi considerate drept „rase”. În această privință, literatura curentă teosofică a creat multe confuzii. În special, aceasta se datorează cărții lui Sinnett *Budismul esoteric* [15], carte care are, pe de altă parte, meritul de a fi prima lucrare ce a popularizat, în timpul nostru, concepția teosofică despre lume. În această lucrare, evoluția cosmică este prezentată ca și cum, în decursul ciclurilor cosmice, „rasele” se succedau neschimbate. Ceea ce nu a fost niciodată cazul. Chiar și grupul, care merită să fie considerat „rasă”, se *naște* și apoi *dispare*. De aceea, expresia „rasă” ar trebui aplicată pentru a caracteriza numai un anumit segment din evoluția omenirii. Înainte sau după acest „segment”, există forme de evoluție care sunt cu totul altceva decât „rasă”. – Ne-am luat riscul să facem o asemenea observație absolut îndreptățită, de altfel, numai pentru că dorim să

facem o descifrare corectă a *Cronicii Akasha*. Cel care face această descifrare se simte în perfectă concordanță cu adevărata cercetare spirituală ocultă. Altminteri, niciodată nu ar fi avut intenția să aducă asemenea obiecții împotriva unor cărți meritorii din literatura teosofică. Autorul își mai îngăduie să facă și alte observații – chiar dacă numai în mod superficial –, și anume că inspirațiile marelui maestru menționat în Budismul esoteric nu sunt în contradicție cu tot ce am expus noi aici, ci doar că neînțelegerea provine din faptul că autorul acelei lucrări a transpus *în felul său*, prin limbajul nostru uman actual, înțelepciunea atât de greu de exprimat a acelor inspirații.

A treia stare din evoluția omenirii (lemuriană) reprezintă tocmai momentul când au apărut „rasele”. Acest eveniment a fost provocat de desprinderea Lunii de Pământ. Această desprindere a Lunii a fost urmată imediat de apariția celor două sexe. Acest stadiu din evoluția omenirii este menționat frecvent în relatările extrase din *Cronica Akasha*. Când Pământul, încă unit cu Luna, s-a desprins de Soare, oamenii nu erau separați pe sexe, masculin și feminin. Înainte de acest eveniment, fiecare ființă umană reunea în corpul său, într-un mod încă foarte subtil, ambele sexe. – Trebuie să precizăm că acest strămoș bisexual al omului se afla, în comparație cu omul actual, pe o treaptă de evoluție inferioară. Instinctele inferioare acționau cu o intensitate extraordinară și nu putea fi vorba nici de cea mai mică urmă de progres spiritual. Tendința spre o evoluție spirituală, concomitentă cu o ponderare a instinctelor inferioare, este legată și apare în momentul când Luna și Pământul s-au despărțit și Pământul a intrat în zona de influență a altor corpuri cosmice. Această acțiune comună a Pământului cu alte corpuri cerești, întâlnirea sa cu planete străine, are o importanță extraordinară și se situează într-un timp pe care literatura teosofică îl numește perioada lemuriană. Despre aceasta, se va relata în alt capitol din *Cronica Akasha*.

Este nevoie să evocăm acum, încă o dată, același mers al evoluției, dar dintr-o altă perspectivă. Există un motiv bine întemeiat pentru acest demers, căci nu am putea, într-adevăr, niciodată să pătrundem suficient adevărurile referitoare la lumile superioare atacând aspecte din cele mai diferite. Trebuie să fim bine lămuriți asupra faptului că fiecare latură pe care o abordăm nu duce, în final, decât la ceva foarte sumar, abia schițat și, numai în mod treptat, încetul cu încetul, când aceeași problemă o vom cerceta din cele mai diferite laturi, impresiile culese se vor completa și vor forma o imagine întreagă, din ce în ce mai vie. Numai asemenea imagini pot ajuta pe omul care dorește să pătrundă în lumile superioare, și nu niște concepte schematic și rigide. Cu cât imaginile sunt mai vii, mai colorate, cu atât putem spera mai mult să ne apropiem de realitățile superioare. – Este foarte clar că tocmai imaginile din lumile superioare sunt cele care provoacă, în prezent, la mulți contemporani, o oarecare neîncredere. Lumea acceptă, cu multă ușurință, fel de fel de concepte prezentate schematic, fel de fel de clasificări – cu cât mai multe denumiri – despre Devachan, despre evoluția planetelor și așa mai departe, dar devine dintr-o dată pur și simplu cârcotașă când cineva își permite să descrie lumile suprasensibile ca un călător care descrie peisaje din America de Sud. Și totuși, trebuie să o spunem că

numai prin asemenea imagini pline de viață se poate înțelege ceva util, și nu prin diverse denumiri și scheme lipsite de viață.

OMUL TERESTRU ȘI ALCĂTUIREA SA CVADRUPLĂ

Această expunere are ca punct final omul. Așa cum trăiește în prezent pe Pământ, el este alcătuit dintr-un corp fizic, un corp eteric, unul astral și „eul“. Această natură cvadruplă a omului poartă în sine germenii unei evoluții ulterioare superioare. „Eul“ acționează prin forța sa proprie asupra corpurilor „inferioare“, transformându-le și imprimându-le elementele superioare ale naturii umane. Înnobilarea și purificarea corpului astral prin acțiunea „eului“ provoacă nașterea „Sinei spirituale“ (Manas); transformarea corpului eteric sau vital creează „Spiritul vieții“ (Buddhi), iar prefacerea corpului fizic este propriu-zis „Omul-spirit“ (Atma). Transformarea corpului astral este în plină desfășurare în actuala perioadă de evoluție a Pământului; transformarea conștientă a corpului eteric și a corpului fizic aparține viitorului; ea a început acum numai la cei inițiați, la cei care aprofundează știința ocultă și la discipolii lor. – Această triplă transformare a omului este conștientă, dar ei i-a premers o alta, mai mult sau mai puțin inconștientă, și anume în evoluția terestră de până actun. În această prelucrare inconștientă de transformare a corpului astral, a corpului eteric și a corpului fizic trebuie să găsim crearea sufletului senzației, a sufletului rațiunii și a sufletului conștienței*.

* O expunere mai temeinică asupra acestei chestiuni se găsește în lucrarea mea [Educația copilului din punctul de vedere al științei spirituale](#), precum și în lucrarea [Teosofia. Introducere în cunoașterea suprasensibilă a lumii și menirea omului](#) (Nota ediției germane).

Este cazul să lămurim care dintre cele trei corpuri ale omului (fizic, eteric, astral) este, în felul său, cel mai desăvârșit. Am fi foarte ușor înclinați să considerăm corpul fizic ca fiind inferior și să-l privim, în consecință, ca fiind cel mai imperfect. Ar însemna, în cazul acesta, să ne facem vinovați de o eroare. Este foarte adevărat că în viitor corpul astral și cel eteric vor atinge o înaltă perfecțiune, dar în prezent corpul fizic, în felul său, este cel mai perfecționat dintre toate trei. Numai faptul că omul are acest corp fizic în comun cu regnul natural terestru cel mai de jos, cu regnul mineral, ar putea să explice eroarea amintită. Omul are în comun corpul eteric cu regnul vegetal, iar corpul astral cu regnul animal, considerate a fi superioare celui mineral. – Este adevărat că în ceea ce privește corpul fizic uman acesta este alcătuit din aceleași substanțe și forțe care se găsesc și în vastul regn mineral, dar modul cum aceste substanțe și forțe acționează în corpul uman este expresia însăși a înțelepciunii și perfecțiunii care au stat la baza acestui edificiu. Ne putem convinge de faptul că este așa numai dacă ne vom strădui să studiem acest edificiu nu numai cu sobrietatea inteligenței, ci și cu căldura noastră sufletească. Să luăm orice componentă a corpului fizic și să o cercetăm; să luăm, de exemplu, partea superioară a femurului. Acest os

nu este o simplă aglomerare masivă de substanță dură, ci o construcție de mici bastonașe (trabecule osoase) – ca să spunem așa – dispuse, cu o deosebită artă, în diverse direcții. Nici o tehnică inginerască actuală nu ar putea să construiască un pod sau ceva asemănător cu o asemenea înțelepciune. Osul femural depășește chiar și astăzi tot ce poate fi mai desăvârșit făcut de mintea omului. Pentru ca să se poată obține, cu cea mai mică masă de substanțe, prin orientarea acelor bastonașe, forța necesară de tracțiune și susținere a părții superioare a corpului, s-a construit osul în mod atât de înțelept. Cu cantitatea cea mai mică de substanță materială, se obține cel mai mare efect posibil. Nu putem decât să cădem în admirație față de o asemenea „capodoperă“ a arhitecturii naturale. Și, de asemenea, nu putem avea o mai mică admirație în fața minunatei alcătuirii a creierului uman, sau a inimii, de fapt în fața structurii de ansamblu a corpului fizic uman. Să comparăm acum cu acesta gradul de perfecțiune pe care l-a atins corpul astral în actuala etapă a evoluției umane. El este purtător al sentimentelor de plăcere și de neplăcere, al pasiunilor, al impulsurilor, al poftelor nestăpânite etc. Și câte atacuri nu îndreaptă acest corp împotriva înțelepteii organizării a corpului fizic! O mare parte din alimentele îmbietoare pe care omul le consumă sunt pur și simplu otrăvuri pentru inimă. Ce rezultă de aici? Că activitatea care a dus la formarea fizică a inimii acționează mai înțelept decât corpul astral, care acționează chiar împotriva acestei înțelepciuni. Nu încapă nici o îndoială că în viitor corpul astral se va ridica pe o treaptă superioară de înțelepciune, dar în prezent nu este, în felul său, atât de desăvârșit precum este corpul fizic, în ceea ce îi este propriu. La fel stau lucrurile și în ceea ce privește corpul eteric; ceva mai mult, chiar și „eul“, această ființă care clipă de clipă încearcă să ajungă la înțelepciune, trecând prin rătăcirii și iluzii.

Comparând, așadar, gradele de perfecțiune pe care le-a atins fiecare din elementele care compun ființa umană, vom constata fără greutate că, în felul său, corpul fizic este, în prezent, cel mai evoluat, că pe o treaptă mai jos de dezvoltare se află corpul eteric, că pe o treaptă și mai jos se află corpul astral și că partea cea mai imperfectă din om este, în prezent, în felul său, „eul“. Această situație provine din faptul că, în cadrul evoluției planetare a Pământului, cel mai mult s-a lucrat la corpul fizic al omului. Ceea ce poartă astăzi omul ca fiind corpul său fizic, a trecut prin toate etapele de evoluție de până acum, de la Saturn, apoi Soare, Lună și Pământ (până la nivelul atins de acesta în prezent). Toate forțele acestor corpuri planetare au prelucrat rând pe rând, unele după altele acest corp, astfel că el a putut, încetul cu încetul, să dobândească actualul grad de perfecțiune. El este, deci, cel mai vechi element al ființei umane. – Corpul eteric, așa cum se manifestă astăzi în om, nu exista în timpul evoluției planetare a lui Saturn.. El a apărut abia în timpul evoluției planetare a Soarelui. Asupra lui nu au acționat toate forțele din cele patru corpuri planetare, așa cum a fost cazul pentru corpul fizic, ci numai trei, și anume ale Soarelui, ale Lunii și ale Pământului. El nu va putea, decât într-o perioadă viitoare a evoluției, să ajungă, în felul său, la perfecțiunea pe care o are acum corpul fizic. Corpul astral, la rândul său, s-a alăturat corpului fizic și celui eteric în timpul evoluției lunare, iar „eul“ abia acum, în timpul evoluției terestre.

În legătură cu evoluția corpului fizic uman, trebuie să ne reprezentăm următorul tablou: pe Saturn, acest corp a realizat prima treaptă a evoluției sale, continuată pe Soare în așa fel, încât poate deveni purtător al corpului eteric. Dar încă pe Saturn, corpul fizic progresase și devenise un mecanism extrem de complicat, fără însă a avea viață în el. Complexitatea acestui mecanism a dus, până la urmă, la o stare de decădere, căci această complexitate atinsese un asemenea nivel de dezvoltare, încât doar forțele minerale, care îl dirijau și acționau în el, nu au mai putut să-l mențină integru. Dezmembrarea și distrugerea corpului fizic uman a provocat chiar decadența lui Saturn. – Dintre regnurile naturale actuale, mineral, vegetal, animal și uman, pe Saturn se afla numai ultimul, regnul uman. Ceea ce în prezent numim regn animal, vegetal și mineral nu exista pe Saturn. Pe această planetă, dintre cele patru regnuri naturale exista numai omul, cu corpul său fizic, care era, de fapt, un fel de mineral complicat. Celelalte regnuri s-au format ca urmare a faptului că, în decursul evoluției următoarelor planete care s-au succedat, nu toate ființele au reușit să urce la gradul de evoluție necesar planetei pe care evoluau. Aceasta face că numai o parte din corpurile umane formate pe Saturn au atins o maturitate deplină conformă cu scopul etapei Saturn. Corpurile care atinseseră acest scop au fost trezite, în perioada următoare, solară, oarecum la o nouă existență, dar în forma lor veche, iar această formă a fost pătrunsă de corpul eteric. În felul acesta, ele au putut evolua către o treaptă superioară de perfecțiune. Au devenit un fel de oameni-plante. Partea cealaltă, care nu fusese capabilă să atingă, pe Saturn, nivelul normal al evoluției, a fost obligată, pe Soare, să repare această „neglijență“, dar în condiții mai puțin favorabile decât cele pe care le avusese pe Saturn. Acest grup a rămas, deci, în urma celor care reușiseră, pe Saturn, să atingă țelul fixat. În felul acesta, pe Soare, se formează un al doilea regn natural, pe lângă regnul uman.

Ar fi o greșeală să credem că în corpul uman format pe Saturn s-ar fi aflat toate organele pe care le avem în prezent. Lucrurile nu stau nicidecum așa. În acea epocă extrem de îndepărtată, își află originea mai ales organele senzoriale ale corpului uman. Ele au apărut atunci ca germenii ai ochiului, ai urechii etc., dar în structură minerală, așa cum astăzi, pe Pământ, se formează „cristale lipsite de viață“; originea acestor organe este, deci, deosebit de veche, iar forma lor actuală o datorează faptului că în fiecare epocă planetară care s-a succedat după Saturn au suferit transformări care le-au adus perfecțiunea de acum. Pe Saturn, ele nu erau decât simple „aparate“ fizice; pe Soare, au fost transformate prin acțiunea de pătrundere a corpului eteric sau vital. Au fost astfel integrate într-un proces biologic și au devenit aparate fizice vii. Li s-au alăturat apoi celelalte elemente ale corpului fizic uman, care nu se puteau dezvolta decât sub acțiunea directă a unui corp eteric, și anume organele de creștere, de nutriție și de reproducere. Bineînțeles, primii germenii ai acestor noi organe, așa cum s-au format pe Soare, nu aveau nici o asemănare cu formele perfecționate pe care le au în prezent. – Organele cele mai avansate pe care corpul uman le-a încorporat atunci sub acțiunea comună a corpului fizic și a celui eteric au fost acelea care, între timp, s-au transformat în *glande*.

Putem spune că pe Soare corpul fizic uman era un sistem glandular căruia i s-au imprimat organele de simț care se aflau pe o treaptă de evoluție corpesunzătoare. – Procesul evolutiv se continuă pe Lună. Corpului fizic și celui eteric li se alătură corpul astral. În felul acesta, în corpul alcătuit din glande și organe senzoriale se imprimă primii gemeni ai unui sistem nervos. Se observă cum la fiecare stadiu succesiv al evoluției planetare corpul fizic uman devine tot mai complex. Pe Lună, el se compune din nervi, glande și organe senzoriale. Simțurile au suferit un dublu proces de transformare și perfecționare, în timp ce sistemul nervos se află încă la prima sa fază. Privit în ansamblu, omul, pe Lună, este alcătuit din trei elemente: corpul fizic, corpul eteric și corpul astral. Corpul fizic are în natura sa o triplă structură, care reflectă în sine lucrarea executată asupra sa de forțele saturniene, solare și lunare. Corpul eteric are, la rândul său, numai o dublă configurație; el poartă în sine doar influența acțiunii Soarelui și a Lunii. Corpul astral nu are decât o singură influență, aceea exercitată de forțele lunare. – Prin îmbogățirea sa cu un corp astral, pe Lună, omul a devenit capabil pentru o viață interioară de sentimente. El este în măsură să-și formeze, în corpul astral, imagini din cele ce se petrec în jurul său. Aceste imagini pot fi, într-o anumită măsură, comparate cu imaginile de vis pe care le are omul în prezent, cu deosebire că acelea erau mai vii și mai colorate; și, ceea ce este cel mai important, ele se raportau la evenimente reale ce aveau loc în lumea înconjurătoare, în timp ce imaginile actuale pe care le avem în vis sunt doar ecouri din viața de toate zilele sau, cel mult, oglindiri *confuze* ale unor fenomene interioare sau exterioare. Imaginile care se formau în conștiința omului pe Lună corespundeau perfect cu realitățile lumii exterioare pe care le oglindeau, dar într-un mod aparte. Să luăm un exemplu: un om, pe Lună, compus din corp fizic, corp eteric și corp astral, așa cum le-am descris, întâlnește în calea sa o altă ființă lunară. El nu o percepe ca pe ceva aflat în spațiu. Acest lucru nu va fi posibil decât mai târziu, când se va ridica la nivelul unei stări de conștiință proprie stadiului Pământ. Dar apărea în corpul său astral o imagine care, prin forma și culorile sale, exprima foarte exact dacă cealaltă ființă, din fața sa, îi poartă simpatie sau antipatie, dacă îi este binevoitoare sau reprezintă o primejdie pentru el. Așadar, omul lunar putea foarte bine să se călăuzească în viață după aceste imagini care apăreau în conștiința sa de imagini. Ele constituiau un mijloc perfect de orientare. Instrumentul fizic de care avea nevoie corpul astral pentru a intra în relație cu regnurile naturale inferioare era sistemul nervos încorporat corpului fizic.

Pentru ca această evoluție a omului în timpul stadiului lunar, așa cum am înfățișat-o, să poată avea loc, a fost necesară influența produsă de un mare eveniment cosmic. Faptul că omul dispunea de un corp astral și de un sistem nervos corespunzător format în corpul fizic a fost posibil numai pentru că Soarele care era un corp unic s-a scindat în două, în Soare și Lună*. Soarele urcă pe o treaptă superioară și devine stea fixă, Luna rămâne planetă - așa cum fusese și Soarele înainte - și începe să se rotească în jurul Soarelui, din care se desprinsese. Acest eveniment provoacă o transformare cu consecințe din cele mai importante pentru tot ceea ce trăia pe Soare și pe Lună. Vom urmări acest proces de transformare, deocamdată, numai în ceea ce privește viața pe Lună. Omul, alcătuit din corp fizic și eteric, rămâne legat de Lună,

după ce aceasta se desprinde de Soare. Prin aceasta, el intră în condiții de existență cu totul noi, căci Luna a preluat cu sine din Soare numai o parte din forțele de care acesta dispunea și numai această parte acționa acum asupra ființelor umane, partea rămasă pe propria sa planetă; partea cealaltă a forțelor fusese reținută de Soare și era dirijată, de acum înainte, din afară către Lună și, implicit, către om, ca locuitor pe Lună. Dacă ar fi rămas situația anterioară, totalitatea forțelor solare ar fi continuat să se reverse asupra omului din propriul său habitat, iar viața interioară a acestuia, care se manifesta prin imaginile ce apăreau în corpul astral, nu ar fi putut lua naștere. Forțele solare rămân și acum active, așa cum fuseseră și înainte, în corpul fizic și în cel eteric, dar acum acțiunea lor era venită din afară. Dar o parte a acestor două corpuri este eliberată de influența solară și i se permite să primească și influențele noului corp cosmic care se formase prin desprinderea de Soare, adică influențele Lunii. În consecință, omul era suspus pe Lună unei duble influențe, aceea a Soarelui și aceea a Lunii. Influența lunară a determinat formarea acelor organe ale corpului fizic și ale corpului eteric prin care se recepționau impresiile din corpul astral. Pe de altă parte, corpul astral nu putea crea imagini decât sub influența forțelor solare venite din exterior și nu de pe propria planetă. Influența forțelor lunare a transformat germenii senzoriali și organele glandulare în așa măsură, încât li s-a putut alătura și un sistem nervos; totodată, datorită influențelor solare, s-a reușit ca imaginile corpului astral, cărora sistemul nervos le servea drept instrument, să corespundă proceselor desfășurate în mediul lunar, așa cum s-a arătat mai sus.

* Pentru a preîntâmpina o eventuală neînțelegere, trebuie arătat că acest „corp unitar“ este vechiul Soare care după cum știm, la terminarea ciclului său evolutiv intră în starea de repaus cosmic (Pralaya). La sfârșitul acestuia, din tenebre apare vechiul Soare, dar încărcat acum și cu forțe noi, cu forțele lunare. El este încă un glob unitar, dar compus din două elemente. Acest corp se scindează în două, în Soare, care acum, din vechea planetă, devine stea fixă, și din Lună, care reprezintă evoluția în continuare, ca al treilea ciclu, a Pământului (NT).

Dar, în aceste condiții, evoluția nu putea continua decât până la un anumit punct. Dacă s-ar fi depășit acest punct, omul lunar s-ar fi înțepenit în viața sa interioară de imagini; prin aceasta, el ar fi trebuit să piardă orice legătură cu Soarele. Când lucrurile au ajuns aici, Soarele a preluat din nou corpul Lunii și o anumită perioadă au format, ca la început, *un singur corp* cosmic. Această reunificare durează până când omul atinge nivelul necesar evitării unei noi perioade de dezvoltare a durificării la care ar fi ajuns pe Lună. Când acest nivel a fost realizat, are loc o nouă despărțire, dar de data aceasta Luna antrenează cu sine și unele forțe solare, pe care înainte nu le preluase. Acest fapt provoacă, după un anumit timp, o altă separare. Ceea ce se detașase de Soare, în ultima parte, era un corp cosmic care conținea toate forțele și entitățile care trăiesc, în prezent, pe Pământ și pe Lună. Pământul purta deci, în acel moment, în propriul său corp și Luna. Ulterior, ea se desprinde și acum se rotește în jurul său. Dacă Luna ar fi rămas înglobată în corpul Pământului, acesta nu ar mai fi putut deveni niciodată scena pe care se desfășoară evoluția omului, așa cum o

cunoaștem în prezent. Era necesar ca forțele lunare actuale să fie eliminate mai întâi din corpul Pământului, iar omul trebuia să rămână pe scena terestră astfel purificată pentru a-și continua evoluția. În acest fel, din vechiul Soare s-au format trei corpuri cosmice. Două dintre aceste corpuri cosmice, noul Soare și noua Lună, își trimit acum forțele către Pământ și, implicit, către om, din exterior. – Datorită acestor evenimente în evoluția corpurilor cosmice, a devenit posibil ca natura tripartită a omului, așa cum fusese pe vechea Lună (corp fizic, eteric și astral) să mai primească al patrulea mădular, „eul“. Această nouă împlinire era condiționată de o perfecționare a corpului fizic, a corpului eteric și a celui astral. Perfecționarea corpului fizic consta din inserarea sistemului inimii, ca element pregătitor al *sângelui cald*. Bineînțeles, sistemul senzorial, sistemul glandular și cel nervos au trebuit să fie astfel transformate, încât să fie compatibile cu noul sistem circulator al sângelui cald din organismul uman. Organele senzoriale au fost atât de profund transformate, încât de la simpla conștiință de imagini – pe care o aveau pe vechea Lună – să treacă la treapta superioară a conștiinței de obiecte, capabilă să mijlocească perceperea lucrurilor exterioare. Această conștiință o avem astăzi din momentul când ne trezim dimineața din somn până seara, la culcare. Pe vechea Lună, simțurile nu erau receptive către lumea din afară, imaginile conștiinței apăreau din interior. Tocmai această deschidere a simțurilor către lumea exterioară este o cucerire a evoluției terestre.

S-a amintit mai sus că nu toate corpurile umane create pe Saturn și-au atins nivelul care le era destinat și, în felul acesta, pe Soare, alături de regnul uman, așa cum arăta la vremea aceea, a luat ființă un al doilea regn natural. Este firesc să ne imaginăm că, la fiecare nouă etapă din evoluție, pe Soare, pe Lună și chiar pe Pământ, au rămas în urmă mereu alte ființe față de scopul perioadei respective și, datorită acestui fapt, au luat naștere regnurile naturale inferioare. Regnul animal, care se află cel mai apropiat de om, este de exemplu, acela care încă de pe Saturn a fost primul grup care a rămas în urmă, dar apoi, parțial, în condiții nefavorabile, pe Soare și pe Lună, a recuperat din mersul evoluției, astfel că pe Pământ, deși nu a atins nivelul uman, totuși, în parte, a fost apt să primească în structura sa sânge cald. Sângele cald nu a existat în nici un regn natural înainte de stadiul terestru. Acele animale care, în prezent, au sânge rece (sau temperatură variabilă), precum și anumite plante, s-au format datorită faptului că unele ființe din regnurile inferioare de pe Soare au rămas, în continuare, în urma stadiului la care ajunseseră celelalte ființe din același regn. Regnul mineral de astăzi s-a format cel mai târziu și, în bună parte, chiar în timpul actualului stadiu terestru.

Omul terestru, alcătuit acum din cele patru elemente, primește de la Soare și Lună influența forțelor care au rămas legate de aceste două corpuri cosmice. De la Soare primește forțele care servesc progresului, dezvoltării și devenirii, iar de la Lună, forțele care duc la densificare și la formă. Dacă omul ar fi rămas numai sub influența forțelor solare, el ar fi fost atras într-un vârtej de creștere rapidă, fără măsură. De aceea a fost necesar ca, la un anumit moment, să părăsească Soarele, primind în felul acesta, pe vechea Lună, care se desprinsese de Soare, forța care să împiedice acea

dezvoltare prea rapidă. Dacă însă, pe de altă parte, ar fi rămas legat constant de Lună, forțele contrare dezvoltării l-ar fi împietrit într-o formă rigidă. Pentru a se stabili un echilibru, procesul s-a desfășurat în așa fel, încât a permis formarea Pământului propriu-zis, în sânul căruia ambele influențe s-au echilibrat în mod corespunzător. Această echilibrare corespunde cu un alt moment important, când la cele patru mădulare care alcătuiau ființa umană se adaugă un element superior, *sufletul*, ca esență interioară.

Corpul fizic al omului este, în ceea ce privește forma, funcțiile sale, mișcarea etc., expresia și rezultatul a ceea ce se petrece în celelalte mădulare, în corpul eteric, în corpul astral și în „eu“. În expunerile pe care le-am făcut mai înainte referitor la *Cronica Akasha*, s-a văzut cum, în decursul evoluției, aceste mădulare au intervenit, unul după altul, în formarea corpului fizic. În timpul evoluției saturniene, nici unul din celelalte mădulare nu era atașat de corpul fizic. Atunci însă, s-au pus primele temeiuri ale structurii sale de mai târziu. Este bine să avem o reprezentare corectă asupra acestei probleme și să nu credem că forțele corpului eteric, ale corpului astral și ale „eului“, care au acționat mai târziu direct asupra corpului fizic, nu ar fi fost prezente pe Saturn. Dimpotrivă, ele au acționat și atunci, dar acțiunea lor venea, într-un anumit sens, din afară, nu din interior. Aceste mădulare nu erau încă formate, nu erau legate în mod precis de corpul fizic al omului, dar forțele care ulterior – pe Soare, pe Lună și pe Pământ – s-au legat cu acesta acționau totuși, dar din mediul exterior al lui Saturn, din, „atmosfera“ acestuia, și au pus bazele primului germen al corpului fizic. Ulterior, pe Soare, acest germen a fost transformat și perfecționat, pentru că unele din aceste forțe au constituit corpul eteric specific al omului și nu mai acționau din exterior, ci s-au legat de corpul fizic, acționând din interiorul acestuia. Același lucru s-a făcut și pe Lună, în ceea ce privește corpul astral, iar pe Pământ, corpul fizic a suferit a patra transformare și a putut deveni purtător al „eului“. De acum înainte, acțiunea acestor mădulare se desfășoară din interior.

După cum se vede, pentru cercetătorul din domeniul științei spirituale, corpul fizic uman nu are absolut deloc un caracter rigid, nimic definitiv în ceea ce privește forma sau modul de acțiune. El este în curs de transformare continuă. Această transformare are loc și în prezent, în actuala perioadă, terestră, a evoluției sale. Putem înțelege viața umană numai dacă reușim să avem o reprezentare despre această prefacere.

Dacă cercetăm organele omului din perspectiva științei spirituale, constatăm că acestea se află pe trepte de evoluție foarte diferite. Există în corpul omului unele organe care, în structura lor actuală, se găsesc pe o treaptă descendentă, altele pe o treaptă ascendentă. Primele își vor pierde tot mai mult, în viitor, importanța pe care o au acum. Apogeul misiunii lor a trecut, ele degenerază și, în cele din urmă, vor dispărea din corpul uman. Alte organe sunt în plină evoluție ascendentă; ele au în natura lor ceva ce astăzi există numai ca germen, dar vor căpăta în viitor o structură perfecționată și vor juca un rol major. Din prima categorie fac parte, între altele, organele de reproducere, de procreare de ființe asemănătoare. Ele își vor ceda rolul altor organe, pierzându-și chiar orice importanță. Va veni un timp când aceste organe

se vor afla într-o stare de completă degenerescență în corpul uman și nu vor mai servi decât ca un fel de mărturie a unui stadiu de mult trecut din evoluția noastră.

Alte organe, cum ar fi, de exemplu, inima și anumite structuri învecinate, se află, într-o anumită privință, la începutul evoluției lor. Ele vor aduce la o deplină dezvoltare ceea ce în prezent conține doar germeni potențiali. Din punctul de vedere al științei spirituale, inima și în legătură cu ea, ceea ce numim aparatul circulator și circulația sângelui, reprezintă cu totul altceva decât consideră în prezent fiziologia, care în această privință, este total dependentă de concepții materialist-mecaniciste. Știința spirituală reușește să facă lumină asupra unor fapte care pentru știința contemporană sunt absolut curențe, dar pe care, cu mijloacele pe care le are la dispoziție, aceasta nu le poate explica într-un mod cât de cât satisfăcător. Anatomia ne arată că mușchii din corpul uman sunt de două feluri, în ceea ce privește structura lor. Unii prezintă în structurile lor cele mai mici fibre netede, alții striuri transversale regulate. Mușchii netezi sunt, în general, aceia ale căror mișcări sunt independente de voința omului. De exemplu, mușchii intestinului au țesut neted și, prin mișcările lor regulate, evacuează bolul alimentar, fără ca voința noastră să poată influența această mișcare. Și mușchii care se află în iris sunt netezi; ei comandă mișcarea prin care pupila se dilată când primește mai puțină lumină și se contractă dacă primește prea multă. Aceste mișcări sunt independente de voința omului. Mușchii care, sub influența voinței noastre, comandă anumite mișcări, au o structură striată, cum sunt, de exemplu, mușchii de la brațe și picioare. Inima este și ea un mușchi din aceeași categorie, dar constituie o excepție. Voința noastră nu poate influența cu nimic mișcările sale ritmice, în actualul stadiu de evoluție a omului, deși este un mușchi „cu striuri transversale“. Știința spirituală este în măsură să explice cauza acestui fenomen. Inima nu va rămâne pentru totdeauna așa cum este astăzi. În viitor, ea va lua o formă cu totul alta și nici chiar funcția ei nu va mai fi aceeași, fiind pe cale să devină un mușchi care să asculte de voința omului. Ea va putea executa mișcări care să fie efectul impulsurilor sufletești, intime, ale omului. Încă de acum, inima prezintă, în structura sa, potențialități ale importantului rol pe care îl va avea în viitor, când ritmul cardiac va deveni expresia voinței umane, așa cum este, în prezent, ridicarea mâinii sau mișcarea picioarelor în mers. – Această perspectivă a inimii este strâns legată de o cunoaștere profundă pe care știința spirituală o are asupra raporturilor care există între inimă și aparatul circulator sanguin. Concepția materialist-mecanicistă consideră inima ca pe un fel de instrument care pompează sângele cu regularitate prin corp. Inima ar fi, deci, cauza circulației sanguine. Știința spirituală ne arată, însă, cu totul altceva. În concepția sa, pulsația sângelui, întreaga sa mobilitate interioară, este expresia proceselor sufletești exercitate asupra sângelui. Tot ce este legat de sânge este de natură sufletească. Paloarea datorită unui sentiment de frică, sau înroșirea obrazului ca efect al unui sentiment de rușine sunt manifestări materiale ale unor procese sufletești reflectate în sânge. Tot ce se manifestă prin sânge este numai și numai expresia a ceea ce are loc în viața noastră sufletească. Relația strânsă care există între pulsația sângelui și impulsurile sufletului reprezintă în sine un profund mister. Bătăile inimii sunt nu cauza, ci consecința pulsației

sângelui. – În viitor, datorită faptului că bătaile sale vor fi dirijate prin voința omului, inima va deveni mijlocul de exprimare în exterior a tot ce se țese în sufletul omului.

Alte organe, care de asemenea se află în cursul unei evoluții ascendente, sunt cele ale aparatului respirator și, mai ales, în rolul lor de instrumente ale vorbirii. În prezent, omul are capacitatea să-și transforme gândurile în mișcări ondulatorii ale aerului cu ajutorul acestora. Ceea ce el trăiește în interioritatea sa, transmite prin vorbire lumii exterioare. Trăirile sufletești pe care le are le transformă în mișcări ondulatorii ale aerului. Această mișcare ondulatorie a aerului este o reproducere a experiențelor care au loc în interioritatea noastră. În viitor, va fi posibil să se exteriorizeze din ce în ce mai mult natura interioară a ființei. Rezultatul final, în această privință, va fi că, o dată ce organele vorbirii își vor fi atins perfecțiunea maximă, ele vor servi ca organe de reproducere, pentru a procrea ființe asemănătoare. Organele vorbirii contin încă de pe acum germenul viitoarelor organe de reproducere. Și faptul că la bărbat, în timpul pubertății, se produce o schimbare a vocii (la animalele masculine, năpârlirea) este consecința relației secrete care există între instrumentul vorbirii și funcția de reproducere a omului.

Întregul corp fizic al omului, cu toate organele sale, poate fi studiat în sensul acesta din punctul de vedere al științei spirituale. Deocamdată nu putem da decât câteva exemple. Există o anatomie și o fiziologie aparținând științei spirituale. Și nu este prea departe timpul când știința curentă va trebui să se lase fecundată de știința spirituală, în sensul de a se transforma și a se adapta la ea.

În această privință, devine evident că asemenea rezultate ca cele arătate mai sus nu se întemeiază pe simple concluzii sau pe speculații logice (sau pe analogii), ci, dimpotrivă, trebuie ca ele să rezulte dintr-o cercetare temeinică în cadrul științei spirituale. Este absolut necesar să subliniem acest lucru, pentru că apar foarte ușor prozeliți zeloși ai științei spirituale care, după ce au prins câteva noțiuni, vorbesc vrute și nevrute, răspândind idei dintre cele mai fantastice. Așa că nu este deloc surprinzător că se trezesc în fața unei himere, cum se întâmplă foarte adesea.

Din cele spuse mai sus, s-ar putea trage concluzia următoare: deoarece organele de reproducere ale omului, în forma lor actuală, sunt primele care își vor pierde importanța, ar însemna că tot ele au fost, fără îndoială, și primele care au dobândit-o și, deci, ar fi organele cele mai vechi din corpul omului. Realitatea este însă alta: aceste organe sunt cele din urmă care au primit forma actuală și vor fi primele care o vor pierde.

Iată ce apare în fața ochilor unui cercetător pe tărâmul științei spirituale. Pe Soare, corpul fizic uman s-a dezvoltat, într-o anumită privință, până la nivelul existenței vegetale. El a fost întrepătruns atunci de un corp eteric. Pe Lună, acest corp ia un caracter de corp animal, fiind întrepătruns de un corp astral. Dar nu toate organele au luat parte la transformarea spre un caracter animal. Anumite părți au rămas la nivelul vegetalului. Chiar și mai târziu, când pe Pământ, după încorporarea „eului“, corpul

uman a luat forma pe care o are în prezent, alte organe au păstrat mai departe un pronunțat caracter vegetal. Dar să nu ne imaginăm neapărat că aceste organe arătau ca plantele din ziua de astăzi. Printre aceste organe putem enumera pe cele de reproducere. Încă de la începutul evoluției terestre, ele erau marcate deja de acest caracter vegetal. Înțelepciunea vechilor Misterii cunoștea acest adevăr. Operele de artă foarte vechi, care au păstrat multe tradiții transmise de Misterii, reprezentau, de exemplu, omul hermafrodit cu organe de reproducere asemănătoare cu frunzele de plante. Este vorba, după cum ați înțeles, de precursorii omului, care aveau încă vechiul tip de organe de reproducere (erau bisexuați). Putem observa foarte bine aceasta la tipul hermafroditului din colecția Capitoliului, la Roma. Când vom reuși să înțelegem temeinic toate acestea, ne vom da seama, printre altele, și de adevăratul sens al frunzei de smochin pe care o purta Eva. În felul acesta, vom descoperi pentru numeroase reprezentări vechi explicații reale, în timp ce interpretările actuale nu reflectă decât rezultatul unor demersuri intelectuale care, însă, nu au fost duse până la capăt. Trebuie să mai adăugăm că tipul hermafroditului, de care am amintit mai sus, prezintă și alte caractere vegetale. Când a fost sculptat mai exista tradiția că, într-un trecut extrem de îndepărtat, anumite organe ale omului suferiseră transformarea în sensul trecerii de la o natură vegetală la una animală.

Toate aceste transformări ale corpului uman sunt expresia forțelor de formare din corpul eteric, din corpul astral și din „eu“. Metamorfozele corpului fizic uman merg împreună cu faptele săvârșite de mădularele superioare ale omului. De aceea, nu putem înțelege structura și funcțiile corpului uman decât dacă studiem *Cronica Akasha*, care ne arată modul în care are loc alcătuirea, la nivel superior, a mădurelor mai mult sufletești și spirituale ale omului. Tot ce este fizic și material își găsește explicația și rostul în fapte de ordin spiritual. Acest lucru devine evident chiar și atunci când ne vom referi la *viitorul* elementului fizic.

Dar despre viitorul Pământului și al omenirii vom discuta în articole următoare.

RĂSPUNS LA UNELE ÎNTREBĂRI

În față ne stă o primă întrebare: *Dacă, într-adevăr, trecând mereu prin alte încarnări în rase care se succed unele după altele, dobândim noi facultăți și dacă, mai departe, nimic din ceea ce sufletul a putut să acumuleze în decursul experiențelor sale nu trebuie să se piardă, cum se explică faptul că omenirea de astăzi nu mai posedă, practic, nimic din facultățile pe care odinioară le avea dezvoltate la un nivel atât de înalt, de voință, de reprezentare și de stăpânire a forțelor naturii?*

De fapt, nu se pierde nici una din facultățile dobândite de suflet în trecerea sa printr-o etapă de evoluție. Dar când o nouă aptitudine se dezvoltă, cea precedentă ia o altă formă. Ea nu se mai manifestă în felul său propriu, ci servește ca bază pentru noua facultate care urmează. S-a arătat, între altele, că atlanteenii își însușiseră facultatea de memorizare. În prezent, noi nu ne putem imagina ce capacitate de memorizare

avea un atlantean. Dar tot ceea ce în prezent – acum, în cea de a cincea rasă – apare oarecum ca reprezentând daruri înnăscute a fost mai întâi obținut în Atlantida cu ajutorul memoriei. Reprezentările noastre despre spațiu, timp, numere etc. ne-ar produce mult mai multe dificultăți, dacă omul modern ar trebui să le obțină abia acum. Astăzi, misiunea omului este să-și însușească o inteligență bazată pe logică. Dar la atlanteeni logica lipsea. Iată de ce, atunci când este vorba să se dezvolte o nouă forță sufletească, cuceririle anterioare, așa cum se manifestau la timpul lor, trebuie să se retragă, să se refugieze sub pragul conștiinței. Dacă, de exemplu, castorul ar trebui la un moment dat să devină o ființă înzestrată cu gânduri, ar fi nevoit să-și transforme în altceva capacitatea lui de a-și face intuitiv construcții artificiale. – Atlanteenii aveau, de exemplu, și puterea de a exercita o anumită stăpânire asupra forțelor vitale. Cu această forță pe care o stăpâneau ei, au reușit să construiască acele extraordinare mașini. În schimb, nu stăpâneau nimic din ceea ce popoarele celei de a cincea rase-rădăcină au ca dar al povestirii. Ei nu cunoșteau nimic din trecut, nu aveau mituri, nu aveau povești. Doar din miturile pe care noi, cei din a cincea rasă, le avem, putem cunoaște ceva din acea putere de stăpânire a forțelor vitale pe care o aveau atlanteenii, și sub această formă s-a creat apoi baza pentru activitatea marcată de inteligență a rasei noastre. Marii inventatori și descoperitori pe care i-a dat rasa noastră sunt reîncarnări ale unor „clarvăzători“ din rasa atlanteană. În ideile lor geniale trăiește și se exprimă un element de altă natură, ceva ce în timpul încarnării atlanteene era tocmai forța creatoare de viață pe care o aveau în ei. Gândirea noastră logică, studiul naturii, tehnica etc. s-au format pe un teren care are o origine atlanteană. Dacă, să zicem, un inginer ar putea să retransforme forța sa intelectuală de judecată, ar rezulta ceva ce era propriu unui atlantean. Întreaga jurisprudență romană nu a fost decât transformarea forței de voințe existente în timpurile trecute. La rândul său, voința rămâne ca un fel de fundal, și în loc să ia singură anumite forme s-a transformat în forme de gândire care s-au concretizat în concepte de drept, juridice. Simțul frumosului la greci s-a format nemijlocit din forțe care serveau atlanteenilor la cultivarea spectaculoasă a formelor vegetale și animale. În fantezia artistică a lui Fidias [\[16\]](#) trăiește ceva de care un atlantean se servea nemijlocit pentru a transforma ființe vii adevărate.

O altă întrebare este aceasta: *Care este raportul dintre știința spirituală (teosofia) și așa-numita „știință ocultă“?*

Științele oculte există dintotdeauna. Ele au fost cultivate în așa-zisele „școli oculte“. Numai cine se supunea unor anumite probe avea acces în aceste școli, și nu i se dezvăluia decât ceea ce corespundea facultăților sale intelectuale, spirituale și morale. Această restricție era absolut necesară, deoarece cunoștințele în domeniile superioare, corect aplicate, reprezentau cheia de acces la o putere care, dacă ar fi încăput pe mâinile unor persoane nepregătite, ar fi dus în mod sigur la abuzuri. Știința spirituală nu face decât să popularizeze anumite cunoștințe elementare ale științei oculte. Motivul îl constituie actualele circumstanțe proprii epocii în care ne aflăm. Nivelul de dezvoltare a inteligenței atins în prezent de cei mai avansați contemporani din omenire face ca, nu peste mult timp, aceștia să aibă posibilitatea să

dobândească anumite concepții pe care, înainte vreme, numai acela care era introdus în științele oculte le putea avea. Dar, în acest caz, ideile și concepțiile respective erau prezentate într-o formă foarte caricaturală și deghizate, căci altfel ar fi putut avea efecte cu totul dăunătoare. De aceea, păstrătorii acestei străvechi înțelepciuni oculte se fereau să dezvăluie în public ceva din ea. În felul acesta, avem posibilitatea să determinăm după criteriile adevăratei înțelepciuni progresele făcute de omenire în decursul evoluției epocilor de cultură. Cunoașterea pe care o avem despre natură ne conduce, de exemplu, să ne formăm anumite păreri asupra originii lucrurilor. Dar fără o aprofundare bazată pe știința ocultă, aceste reprezentări nu sunt decât un fel de caricaturi. Tehnica se îndreaptă acum spre unele stadii de evoluție care nu vor fi benefice pentru umanitate, decât dacă oamenii vor primi în suflete influența profundă a unei concepții de viață care să aibă la bază știința spirituală. Cât timp popoarele nu aveau încă o cunoaștere a naturii și nici nu dispuneau de o tehnică așa cum este cea modernă, iar cele mai înalte învățăminte li se revelau sub formă de imagini religioase care se adresau numai sensibilității lor interioare, acestea aveau o putere binefăcătoare asupra oamenilor. Astăzi, omenirea are nevoie de aceleași adevăruri, dar într-o formă care să fie accesibilă inteligenței. Nimic din concepția despre lume bazată pe știința spirituală nu are un caracter arbitrar, ci rezultă dintr-o considerare a faptelor istorice așa cum s-a arătat mai sus. – Anumite părți din învățământul ocult sunt rezervate și astăzi numai celor care se supun unor probe de inițiere. Și chiar acele părți care se dezvăluie public nu sunt utile decât acelor care nu se mulțumesc să le primească doar ca pe niște cunoștințe superficiale, abstracte, ci și le însușesc în cea mai profundă intimitate astfel încât ele devin un fir conducător al *vieții* lor. O cunoaștere, chiar aprofundată, a învățămintelor științei spirituale nu are nici o valoare, dacă le stăpânim în mod pur intelectual și nu le pătrundem cu sentimentul și sensibilitatea noastră *în tot cursul vieții*. Numai printr-o astfel de abordare reușim să aflăm ceva din valoarea adevărilor sale. Altminteri rămân pur și simplu ceva în care credem sau nu credem. Dacă sunt înțelese în mod corect, adevărurile științei spirituale pot deveni pentru om cu adevărat un temei pentru existența sa, permițându-i să-și descopere demnitatea, valoarea și identitatea, și îi dă, în același timp, maximum de curaj în viață. Căci aceste adevăruri îl lămuresc asupra legăturii sale cu lumea din jur și îi dezvăluie scopurile superioare pe care trebuie să le urmărească și care îi este adevărata sa menire. Și aceasta se face în deplină armonie cu exigențele prezentului, astfel că omul nu este nevoit să se zbată cu antagonismul dintre credință și știință. Poți fi, în același timp, om de știință modern, dar și cercetător în domeniul spiritual. Condiția este să fii autentic și într-un caz și în altul.

PREJUDECĂȚI PRETINS-ȘTIINȚIFICE

Este absolut evident că, în viața spirituală, așa cum se prezintă ea astăzi, există multe aspecte care îngreunează, celui ce este în căutarea adevărului, o apropiere de cunoștințele pe care i le oferă știința spirituală (teosofia). Ceea ce am expus în articolele despre „*Problemele vitale ale mișcării teosofice*“ [\[17\]](#) poate fi luat ca un

fel de indicație asupra motivelor care însuflețesc pe cel care caută adevărul științific în această direcție. Multe din afirmațiile cercetătorilor în domeniul științei spirituale par cu totul fanteziste celor care le compară cu pretinsele judecăți sigure despre care cred că se pot obține din faptele expuse de științele naturale. Se mai adaugă faptul că acestea pot invoca în favoarea lor imensul aport pe care l-au adus pentru progresul omenirii și continuă să-l aducă. Ce impresie puternică poate produce faptul că o personalitate care își clădește concepția despre lume bazată exclusiv pe rezultatele științelor naturale afirmă cu mândrie aceste cuvinte: „Există o prăpastie între aceste două concepții extreme despre viață, una care privește exclusiv spre lumea aceasta, alta către cer. Până în prezent, totuși, știința omenească nu a găsit nicăieri urmele unui Paradis, ale unei existențe a celor morți sau ale unui Dumnezeu personal, această inexorabilă știință care sondează totul și disecă totul, care nu dă înapoi în fața nici unui secret, care scrutează cerul dincolo de nebuloase și analizează atomii infinit de mici ai celulelor vii, ca și ai corpurilor chimice, care descompune lumina Soarelui și lichefiază aerul, care în curând va putea să telegrafieze printr-un sistem fără fir de la un cap la altul al Pământului, care vede deja prin corpurile opace, care introduce navigația submarină sau cea aeriană, care ne deschide noi orizonturi datorită radiumului și altor descoperiri, ei bine, această știință care, după ce a dovedit adevărata filiațiune a tuturor ființelor vii și treptata lor metamorfozare până la formele pe care le îmbracă astăzi, se pregătește acum să-și dirijeze cercetările asupra organului sufletului uman asupra creierului” (prof. August Forel, *Leben und Tod*, München, 1908) [18]. Siguranța care se desprinde din aceste cuvinte (că cineva ar putea construi ceva pe baza acestor argumente) se trădează și din următorul pasaj pe care Forel îl adaugă celor de mai sus: „Pornind de la concepția monistă* asupra vieții, singura capabilă să dea socoteală de toate datele științei, trebuie să lăsăm la o parte supranaturalul și să ne întoarcem numai la cartea naturii“. În fața acestei situații, un cercetător serios al adevărului se vede confruntat cu două lucruri, care constituie o puternică piedică în calea unei eventuale înclinații pe care ar avea-o de a considera afirmațiile științei spirituale purtând un sâmbure de adevăr. Dacă există în el o sensibilitate față de aceste afirmații și va resimți, negreșit, printr-o logică mai subtilă și temeinicia lor interioară, ar putea fi îndemnat să reprime un asemenea impuls când trebuie să gândească în două feluri. Mai întâi, cei care reprezintă o autoritate în domeniu și care cunosc doar forța probatorie a faptelor certe găsesc că tot ce este „supranatural“ este numai fantasmagorie și ține de domeniul superstițiilor cu totul neștiințifice. În al doilea rând, dacă mă consacru studiului suprasensibilului, risc să devin o ființă neîndemânatică, un om nefolositor pentru viață. Căci tot ce se face pentru o viață practică trebuie să aibă rădăcini solid înfipite în „terenul realității“.

* Sistem filosofic potrivit căruia la baza tuturor fenomenelor naturii se află un singur principiu, o singură realitate, fie materială, fie spirituală (NT).

Nu toți dintre cei care se află în fața acestei dileme reușesc să sesizeze cu ușurință care este cu adevărat situația cu cele două probleme caracterizate. Cei care ar putea-o face și-ar da seama, de exemplu, în ceea ce privește primul punct, de următoarele:

rezultatele cercetărilor din domeniul științei spirituale nu vin nicidecum în contradicție cu faptele stabilite de cercetările în domeniul științelor naturale. În orice privință, când luăm în considerare relația dintre cele două domenii, *fără idei preconcepute*, constatăm, mai ales pentru timpul nostru, ceva cu totul diferit. Se dovedește că cercetarea științifică obiectivă se îndreaptă spre un țel care, într-un viitor nu prea îndepărtat, o va aduce într-o deplină armonie cu ceea ce cercetarea spirituală stabilește în anumite domenii din sursele sale suprasensibile. Se pot cita sute de cazuri care să vină în susținerea acestei afirmații; ne vom restrânge aici la unul singur, dar foarte caracteristic.

În conferințele pe care le-am ținut în legătură cu evoluția Pământului și a omului, am arătat că strămoșii popoarelor civilizate de astăzi au locuit un teritoriu care ocupa cândva o zonă pe suprafața Pământului care astăzi este, în mare parte, ocupată de Oceanul Atlantic. În articolele referitoare la *Cronica Akasha* m-am referit mai ales la aspectele și facultățile spiritual-sufletești ale strămoșilor atlanteeni. Chiar și în conferințele ținute, am descris în repetate rânduri cum arăta suprafața teritoriului care compune vechiul continent al Atlantidei. Spuneam: în vremea aceea, aerul era saturat cu o ceață alcătuită din vaporii de apă. Omul trăia în această atmosferă de negură umedă care, în anumite zone, nu se limpezea niciodată pentru a ajunge la puritatea deplină a aerului. Soarele și Luna nu puteau fi văzute, așa cum le vedem astăzi, ci erau înconjurate de un fel de halou colorat. Diferențierea netă între ploaie și timp senin, așa cum există în prezent, nu apărea în vremea aceea. Acel vechi continent poate fi cercetat cu ajutorul clarvederii și se constată că fenomenul curcubeului nu se cunoștea atunci. El a apărut abia în perioada postatlanteană. Strămoșii noștri atlanteeni trăiau într-o țară a negurilor. Aceste fapte s-au stabilit pe baza observațiilor suprasensibile; și trebuie să adăugăm că cercetătorul spiritual a procedat în modul cel mai just când s-a desprins cu energie de toate concluziile pe care le trăsese din cunoștințele pe care le avea în domeniul științelor naturale, căci asemenea concluzii riscau să-i deformeze sensibilitatea obiectivă necesară unui cercetător pe tărâm spiritual. Să comparăm acum rezultatele obținute pe această cale cu concepțiile spre care se îndreaptă, în prezent, unii savanți. Există astăzi cercetători care se simt obligați, în urma cercetărilor întreprinse, să accepte că Pământul era învăluit de o masă de nori într-o anumită perioadă din evoluția sa. Ei ne atrag atenția asupra faptului că și astăzi cerul înnourat predomină față de cel senin și că viața însăși se găsește în mare parte sub acțiunea unei lumini solare atenuată de existența norilor, astfel că nu avem nici un temei să afirmăm că viața nu s-ar fi putut dezvolta sub acoperișul de nori de odinioară. Ei arată, în continuare, că organismele din regnul vegetal, care se pot socoti ca fiind cele mai vechi, erau de așa natură, încât se puteau dezvolta fără lumină solară directă. Plante cum sunt acelea care cresc în deșert și au neapărat nevoie de lumina directă a Soarelui și de o atmosferă uscată nu fac parte din acele forme vegetale străvechi; ele sunt formațiuni mai noi. Un alt cercetător (Hilgard) ne atrage atenția că și în regnul animal unele specii dispărute (de exemplu, ihtiozaurii) care aveau ochi foarte mari ne indică faptul că în epoca lor Pământul a cunoscut o perioadă de luminozitate scăzută, crepusculară.

Nu-mi trece prin minte să consider că asemenea concepții nu au nevoie să fie corectate. Ele interesează pe cercetătorul spiritual mai puțin prin ceea ce ele constată, și mai mult prin *orientarea* pe care cercetarea științifică se vede obligată să o dea acestor fapte. De curând, revista „Kosmos“ [19], de orientare mai mult sau mai puțin haeckeliană, a publicat un articol demn de luat în seamă care, plecând de la anumite constatări făcute în lumea plantelor și animalelor, sugerează posibilitatea unui vechi continent atlantean. – Adunând laolaltă un număr cât mai mare de asemenea lucruri, s-ar putea foarte ușor demonstra cum adevărata știință a naturii se îndreaptă într-o direcție care, în viitor, îi va permite să se alăture curentului ce în prezent este deja alimentat de izvoarele cercetării spirituale. Nu se poate insista îndeajuns asupra faptului că cercetarea spirituală nu este în contradicție cu faptele pe care le revelează științele naturale: acolo, însă, unde adversarii ei cred că văd contradicții, acestea nu se referă nicidecum la fapte, ci numai la interpretări pe care le-au formulat acești adversari și despre care ei cred că decurg în mod obligatoriu din aceste fapte. Într-adevăr, opinia expusă mai sus de Forel nu are, la drept vorbind, nimic de-a face cu *existența* acelor stele nebuloase, cu natura celulelor, cu lichefierea aerului ș.a.m.d. Această opinie nu reprezintă, de fapt, nimic altceva decât o *credință* pe care și-au clădit-o mulți dintre cei care simt nevoia de a crede în ceea ce este sensibil și real, credință pe care o așază alături de faptele constatate. Această credință are ceva seducător pentru omul modern și îl incită către o intoleranță interioară foarte pregnantă. Cei care aderă la aceasta, care se simt atrași către ea, se amăgesc și își apreciază propria opinie ca fiind singura „științifică“ și consideră orice altă concepție ca fiind rezultatul unor prejudecăți sau superstiții. Este de-a dreptul uimitor cum într-o recentă publicație consacrată manifestărilor vieții sufletești (Hermann Ebbinghaus *Abriss der Psychologie*) [20] putem citi unele afirmații ca acestea: „Împotriva întinericului impenetrabil al viitorului și a puterii insurmontabile a forțelor vrăjmașe, sufletul își găsește sprijin în religie. Sub povara incertitudinii și a spaimelor provocate de marile pericole, omul recurge în mod natural la reprezentări bazate pe analogii cu experiențele pe care le-a avut în situații de neștiință și neputință, pentru a-l ajuta, așa cum recurge în caz de incendii la apa salvatoare sau, în caz de primejdie într-o bătălie, la ajutorul unui camarad“. Iar mai departe se spune: „Pe trepte inferioare de cultură, când omul resimte la fiecare pas slăbiciunea sa în fața pericolelor înspăimântătoare care îl pândesc din toate părțile, el este dominat, bineînțeles, de un sentiment de frică și, în consecință, de credința în spirite rele și în demoni. La un nivel superior, dimpotrivă, când cercetarea matură permite o înțelegere a conexiunii dintre fapte și fenomene, precum și o mai mare putere asupra lor și creează o anumită încredere în sine și o mai mare speranță, apare totuși și un sentiment de încredere nestrămutată în puterile nevăzute care se află în spatele realității văzute și chiar credința în spirite bune și binevoitoare. Dar, în ansamblu, rămân ambele sentimente, frica și iubirea, unul lângă altul, ca o caracteristică a sentimentelor omului față de zeitățile sale și, după o împrejurare sau alta, preponderența lor este alternativă, când unul sau altul predomină“. – Și în continuare: „Acestea sunt rădăcinile religiei... rădăcini hrănite de frică și nevoi și, deși religia se propagă îndeosebi prin instituții, o dată creată, ea ar fi sucombat de multă vreme, dacă cele două elemente nu ar renaște mereu“. – Cât de trunchiat și de confuz este

totul în aceste afirmații, cât de falsificat este prezentat totul. Cât de mult este influențată această concepție de credința că părerea sa trebuie să fie un adevăr unanim recunoscut. Mai întâi, există o confuzie între conținutul ideilor religioase și sentimentele religioase. *Conținutul* ideilor și reprezentările religioase sunt preluate din lumea suprasensibilă. Sentimentul religios de frică și iubire față de entitățile suprasensibile este, fără discuție, considerat aici ca fiind elementul creator al acestui conținut și se admite, fără nici o ezitare, că reprezentărilor religioase nu le corespunde nimic real. Nu se admite nici o clipă posibilitatea că o experiență autentică ar fi cu puțință în lumile suprasensibile și că, prin asemenea experiențe, s-ar putea constata că sentimentele de frică și iubire sunt o consecință a acestor realități date; este la fel ca în cazul unui incendiu, când nimeni nu s-ar gândi la apa salvatoare, sau în cazul unei bătălii, când nimeni nu s-ar gândi la un camarad care să-l ajute, dacă nu a cunoscut mai înainte nici apa, nici camaradul.

Cu astfel de concepții, știința spirituală nu poate fi privită de acești savanți decât ca o simplă fantasmagorie, iar sentimentul religios ar fi creatorul unor entități pe care foarte ușor le considerăm ca neexistente. Acest mod de a gândi ne duce la concluzia că ar fi cu totul imposibil să avem trăiri și experiențe în lumea suprasensibilă, în măsura în care o putem face cu simțurile în lumea sensibilă obișnuită. – Ceea ce este straniu este faptul că asemenea concepții conduc la aceea că înseși propriile lor concluzii ar fi cu totul inadmisibile, dacă ar fi fost formulate de adversarii lor. Astfel, găsim, în lucrarea sus-menționată a lui Forel, și următorul pasaj: „Nu trăim noi oare într-un mod de o sută de ori mai real, mai *afectiv* și mai *interesant* în «eul» și în sufletul descendenților noștri, decât în acea «fata morgana» rece și nebuloasă a unui cer ipotetic, plin de coruri și șunete de trompetă tot atât de ipotetice, de presupuși îngeri și arhangheli pe care, de altfel, nici nu ni-i putem reprezenta și care, de aceea, nu ne spun nimic?” Ce legătură pot avea cu adevărul cuvinte ca „noi“, „afecțiune“ sau „interesant“? Dacă este adevărat că frica și speranța nu pot să ne conducă spre o viață spirituală, este oare permis să o negăm numai fiindcă o găsim „rece“ și „neinteresantă“? Față de asemenea personalități care afirmă cu tărie că stau pe „terenul ferm al faptelor științifice“, cercetătorul spiritual se află în următoarea situație. El le spune: toate *datele* pe care voi le susțineți, din domeniul geologiei, al paleontologiei, biologiei, fiziologiei etc., eu nu le combat. Sigur, numeroase fapte menționate de voi au nevoie să fie corectate. De fapt, știința însăși face asemenea corecturi. În afară de aceasta, eu răspund „da“ la ceea ce voi avansați. Nu am nici o plăcere să vă combat când prezentați fapte. Dar faptele pe care le expuneți nu reprezintă decât o parte din realitate. Cealaltă parte o reprezintă forțele *spirituale* care ne ajută să clarificăm desfășurarea faptelor de natură sensibilă. Iar faptele spirituale nu sunt ipoteze, nu sunt ceva ce nu se poate reprezenta, ci sunt *viețuirea și experiența* cercetătorului spiritual. Ceea ce voi susțineți în legătură cu faptele observate, fără să vă dați seama, nu este nimic mai mult decât opinia voastră personală că asemenea fapte spirituale nu ar putea exista. În realitate, nu aduceți în sprijinul unor astfel de păreri decât argumentul că faptele spirituale vă sunt necunoscute. De aici trageți concluzia că ele nu există și că sunt doar niște visători care inventează povești cei care pretind că știu ceva despre ele. Cercetătorul în

domeniul spiritual nu vă răpește nimic, dar absolut nimic din lumea voastră; el doar o alătură pe a sa. Și numai pentru faptul că nu vă convine că el procedează astfel spuneți, deși nu întotdeauna în mod clar: „omul“ nu are voie să vorbească de nimic altceva, decât despre ce vorbim noi; noi nu cerem numai să recunoască știința noastră, ci pretindem totodată ca tot ceea ce nu este cunoscut de noi să fie tratat ca o himeră. Celui care se lasă atras de o asemenea „logică“, firește, nu i se mai poate veni în ajutor. Cu *această* logică el poate înțelege o frază ca aceasta: „Eul nostru a trăit cândva direct în strămoșii noștri umani și va continua să trăiască direct sau indirect în urmașii noștri“. (Forel, *Leben und Tod*.) Numai că nu ar trebui să se adauge, „*Știința o dovedește*“, așa cum este scris în lucrarea respectivă, căci știința, în acest caz, nu dovedește nimic, ci credința înlănțuită de lumea sensibilă stabilește dogma: „Ceva despre care eu nu pot avea reprezentări trebuie considerat ca iluzie, iar cine respinge afirmațiile mele păcătuiește împotriva adevăratei științe“.

Cine cunoaște sufletul omenesc în evoluția sa, înțelege foarte bine că spiritele sunt mai întâi orbite de puternicul progres al științelor naturale și nu se regăsesc în formele prin care s-au transmis, în mod tradițional, marile adevăruri. Știința spirituală restituie omului din nou aceste forme. Ea arată, de exemplu, cum se reflectă în zilele creației biblice adevăruri care se dezvăluie privirii unui clarvăzător*. Spiritul savantului atașat de lumea sensibilă se mulțumește să-și spună doar că zilele Creației, așa cum sunt expuse în Biblie, contrazic pur și simplu cuceririle geologiei ș.a.m.d. Știința spirituală are o poziție care nu caută nici să dilueze profundele adevăruri cuprinse în zilele Creației, prezentându-le ca pe o simplă „poezie mitologică“, și nici să dea explicații simbolice sau alegorice. Interpretarea corectă a demersului său, acel „cum“, este cu totul inaccesibilă celor care nu încetează să inventeze contradicții între Geneză și științele naturale. Și nu trebuie nici să credem că cercetarea spirituală își trage seva din relatarea biblică. Ea își are propriile metode și descoperă adevărurile pe care le deține independent de vechile documente, dar găsește în ele confirmarea lor. Această cale este absolut necesară pentru mulți cercetători contemporani care sunt în căutarea adevărului. Aceștia pretind o cercetare spirituală care să nu difere prea mult de caracterul științelor naturale. Dar când esența însăși a științei spirituale nu îți este cunoscută, ești cu totul dezarmat, dacă este vorba să aperi realitățile lumii suprasensibile față de efectele negative orbitoare ale unor opinii care aparent se sprijină pe științele naturale. O asemenea atitudine interioară fusese deja prezentată de un om care nu era lipsit de căldură sufletească, dar care era incapabil să dea sentimentelor sale un conținut spiritual-științific și suprasensibil. Cu aproape optzeci de ani în urmă, o asemenea personalitate cum a fost Schleiermacher [21] scria unui anume Lucke [22], cu mult mai tânăr ca el:

„Dacă ai în vedere situația actuală a științelor naturale, așa cum se configurează ele, ca o vastă cunoaștere a lumii, ce perspectivă îți oferă pentru viitor, și nu mă refer la teologie, ci la creștinismul nostru evanghelic? – În ceea ce mă privește, eu presimt că va trebui să ne deprindem să renunțăm la multe lucruri despre care mulți cred că sunt legate indisolubil de creștinism. Nu vreau să discut despre cele șase zile ale Creației, dar *conceptul de creație*, așa cum este el de obicei alcătuit... cât timp va putea rezista

forței unei concepții despre lume bazată pe combinații științifice din lanțul căruia nimeni nu-i poate scăpa? – Ce se va întâmpla, scumpul meu prieten? Eu nu voi mai fi, nu voi mai apuca timpul acela, deci pot să mă culc și să dorm liniștit; dar tu, amicul meu, și toți cei de vârsta ta, ce aveți de gând să faceți?“ (*Studii și critici teologice* de Ullmann și Umbreit, 1829). Aceste cuvinte au la bază ideea că așa-numitele „combinații științifice“ sunt o rezultată necesară a faptelor. Dacă ar fi așa, „nimeni nu ar putea scăpa din înlănțuirea lor; și cine simte o atracție către lumea suprasensibilă, acela ar putea dori să i se permită „să se culce pentru a dormi în liniște“ și a nu trebui să suporte atacul științei împotriva lumii suprasensibile. Previziunile lui Schleiermacher s-au realizat în măsura în care „combinațiile științifice“ și-au găsit loc în cercuri largi. Dar, totodată, există, în prezent, posibilitatea să putem cunoaște lumea suprasensibilă într-un mod tot atât de „științific“ ca și conexiunea dintre faptele sensibile. Cine este familiarizat cu știința spirituală, așa cum este deja posibil în prezent, acela va fi ferit, datorită acestui fapt, de multe superstiții și, totodată, va putea să aibă acces la conținutul de idei al realității suprasensibile. Prin aceasta, el se va situa în afara altei superstiții, eliberându-se de ideea preconcepută că frica și necesitatea au creat lumea suprasensibilă. – Cine poate răzbate până la această concepție nu va mai fi obsedat de ideea că știința spirituală te îndepărtează de realitate și de viața practică. Vom recunoaște, apoi, că adevărata știință spirituală nu este un element de sărăcire, ci, dimpotrivă, de îmbogățire a existenței. Nu vom fi puși în situația să subapreciem realizări tehnice cum ar fi telefonul, căile ferate sau cele aeriene, ci vom desoperi și alte aspecte practice, în prezent rămase încă neobservate de cei atașați strict doar de lumea sensibilă. Acest atașament nu admite, de fapt, decât o parte și nu întreaga realitate.

* A se compara cu lucrarea ulterioară a lui Rudolf Steiner *Die Geheimnisse der biblischen Schöpfungsgeschichte* (Nota ediției germane). Lucrarea a apărut și în traducere, în limba română, sub titlul *Misterul biblic al Genezei* (GA 122), la editura Univers Enciclopedic, 1995 (NT).

NOTE ȘI OBSERVAȚII CUPRINSE ÎN EDIȚIA GERMANĂ

- (1) Exprimarea lui Karl Vogt din lucrarea *Scrisori fiziologice adresate unor oameni cultivați din toate categoriile*, 1845, p. 206.
- (2) Ludwig Büchner (1824–1899), lucrarea *Forță și materie* apărută în 1855.
- (3) Albert Ladenburg (1842–1911), chimist. Conferința ținută la 21 septembrie 1903 cu ocazia celei de a 75-a Adunări a medicilor și a naturaliștilor germani, la Kassel: „Despre influența științelor naturale asupra concepției despre lume“, tipărită la Leipzig, 1903.
- (4) Max Verworn (1863–1921).
- (5) Jakob Moleschott (1822–1893), naturalist și filosof de origine olandeză.
- (6) David Friedrich Strauss (1808–1874), scriitor și teolog evanghelic
- (7) Emil Du Bois-Reymond (1818–1896). Discursul său despre ceea ce vom ignora mereu: „Despre limitele cunoașterii naturii“, conferință ținută la a doua ședință publică a celei de a 45-a Adunări a medicilor și naturaliștilor germani, la Leipzig, la 14 august 1872.
- (8) Raoul Françé (1874–1943).
- (9) Hugo de Vries (1848–1935), botanist olandez; lucrarea sa de bază, *Teoria mutațiilor. Cercetări și observații asupra apariției speciilor în regnul vegetal*, 1901.
- (10) W. H. Rolph (nu se cunosc date biografice). Lucrarea *Probleme biologice*, ediția a II-a, 1884.
- (11) Johannes Reincke (1849–1931), neovitalist și adversar al lui Haeckel. Lucrarea sa de bază *Lumea ca faptă. Schițe ale unei concepții despre bazele științelor naturale*, Berlin, 1901.
- (12) Wilhelm Ostwald (1853–1932), Înfrângerea materialismului științific, conferință ținută la a treia ședință publică a Adunării Societății medicilor și a naturaliștilor germani, Lübeck, 20 septembrie 1895.
- (13) Platon povestește despre ultimele resturi ale insulei Poseidonis, în dialogurile *Timaios* și *Kritias*.
- (14) Lucrarea lui Rudolf Steiner, [*Teosofia. Introducere în cunoașterea suprasensibilă despre lume și menirea omului*](#), GA 9.
- (15) A. P. Sinnett (nu se cunosc date biografice), *Doctrina esoterică sau Budismul ocult*, Leipzig, 1899 (ediția a 2-a germană).

- (16) Fidias (Phidias), născut după 500 î.Hr., mort înainte de 423 î.Hr. Sculptor atenian, perfecțiune a clasicismului grec.
- (17) În articolele despre „*Probleme vitale ale mișcării teosofice*“. Retipărit în „Luzifer Gnosis“, 1903–1908. Articole fundamentale asupra antroposofiei și expunerii făcute în revistele „Luzifer“ și „Luzifer-Gnosis“, GA 34.
- (18) August Forel (1848–1931), psihiatru elvețian. Cercetări asupra furnicilor și a eticei sociale.
- (19) Articol în revista „Kosmos“, Theodor Arldt (n. 1878), în caietul 10 al revistei, anul 1905.
- (20) Hermann Ebbinghaus (1850–1909), *Tratat prescurtat de psihologie, apărut la Leipzig*, 1908.
- (21) Friedrich Schleiermacher (1768–1834), filosof și teolog evanghelic.
- (22) Friedrich Lück (1791–1855), teolog evanghelic.

PLANUL

etapelor parcurse de evoluția omului și a Pământului

MANVATARA

* Anexele (1 și 2) aparțin traducătorului.

Evoluția omului și a Pământului se desfășoară în cadrul unui „ciclu complet” denumit, de regulă, prin termenul oriental MANVATARA (în sanscrită, perioadele de activitate a lumii, sau „zilele lui Brahma”, în timpul cărora lumea apare obiectiv).

Aceasta se realizează în șapte „cicluri mari” sau „*stadii planetare*” sau „*stări de conștiință*”.

În ordinea apariției lor ca realități manifestate acestea sunt:

1. SATURN – conștiința de transă profundă („inconștientă”) (mineral)
2. SOARE – conștiință obscură de somn fără vise (plantă)
3. LUNA – conștiință imaginativă de somn cu vise (animal)
4. *TERRA* – conștiința obiectivă a stării de veghe (om) Este stadiul planetar în care trăim azi.
5. JUPITER – conștiința de sine imaginativă (psihică) (înger)
6. VENUS – conștiință obiectivă conștientă de sine (meta-psihică) (arhanghel)
7. VULCAN – conștiință spirituală (stare de evlavie) (arhai).

(Într-un alt „ciclu complet”, viitor, omul va dezvolta încă alte cinci stări de conștiință la nivelul 1) spiritelor forme, 2) al spiritelor mișcării, 3) al spiritelor înțelepciunii, 4) al spiritelor voinței și 5) al spiritelor armoniei.)

Între fiecare stadiu planetar se interpune o „pauză cosmică” numită PRALAYA („noaptea lui Brahma”).

Fiecare stadiu planetar evoluează în decursul a șapte „cicluri mici” sau „*stări de viață*” sau „*regnuri de viață*” (în literatura teosofică „ronde”).

Cele șapte regnuri de viață ale stadiului actual se pot denumi astfel:

1.	Primul	REGN	ELEMENTAR
2.	A1	doilea	REGN ELEMENTAR
3.	A1	treilea	REGN ELEMENTAR
4.	REGNUL MINERAL	(este regnul predominant în prezent)	
5.		REGNUL	VEGETAL
6.		REGNUL	ANIMAL
7.		REGNUL	UMAN

În total sunt parcurse $7 \times 7 = 49$ stări de viață (ronde).

Fiecare „regn de viață“ evoluează în decursul a șapte „cicluri mai mici“ sau „stări de formă“ (în literatura teosofică, „globuri“).

În cadrul actualului regn mineral, cele șapte stări de formă poartă următoarele denumiri.

1.	Starea de formă „ARUPA“ („fără formă“)	(Devachan superior)
2.	Starea de formă „RUPA“	(Devachan inferior)
3.	Starea de formă	ASTRALĂ
4.	Starea de formă FIZICĂ	(starea de formă în care ne aflăm azi)
5.	Starca de formă	ASTRALĂ AVANSATĂ
6.	Starea de formă a DEVACHANULUI INFERIOR	AVANSAT
7.	Starea de formă a DEVACHANULUI SUPERIOR	

În total sunt $7 \times 7 \times 7 = 343$ stări de formă.

Fiecare „stare de formă“ se împarte în șapte „perioade“ (în terminologia teosofică, „rase-rădăcină“ sau „rase-mamă“).

În cazul actualei „stări de formă“ (FIZICĂ), aceste șapte perioade le putem numi după cum urmează:

1.	PERIOADA	POLARĂ
2.	PERIOADA	HIPERBOREANĂ
3.	PERIOADA	LEMURIANĂ
4.	PERIOADA	ATLANTEANĂ
5.	PERIOADA ACTUALĂ	(POSTATLANTEANĂ)
6.	PERIOADA „CELOR ȘAPTE	PECEȚI“
7.	PERIOADA „CELOR ȘAPTE	TRÂMBIȚE“

În total, $7 \times 7 \times 7 \times 7 = 2401$ perioade.

Fiecare „perioadă“ cuprinde șapte „epoci de cultură“. Referindu-ne la perioada atlanteană, cele șapte epoci corespund celor șapte „rase“ atlanteene: Rmoahals, Tlavatli, Tolteci, Prototuranieni, Protosemiți, Akkadieni, Mongoli. În cadrul actualei perioade (postatlanteene), cele șapte epoci de cultură sunt:

1.	EPOCA STRĂVECHE	INDIANĂ
2.	EPOCA STRĂVECHE	PERSANĂ
3.	EPOCA VECHĂ ASIRO-BABILONIANĂ,	EGIPTO-CALDEANĂ
4.	EPOCA	GRECO-ROMANĂ
5.	.	EPOCA ACTUALĂ

6. EPOCA „BISERICII DIN FILADELFIA“
 7. EPOCA „BISERICII LAODICEEA“
 În total sunt $7 \times 7 \times 7 \times 7 \times 7 = 16\,807$ epoci.

În cadrul actualei perioade, fiecare epocă durează aproximativ 2160 de ani (1/12 din „anul lui Platon“). Epoca noastră actuală a început în jurul anului 1413.

Dacă dorim să aflăm „coordonatele“ momentului actual, putem spune că ne aflăm în al patrulea stadiu planetar (Terra), în al 21-lea regn de viață (mineral), în al 172-a stare de formă (fizică). În limbaj ocult, aceste coordonate se notează 344.

Anexa

2*

IERARHIILE CEREȘTI

* Anexele (1 și 2) aparțin traducătorului.

Esoterismul creștin – cu rădăcini în Denis Areopagitul, ucenic al Sfântului Apostol Pavel – cunoaște nouă ierarhii cerești.

Prima

1.	Serafimi	(Spirite	ale	<i>ierarhie</i>
2.	Heruvimi	(Spirite	ale	<i>iubirii</i>
3.	Tronuri (Spirite ale voinței, Flăcări, Vieți strălucitoare).			
				<i>armoniei</i>

A

		<i>doua</i>			<i>ierarhie</i>
4.	Kyriotetes	(Spirite	ale	înțelepciunii,	Domnii, Dominații)
5.	Dynamis	(Spirite	ale	mișcării,	Virtuți, Tării)
6.	Exusiai (Spirite ale formei, Puteri).				

- A* *treia* *ierarhie*
7. Archai (Spirite ale personalității, Începuturi, Spirite ale tenebrelor, Spirite ale timpului, Spirite ale individualității)
8. Arhangeli (Arhangeli, Spirite ale focului, Fiii focului)
9. Angheli (Îngeri, Spirite ale crepusculului, Fiii amurgului, Spirite ale penumbrei).